ПРОЕКТ!

ПРОГРАМА
ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА АЙТОС

Период на действие на програмата
2021 – 2028 г.

Адрес: гр. Айтос 8500, ул. „Цар Освободител“ № 3, тел. 0558/23 450,
Факс: 0558/22 133, E-mail: obshtina@aytos.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

		Стр.
	Съдържание	2
	Списък на използваните съкращения	3
	Въведение	5
I.	**АНАЛИЗ НА СРЕДАТА**	6
1.	Природо-географски и териториално-административни фактори	6
1.1.	Географско положение	6
1.2	Съседни общини	6
1.3.	Релеф	7
1.4.	Климат	7
1.5.	Полезни изкопаеми	12
1.6.	Кметства и населени места в общината	13
II.	**ДАННИ И ИНФОРМАЦИЯ, ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ОКОЛНАТА СРЕДА**	13
1.	Атмосферен въздух. Качество на атмосферния въздух (КАВ)	13
2.	Водни ресурси	18
2.1.	Повърхностни водни обекти, риск от наводнения и подземни водни тела на територията на Община Айтос	18
2.2.	Минерални води	40
2.3.	Водоснабдяване. Водопроводна мрежа	41
2.4.	Степен на изграденост, степен на ползваемост и състояние на канализационната система в населените места	43
2.5.	Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води	44
2.6.	Източници на замърсяване	45
3.	Отпадъци	45
3.1.	Генерирани отпадъци по видове и източници	45
3.1.1.	Битови отпадъци	46
3.1.2.	Производствени неопасни отпадъци	48
3.1.3.	Строителни отпадъци	50
3.1.4.	Опасни отпадъци	51
3.2.	Съществуващи практики за събиране и третиране на отпадъци	52
3.2.1.	Събиране и транспортиране на отпадъци	52
3.2.2.	Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци	61
3.3.	Стари замърсявания с битови и други отпадъци на територията на общината	66
3.4.	Рискове за замърсяване от депонирането на отпадъците	67
4.	Почви и нарушени терени	68
4.1.	Замърсени почви с тежки метали, пестициди, нефтопродукти, нитрати, други замърсители	70
4.2.	Ерозирали почви	71
4.3.	Вкислени и засолени почви	71
4.4.	Физически нарушени почви и терени	71
5.	Защитени територии и зони и биоразнообразие	72
5.1.	Защитени територии	72
5.2.	Защитени зони	75
5.3.	Биоразнообразие	82
5.4.	Лечебни растения	87
5.5.	Горско стопанство	118
6.	Шум	119
7.	Зелени площи в Община Айтос	126
8.	Радиационна обстановка и влияние на нейонизиращи лъчения	132
9.	Управленски ресурси	135
10.	Икономически показатели	142
10.1.	Развитие на отделните отрасли в общината	142
10.2.	Състояние на инфраструктурата на Община Айтос	149
11.	Финансови показатели	153
12.	Демографски показатели	154
13.	Социално-икономически показатели	160
III.	**АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT-АНАЛИЗ)**	164
IV.	**ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА АЙТОС**	166
V.	**ЦЕЛИ**	166
VI.	**ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ**	172
VII.	**ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА**	184
VIII.	**ПРИЛОЖЕНИЯ**	186

Списък на използваните съкращения:

ал.	- алинея
АУАН	- Акт за установяване на административно нарушение
БДЧР	- Басейнова дирекция черноморски район
ВЕИ	- възобновяеми енергийни източници
ВиК	- Водоснабдяване и канализация
гр.	- град
ГПСОВ	- градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДБ	- държавен бюджет
ДВ	- държавен вестник
ДГС	- Държавно горско стопанство
ЕМП	- електромагнитни полета
ЕП	- електрическо поле
ЕС	- Европейски съюз
ЕСМ	- енерго-спестяващи мерки
ЗБР	- Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	- Защитена зона
ЗЗТ	- Закон за защитените територии
ЗЛР	- Закон за лечебните растения
ЗЗШОС	- Закон за защита от шум в околната среда
ЗМДТ	- Закон за местните данъци и такси
ЗМ	- Защитена местност
ЗОБ	- Закон за общинските бюджети
ЗМСМА	- Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗООС	- Закон за опазване на околната среда
ЗУТ	- Закон за устройство на територията
ЗУО	- Закон за управление на отпадъците
ИАОС	- Изпълнителна агенция по околната среда и водите
ИЕО	- индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	- излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	- излезли от употреба моторни превозни средства
ИУГ	- излезли от употреба гуми
КАВ	- качество на атмосферния въздух
кв.	- квартал
КПС	- канална помпена станция
лв.	- лева
МВР	- Министерство на вътрешните работи
МЖС	- многофамилни жилищни сгради
МЗ	- Министерство на здравеопазването
МОСВ	- Министерство на околната среда и водите
МП	- магнитно поле
МПС	- моторни превозни средства
н.в.	- надморска височина
НСМОС	- Национална система за мониторинг на околната среда
НСИ	- Национален статистически институт
НПУО	- Национален план за управление на отпадъците
НПО	- Неправителствена организация
НУБА	- негодни за употреба батерии и акумулатори
ОО	- Организация по оползотворяване
ОбС	- Общински съвет
ОУП	- Общ устройствен план
ОПОС	- Оперативна програма околна среда
ОПРР	- Оперативна програма регионално развитие
ОСР	- отпадъци от строителство и разрушаване

ПВТ	- подземно водно тяло
ПУРБ	- План за управление на речните басейни
ПСОВ	- Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУРН	- План за управление на рика от наводнения
ПОРН	- Предварителна оценка на риска от наводнения
ПООС	- Програма за опазване на околната среда
ПДК	- пределно допустима концентрация
ПЕВП	- полиетилен висока плътност
ПЗ	- Природна забележителност
ПМ	- пункт за мониторинг
ПМС	- Постановление на министерски съвет
ПУДООС	- Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУО	- Програма за управление на отпадъците
РИОСВ	- Регионална инспекция по околната среда и водите
РОУКАВ	- Райони за оценка и управление качеството на атмосферния въздух
РПМ	- републиканска пътна мрежа
РЗИ	- Регионална здравна инспекция
р.	- река
РЗПРН	- райони със значителен потенциален риск от наводнения
РЧ	- радиочестотни
СГ	- средногодишна /концентрация/
СГН	- средногодишна норма
СД	- средноденонощна /концентрация/
СДН	- средноденонощна норма
СДК	- средноденонощна концентрация
СГК	- средногодишна концентрация
ТБО	- Твърди битови отпадъци
ТГС	- Трансгранично сътрудничество
т.	- точка
ФЕС	- фондове на Европейския съюз
ФПЧ	- фини прахови частици
$ФПЧ_{10}$-	- фини прахови частици с аеродинамичен диаметър под 10 микрона
ЦБ	- централен бюджет
l/s	- литър за секунда
m	- метър
m/s	- метър за секунда
m^2	- квадратен метър
m^3	- кубичен метър
m^3/год	- кубичен метър годишно
m^3/s	- кубичен метър за секунда
cm	- сантиметър
mg/m^3	- милиграм на кубичен метър
mm	- милиметър
ha	- хектар
°C	- градус целзий
dB	- децибела
NO	- азотен оксид
NO_2	- азотен диоксид
g/s	- грам за секунда
dka	- декар
dm^3/s	- кубичен дециметър за секунда
kV	- киловолт
kW	- киловат
kg/h	- килограм за час
t	- тон

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата „Програма за опазване на околната среда на Община Айтос за периода 2021 – 2025 г.” е разработена на основание чл. 79, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и е основен инструмент за реализиране на националната екологична политика на местно ниво. Програмата има за цел актуализация на действащата в момента Програма за опазване на околната среда на Община Айтос за периода 2015-2020 г. и постигане на съответствие с актуалните законови изисквания в областта на околната среда.

Разработена е в съответствие с Указанията на Министерство на околната среда и водите от месец ноември 1999 г., относно структура и съдържание на общинските програми за опазване на околната среда и Закона за местното самоуправление и местната администрация, чл.17, ал. 1, т. 8 съгласно, който „*Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси* и чл. 21, ал.1, т.12 според, която „*Общински съвет приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват и европейските политики за развитие на местните общности*”.

Основните цели на програмата са:

- Да идентифицира и анализира проблемите в областта на околната среда на територията на общината, да установи причините и да предложи решения и действия за тяхното преодоляване;
- Да открои приоритетите в разглежданата област;
- Да използва разумно природните дадености на територията на общината за развитие на икономически потенциал;
- Да аргументира проектите на общината, които тя ще предложи за финансиране.

Програмата е съобразена с националните, регионални и общински приоритети в икономическото развитие и опазването на околната среда и действащите към момента на изговяне на програмата:

- Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.;
- Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране (2010-2020 г.);
- Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р.България за периода (2011-2020 г.);
- Национална стратегия за управление и развитие във водния сектор;
- Програма за прилагане на Директива 91/271/ЕС за пречистване на отпадъчни води от населените места;
- План за управление на речните басейни в Черноморския район за басейново управление за периода 2016-2021 г.;
- План за управление на риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление на водите 2016-2021 г.;
- План за интегрирано развитие на Община Айтос за периода 2021-2027 г.

Програмата е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение.

I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски и териториално-административни фактори

1.1. Географско положение

Община Айтос е разположена в източната част на Република България и обхваща южните склонове на Източна Стара планина и долината на р. Айтоска. Намира се в административните граници на област Бургас в Югоизточен планов регион. Благодарение на доброто си географско разположение, общината се определя като транспортен възел, през който се осъществяват пътните връзки между Северна и Южна България в тази част на страната. През общината преминава главен път I-6 (Бургас-София), третокласен път III-208 (Айтос-Провадия) и ж.п. линията София – Бургас. Връзката между Община Айтос и Община Камено се осъществява по третокласен път III-539. В състава на общината са включени 17 населени места, от които 16 села и административния център - гр. Айтос.

1.2. Съседни общини

Община Айтос се намира в централната част на област Бургас и с площта си от 402.866 km^2 заема 11-то място сред 13-те общини на областта, което съставлява 5.2% от територията на областта. На запад граничи с Община Карнобат, на север с Община Руен, на изток с Община Поморие, на югоизток с Община Бургас и на юг с Община Камено.

Фиг. I-01. Извадка от административно-териториална карта на Област Бургас с посочено местоположението на Община Айтос и съседните ѝ общини

1.3. Релеф

Община Айтос се характеризира със сравнително разнообразен релеф, който в морфоструктурно отношение е формиран вследствие на доминацията на масивите на Източна стара планина и нейния преход към Айтоското поле, което формира периферията на Бургаската низина. Благодарение на това съчетание територията на общината се поделя на две ясно обособени части - северна, където доминира структурата на сравнително ниската Айтоска планина (до 700 m), която плавно преминава към Айтоското поле на Бургаската низина, отличаваща се със сравнително „плосък“ релеф в южно направление и хълмист в централните части на общината.

Планинските склонове са прорязани от множество дерета. Южната част от общината е заета от Айтоското поле, което е периферна част на Бургаската низина. Разположено е на кота от 60 до 100 m с лек наклон към р. Айтоска, която води началото си от р. Дермендере, извираща на 10 km североизточно от града.

1.4. Климат

Според климатичното райониране на България, територията на Община Айтос попада в преходно-континенталната климатична област. Най-източните ѝ части са в обсега на черноморската климатична област, която се отличава със специфична проява на ветрова циркулация.

Климатични елементи

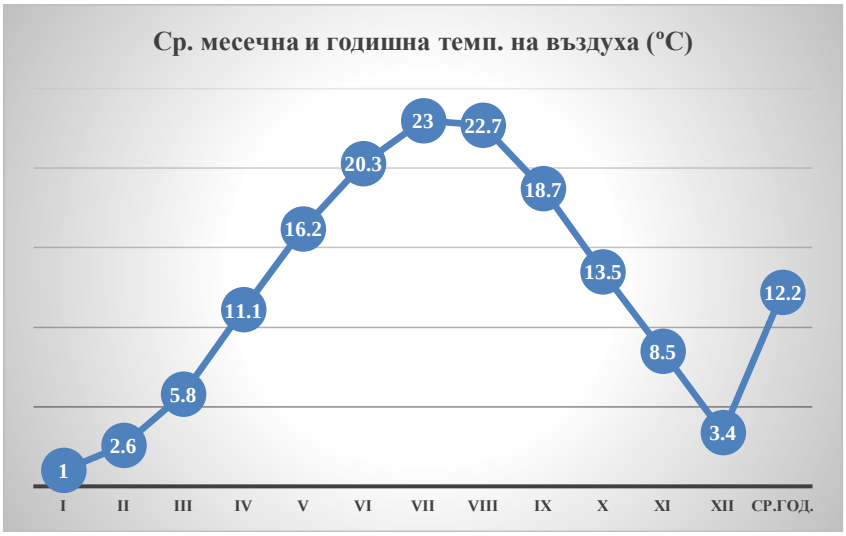
- ***Температура на въздуха***

Зимата е мека - средната януарска температура е с положителни стойности +1.0ºС. За юли средномесечните температури са 23ºС. Абсолютните максимални температури достигат доста високи стойности - най-високата измерена абсолютна максимална температура достига 42ºС (август), а най-ниската максимална достига -22.1ºС (януари и декември). Средната годишна температура за Община Айтос е 12.2ºС. Средногодишната максимална температура е 18.0ºС, а средногодишната минимална температура е 6.6ºС (*Таблица I-01).*

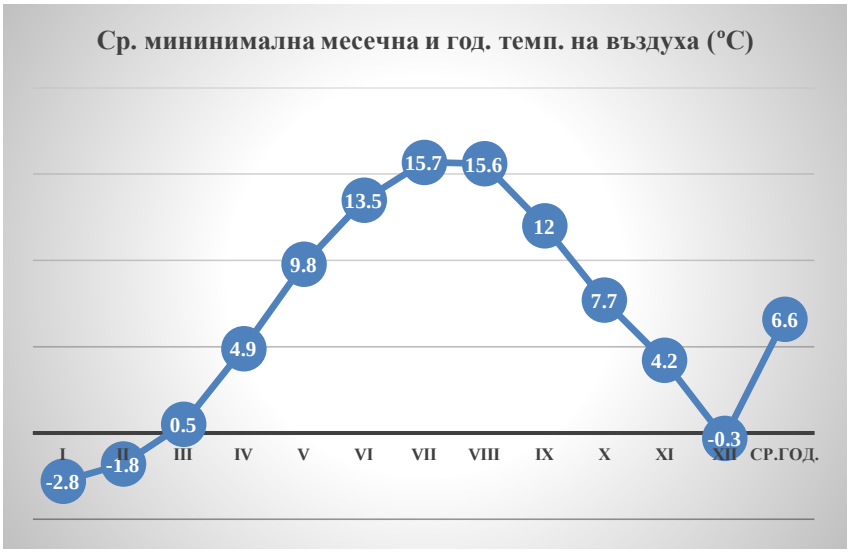
Таблица I-01. Средни месечни и средни годишни стойности на кл. показатели

Месеци/ ср. год.	Ср. месечна и год. темп. на въздуха (°C)	Ср. мин. месечна и год. темп. на въздуха (°C)	Ср. макс. месечна и год. темп. на въздуха (°C)
I	1.0	-2.8	4.9
II	2.6	-1.8	7.3
III	5.8	0.5	11.4
IV	11.1	4.9	17.7
V	16.2	9.8	22.8
VI	20.3	13.5	26.6
VII	23.0	15.7	29.6
VIII	22.7	15.6	29.7
IX	18.7	12.0	25.7
X	13.5	7.7	19.8
XI	8.5	4.2	13.2
XII	3.4	-0.3	7.5
Ср.год.	12.2	6.6	18.0

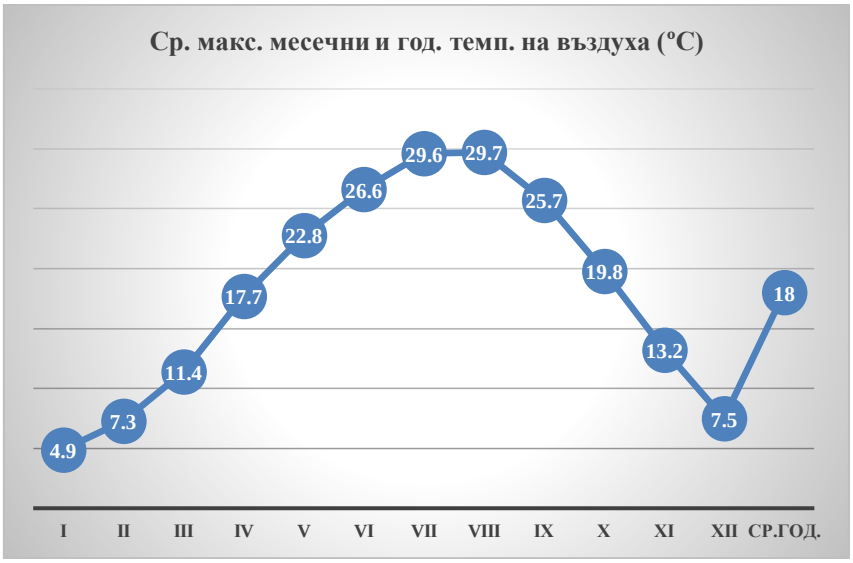
**Източник: „Климатичен справочник“ – темп. 1931-1970 г., вал. 1931-1985 г.*

Фиг. I-02. Средна месечна и годишна температура на въздуха (°C)

Фиг. I-03. Средна минимална месечна и годишна температури на въздуха (°C)

Фиг. I-04. Средни максимални месечни и годишни температури на въздуха (°C)

През зимата средните месечни температури са положителни. Средната януарска температура в Айтос е 1.0ºС. Средномесечната минимална януарска температура е от -2.8 ºС (станция Айтос). Средно юлските температури показват стойности от 23.0ºС, а средните максимални 29.6 ºС с почти изравняване на стойностите за месеците юли и август. Средните максимални и минимални температури по сезони са посочени в следващата Таблица I-02.

Таблица I-02. Средни максимални и минимални температури по сезони

Станция/н.м.в.	Елементи	Сезон			
		Зимен	Пролетен	Летен	Есенен
Айтос/90	ср. темп.	2.3	11.0	22.0	13.6
	ср. макс. т.	6.6	17.3	28.6	19.6
	ср. мин. т.	-1.6	5.1	14.9	8.0

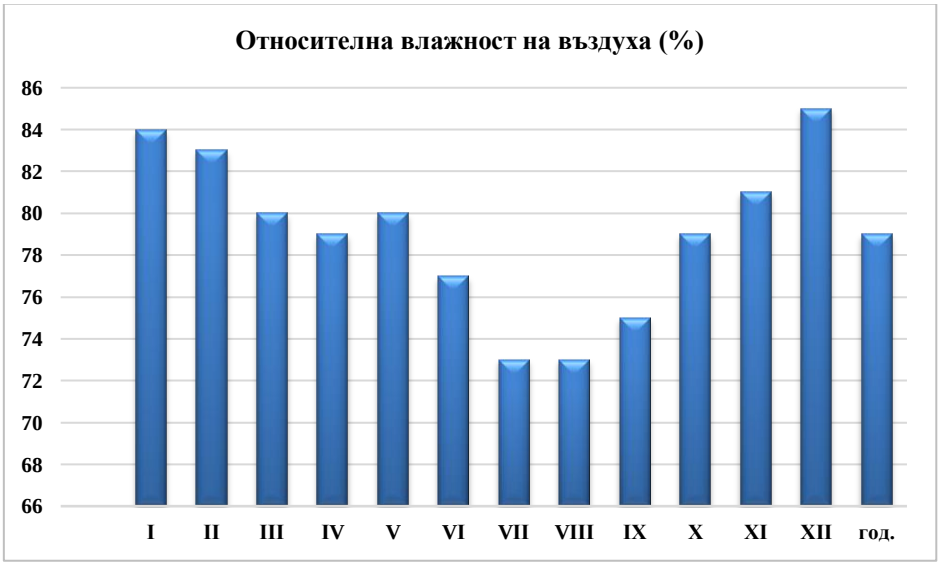
**Източник: „Климатичен справочник" – темп. 1931-1970 г., вал. 1931-1985 г.*

- ***Влажност на въздуха***

Средногодишната относителна влажност на въздуха е 79%, като най-висока е през месец декември, а най-ниска е през месеците юли и август (Табл. I-03).

Таблица I-03. Относителна влажност на въздуха по месеци и годишно, %

Отн. влажност, %	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год.
	84	83	80	79	80	77	73	73	75	79	81	85	79

Фиг. I-05. Относителна влажност на въздуха

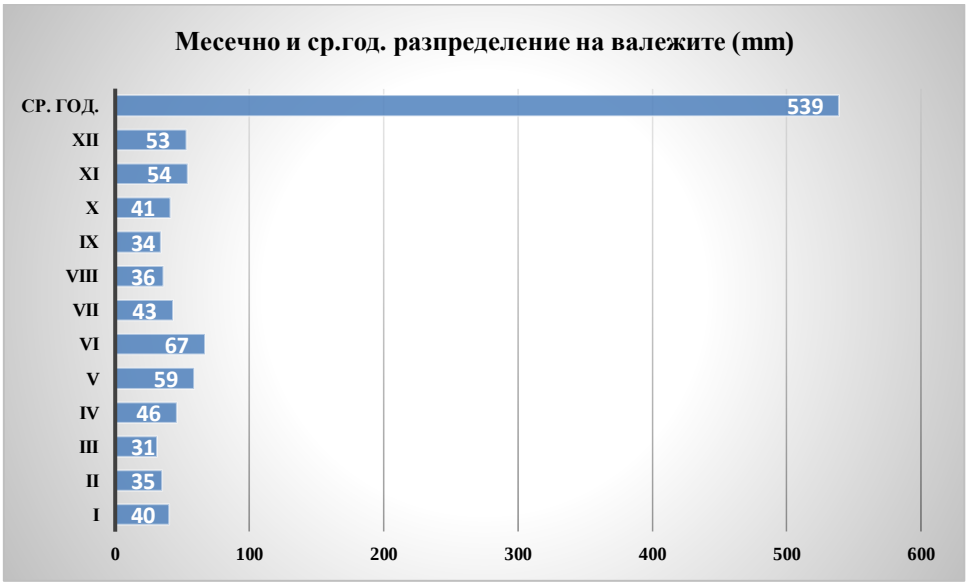
- ***Валежи***

Годишните валежи на територията на общината са 539 mm. Валежният режим се характеризира с относително увеличение на летните валежи, като средномесечения максимум се проявява през м. май и м. юни. Почти изравнени са валежните суми през останалите сезони на годината (Таблица I-04 и I-05). Макар, че максимумът на валежите е през лятото, за него са характерни засушавания - общо за целия сезон достигат до 17.9 дни. Най-продължителни са засушаванията през есента - около 18.6 дни.

Таблица I-04. Месечно и средногодишно разпределение на валежите (mm)

Станция н.м.в.	Елемент	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ср. год.
Айтос 90	Кол. вал.	40	35	31	46	59	67	43	36	34	41	54	53	539

**Източник: „Климатичен справочник" – темп. 1931-1970 г., вал. 1931-1985 г.*

Фиг. I-06. Месечно и средногодишно разпределение на валежите (mm)

Таблица I-05. Сезонно разпределение на валежите (mm)

Станция/н.м.в.	Елемент	Сезон			
		зимен	пролетен	летен	есенен
Айтос/90	Кол. вал.	128	136	146	129

**Източник: „Климатичен справочник" – темп. 1931-1970г., вал. 1931-1985 г.*

- ***Мъгли***

Мъглите са състояние на въздуха, при което хоризонталната видимост е по-малка от 1 km. Намалената видимост се предизвиква от кондензация на водна пара в приземния слой въздух (във вид на водни капки или кристали лед). Това става при наличие на следните условия – понижаване на температурата на въздуха до температурата на насищане на водните пари, или увеличаване количеството на водните пари във въздуха до степен на насищане, или увеличаване на концентрацията на атмосферни аерозоли до степен, при която водните пари кондензират, без да са се променили температурата и влажността на въздуха (мъгли, предизвикани от антропогенната дейност).

Качеството на атмосферния въздух е тясно свързано и с режима на мъглите. Средногодишния брой на дните с мъгла в общината е 7.4 (Таблица I-06).

Таблица I-06. Среден брой на дни с мъгла в Община Айтос

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Бр. дни	1.4	0.9	0.8	1.2	1.4	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.6	0.8	7.4

- ***Вятър***

Преобладаващите ветрове (станция Айтос) са северните и северозападните, основно през зимните месеци от годината, а след тях по интензивност са североизточните, с по-голяма интензивност през месеците април и май - август и септември. Най-слабо са изразени южните и източни ветрове. Повторяемостта на ветровете за всяко от тези направления представлява 19-22%.

В таблица I-07 са представени данни за средната скорост на вятъра по посока (m/s).

Таблица I-07. Средна скорост на вятъра по посока (m/s)

Посока	Месец											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
N	5.3	4.5	3.9	3.2	3.4	3.6	3.3	3.6	3.3	3.9	4.5	5.8
NE	4.2	4.4	4.6	3.5	3.3	3.7	4.3	3.6	3.4	4.1	5.1	4.7
E	2.5	2.1	3.0	3.0	3.0	2.9	5.0	2.9	2.7	2.8	2.5	2.7
SE	3.6	3.1	4.0	3.7	4.0	3.5	3.6	3.8	3.5	3.4	2.9	3.5
S	5.0	4.2	4.2	3.5	3.4	3.2	3.2	3.4	2.9	3.2	3.3	3.4
SW	3.2	4.3	4.2	3.6	3.0	2.6	3.8	3.2	2.9	3.9	3.4	2.9
W	3.8	3.5	3.6	3.2	2.5	2.6	3.0	2.9	2.9	2.7	2.0	2.6
NW	5.5	5.4	4.8	4.0	3.8	4.0	5.5	4.7	4.2	4.3	5.7	5.3

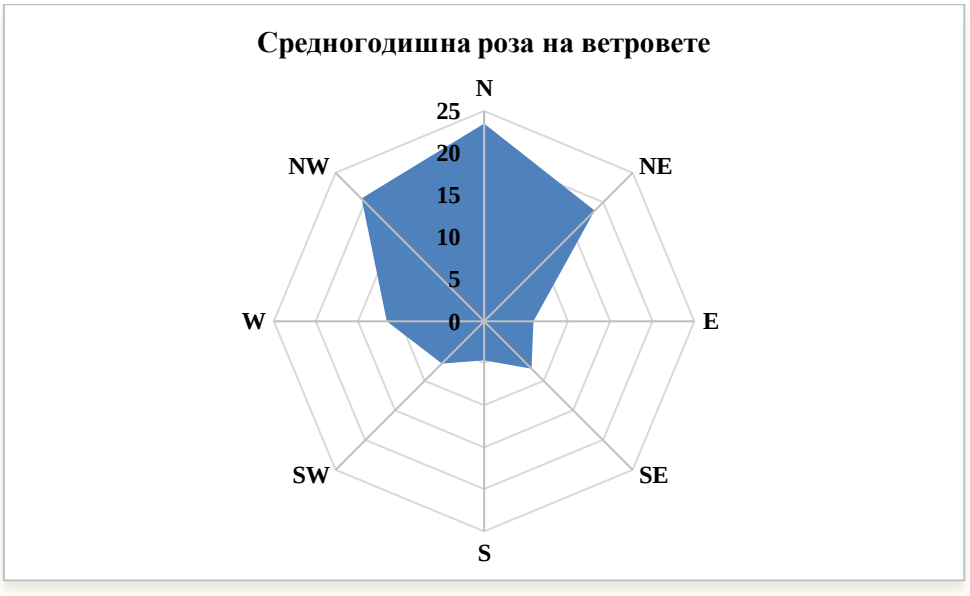
**Източник: Климатичен справочник за НР България, 1979*

Средногодишната честота на случаите с тихо време е 45.3% (Таблица I-08). В таблицата са показани стойностите на честота на вятъра по посока и тихо време (безветрие) от МС Айтос.

Таблица I-08. Честота на вятъра по посока (%) и тихо (%)

Посока	Месец												Год.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
N	28.4	26.7	23.9	16.7	16.3	17.7	21.5	18.4	23.0	26.6	29.5	33.0	23.5
NE	14.8	16.2	18.5	22.7	20.3	17.3	18.2	22.9	20.6	19.4	16.8	15.7	18.6
E	2.0	3.1	5.5	7.7	8.5	8.0	6.4	8.2	9.1	4.9	4.4	2.9	5.9
SE	3.6	3.8	6.0	11.6	12.5	12.2	10.1	11.1	9.8	8.0	5.1	2.5	8.0
S	1.6	3.1	5.4	6.7	7.4	4.8	4.8	4.8	4.8	5.1	4.4	3.2	4.7
SW	6.4	9.3	10.1	9.0	7.3	6.6	5.7	5.4	5.7	7.2	6.9	5.5	7.1
W	16.5	13.7	11.6	9.5	10.1	11.8	12.1	9.4	8.7	9.7	13.2	13.2	11.6
NW	26.8	24.1	19.1	16.0	17.6	21.6	21.2	19.6	18.3	19.2	19.7	24.0	20.6
Тихо	40.0	40.1	39.9	42.2	44.4	46.5	46.8	47.1	49.0	50.8	50.1	46.9	45.3

**Източник: Климатичен справочник за НР България, 1979*

Фигура I-07. Средногодишна роза на ветровете по посоки, %

От изложените по-горе данни и характеристики на климатичните фактори следва, че с най-голяма честота са ветровете от север, които се проявяват 23.5% от случаите с вятър, следвани от тези от северозапад – 20.6%. По средна скорост с най-висока стойност са ветровете от северозапад (4.76 m/s) и североизток (4.07 m/s). Най-слаби са източните и западни ветрове, съответно 2.92 и 2.94 m/s.

Разположението на източните дялове на Айтоска планина в посока изток-запад се явява като бариера за нахлувания на студени северни въздушни маси. За ниските части на общината е характерна бризовата циркулация от Черноморския басейн. От дълбоко всечените долове на Айтоска планина има проявление долинният вятър, който е особено благоприятен за горещите летни вечери.

Метеорологичните характеристики са в тясна връзка с разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата. За оценка на възможното замърсяване на въздуха се използва понятието „потенциал на замърсяване на въздуха“. Той се явява функция от метеорологичните и топографски параметри, които обуславят преноса и разсейването на замърсителите. Въз основа на скоростта на вятъра се различават четири степени на потенциал на замърсяване:

I - нисък потенциал-0-25% от случаите с вятър при скорост до 1 m/s;
II - нисък потенциал - 26-50%;
III - висок потенциал - 51-75%;
IV - висок потенциал - 76-100%.

Сравнително високият процент тихо време – 45.3% годишно, се определя от котловинния характер на Айтоското поле. Това създава възможности за образуване на приземни температурни инверсии и определя средно висок потенциал на замърсяване на района.

Снежна покривка
Снежната покривка е обикновено неустойчива и най-често падналият сняг се стопява преди да е паднал нов.

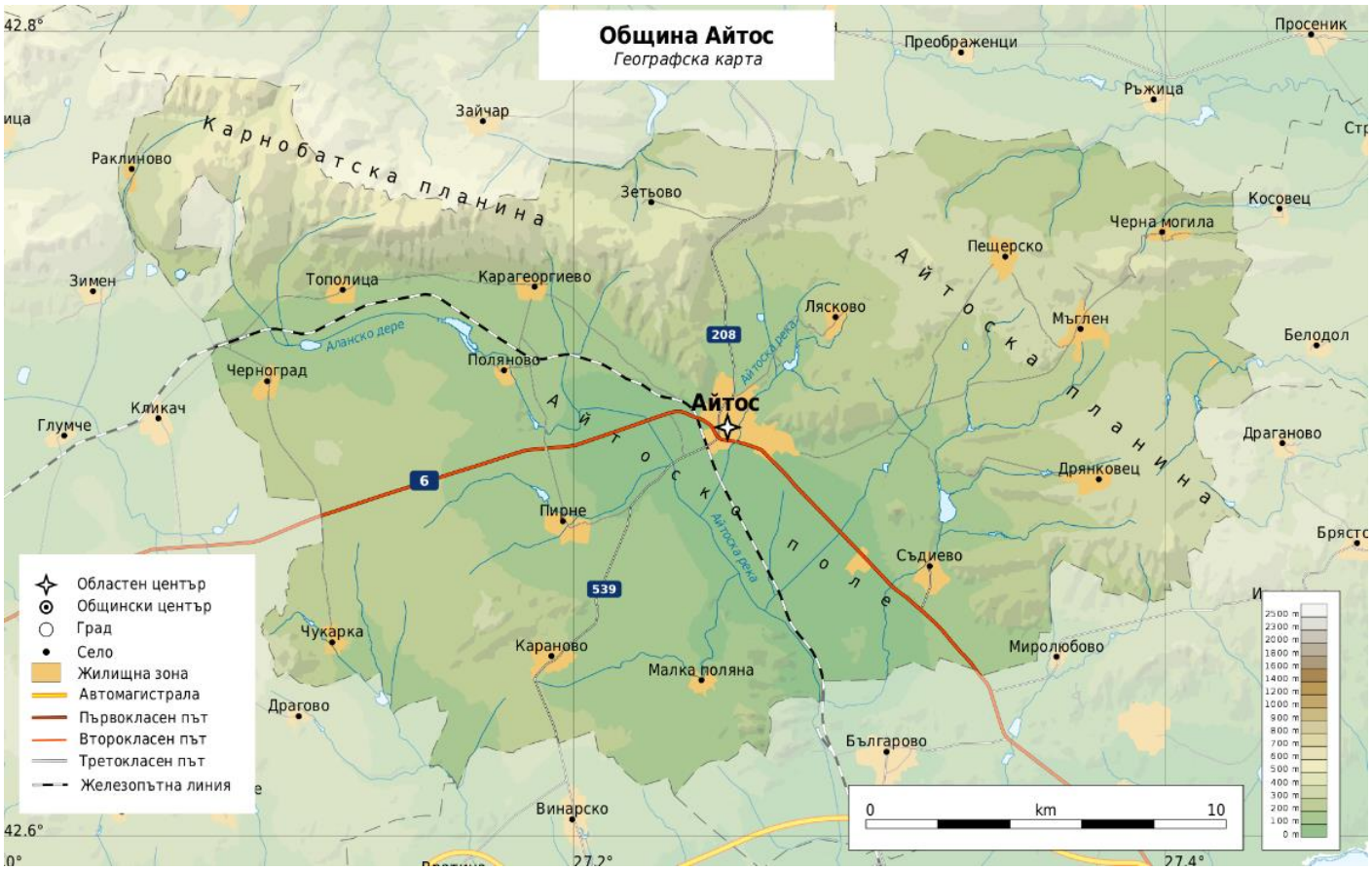
1.5. Полезни изкопаеми
Територията на Община Айтос е сравнително бедна на полезни изкопаеми. Съгласно Националния концесионен регистър на нейната територия е издадена концесия за добив на подземни богатства на находище „Карановo“. С Решение №778/05.10.2009 г. на Министерски съвет е предоставена концесия за добив на подземни богатства по чл. 2, ал. 1, т. 5 от Закона за подземните богатства - строителни материали – трахити и псамитови туфи, от находище „Карановo“, разположено в землището на с. Карановo, Община Айтос на „ЛАТИТ” ООД – гр. Банкя, със срок на концесията до 16.08.2036 г. Концесионната площ е с размер 103 261 m^2.

С Разрешение № 389/02.07.2014 г., Министерство на енергетиката разрешава на „Бургас Пътстрой“ АД, титуляр на разрешението, да извърши за своя сметка проучване на строителни материали – подземни богатства по чл. 2, ал. 1, т. 5 от Закона за подземните богатства в площ „Казаните-1“, разположена в землището на село Лясково, Община Айтос.

1.6. Кметства, населени места в общината

Община Айтос обхваща17 населени места, от които 1 град – гр. Айтос и 16 села: Карагеоргиево, Мъглен, Тополица, Караново, Пещерско, Черноград, Чукарка, Поляново, Пирне, Малка поляна, Съдиево, Черна могила, Зетьово, Лясково, Раклиново и Дрянковец.

На Фиг. I-08 е представена географска карта с отбелязано местоположението на населените места, намиращи се на територията на Община Айтос.

Фиг. I-08. Географска карта на Община Айтос с отбелязани границата и местоположението на населените места намиращи се на нейна територия

– – – *- административна граница на Община Айтос*

II. ДАННИ И ИНФОРМАЦИЯ, ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Атмосферен въздух. Качество на атмосферния въздух (КАВ)

Съгласно изискванията на националното и европейско законодателство територията на страната е разделена на шест района и агломерации (с население над 250 000 души) за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) и тяхната категоризация в зависимост от степента на замърсяване, Фиг. II-01. Със Заповед №РД-969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите за определяне на районите за оценка и управление на КАВ и на зоните, в които са превишени нормите с допустимите отклонения, Община Айтос е включена в район за оценка и управление на КАВ „Югоизточен“ с код BG0006, и е посочена като зона с превишаване на среднодеионощната норма по показател фини прахови частици (ФПЧ$_{10}$).

При изготвяне на списък с РОУКАВ от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС), съгласувано с РИОСВ - Бургас, Община Айтос попада в обхвата на чл. 30, ал. 1, т. 1: Райони, в които нивата на един или няколко замърсители превишават установените ГОП/

норми и/или нормите плюс определени пределно допустими отклонения от тях (включително в райони, в които е налице превишаване на установените норми за съответните замърсители, в случаите, когато за последните не са определени допустими отклонения), Наредба №7, ДВ бр. 45 от 1999 г.

Фиг. II-01. Местоположение на Община Айтос и нива на замърсяване с ФПЧ$_{10}$ по РОУКАВ - по данни на ИАОС

Източник: Актуализирана Програма за намаляване на нивата на ФПЧ в атмосферния въздух и достигане на установените норми за вредни вещества на територията на Община Айтос за периода 2016-2020 г.

Общината изпълнява мерките, заложени в Актуализирана Програма за намаляване на нивата на фини прахови частици в атмосферния въздух и достигане на установените норми за вредни вещества на територията на Община Айтос за периода 2016-2020 г.

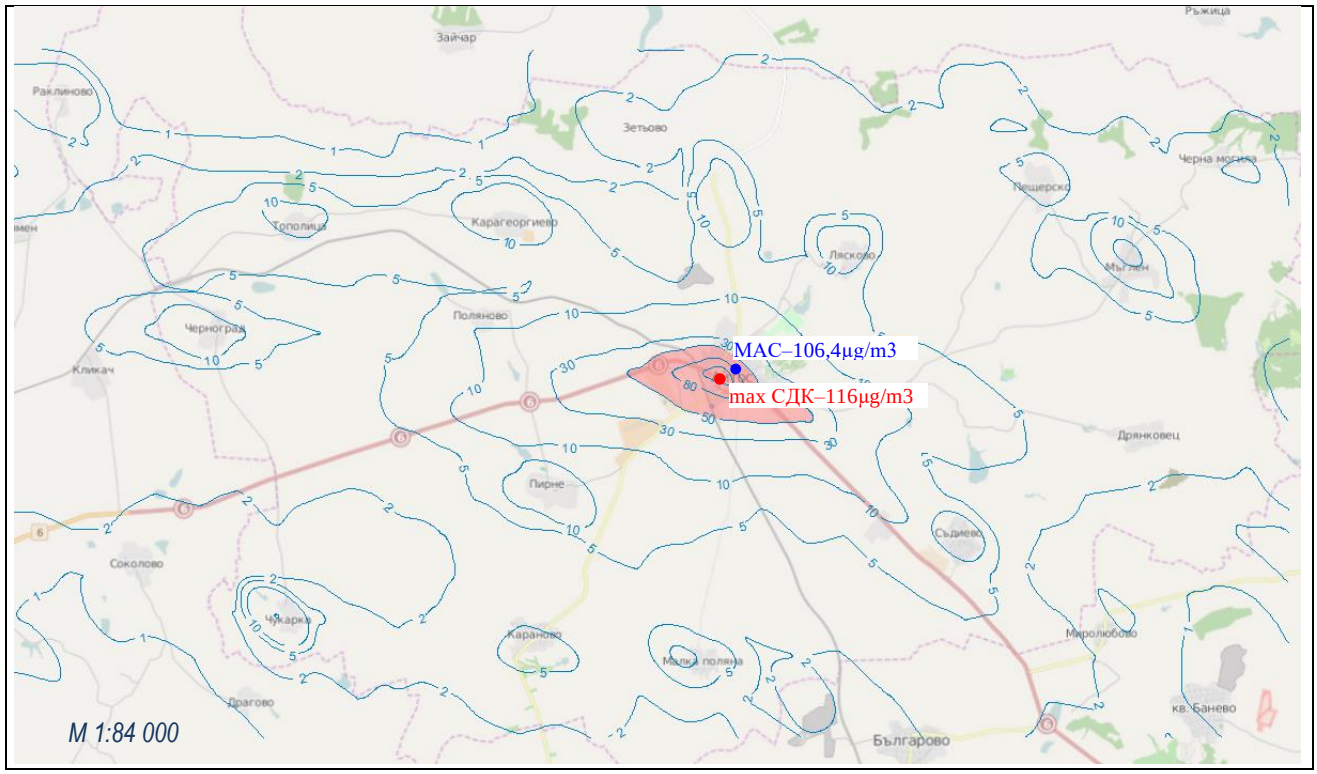
На територията на Община Айтос няма разположен постоянен пункт за мониторинг на КАВ. Единствените налични данни са от мобилна автоматична станция на Регионална лаборатория - Стара Загора към ИАОС. През 2012 г., 2015 г. и 2017 г. и 2021 г. са правени периодични измервания в Общинския център - гр. Айтос. Мобилната станция се е намирала пред сградата на общината.

Съгласно Годишен доклад за състоянието на околната среда за 2017 г. на РИОСВ, през отчетния период (2017 г.) мобилната имисионна станция на ИАОС – РЛ Стара Загора е провела имисионни измервания в гр. Айтос в периодите 23.03. – 05.04.2017 г., 15.06. – 28.06.2017г., 03.10 - 17.10.2017 г., 20.11. - 03.12.2017 г. Извършени са измервания по показателите: озон, серен диоксид, азотен оксид и диоксид, ФПЧ10, въглероден оксид, сероводород, амоняк, метан и неметанови въглеводороди. Измерванията през месец ноември са отчели превишения на СДН на ФПЧ$_{10}$, като в гр. Айтос дните с регистрирани превишения на СДН на ФПЧ$_{10}$ са 11.

Данните от измерванията на МС през лентия период на 2021 г. (25.06.-05.07.2021 г.) показват, че СДК на ФПЧ10 са между 19-30 μg/m^3 и не превишават праговата стойност от 50 μg/m^3.

Поради липса на значими промишлени източници в района, обосновано може да се допусне, че основните източници на $ФПЧ_{10}$ на територията на Община Айтос са битовото отопление и автотранспорта. Замърсяването с $ФПЧ_{10}$ от битовото отопление се свързва основно с високата консумация на дърва и въглища за отопление. Данните от досегашните проучвания показват, че епизодично наднормено замърсяване обикновено се наблюдава в населени места с над 5000 жители. При населени места с повече от 10000 жители броят на превишенията на СД норми значително се увеличава, а при население около 20000 жители тези превишения нарастват над 20-30 за година. В тази връзка в случая, наднормени нива на $ФПЧ_{10}$ може да се очаква да са съсредоточени в рамките на общинския център гр. Айтос.

По данни на Актуализирана Програма за намаляване на нивата на фини прахови частици в атмосферния въздух и достигане на установените норми за вредни вещества на територията на Община Айтос за периода 2016-2020 г., разпределението на среднодеионощната концентрация (СДК) на $ФПЧ_{10}$, върху територията на Община Айтос е представено на Фиг. II-02. Получено е чрез дисперсионно моделиране на разсейването на емисиите за 2015 г.

Фиг. II-02. Разпределение на среднодеионощните концентрации на $ФПЧ_{10}$ за 2015 г. на територията на Община Айтос

Легенда:

1). Със синьо са изобразени изоконцентрационни линии, отразяващи разпределението на 24-часови концентрации на $ФПЧ_{10}$;

2). Зоната, в която приземните концентрации могат да превишат СД НОЧЗ от 50 µg/m^3 е показана в червен цвят.

3). С червен маркер е означен получения при моделирането абсолютен максимум на СДК;

4).Със син маркер е посочена реално отчетената максимална концентрация за 2012г. в МАС на територията на Община Айтос.

От извършеното математическо моделиране за 2015 г. (Фиг. II-02) е видно, че зона със завишени нива на $ФПЧ_{10}$, превишаващи СДНОЧЗ от 50 µg/m^3 може да се формира

единствено над общинския център – гр. Айтос. В останалите населени места на общината максималните концентрации са между 5 и 15 μg/m^3 и не превишават установената норма.

Абсолютният максимум на СДК за Айтос, получен при моделирането, е 116μg/m^3, локализиран около кръстовището на двете главни улици в града – „Славянска“ и „Хаджи Димитър“. Резултатите кореспондират с реално отчетените СД концентрации в МАС, като за 2012 г. в мобилната станция е регистриран абсолютен максимум на СДК на ФПЧ$_{10}$ от 106.4 μg/m^3, отчетен през четвъртото тримесечие на годината. МАС е била позиционирана на около 600 m североизточно от кръстовището, където моделът отчита максималната СДК.

Съгласно резултатите от дисперсионното моделиране територията, която потенциално може да бъде засегната от наднормено замърсяване с ФПЧ$_{10}$ през 2015 г. е изчислена на 2.19 km^2. В резултат населението, което потенциално е подложено на въздействие на наднормени нива на ФПЧ$_{10}$ (СДК) към 2015 г. е оценено на 24 598 души, което представлява 69% от населението на общината.
Главните източници на емисии в Община Айтос към 2015 г. могат да бъдат обобщени в следните три групи:

- Битово отопление;
- Транспорт;
- Промишленост.

Битово отопление:
В Община Айтос няма централна топлофикация. Към момента няма развита газопреносна мрежа на нейна територия. От направената в програмата за КАВ оценка най-висок е разхода на твърдите горива, като за отопление на едно домакинство са необходими 5.05 t/y въглища или 3.84 t/y дърва. В този случай средния разход на твърди горива за едно домакинство е изчислен на 4.45 t/y.

Съгласно данните на НСИ за 2015 г., 74.78% от домакинствата в гр. Айтос и 98.32% от домакинствата в селата се отопляват с твърди горива (дърва и въглища), което определя и годишното им потребление в размер на 43755 тона, от които 28526 тона са изразходвани в гр. Айтос, а останалите 34.8% са разпределени между 16-те села в общината.

Изчислените емисии на ФПЧ$_{10}$ от битовото отопление, на база потреблението на различни горива от населението за 2015 г. и получените комбинирани емисионни фактори за град Айтос и за по-малките населени места в общината, се равняват на 476.64 тона ФПЧ$_{10}$.

Промишлени източници:
На територията на Община Айтос няма значими промишлени източници на ФПЧ$_{10}$. Годишната емисия от 1.92 т/год. е разпределена в два точкови източника, разположени в периферните части на града. Влиянието на групата източници „Промишленост“ (всички производствени фирми на територията на общината източници на ФПЧ$_{10}$) върху жилищните райони в Община Айтос може да се оцени като слабо. В централна градска част на Айтос СДК са в границите на 0.3-0.5 μg/m^3. Влиянието на промишлеността при формиране на СГ концентрации е още по-слабо и може да се оцени като незначително.

Автотранспорт:
Автомобилният транспорт оказва съществено влияние върху замърсяването с прах и ФПЧ$_{10}$, като основните проблеми на национално ниво са свързани с изоставане развитието на пътната инфраструктура в сравнение с увеличаващият се брой на МПС. Голяма част от

републиканската и общинска пътни мрежи са в незадоволително – лошо състояние, което води до натрупването на пътен нанос и вторично разпрашаване.

В населените места автотранспортът представлява непрекъснато действащ източник на ФПЧ (широка фракция, в това число с аеродинамичен диаметър около и под 10 микрона). Неговата интензивност е пропорционална на автомобилния трафик и следва неговите изменения – сезонни и денонощни.

Община Айтос има развита пътна мрежа от третокласни и четвъртокласни пътища, които свързват всички населени места с общинския център и останалите региони на страната. Единственият първокласен път (Път I-6) преминава през град Айтос. Настилката му е в отлично състояние. По тази причина суспендирането на прах е минимално, въпреки високият трафик. На второ място по важност е третокласен път III-208 (Айтос – Провадия). Той е по-малко натоварен в сравнение с път I-6, но настилката му е в по-лошо състояние. Освен това, по него преминава една значителна част от тежкотоварния трафик за Северна България. Останалите пътища са четвъртокласни и свързват селата с общинския център. Пътните им настилки не са в добро състояние, но трафикът по тях е минимален и не могат да бъдат значителен източник на $ФПЧ_{10}$.

Общинската пътна мрежа от четвъртокласни пътища е с обща дължина 98.20 km. Тя допълва транспортните функции на пътищата от републиканската пътна мрежа и обвързва (в транспортно отношение) населените места от общината, през които не преминават пътища от по-висок клас. На територията на Община Айтос преминават 40.50 km от републиканските пътища на България. В град Айтос дължината на уличната мрежа е 47.9 km съставена от улици, с широчина от 7.0 и 12.0 метра. Състоянието на общинските пътища в района е задоволително.

Влиянието на автотранспорта върху КАВ и особено върху емисиите на $ФПЧ_{10}$ има съществено значение, т.к. той е най-динамично развиващият се източник на емисии в атмосферния въздух както в световен, така и в регионален мащаб. Този извод е от особено значение за населените места и силно урбанизираните територии, поради това, че в тези райони се съчетават множество неблагоприятни фактори:

- ✓ Нарастване с високи темпове на броя МПС на 1000 жители;
- ✓ Непрекъснато нарастване на средната мощност на леките и товарните автомобили;
- ✓ Увеличаване на относителния дял на автомобилния транспорт пред останалите видове транспорт;
- ✓ Висок относителен дял на автомобилите „втора употреба“ с нефункциониращи катализаторни устройства;
- ✓ Висока средна възраст на МПС в експлоатация;
- ✓ Изоставане на пътната инфраструктура в сравнение с бързо увеличаващия се брой на МПС.

Факторите, обуславящи количествено вредното влияние на автомобилния транспорт върху качеството на атмосферния въздух в градска среда са: степента на автомобилизация, вида и състоянието на уличната мрежа, структура на автопарка по типове автомобили и използвано гориво, организация на движението.

Насоки и мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух съгласно действащото екологично законодателство:

- Изпълнение на заложените мерки в Програмата за енергийна ефективност на

територията на Община Айтос 2018-2022 г.; Програмата за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в Община Айтос 2048-2028 г. и Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в Община Айтос 2019-2022 г.;
- Благоустрояване на зелените площи и озеленяване на нови обществени територии;
- Ремонт на повредени тротоарни настилки;
- Поддържане на бази данни за качеството на атмосферния въздух и информиране на населението за КАВ;
- Контрол по превозването на насипни товари;
- Системен контрол към всички строителни обекти, за недопускане емитиране на прах и замърсяване на инфраструктурата.

2. Водни ресурси

2.1. Повърхностни водни обекти, риск от наводнения и подземни водни тела на територията на Община Айтос

✓ **Повърхностни водни обекти**

Районът на Община Айтос попада в обхвата на Басейнова дирекция за управление на водите - Черноморски район, с център гр. Варна. Управлението на водите се извършва съгласно действащата в страната законодателна и нормативна уредба, като конкретните дейности в близък и дългосрочен аспект са на основата на разработен План за управление на водите в речния басейн. С Решение № 1107/29.12.2016 г. на Министерски съвет е приет План за управление на речните басейни в Черноморския район за басейново управление за периода 2016-2021 г. и национална програма за изпълнението му. Планът е съгласуван с МОСВ със Становище по Екологична оценка №6-2/2016 г. В тази връзка, при характеризирането на водните обекти – повърхностни и подземни са взети предвид основно изложените в ПУРБ - информация и изисквания към управлението на водите.

Реки

В хидроложко отношение територията на общината се отнася към водосборна област на Севернобургаски реки. През нейна територия преминават:

Река Айтоска - за нейно начало е приета р. Дермендере, минаваща през гр. Айтос и която води началото си от чешмата Конакбунар на 10 km североизточно от града. Дължината ѝ е 32 km, водосборната площ възлиза на 305 km², при залесеност -15 %, среден наклон на реката - 9.9 ‰ и средна гъстота на речната мрежа - 0.580 km/km². Тече в посока юг-югоизток в широка долина през Бургаската низина. Влива се в западната част на Бургаското езеро, на 1 m н.в. В горното си течение р. Айтоска тече в плитка тясна долина със стръмни, но ниски склонове (200 – 250 m). Над гр. Айтос десният склон на долината става нисък и много полегат и под града долината се разширява много, като дъното ѝ става на места над 4 km широко. В този участък реката не прави меандри. Бреговете ѝ са землени и обрасли с редки върби. Основните притоци на р. Айтоска са:
- р. Аланско дере;
- р. Ментешдере;
- р. Съдиевска река;
- р. Кавакдере.

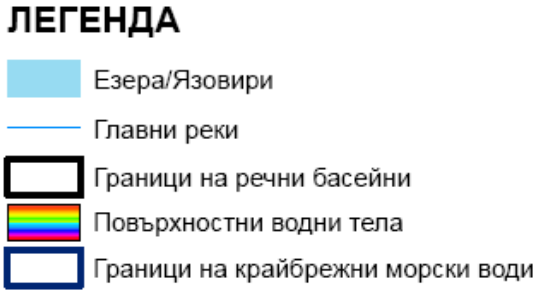
Заради високите изпарения през лятото и честите засушавания на много от притоците на р. Айтоска има изградени микроязовири, които се използват за напояване на селскостопанските земи и за рибовъдна дейност.

Река Аланско дере е десен приток на р. Айтоска с дължина 22 km. Води началото си от източната част на Карнобатска планина, от 526 m н.в., на 2.3 km източно от село Раклиново, Община Айтос. До излизането си от планината при жп линията София –Бургас тече в южна посока в тясна и залесена долина. След това навлиза в Айтоското поле, завива на изток, като протича в широка долина. След село Поляново завива на югоизток и се влива отдясно в Айтоска река на 68 m н.в., на 1.4 km югозападно от гр. Айтос.
Площта на водосборния басейн на Аланско дере е 132 km^2, което представлява 43.3% от водосборния басейн на Айтоска река. Реката е с максимален отток през февруари и март, а минимален – август и септември. По течението на реката е разположено само с. Поляново, Община Айтос. Водите на реката се използват главно за напояване.

Съдиевска река е ляв приток на р. Айтоска, на която северно от с. Съдиево има два малки язовира (микроязовира) – „Съдиево 1“ с площ около 28 ha и „Съдиево 2“ с площ около 6 ha.

Фиг. II-03. Извадка от карта с граници на повърхностни водни тела на ЧРБУ, Севернобургаски реки, М 1:700 000
**Източник: ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г.*

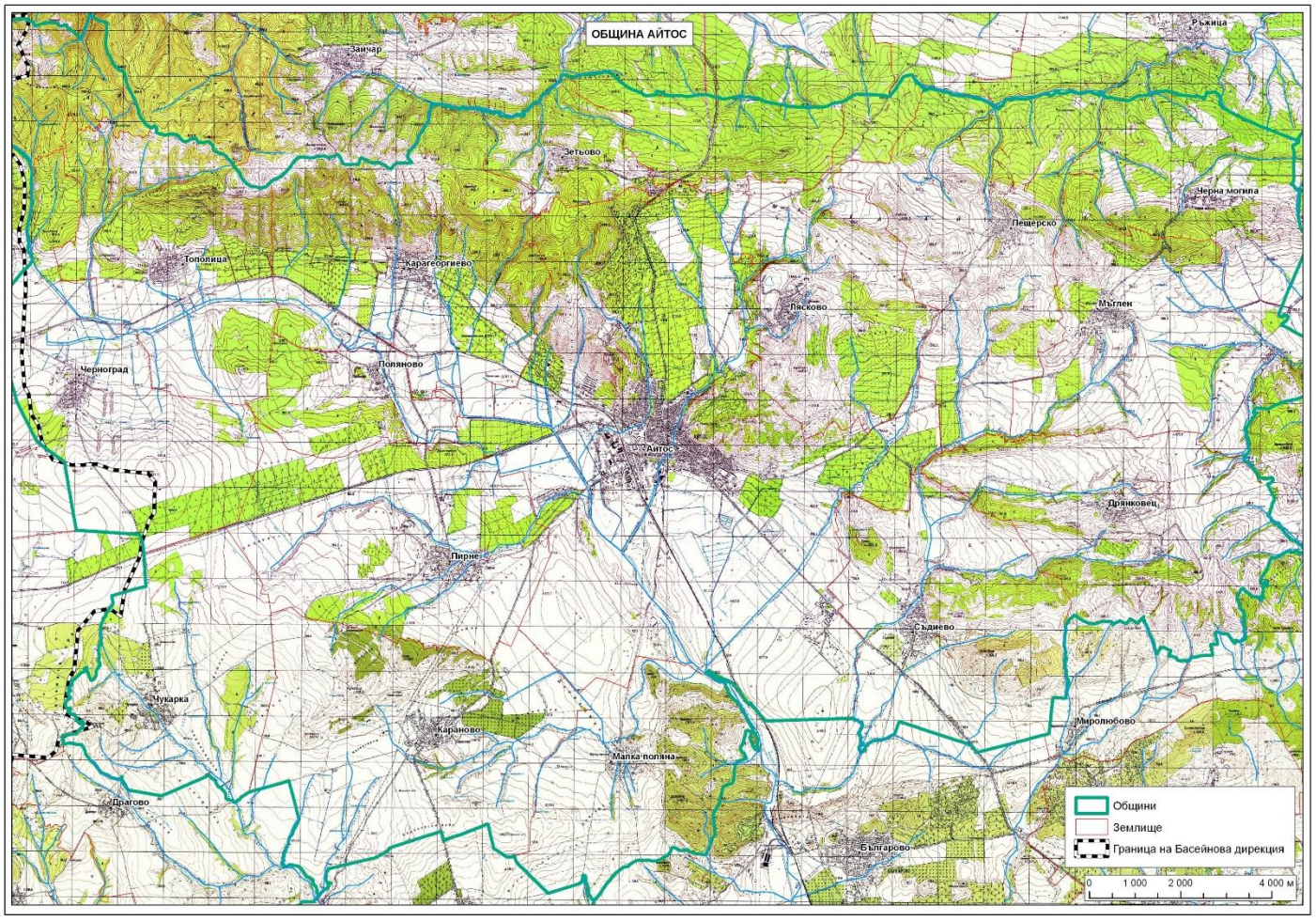

През територията на Община Айтос преминават следните повърхностни водни тела с код и наименование както следва:

- BG2SE900R1130 – р. Айтоска – от извора до вливане на р. Славеева;
- BG2SE900R1030 – I участък: р. Айтоска – от вливане на р. Славеева до вливане на р. Съдиевска; II участък: р. Славеева – от извора до вливане в р. Айтоска;
- BG2SE900R024 - р.Съдиевска - от извора до вливане в р.Айтоска;

- BG2SE900R031 - р.Чукарска - от извор до яз.Трояново;
- BG2SE600R1123 - р.Хаджийска - от преди с. Ръжица до 3 км след с. Ръжица;
- BG2SE800R017 - р. Ахелой - от извора до яз. Ахелой

На Фиг. II-04 е представена Топографска карта на Община Айтос.

Фиг. II-04. Топографска карта на Община Айтос

<u>Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R1130</u>

Водно тяло BG2SE900R1130 с код на речен тип R11 малки и средни черноморски реки е със следните характеристики представени в таблица II-01.

Таблица II-01. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фактори на риска
BG2SE900 R1130	Малки и средни ЧМ реки	р.Айтоска - от извора до вливане на р.Славеева	21.29187	умерено	няма данни	в риск/ нарушаване на оттока, азот

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R1130 е включено в програмата за контролен и оперативен физико-химичен и хидробиологичен мониторинг на повърхностните води на територията на Черноморски район за басейново управление. Пунктовете за мониторинг са както следва (Таблици II-02 и II-03):

Таблица II-02. Контролен и оперативен физико-химичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R1130

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE96991MS019	р. Айтоска (Аланско дере) – с. Тополица	р. Айтоска	BG2SE900R1130	27.1308	42.7289
BG2SE96959MS027	р. Айтоска (Аланско дере) – с. Поляново	р. Айтоска	BG2SE900R1130	27.1783	42.7163

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.3*

Таблица II-03. Контролен и оперативен хидробиологичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R1130

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE96959MS027	р. Айтоска (Аланско дере) – с. Поляново	р. Айтоска - от извора до вливане на р.Славеева	BG2SE900R1130	42.71631	27.17828
BG2SE96941MS352	р. Айтоска - преди гр. Айтос	р. Айтоска - от извора до вливане на р. Славеева	BG2SE900R1130	42.69321	27.23277

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.2*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R1130, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-04. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R1130

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
BG2SE900R1130	1.Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло 2. Постигане на добро химично състояние.	1.Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - запазване на добро състояние по биологични елементи - постигане и запазване на добро състояние по физикохимични елементи - N-NO3, N-total 5. Постигане и запазване на добро химично състояние	1. Запазване на добро екологично състояние; 2. Запазване на добро химично състояние

<u>Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R1030</u>

Водно тяло BG2SE900R1030 с код на речен тип R11 малки и средни черноморски реки е със следните характеристики представени в таблица II- 05.

Таблица II-05. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фак-тори на риска
BG2SE900R 1030	Малки и средни ЧМ реки	I участък: р.Айтоска - от вливане на р.Славеева до вливане на р.Съдиевска	6.37355	много лошо	няма данни	в риск/азот и фосфор

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фак-тори на риска
		II участък: р.Славеева - от извора до вливане в р.Айтоска	10.27688			

**Източник ПУРБ ЧРБУ – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R1030 е включено в програмата за контролен и оперативен физико-химичен и хидробиологичен мониторинг на повърхностните води на територията на Черноморски район за басейново управление. Пунктовете за мониторинг са както следва (Таблици II-06 и II-07):

Таблица II-06. Контролен и оперативен физико-химичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R1030

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE09641MS239	р.Славеева - устие	р.Айтоска - от извора до вливане на р. Съдиевска и р. р.Славеева	BG2SE900R1030	27.2491	42.6875

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.3.*

Таблица II-07. Контролен и оперативен хидробиологичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R1030

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE59639MS355	р. Айтоска - след гр. Айтос	I участък: р.Айтоска - от вливане на р.Славеева до вливане на р.Съдиевска II участък: р.Славеева - от извора до вливане в р.Айтоска	BG2SE900R1030	42.67017	27.25025
BG2SE96421MS356	р. Славеева - преди гр. Айтос	I участък: р.Айтоска - от вливане на р.Славеева до вливане на р.Съдиевска II участък: р.Славеева - от извора до вливане в р.Айтоска	BG2SE900R1030	42.71900	27.26777
BG2SE09641MS239	р. Славеева - устие, след гр. Айтос	I участък: р.Айтоска - от вливане на р.Славеева до вливане на р.Съдиевска II участък: р.Славеева - от извора до вливане в р.Айтоска	BG2SE900R1030	42.69062	27.25098

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.2.*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R1030, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-08. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R1030

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
BG2SE900R1030	1.Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло	1.Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено екологично състояние; - Постигане на възможно най-добро състояние по биологични елементи - МЗБ и МФ;	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - Постигане и запазване на добро състояние по биологични елементи - МЗБ и МФ;

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
	2. Постигане на добро химично състояние.	- Постигане на възможно най-добро състояние по физикохимични елементи - БПК, N-NH4, N-NO2, N-total, P-PO4, P-total; 5. Постигане и запазване на добро химично състояние	- Постигане и запазване на добро състояние по физикохимични елементи - БПК, N-NH4, N-NO2, N-total, P-PO4, P-total; 5. Запазване на добро химично състояние

Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R024

Водно тяло BG2SE900R024 с код на речен тип R11 малки и средни черноморски реки е със следните характеристики представени в таблица II-09.

Таблица II-09. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фак-тори на риска
BG2SE900R024	Малки и средни ЧМ реки	р.Съдиевска - от извора до вливане в р.Айтоска	15.34306	умерено	няма данни	в риск/азот и фосфор

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R024 е включено в програмата за контролен и оперативен физико-химичен и хидробиологичен мониторинг на повърхностните води на територията на Черноморски район за басейново управление. Пунктовете за мониторинг са както следва (Таблици II-10 и II-11):

Таблица II-10. Контролен и оперативен физико-химичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R024

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE59623MS358	р. Съдиевска - с. Съдиево	р. Айтоска	BG2SE900R024	27.31843	42.66677

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.3.*

Таблица II-11. Контролен и оперативен хидробиологичен мониторинг на водно тяло с код BG2SE900R024

Код на пункта	Име на пункта	Име на река	Код на водно тяло	Географски координати	
				X	Y
BG2SE59627MS357	р. Съдиевска - мост по пътя гр. Айтос - с. Дрянковец	р.Съдиевска - от извора до вливане в р.Айтоска	BG2SE900R024	42.69058	27.32247
BG2SE59623MS358	р. Съдиевска - с. Съдиево	р.Съдиевска - от извора до вливане в р.Айтоска	BG2SE900R024	42.66216	27.30728

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 4.1.2.*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R024, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-12. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R024

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
BG2SE900R024	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло 2. Постигане на добро химично състояние.	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - постигане и запазване на добро екологично състояние по биологични елементи - МЗБ и МФ. - запазване на добро екологично състояние по физикохимични елементи 3. Постигане и запазване на добро химично състояние	1. Запазване на добро екологично състояние; 2. Запазване на добро химично състояние

<u>Повърхностно водно тяло с код BG2SE900R031</u>

Водно тяло BG2SE900R031 с код на речен тип R11 малки и средни черноморски реки е със следните характеристики представени в таблица II-13.

Таблица II-13. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фак-тори на риска
BG2SE900R031	Малки и средни ЧМ реки	р.Чукарска - от извор до яз.Трояново	11.77275	умерено	няма данни	

**Източник ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R031, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-14. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE900R031

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
BG2SE900R031	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло 2. Постигане на добро химично състояние.	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - постигане и запазване на добро екологично състояние по биологични елементи - МЗБ. - запазване на добро състояние по физикохимични елементи 3. Постигане и запазване на добро химично състояние	1. Запазване на добро екологично състояние; 2. Запазване на добро химично състояние.

Повърхностно водно тяло с код BG2SE600R1123

Водно тяло BG2SE600R1123 с код на речен тип R11 малки и средни черноморски реки е със следните характеристики представени в таблица II-15.

Таблица II-15. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фактори на риска
BG2SE600R1123	Малки и средни ЧМ реки	р. Хаджийска - от преди с. Ръжица до 3 км след с. Ръжица	5.42821	умерено	няма данни	не е в риск

**Източник ПУРБ ЧРБУ – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE600R1123, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-16. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE600R1123

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	2021 г.	2027 г.
BG2SE600R1123	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло. 2. Постигане на добро химично състояние.	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - постигане и запазване на добро екологично състояние по биологични елементи - МЗБ и МФ. - запазване на добро екологично състояние по физикохимични елементи. 3. Постигане и запазване на добро химично състояние.	1. Запазване на добро екологично състояние; 2. Запазване на добро химично състояние.

Повърхностно водно тяло с код BG2SE800R017

Водно тяло BG2SE800R017 с код на речен тип R4 полупланински реки в екорегион 12 е със следните характеристики представени в таблица II-17.

Таблица II-17. Състояние на водното тяло – поречие Севернобургаски реки, съгласно ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.

Код на водното тяло	Речен тип	Описание	Дължина (km)/ площ (km) на ВТ	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Оценка на риска/фактори на риска
BG2SE800R017	Полупла-нински реки в екорегион 12	р. Ахелой - от извора до яз. Ахелой	11.10774	умерено	няма данни	в риск/азот и фосфор

**Източник ПУРБ ЧРБУ – Приложение 1.2.5; Приложение 4.1.4.; Приложение 2.4.15.*

Целите за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE800R017, съгласно Приложение 5.1 на ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са представени в табличен вид както следва:

Таблица II-18. Цели за опазване на повърхностно водно тяло BG2SE800R017

Код на водното тяло	Цел		
	2015 г.	**2021 г.**	**2027 г.**
BG2SE800R017	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло 2. Постигане на добро химично състояние.	1. Предотвратяване влошаването на екологичното състояние; 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро екологично състояние; - постигане и запазване на добро екологично състояние по биологични елементи - МЗБ. - постигане и запазване на добро екологично състояние по физикохимични елементи - N-NO3, N-total, P-PO4 и P-total; 3. Постигане и запазване на добро химично състояние.	1. Запазване на добро екологично състояние; 2. Запазване на добро химично състояние.

На територията на Община Айтос има изградени 43 броя язовири по притоците на р. Айтоска.

- ✓ **Риск от наводнения**

Наводненията са природно явление, което не може да бъде предотвратено. Човешките дейности и промяната на климата обаче, допринасят за увеличаване на вероятността от наводнения и неблагоприятните последици от тях.

В „Предварителна оценка на риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление на водите“ е направен анализ от известните наводнения (761 броя в минало време), на територията на басейнова дирекция Черноморски район и са определени общо 222 броя наводнения в места и зони по поречията на реките и черноморското крайбрежие, където наводненията са нанесли значителни щети за човешкото здраве и националното стопанство и които продължават да крият значителен потенциален риск. Единадесет от тези наводнения са морски наводнения.

За водосборния басейн на Севернобургаски реки за периода 1999 г. – 2010 г. са известни общо 170 бр. наводнения, а типовете наводнения за реките и притоците им са както следва:
1. речни наводнения – 45 бр. – 26.47%
2. скатови наводнения – 73 бр. – 42.94%
3. инфраструктурни наводнения – 33 бр. – 19.41%
4. морски наводнения – 14 бр. – 8.24%
5. езерни наводнения – 5 бр. – 2.94%

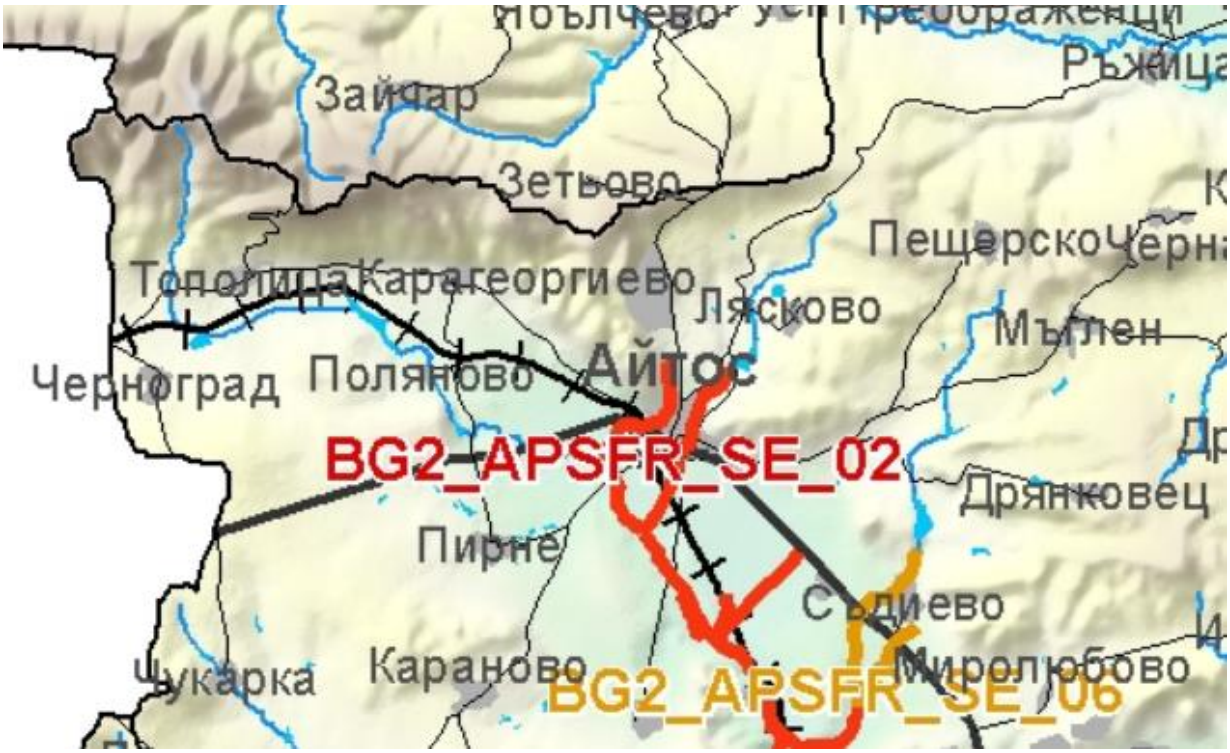
От общо 156 броя наводнения в Севернобургарски реки и притоците им (в т.ч. инфраструктурни и езерни), със значителен риск от наводнения са 43 бр. в следните зони:

1. с. Шкорпиловци на р. Фандъклийска – речно наводнение 1999 г. в Община Долни Чифлик;
2. к-г „Ахелой“ (до моста на път Е87 с. Ахелой) на р. Ахелой – речно наводнение 1999г. в Община Поморие;
3. с. Равнец, разположено при сливането на двете реки Чукарска и притока и

Каблянска – речно наводнение 1999 г. в Община Бургас;
4. гр. Поморие – скатово наводнение 2002 г. в Община Бургас;
5. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 2002 г. в Община Бургас;
6. м.с. Черно море на р. Дермен дере – речно наводнение 2004 г. в Община Бургас;
7. **с. Караново на р. Карановска – скатово наводнение 02.2004 г. в Община Айтос;**
8. **с. Караново на р. Карановска – скатово наводнение 05.2004 г. в Община Айтос;**
9. с. Равнец на р. Чукарска – речно наводнение 2005 г. в Община Бургас;
10. с. Винарско на р. Малката река – речно наводнение 2005 г. в Община Камено;
11. с. Братово на р. Чукарска – инфраструктурно наводнение 2005 г. в Община Бургас;
12. гр. Камено на р. Айтоска – речно наводнение 06.2005 г. в Община Камено;
13. гр. Камено на р. Айтоска – речно наводнение 08.2005 г. в Община Камено;
14. гр. Камено на р. Айтоска – скатово наводнение 2005 г. в Община Камено;
15. **с. Поляново на р. Аланско дере – речно наводнение 2005 г. в Община Айтос;**
16. с. Медово на р. Ахелой – скатово наводнение 2006 г. в Община Поморие;
17. гр. Поморие – инфраструктурно наводнение 2006 г. в Община Поморие;
18. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 2006 г. в Община Бургас;
19. с. Иракли на р. Вая – речно наводнение 2006 г. в Община Несебър;
20. гр. Обзор на р. Двойница – инфраструктурно наводнение 2006 г. в Община Несебър;
21. КК „Слънчев бряг" – инфраструктурно наводнение 2006 г. в Община Несебър;
22. с. Тънково на р. Хаджийска – скатово наводнение 2006 г. в Община Несебър;
23. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 08.2007 г. в Община Бургас;
24. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 10.2007 г. в Община Бургас;
25. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 2009 г. в Община Бургас;
26. гр. Бургас – езерно наводнение 07.2009 г. в Община Бургас;
27. гр. Бургас – езерно наводнение 09.2009 г. в Община Бургас;
28. гр. Обзор на р. Двойница – инфраструктурно наводнение 2009 г. в Община Несебър;
29. с. Равда – инфраструктурно наводнение 2009 г. в Община Несебър;
30. гр. Несебър на р. Хаджийска – инфраструктурно наводнение 2009 г. в Община Несебър;
31. с. Гълъбец на р. Хаджийска – речно наводнение 2010 г. в Община Поморие;
32. с. Равнец на р. Чукарска – речно наводнение 2010 г. в Община Бургас;
33. с. Кръстина на р. Сънър дере – речно наводнение 2010 г. в Община Камено;
34. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 02.2010 г. в Община Бургас;
35. гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 03.2010 г. в Община Бургас;
36. гр. Бургас – езерно наводнение 2010 г. в Община Бургас;
37. кв. Сарафово, гр. Бургас – инфраструктурно наводнение 2010 г. в Община Бургас;
38. **с. Черноград на р. Айтоска – скатово наводнение 2010 г. в Община Айтос;**
39. **с. Тополица на р. Айтоска – скатово наводнение 02.2010 г. в Община Айтос;**
40. **с. Тополица на р. Айтоска – скатово наводнение 03.2010 г. в Община Айтос;**
41. **гр. Айтос на р. Чаталдере – скатово наводнение 2010 г. в Община Айтос;**
42. **с. Краново на р. Карановска – скатово наводнение 2010 г. в Община Айтос;**
43. Несебърско блато – скатово наводнение 2010 г. в Община Несебър.

От всички изброени по-горе наводнения, осем се намират на територията на Община Айтос.

Територията на Община Айтос попада в следните райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) с код и наименование BG2_APSFR_SE_02 „Айтоска-Айтос“ и BG2_APSFR_SE_06 „Садиевска-Съдиево“ (Фиг. II-05), съгласно извършената оценка по чл.146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите.

Фигура II-05. Част от карта РЗПРН – участък Община Айтос
**Източник ПУРН ЧРБУ 2016-2021 г.*

Таблица II-19. Характеристика и обхват на РЗПРН, BG2_APSFR_SE_02 „Айтоска-Айтос“

Код РЗПРН	Име на РЗПРН	Дължина, km	Поречие	Водно тяло	Населено място	Община	Степен на риск
BG2_APSFR_SE_02	Айтоска-Айтос	49	Северно-бургаски реки	BG2SE900R030	Айтос	Айтос	Висок

Таблица II-20. Характеристика и обхват на РЗПРН, BG2_APSFR_SE_06 „Садиевска-Съдиево“

Код РЗПРН	Име на РЗПРН	Дължина, km	Поречие	Водно тяло	Населено място	Община	Степен на риск
BG2_APSFR_SE_06	Садиевска-Съдиево	7	Северно-бургаски реки	BG2SE900R024	Съдиево	Айтос	Среден

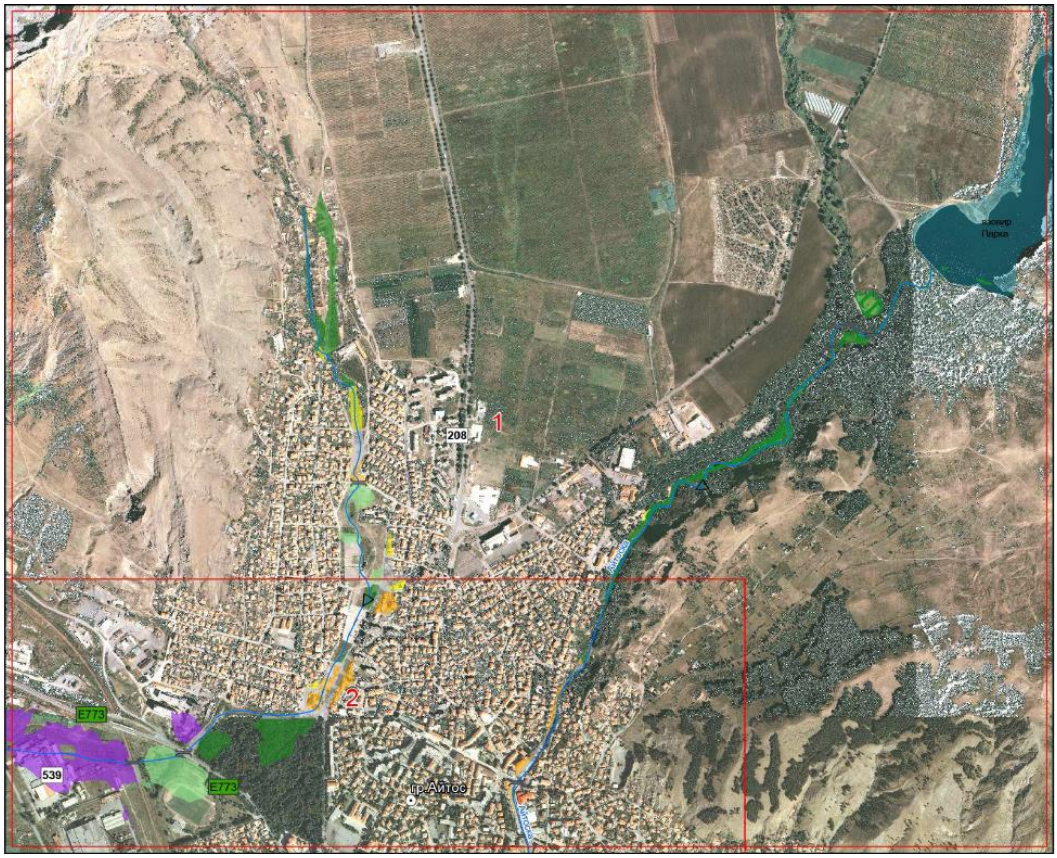
Оценка на потенциалната заплаха от наводнения – „Севернобургаски реки“

В XIII Проектна единица – „Севернобургаски реки“, основните реки са Фандъклийска, Панаир-дере, Двойница, Вая, Дращела, Хаджийска, Ахелой, Курбардере, Айтоска и Чукарска (Чакърлийска). Последните две реки се вливат в Черно море посредством Бургаско езеро. Общата площ на водосборния басейн на Севернобургаски реки е 2185 km^2. Реките в тази проектна единица са сравнително къси, с малки водосборни области. По-главните от тях от север на юг са Двойница, Хаджийска, Ахелой и Айтоска.

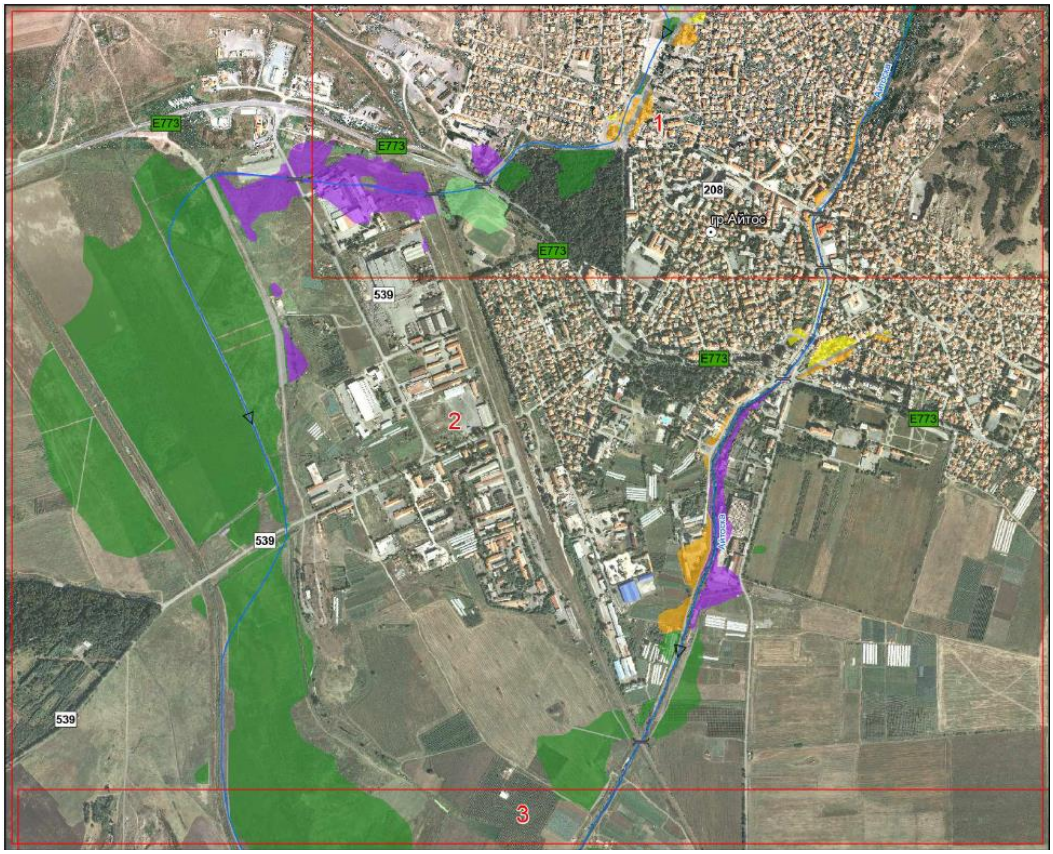
Характерно за поречията южно от Камчия е, че колкото повече се отива на юг, толкова повече се увеличава гъстотата на речната мрежа.
От добри практики в Европа анализът на детайлния риск включва контекста на препоръчани типови мерки за управление съобразени с Директива 2008/114/ЕО за критична инфраструктура и националния Закон за защита от бедствия, разпределени в 3 обособени групи (три равнища на риска), както следва:

- *Висок риск* – Препоръчва се да не се разрешава или разширява съществуваща застроена площ, в която се задържат лица или животни. За съществуващата застроена площ да се направи и изпълни проект за специални мерки срещу наводнение, които да осигурят съответното намаляване на риска (намаляване на уязвимостта) или да се разработи програма за преместване на този обект.
- *Среден риск* – Строителството е възможно, но с ограничения, изхождащи от подробна преценка на функционалността и уязвимостта на обектите в застрашената територия, в контекста на болници, училища, администрация и подобни.
- *Нисък риск* – Строителството е възможно като собствениците на засегнатите парцели и обекти трябва да бъдат предупредени за потенциална заплаха от наводнение. За чувствителните обекти да се приемат специални мерки (за намаляване на уязвимост), както за вече построените, така и за предстоящите/разширяващите се.

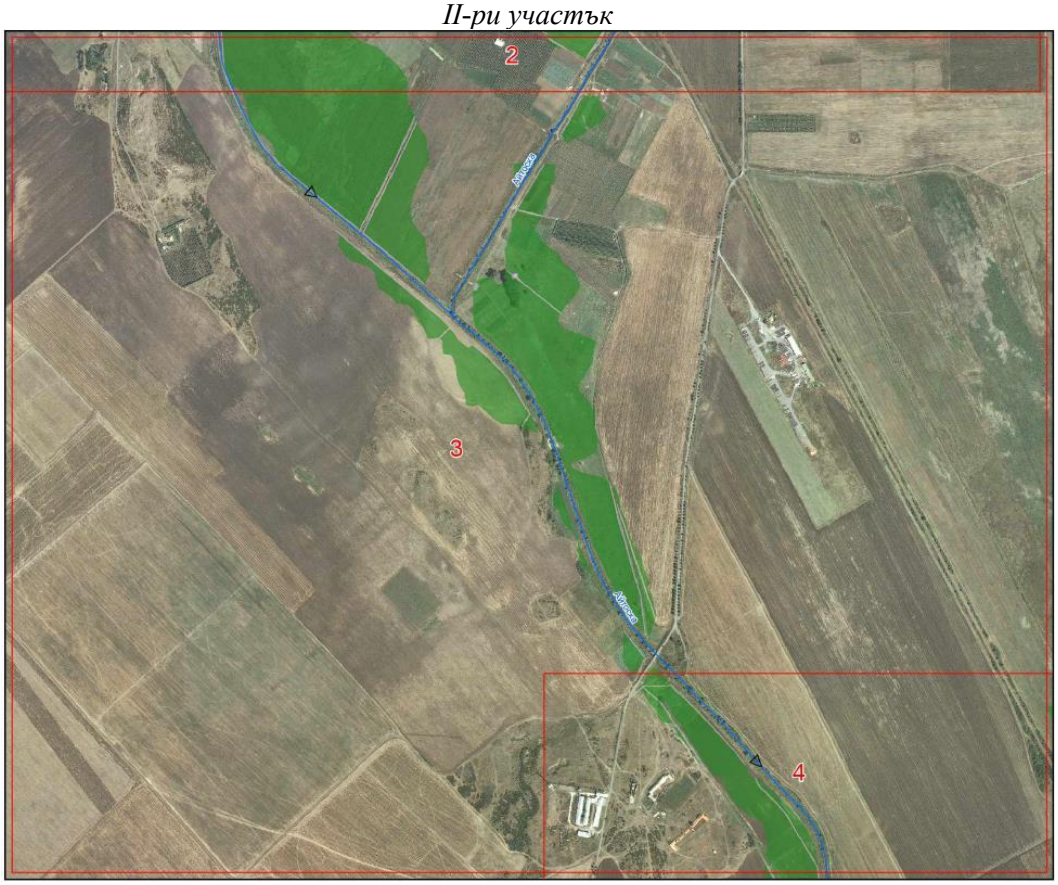
По-долу е посочена определената степен на риска от наводнения или вероятност за значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) въз основа на интерпретиране на получената потенциална щета на РЗПРН с код BG2_APSFR_SE_02 (участъци от I-ви до IV-ти) и BG2_APSFR_SE_06.

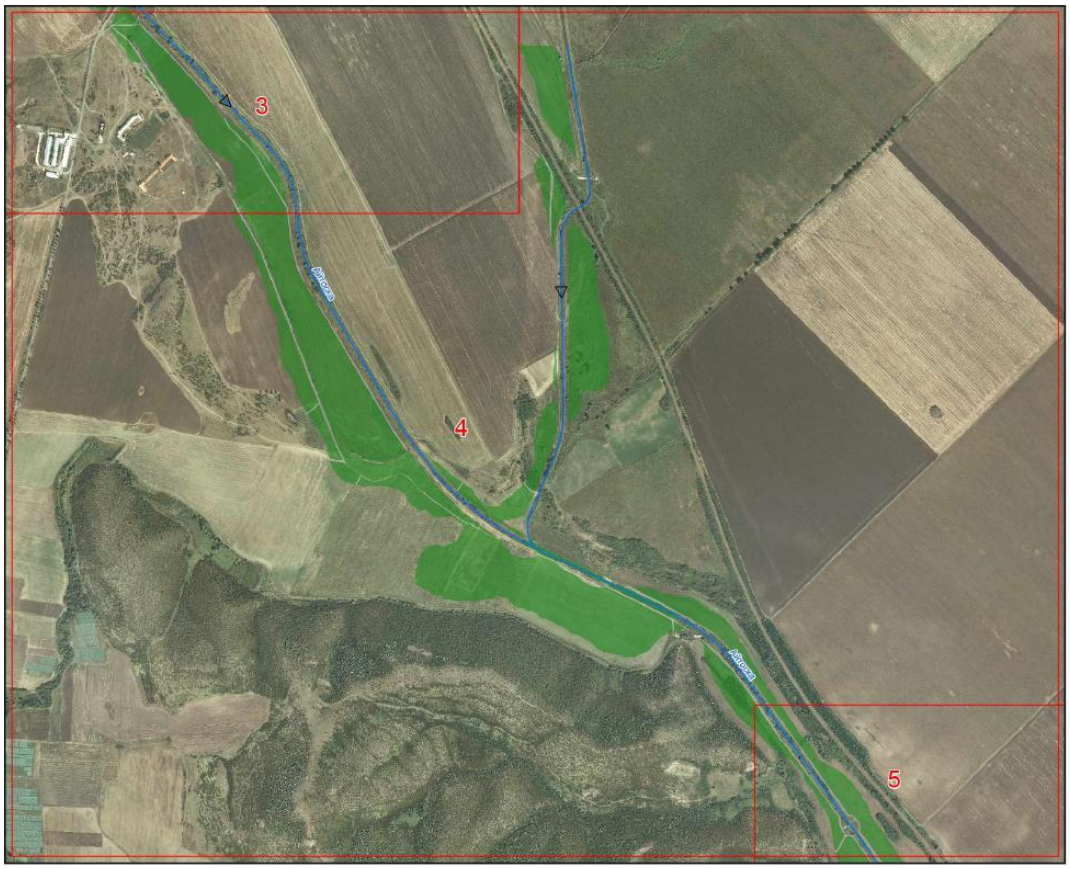
Фиг. II-06. Карта на риска от наводнение, РЗПРН – Айтоска – Айтос с код BG2_APSFR_SE_02 I-ви участък

Фиг. II-07. Карта на риска от наводнение, РЗПРН – Айтоска – Айтос с код BG2_APSFR_SE_02 II-ри участък

Фиг. II-08. Карта на риска от наводнение, РЗПРН – Айтоска – Айтос с код BG2_APSFR_SE_02 III-ти учъстък

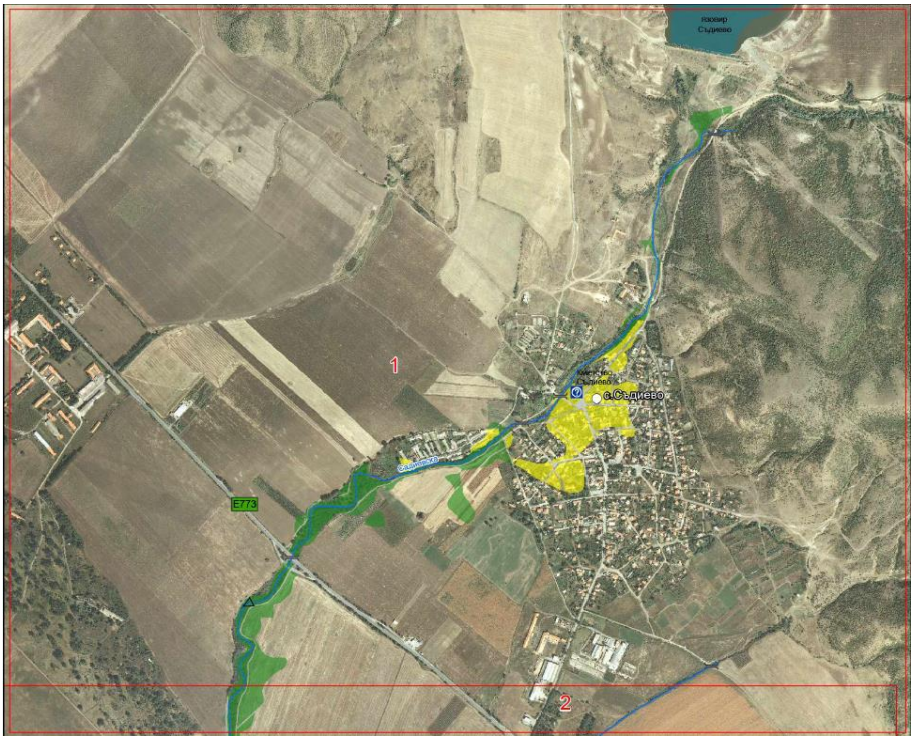
Фиг. II-09. Карта на риска от наводнение, РЗПРН – Айтоска – Айтос с код BG2_APSFR_SE_02 IV-ти участък

Легенда:

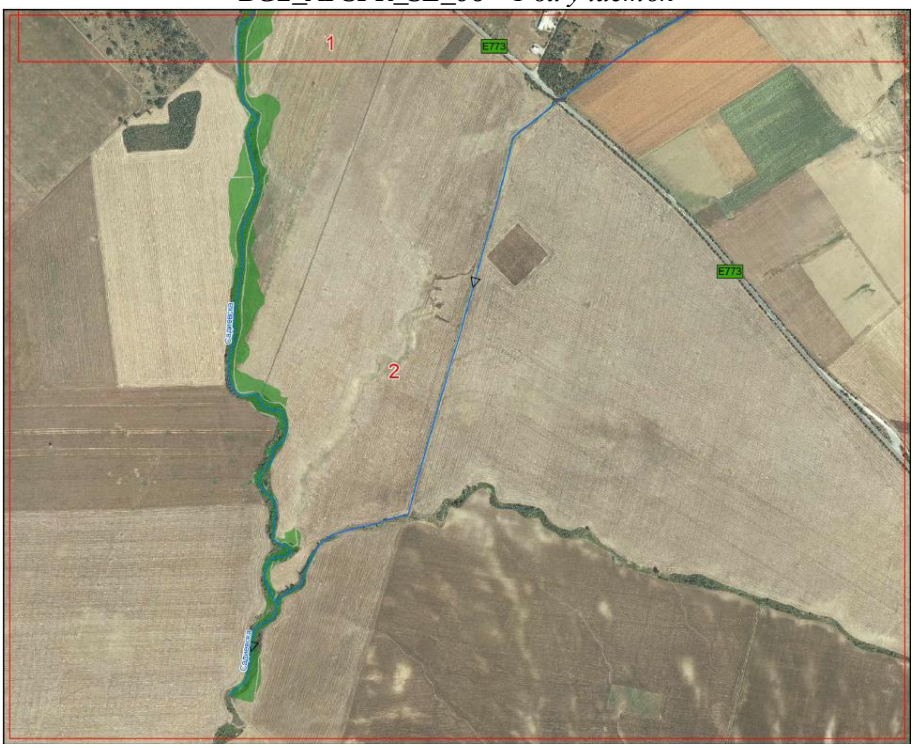
Период на повторение/ Вероятност		
20г./голяма	100г./средна	1000г./малка

Елементи на риск

Вид стопанска дейност		**Количествен показател**
	Жилищни райони	26.60 дка
	Смесени жилищни райони	39.13 дка
	Транспортна инфраструктура	213.26 дка
	Техническа инфраструктура	0.49 дка
	Индустрия – производство и съхранение	512.65 дка
	Места за спорт и отдих	30.64 дка
	Зелени територии	4291.30 дка

Фигура II-10. Карта на риска от наводнения , РЗПРН - Садиевска-Съдиево с Код BG2_APSFR_SE_06 – I-ви участък

Фигура II-11. Карта на риска от наводнения , РЗПРН - Садиевска-Съдиево с Код BG2_APSFR_SE_06 – II-ри участък

Легенда:

Период на повторение/ Вероятност		
20г./голяма	100г./средна	1000г./малка

Елементи на риск

Вид стопанска дейност		**Количествен показател**
	Жилищни райони	76.03 дка
	Транспортна инфраструктура	33.89 дка
	Зелени територии	263.54 дка

При оценка на вероятността дадена минала заплаха да се прояви в бъдеще от съществено значение са предстоящите за изграждане проекти на защитни съоръжения. Ефектът на предвидените корекции на реки и други защитни съоръжения както и почистването и укрепване на дъното на реките ще бъде благоприятен по отношение редуциране риска от наводнения. Разрушаването на потенциално опасните язовири, които не са значими, както и преливането на значимите язовири в Черноморския район на басейново управление на водите, застрашават населени територии и индустриални обекти, както и обекти на инженерната инфраструктура. В тази връза е направено обследване на поречията под потенциално опасните язовири по отношение на значимостта на риска от тяхното разрушение. За района на Община Айтос е:

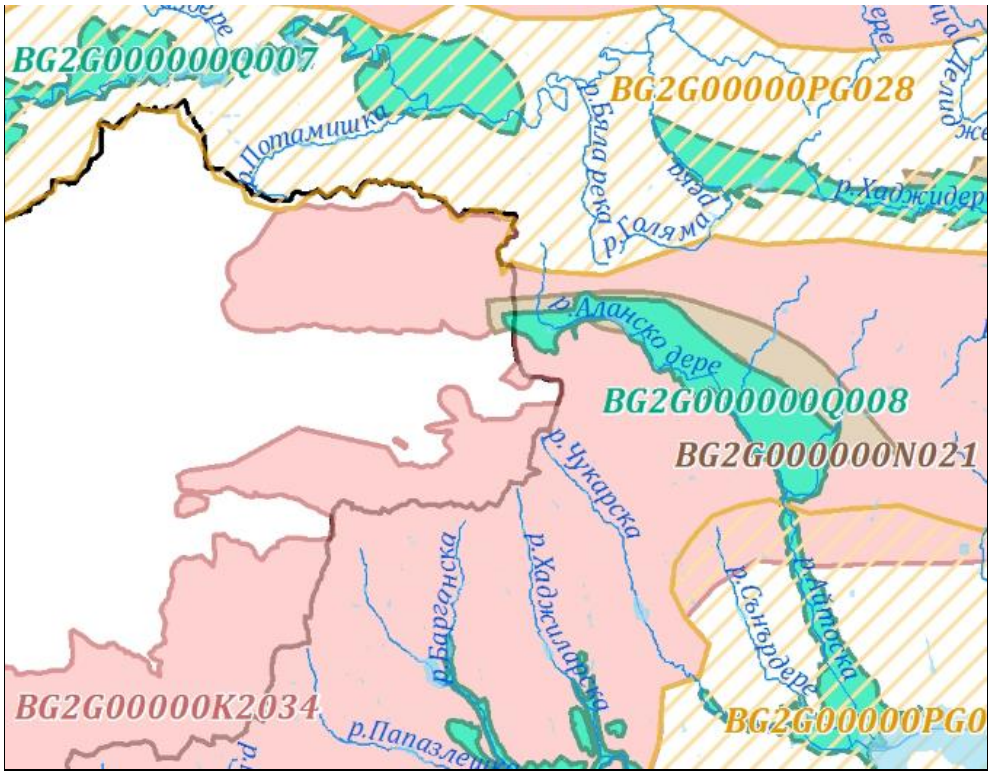
Код на водното тяло BG2SE900R030. Язовир „Парка“, изграден през 1962 г., непосредствено над град Айтос на река Чаталдере, приток на р. Айтоска. Община Айтос. Земнонасипна язовирна стена с максимален завирен обем V = 842 000 m^3. При разрушаване на стената се освобождава водна маса с Qmax = 2208,000 m^3/s. Застрашава:

- частта от гр. Айтос, която е изградена в долината на река Чаталдере;
- главният път I-6 Айтос – Бургас в участъка на гр. Айтос;
- ж. п. линията София – Бургас в участъка Айтос – Бургас;
- мостът на магистралата Е773 Бургас – София,
- източната част от гр. Камено и част от с. Свобода;
- част от „Лукойл Нефтохим Бургас“ с пречиствателната станция за отпадъчни води;
- пътят и ж.п. линията за металургичния комбинат в гр. Дебелт;
- сгради на стопанства, на брега на езерото до вливането на разлива в езерото Вая.

✓ **Подземни водни тела**

Подземните водни тела на територията на Община Айтос са както следва:

- BG2G000000Q008 – Порови води в кватернера на р. Айтоска;
- BG2G000000N021 – Порови води в неоген – сармат Айтос;
- BG2G00000Pg028 – Порови води в палеоген-палеоцен, еоцен Руен-Бяла;
- BG2G00000K2034 – Пукнатинни води в K2t cn-st-Бургаска вулканична северно и западно от Бургас.

Фиг. II-12. Част от карта с подземни водни тела в Черноморски басейнов район
**Източник ПУРБ БДЧР 2016-2021 г.*

Легенда:

- малм-валанжински водоносен хоризонт
- палеогенски водоносен хоризонт
- кватернерен водоносен хоризонт
- неогенски водоносен хоризонт
- горнокреден водоносен хоризонт
- долнокреден водоносен хоризонт
- юркотриаски и палеозой-протерозой водоносен хоризонт

Характеристиките на подземните водни тела съгласно ПУРБ ЧРБУ 2016-2021 г. са както следва:

Подземно водно тяло BG2G000000Q008 - Порови води в кватернера на р. Айтоска

- площ на подземното водно тяло – 102.93 km^2;
- разкрита площ – 69.8 km^2;
- тип – безнапорно;
- характеристика на покриващите водното тяло пластове в зоната на подхранване – пясък, глини, песъчлива глина;
- естествени ресурси – 149 l/s;
- разполагаеми ресурси – 149 l/s;
- разрешение водни количества – 26.2 l/s;
- експлоатационен индекс – 17.6 %;
- дебелина на ПВТ – 15-20 m;
- коефициент на филтрация 10-250 m^3/ден;
- водопроводимост – 100-200 m^2/ден.

Количественото състояние на ПВТ е добро, за разлика от химично състояние, което е определено като лошо.

Подземно водно тяло BG2G000000N021 – Порови води в неоген – сармат Айтос

- площ на подземното водно тяло – 68.08 km2;
- тип – безнапорно;
- характеристика на покриващите водното тяло пластове в зоната на подхранване – пясъчно-чакълести отложения с кф = 20-60 м/д;
- обща характеристика на геоложките пластове – еднороден;
- разкрита площ – 41.81 km2;
- разполагаеми ресурси – 25 l/s;
- разрешени водни количества – 0.0 l/s;
- експлоатационен индекс – 0.

Количественото и химично състояние на ПВТ е добро.

Подземно водно тяло с код BG2G00000Pg028 - Порови води в палеоген-палеоцен, еоцен Руен-Бяла

- площ на подземното водно тяло – 1510.72 km^2;
- разкрита площ – 1288.63 km^2;
- тип – безнапорно;
- характеристика на покриващите водното тяло пластове в зоната на подхранване – флишки седименти, ритмична алтернация на варовици, варовити пясъчници и алевролити с мергели и варовити глини;
- разполагаеми ресурси – 245 l/s;
- разрешение водни количества – 2.0 l/s;
- експлоатационен индекс - 0.8 %.

Подземното водно тяло е в добро количествено и химично състояние.

Подземно водно тяло с код BG2G00000K2034 - Карстови води в BK2t cn-st – Бургаска вулканична северно и западно от Бургас

- площ на подземното водно тяло – 3013.93 km^2;
- тип – напорно;
- характеристика на покриващите водното тяло пластове в зоната на подхранване – открит (инфилтрация на валежи в зоната на разкриване), делувиален слой, глина с чакълчета;
- обща характеристика на геоложките пластове – еднороден;
- разкрита площ – 2423.03 km^2;
- разполагаеми ресурси – 258 l/s;
- разрешени водни количества – 54.9 l/s;
- експлоатационен индекс – 21.3 %.
- литоложки строеж на ПВТ – андезити, вулкански фациеси седименти;
- дебелина на ПВТ – 30-200 m;
- коефициент на филтрация – 1 m/ден;
- водопроводимост – 4.4-20 m^2/ден.

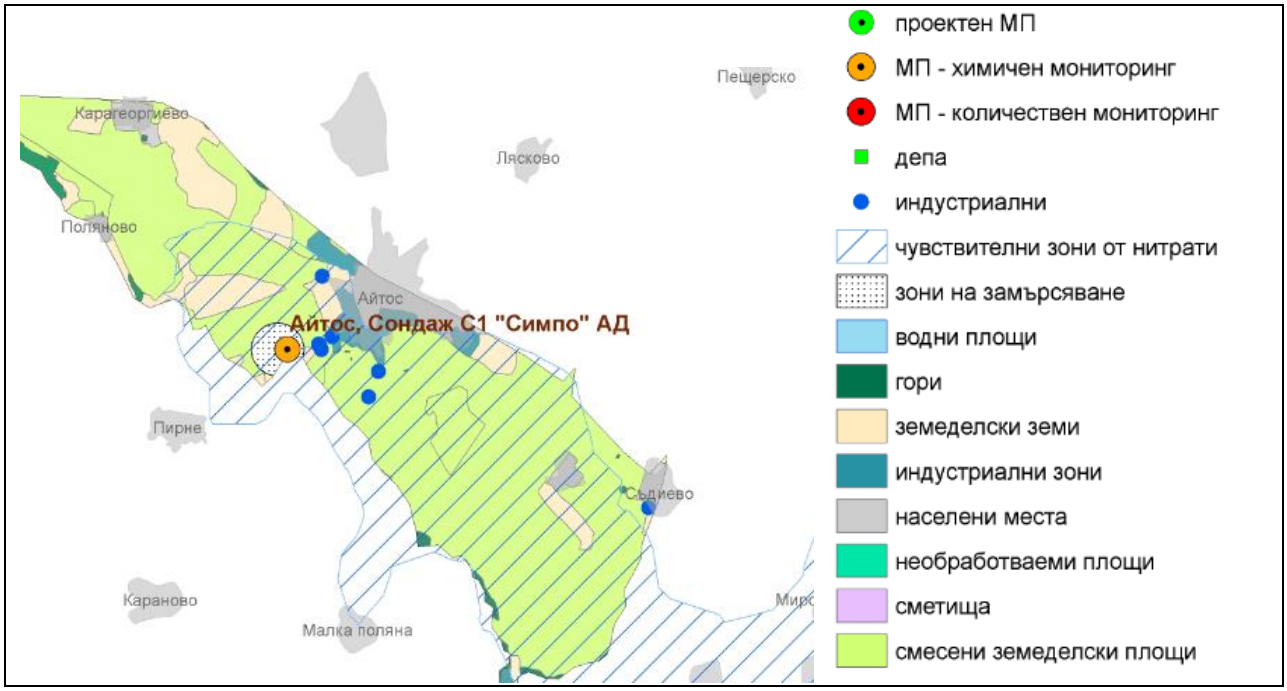
Съгласно информацията за водите и водните тела в ПУРБ за Черноморски район, разглежданото водно тяло тяло с код BG2G00000K2034 - Карстови води в BK2t cn-st – Бургаска вулканична северно и западно от Бургас е определено в добро количествено и лошо химично състояние. Параметрите, обуславящи лошото химично състояние са NO3 и Fe.

Качеството на подземните води се определя от антропогенното въздействие, което се изразява в различни типове замърсявания от точкови и дифузни източници. В програмата за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води и мониторинг в зоните за защита на питейните води на територията на Черноморски район за 2017-2021 г., за Община Айтос са включени следните пунктове (*Приложение 4.2.24. от ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г):*

Таблица II-21. Контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на ПВТ с код BG2G00000 0Q008

Населено място	Наименование на пункта по басейнова дирекция	Европейски код на пункт	Географски координати		Дълбочина на пункта
			N	E	m
Айтос	Айтос, Сондаж С1 "Симпо" АД	BG2G000000NMP098	42.6916	27.2227	15

**Източник: Приложение 4.2.24. от ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.*

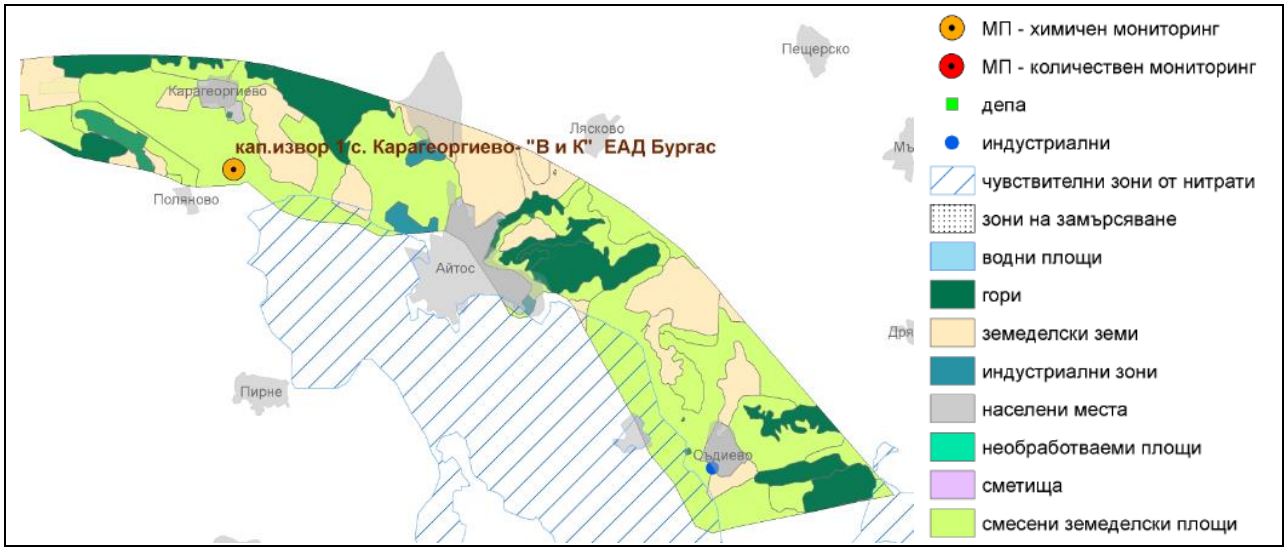

Фиг. II-13. Част от карта Естествени х-ки на ПВТ BG2G00000 0Q008, кол. и хим. мониторинг
**Източник ПУРБ БДЧР 2016-2021 г.*

Таблица II-22. Контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на ПВТ с код BG2G000000N021

Населено място	Наименование на пункта по басейнова дирекция	Европейски код на пункт	Географски координати		Дълбочина на пункта
			N	E	m
Карагеоргиево	кап.извор с. Карагеоргиево-"В и К" ЕАД Бургас	BG2G00000 0NMP181	42.7209	27.1875	0

**Източник: Приложение 4.2.24. от ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.*

Фиг. II-14. Част от карта Естествени х-ки на ПВТ BG2G000000N021, кол. и хим. мониторинг
**Източник ПУРБ БДЧР 2016-2021 г.*

Таблица II-23. Контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на ПВТ с код BG2G00000 PG028

Населено място	Наименование на пункта по басейнова дирекция	Европейски код на пункт	Географски координати		Дълбочина на пункта
			N	E	m
Зетьово	Б175 наблюдателен сондаж с. Зетьово, общ. Айтос, обл. Бургас	BG2G00000 PGMP134	42.7505	27.2199	50.6

**Източник: Приложение 4.2.24. от ПУРБ на БДЧР 2016-2021 г.*

Фиг. II-15. Част от карта Естествени х-ки на ПВТ BG2G00000 PG028, кол. и хим. мониторинг
**Източник ПУРБ БДЧР 2016-2021 г.*

На територията на Община Айтос няма разположени пунктове за количествен мониторинг на подземни водни тела.

Целите за подземните водни тела са определени на база конкретните параметри с концентрации на РС и средна стойност за периода (2010-2014 г.) над стандарта или праговата стойност. Същите са посочени в Приложение 5-2 от *ПУРБ-Черноморски район* и са представени в Таблица II-24:

Таблица II-24. Цели за опазване на околната среда за подземни водни тела на Черноморски район за басейново управление на водите

Код на водното тяло	Наименование на водното тяло	Цел/Година			Срок за постига-не на целта	Обосновка
		2015	2021	2027		
BG2G000000Q008	Порови води в кватернера на р. Айтоска	1.Недопускане понататъшно влошаване на химичното състояние на ПВТ по показателя: NO3 2.Постигане на добро количествено състояние с намаляване на водовземането в системи със значим натиск на черпене.	1. Предотвратяване влошаването на химичното състояние по показателя NO3 и намаляване под ПС. 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро химично състояние. 3. Предотвратяване на въздействието от нерагламентирани сметище в-ху химичното състояние на подземните води чрез ограничаване отвеждането на замърсители в подземните води. 4. Постигане на добро количествено състояние с намаляване на водовземането в системи със значим натиск на черпене. 5.В установени участъци на взаимодействие на ПВТ с р. Айтоска - замърсяване с азотни съединенияр - предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на замърсители. 6. Зони за извличане на вода за човешка консумация - недопускане постъпването на замърсители във водоизточниците;	1. Предотвратяване влошаването на химичното състояние по показателя NO3 и непревишаване на ПС. 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро химично състояние. 3. Предотвратяване на въздействието от нерагламентирано сметище в-ху химичното състояние на подземните води чрез ограничаване отвеждането на замърсители в подземните води. 4. Постигане на добро количествено състояние с намаляване на водовземането в системи със значим натиск на черпене. 5.В установени участъци на взаимодействие на ПВТ с р. Айтоска - замърсяване с азотни съединенияр - предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на замърсители. 6. Зони за извличане на вода за човешка консумация - недопускане постъпването на замърсители във водоизточниците;	2027 г.	Естествени предпоставки: ВХ е изграден от алувиални отложения с висока водопропускливост - пясъци, гравий и песъчливи глини. Локалното замърсяване в подземните води се дължи на дифузни източници: 1. развито земеделие; 2. липса на защитни екрани при селищните депа за отпадъци; 4. наличие на селища без ПСОВ. Естествените условия не позволяват подобряване на състоянието на водното тяло в определения срок.
BG2G000000N021	Порови води в неоген – сармат Айтос	1. Запазване на добро химично състояние 2.Запазване на добро количествено състояние	1. Запазване на добпро химично състояние 2. Запазване на добро количествено състояние	1. Запазване на добро химично състояние 2. Запазване на добро количествено състояние	2015 г.	-

BG2G00000Pg028	Порови води в палеоген-палеоцен, еоцен Руен-Бяла	1. Запазване на добро химично състояние 2.Запазване на добро количествено състояние	1. Запазване на добпро химично състояние 2. Запазване на добро количествено състояние	1. Запазване на добро химично състояние 2. Запазване на добро количествено състояние	2015 г.	-
BG2G000000K2034	Пукнатинни води в K2t cn-st-Бургаска вулканична северно и западно от Бургас	1. Недопускане понататъшно влошаване на хим. състояние на ПВТ по показател NO3. 2. Запазване на добро количествено състояние.	1.Предотвратяване влошаването на хим. състояние по показателя NO3 и намаляване под ПС. 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро хим. състояние. 3. Запазване на добро количествено състояние. 4. Опазване на добро състояние в зоните за защита на водите около водоизточници за питейно-битово водоснабдяване чрез спазване на забраните и ограниченията в Наредба №3/16.10.2000 г.	1.Предотвратяване влошаването на хим. състояние по показателя NO3 и намаляване под ПС, обръщане по посоката на възходящата тенденция. 2. Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на добро хим. състояние. 3. Запазване на добро количествено състояние 4. Опазване на добро състояние в зоните за защита на водите около водоизточници за питейно-битово водоснабдяване чрез спазване на забраните и ограниченията в Наредба №3.	2027 г.	Естествени условия – открит (инфилтрация на валежи в зоната на разкриване), делувиален слой, глина с чакъл. Антропогенно въздействие. Развитието на земеделието, като отглеждане на монокултури и прилагането на изкуствени азотни торове в близкото минало, предизвиква отрицателни промени в състава на почвата и съответно на водите. Разходите за прилагането на технологии за очистване на ВТ са непропорционално високи. Райони със значим натиск: Свети Влас, Кошарица, Несебър, Равда, Каблешково, Александрово.

2.2. Минерални води

На територията на Община Айтос са открити множество находища и сондажи на минерални води-топли и студени. Според физико-химическата им характеристика, те могат да се ползват за лечебни цели; за питейни нужди; за хигиенно-битови нужди и за нуждите на оранжерийното производство.

Пукнатинно-жилните води са дълбоки и термоминерални, залягащи в горната креда. Към тях се отнасят:

- ✓ Находище Поляново, намиращо се на 4 km от гр. Айтос. Водите му са проучени с дълбоки сондажи до 800 m /Комитет по геология/. Те са с температура 50°C и с най-висок лечебен спектър. Те са на самоизлив, а техния регионален експлоатационен ресурс е 20 l/s.
- ✓ Сондаж-Б-75 в гр. Айтос, проучен на дълбочина 300 m. Той е със значителен дебит и разкрива вода с температура - 29-30°C до 36°C. Тя е субтерминална, хидрокарбонатна, с pH около 7. В момента тези води не се използват.
- ✓ Сондаж Б-80 е в хидравлична връзка с горния сондаж Б-75. Водата е с добра циркулация, добре защитен - извира от 800 m дълбочина и е с температура 40°C. Този сондаж е проучвателен, с малък дебит, консервиран.
- ✓ Сондаж- Б-63 с дълбочина над 800 m. Температурата на водата е 46°C, като ресурсът му не е по-голям от 0.5 l/s. Той е предаден и каптиран на МЗ.

В района на гарата на гр. Айтос се намира друг сондаж Б-83, който е с малък ресурс. Неговата вода е с повишена минерализация до 2 мгр./л. Водата е сяроводородна.

- ➢ Сондаж Б-18 с дълбочина 800 m е с най- голямо значение. Минералната му вода излиза от вулканогенен седиментогенен масив на горна креда. Тя е с температура 42°C и е прясна хидро-карбонатно натриева с дебит от 4.2 l/s.
- ➢ Сондаж Лъджата, каптиран на дълбочина 150 m е представител на пукнатинно-грунтовите /студените/ хидрокарбонатно натриеви води;
- ➢ Сондаж Б-13 с ресурс над 5 l/s и дълбочина 500 m разкрива голямо количество студена питейна вода от андезитовия масив. Сондажът е използван през периода 1967-1990 г. за задоволяване на град Айтос с питейна вода.

Находище с. Съдиево е с регионален експлоатационен ресурс 11.27 l/s, и локален експлоатационен ресурс за сондаж Б-20 -7.98 l/s.

С Решение №41/08.02.2011 г. за срок от 25 г., Министерство на околната среда и водите, предоставя безвъзмездно на Община Айтос за управление и ползване находище на минерална вода, изключителна държавна собственост - №88 от Приложение №2 на Закона за водите, „Съдиево“, Община Айтос, област Бургас, включително:

- водовземни съоръжения-сондаж № Б-20 и сондаж № Б-88;
- съоръжението за мониторинг- сондаж №Б-94.

Общинска администрация Айтос е издала следните разрешителни за водовземане от минерални води:

- Разрешително за водовземане № 1/16.09.2013 г. от находище „Съдиево“ № 88 от Приложение № 2 към 14, т. 2 от Закона за водите. Водовземното съоръжение е сондаж № Б-20 с дълбочина: 185.4 m. Титуляр на разрешителното е „АЕТОС ФАМИЛИ ХАУСЕС“ ООД, с краен срок на разрешителното до 01.06.2024 г.;

С Решение №46/09.02.2011 г. за срок от 25 г., Министерство на околната среда и водите, предоставя безвъзмездно на Община Айтос за управление и ползване находище на минерална вода, изключителна държавна собственост - №1 от Приложение №2 на Закона за водите „Айтос“, гр. Айтос, Община Айтос, област Бургас, включително:

- водовземно съоръжение – сондаж № Б-18;
- съоръженията за мониторинг- сондаж № Б-75, сондаж № Б-63, сондаж № Б-80 и сондаж № Б-83.

2.3. Водоснабдяване. Водопроводна мрежа

Община Айтос обхваща 17 населени места, като всички от тях са водоснабдени на 100%. Водоснабдяването на голяма част от населените места в общината (включително и р. Айтос) е осигурено от водоснабдителната система „Камчия“. Селата Дрянковец, Зетьово, Лясково, Карагеоргиево, Пирне, Раклиново, Съдиево, Тополица и Чукарка се захранват от местни водоизточници. Водоснабдяването се извършва от „Водоснабдяване и канализация“ ЕАД - гр. Бургас.

Водоснабдяването на гр. Айтос е осигурено от водоснабдителна система „Камчия“ и от каптирани извори „Кайнарджа“ и „Парка“. От двата водоизточника водата постъпва в черпателен резервоар – 150 m^3 при ПС – Айтос, разположена в район Айтос. Във водоснабдителната система на Община Айтос има два основни типа помпени станции. Първият тип са помпените станции, които се намират в близост до водоизточници-шахтови/тръбни кладенци. Те изпомпват водата до резервоарите, захранващи града. Вторият тип помпени станции са във вътрешността на водоснабдителната система и доставят вода до резервоарите, до които поради ниското налягане в системата, водата не може да достигне по гравитачен път.

Строителството на вътрешната водопроводна мрежа на гр. Айтос е започнало още през 1932 г. като са изградени 10 493 m водопроводна мрежа от стоманени и поцинковани тръби. Строителството продължава до 2012 г., като до 2000г. са изградени общо 53.196 km водопроводна мрежа предимно от стоманени и етернитови тръби. В периода от 2000 г. до 2012 г. са изградени още 6.352 km от ПЕВП тръби.

Водопроводната мрежа в Община Айтос в голямата си част се състои от етернитови тръби (изградени преди 1980 г.) с висока степен на износване, причина за чести аварии, генериране на течове и загуби на питейна вода. Общите загуби на вода във водоснабдителните системи са основен индикатор за тяхното състояние, производителност и ефективно управление.

През 2019 г. е реконструирана водопроводната мрежа в гр. Айтос на ул. „Васил Левски“, ул. „Паскал Янакиев“, ул. „Станционна“ и част от ул. „Димчо Карагьозов“.

На територията на общината е успешно реализиран и проект за „Реконструкция и рехабилитация на водопроводна система в Община Айтос“, финансиран по „Програмата за развитие на селските райони 2014 -2020г.“, Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“. Проекта бе разделен на 3 обособени позиции:

- Улична водопроводна мрежа в с. Мъглен;
- Улична водопроводна мрежа в с. Карагеоргиево;
- Допълнително водоснабдяване на с. Чукарка от деривация „Камчия“.

Проектите са изпълнени през 2020 г. Важно е да се отбележи, че през летните месеци на 2020 г. за първи път в с. Чукарка не е почувстван воден дефицит.

Изводи:
Съществуващата водопроводна мрежа е морално остаряла и има нужда от ремонт. Преобладаващите тръби са етернитови, които са ненадеждни и морално остарели, а също така са доказано канцерогенни. Те водят до чести аварии и до значителни загуби на питейна вода, както и до влошаването на нейните хигиенни характеристики.

Насоки за развитие:
В Регионален генерален план за Водоснабдяване и канализация на обособена територия на „ВиК" ЕАД, Бургас са предвидени мерки за подобряване на водопроводната мрежа на територията на Община Айтос, които са представени в Таблица II-25:

Таблица II-25.

№	Населено място	Потенциална мярка – 1	Препоръчана мярка
Краткосрочна инвестиционна програма			
1.	Айтос	Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа	Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа
2.	Карагеоргиево	Реновация на същ. Резервоари - 140+220 m3;съоръжение за дезинфекция при резервоарите, подмяна 200m, ф110 на външен водопровод	Реновация на същ. Резервоари - 140+220 m3;съоръжение за дезинфекция при резервоарите, подмяна 200 m , ф110 на външен водопровод.
3.	Мъглен	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L= 2600 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L= 2600 m
4.	Пещерско	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=4400 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=4400 m
5.	Тополица	Изграждане на р-р - 125 m3, довеждащ водопровод подмяна L=600 m, ф110	Изграждане на р-р - 125 m3, довеждащ водопровод подмяна L=600 m, ф110
6.	Айтос	1. Проектиране и реконструкция на участък от южната магистрала в района на гр.Айтос, изграден от стомана с диаметър ф500 и дължина L = 3500 m	1. Проектиране и реконструкция на участък от южната магистрала в района на гр.Айтос, изграден от стомана с диаметър ф500 и дължина L = 3500 m
Средносрочна инвестиционна програма			
7.	Пирне	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=3011 m	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=3011 m
8.	Чукарка	Изграждане съоръжение за пречистване и отстраняване на нитрати и подмяна на външни водопроводи, D=100mm, L=1000m.	Изграждане съоръжение за пречистване и отстраняване на нитрати и подмяна на външни водопроводи, D=100mm, L=1000m.
9.	Чукарка	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=1873 m	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=1873 m
10.	Карагеоргиево	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2900 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2900 m
11.	Съдиево	Изграждане на съоръжение за дезинфекция с автоматизация, подмяна на външен водопровод, Ф90, L=500м;реновация на същ. Р-р - 100м3	Изграждане на съоръжение за дезинфекция с автоматизация, подмяна на външен водопровод, Ф90, L=500м;реновация на същ. Р-р - 100м3
12.	Черноград	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, ф, L=3600 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, ф, L=3600 m
Дългосрочна инвестиционна програма			
13.	Пирне	Подмяна на външна водопроводна мрежа, D=125, L=5950 m	Подмяна на външна водопроводна мрежа, D=125, L=5950 m
14.	Дрянковец	Съоръжение за дезинфекция с автоматизация, рехабилитация на резервоар - 75 м3, подмяна на външен	Съоръжение за дезинфекция с автоматизация, рехабилитация на резервоар - 75 м3, подмяна на

№	Населено място	Потенциална мярка – 1	Препоръчана мярка
		водопровод - 200м, D 90	външен водопровод - 200м, D 90
15.	Дрянковец	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=1700 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=1700 m
16.	Зетьово	Рехабилитация на р-ри, 100+25м3, 500м външни водопроводи, D90	Рехабилитация на р-ри, 100+25м3, 500м външни водопроводи, D90
17.	Зетьово	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2200 m	Частична подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2200 m
18.	Лясково	Рехабилитация на р-р 150м3 и подмяна на довеждащ водопровод, ф90, L=350m	Рехабилитация на р-р 150м3 и подмяна на довеждащ водопровод, ф90, L=350m
19.	Раклиново	Изграждане на съоръжение за дезинфекция с автоматизация, рехабилитация на същ. Рез 120м3	Изграждане на съоръжение за дезинфекция с автоматизация, рехабилитация на същ. Рез 120м3
20.	Раклиново	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2600 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2600 m
21.	Съдиево	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2900 m	Подмяна на вътрешна водопроводна мрежа, L=2900 m

**Източник: Регионален генерален план на „ВиК" ЕАД, Бургас*

Възможностите пред Община Айтос и „ВиК" ЕООД Бургас са да кандидатстват пред финансиращи фондове и програми: национални, ПУДООС, Оперативните програми на ЕС.

2.4. Степен на изграденост, степен на ползваемост и състояние на канализационната система в населените места

Съществуващата канализационната мрежа на гр. Айтос е тип смесена системата с преливници за дъждовна вода. Тя е изградена основно на база одобрения проект от 1977/78г. Завършени са главните колектори и по-голямата част от второстепенната канализационна мрежа. С проекти от 2001 г. и 2003 г. са изпълнени допълнителни канализационни клонове за битова канализация в кв.156 и 158, квартал Странджа, ул. „Хисарска", „Г.Кондолов", „Св. Никола" „Искър", „Янтра", „Тунджа", „Огоста" и „Харманлийска".

Реализираните проекти в сектора са както следва:

- Проект „Реконструкция канална мрежа гр. Айтос, част I– 1977 г.;
- Проект „Реконструкция канална мрежа гр. Айтос, част II – 1978 г.;
- Проект „Вътрешно квартална улична канализация кв.156, 158 гр. Айтос" – 2003 г.;
- Проект „Канализация гр. Айтос, ул. Хисарска, Г.Кондолов, Св. Никола" – 2001 г.;
- Проект „Канализация по ул. „Искър, „Янтра", „Тунджа", „Огоста" и „Харманлийска", гр. Айтос – 2003 г.;
- Проект „Вътрешно квартална канализация кв. Странджа гр. Айтос" – 2001 г.;
- Проект „Вътрешно квартална улична канализация кв.245-250 гр. Айтос – 2011 г.

По „Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г." в с. Пирне е изградена канализационна система по всички обслужващи улици, като отпадъчните води се отвеждат накрая на селото, към модулно пречиствателно съоръжение. Дължината на изградената канализация е 6175 m.

През м. юни 2020 г. по проект финансиран по „Околна среда 2014-2020 г." завърши доизграждането на Главен клон I и Главен клон III от канализационната мрежа на гр. Айтос. Главен клон I обслужва западната зона на град Айтос. Трасето преминава както през част от урбанизираната територия на града, така и през третокласен път III-539

„Карановo-Айтос“. Главен клон III обслужва източната зона на град Айтос. Трасето преминава изцяло през неурбанизирани селскостопански територии – по земеделски път и пасище на Община Айтос.

В останалите населени места формираните битови отпадъчни води се отвеждат в изгребни ями. Това създава неблагоприятни санитарно-хигиенни условия. Повечето изгребни ями са амортизирани, затлачени и водопропускливи, като с това не функционират по предназначение.

Изводи:
Като основен проблем пред Община Айтос се явява необходимостта от изграждане и подобряване състоянието на канализационна мрежа по населените места от общината.

Насоки и мерки за подобряване качеството на водите съгласно действащото екологично законодателство:
В Регионален генерален план за Водоснабдяване и канализация на обособена територия на „ВиК“ ЕАД, Бургас са предвидени мерки за подобряване на канализационната мрежа на територията на Община Айтос, които са представени в Таблица II-26:

Таблица II-26.

№	Населено място	Потенциална мярка – 1	Потенциална мярка – 2	Препоръчана мярка
Средносрочна инвестиционна програма				
1.	с. Тополица	Изграждане на канализация и ЛПСОВ	Съвместно пречистване в ПСОВ Айтос, доизграждане на канализация и довеждащ колектор	Изграждане на канализация и ЛПСОВ
2.	с. Мъглен	Изграждане на канализация и ЛПСОВ	Съвместно пречистване в ПСОВ Айтос, доизграждане на канализация и довеждащ колектор	Изграждане на канализация и ЛПСОВ

**Източник: Регионален генерален план на „ВиК“ ЕАД, Бургас*

2.5. Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води

На 20.07.2020 г. официално бе открита Пречиствателната станция за отпадъчни води на гр. Айтос, чието строителство е финансирано по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“ Проектът е съфинансиран от Кохезионния фонд на Европейския съюз, държавния бюджет на Република България, чрез оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.” и Община Айтос.

Основните дейности, изпълнени по проекта са: Изграждане на Пречиствателна станция за отпадъчни води на гр. Айтос. Извършено е строителството на сграда за механично пречистване, административна сграда на пречиствателната станция, биобасейн, вторични радиални утаители, утайкоуплътнител, силоз за утайка и сграда за обезводняване на утайка и други съпътстващи съоръжения. Доставено и монтирано е технологичното оборудване.

Пречиствателната станция за отпадъчни води на гр. Айтос ще събира и третира замърсяване за 22 044 еквивалентни жители. Технологичната схема осигурява механично и пълно биологично пречистване на отпадъчните води с отстраняване на азот и фосфор, стабилизация и механично обезводняване на излишната утайка. С изпълнение на дейностите по проекта се допринася за постигането на един от основните приоритети на черноморската стратегия - възстановяване и запазване на качеството на водите, поставена

за цел в „Опазване на околната среда в Черноморския регион“.
Постигнати са основните цели, поставени в Рамковата директива за водите (РДВ), както и Директива 91/271/ЕИО относно пречистването на отпадъчните води от населени места и Директива 98/83/ЕО относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека.

С изграждането на Пречиствателна станция за отпадъчни води на гр. Айтос, довеждащ и отвеждащ колектор до и от ПСОВ, както и свързване на съществуващата канализационна система на града, се оптимизира експлоатацията на цялостната ВиК система, което от своя страна води до намаляване на експлоатационните разходи. Ефективното отвеждане на канализационната вода от домакинствата значително намалява рискът от инфекции и зарази сред населението и личните стопанства.

2.6. Източници на замърсяване

Канализационна система на с. Пирне, Община Айтос – изградена през 2015 г. по проект „Изграждане на модулно пречиствателно съоръжение за отпадъчни води и канализационна система в село Пирне, Община Айтос. Пречистените води се заустват в северно дере, приток на р. Айтоска.

3. Отпадъци

Община Айтос участва в Регионално сдружение за управление на отпадъците - Регион Бургас заедно с общините Бургас, Айтос, Камено, Карнобат, Несебър, Поморие, Руен и Сунгурларе. Основната цел на сдружението е изграждане на устойчива система за управление на отпадъците, която да осигурява необходимата инфраструктура за третиране, оползотворяване и екологосъобразното обезвреждане на битови в т.ч. биоразградими, опасни отпадъци от домакинствата и строителни отпадъци, генерирани на територията на региона.

Едновременно с изготвянето на настоящата Програма за опазване на околната среда, Община Айтос разработва и Програма за управление на отпадъците за периода 2021-2028.

3.1. Генерирани отпадъци по видове и източници

Община Айтос има действаща Наредба за управление на отпадъците на нейна територия, приета с решение №617/30.09.2014 г. на Общински съвет. С нея се уреждат:

- Правата и задълженията, по отношение на дейностите за управление на отпадъците на територията на Община Айтос, на физическите лица, които живеят или временно пребивават в общината, както и на юридическите лица, които осъществяват дейност на нейната територия.
- Реда и условията за изхвърлянето, събирането, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на: битови отпадъци (БО); строителни отпадъци (СО); производствени отпадъци (ПО); опасни отпадъци (ОО); масово разпространени отпадъци (МРО) и поддържането на чистотата на територията на Община Айтос.
- Финансовото осигуряване на дейностите по третиране на отпадъците и заплащането на съответните услуги.
- Контрола, глобите и санкциите за нарушаване разпоредбите на Наредбата.

Подробно са обхванати условията, реда и начина, по които се извършва управлението на всички видове отпадъци, генерирани на територията на общината. Изпълнението на регламентираните разпоредби е задължение на всички граждани, фирми и други организации, пребиваващи или осъществяващи дейност на териториалните граници на

общината, както и за всички лица, които временно пребивават на територията на Община Айтос. Действащата в общината наредба отговаря на съществените изисквания за съдържание, произтичащи от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

3.1.1. Битови отпадъци

На територията на общината сметосъбирането и сметоизвозването на отпадъците и поддържане чистотата на териториите за обществено ползване се извършва от фирма „Комунал сервиз“ ООД, съгласно сключен договор № 118/03.11.2021г.

В следващата таблица са представени обобщените количества на битовите отпадъци през последните години на територията на Община Айтос.

Таблица II-27. Количества битови отпадъци на територията на Община Айтос

Община Айтос	**Количества отпадъци по години, тонове**			
години	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
общо събрани битови отпадъци	7516.06	7941.89	7428.72	8483.00
приети смесени битови отпадъци на вход сепарация	7044.78	7741.02	7307.08	7891.66
депонирани отпадъци в Клетка №1	7401.86	7824.25	7290.41	8296.06*

**посоченото количество е сбор от депониран отпадък след сепарация (7792,82 тона) и смесен битов отпадък (468.48 тона) пренасочен директно за дипониране*

Източник: РДНО Бургас и ОбА

Съгласно данните за битовите отпадъци в общината за последните години, трудно може да се направи извод за тенденциите в количествата им. Предвид установената тенденция в непрекъснато намаляване на населението в общината не се установява същата закономерност в стойностите на събраните отпадъците от територията й.

Видно от таблицата по-горе най-малко са количеството на събраните и съответно депонирани битови отпадъци през 2019г., докато през следващата 2020г. количеството на общо събраните битови отпадъци е с 1,14 пъти повече или с 1054.28 тона. През същата година се отчита и най-висок ръст на количествата депонирани битови отпадъци. Съгласно ГДОС за 2020г. за изпълнение на дейностите по КР №385-Н2/2020г., 468.48 тона битов отпадък, генериран от територията на Община Айтос са пренасочени от сепарираща инсталация към Клетка № 1 за директно депониране, във връзка със създалата се епидемиологична обстановка. Обобщените данни посочват нисък процент на рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци.

Община Айтос има изготвен Морфологичен анализ на състава и количеството битови отпадъци, образувани на нейна територията по проект „Определяне на морфологичния състав на битови отпадъци в България“ с възложител Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Изследването е проведено съобразно изискванията на Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци, утвърдена със Заповед № РД-744 от 29.09.2012г. на МОСВ, в рамките на четири годишни сезона генерирани от двата типа генератори в общината: градска част (Зона 1) и села (Зона 2). В следващата таблица е представен среднопретеглен морфологичния състав на битовите отпадъци в общината по основни компоненти и морфологичен състав на битовите отпадъци в общината по зони в %.

Таблица II-28. Морфологичен състав на битовите отпадъци в Община Айтос

Морфологичен състав	Зона 1 %	Зона 2 %	средно за общината%
хранителни	7	9	8.00
хартия	2	2	2.00
картон	3	3	3.00
пластмаса - общо	13	13	13.00
текстил	3	9	6.00
гума	1	2	1.50
кожа	1	1	1.00
градински	14	15	14.50
дървесни	1	1	1.00
стъкло - общо	3	3	3.00
метали - общо	1	1	1.00
инертни материали	11	10	10.50
ситна фракция <4cm	33	26	29.50
опасни отпадъци от бита	3	1	2.00
други	4	4	4.00
общо	100	100.00	100.00

От изготвения Морфологичен анализ е видно, че с най-голям дял в общината са ситна фракция <4cm – 29,50% от общия поток битови отпадъци, следвани от градински (14.50%); пластмаса (13.00%) и инертни материали (10.50%).

Към настоящия момент в общината няма въведена система за разделно събиране на биоразградими в т.ч и биоотпадъци. Биоразградимите отпадъци, образувани на територията на общината, не се събират разделно, а са част от общия поток битови отпадъци. Съгласно морфологичния състав на отпадъците, в общината годишно се генерират 31,50% биоразградими отпадъци, от които половината от тях - 15,50% са „зелени отпадъци“. На база на тези данни е изчислено, че за 2019г. общо образуваните зелени отпадъци са 1151,22т, а за 2020г. тяхното количество е около 1320.25т. Приравнени към общото количество на биоотпадъците, „зелени” биоотпадъци в т.ч. градински отпадъци на територията на общината са 65,96%. Това налага мерки за тяхното компостиране и оползотворяване.

За разделно събиране на зелените отпадъци в общината са закупени компостери с вместимост 1600 l, разпределени в град Айтос и 12 селища. Дейността по компостиране на място се счита за дейност по предотвратяване образуването на отпадъците и не се отчита за изпълнение на целите по чл. 31, ал. 1 ЗУО. В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост –средство за подобряване качеството и плодородието на почвата.

До момента в общината не са осигурени съдове и техника за събиране и извозване на разделно събраните хранителни и кухненски отпадъци, както и необходимата инфраструктура за оползотворяването им.

Организацията на дейностите по третиране на биоотпадъците са разписани в *Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци,* приета с ПМС №20/25.01.2017 г. (обн., ДВ. бр.11/31.01.2017 г.), а в Раздел VIII от *Наредба за управление на отпадъците на територията на Община Айтос* е посочен начина за разделно събиране и третиране на биоотпадъците на територията на общината.

3.1.2. Производствени неопасни отпадъци

„Производствени отпадъци" са отпадъците, образувани в резултат на производствената дейност на физическите и юридическите лица. Това са количества вещества (продукти, остатъци, суровини и материали), несъдържащи вредни замърсители, създаващи риск за здравето на хората и околната среда, които не могат да се използват в производството (поради липса на технологии или пазар), не могат да бъдат продадени и от които притежателят желае или е длъжен да се освободи. За тяхното отстраняване обикновено се грижат самите предприятия. Изискванията за управление на производствените отпадъци са регламентирани в *Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци*, приета с ПМС № 53/1999 г. (ДВ, бр. 29 от 1999 г.).

Съществен дял от производствените отпадъци представляват отпадъците от пречистването на отпадъчните води от ПСОВ. Видовете отпадъци от пречистването на отпадъчните води, подлежащи на по-нататъшно третиране или депониране са:

- *19 08 01 – отпадъци от решетки и сита.* Отпадъците от предварителното механично пречистване са с разнороден характер и материал, предимно пластмаса, текстил, керамика, дърво и др.
- *19 08 02 – отпадъци от пясъкоуловители.* След предварителното механично пречистване водата по гравитачен път постъпва в пясъкоуловител. Този отпадък, представлява смес от лесноутаими минерални частици с полепнали по тях органични вещества и е с неопасен характер.
- *19 08 05 – утайки от пречистване на отпадъчни води от населени места.* Предполагаемият състав на утайките е 18-20% неразтворими вещества (НВ), органични НВ - 65%, общ фосфор - 4%, поради предимно битовия характер на водите.

Към настоящия момент на територията на общината са изпълнени строително-монтажните работи по изграждането на ПСОВ на гр. Айтос и на довеждащите колектори до ПСОВ. Издадено е Разрешение за ползване №СТ – 05-547/17.07.2020г. от ДНСК към МРРБ. На 20.07.2020г. тържествено е открита ГПСОВ Айтос. Община Айтос има разработена Програма за управление на утайките от ГПСОВ- Айтос. Към момента, няма генерирани утайки от дейността на пречиствателната станция от ПСОВ Айтос

На територията на общината с Разрешение за ползване №СТ-05-1155/28.07.2015г. е въведена в експлоатация канализационна система в с. Пирне и модулно пречиствателно съоръжение за отпадъчни води. Съоръжението е оразмерено за пречистване на битово – фекални води с капацитет 800 ЕЖ. Водоприемник на пречистените отпадъчни води е северното дере по поречието на река Айтоска. Точката на заустване се намира в м. „Дере Бою“, земл. на с. Пирне в непосредствена близост до прощадката на модулното пречиствателно съоръжение за отпадъчни води. Технологичната схема за пречистване включва механично пречистване с груба решетка – кош, поставена на входа на изравнител. Той служи за изравняване на дебита на постъпващите отпадъчни води и равномерното им подаване от потопени помпи за отпадъчни води до Модулното пречиствателно съоръжение, където се извършва биологичното пречистване. В него отпадъчните води от канализационната мрежа на с. Пирне последователно преминават през:

- решетка тип кош;
- отделение за отстраняване на пясъка – отделят се останалите след механичното третиране минерални замърсители;
- биобасейн – в него се осъществява биологично пречистване въглеродното замърсяване с дезинфекция на отпадъчните води и аеробна стабилизация на излишната

активна утайка. За осигуряване на необходимото количество кислород за протичането на процесите на дъното на биобасейна има аерационна система, осигуряваща фина аерация. Въздухът се доставя от въздохудувка, разположена в машинното помещение на контейнера.

- Вторичен утаител – пречистената биологично вода постъпва във вторичен ламелен утаител, където се отделя пречистена вода от активната утайка, образувала се вследствие на процесите протичащи в обема на биобасейна. Част от тази утайка се връща, като рециркулираща в началото на басейна.
- Аеробен стабилизатор – останалата утайка се подава в аеробен стабилизатор, където чрез аериране се стабилизира и изважда от фекалка на периоди през 3-6 месеца.
- Контактен резервоар – преди да напусне модулното пречиствателно съоръжение пречистената вода преминава през контактен резервоар. В него при необходимост се подава натриев хипохлорид за обеззаразяване. Дозатерен съд за реагента е разположен в машинното пречиствателно съоръжение, пречистената отпадъчна вода преминава към изходната шахта.
- Механична зала – представлява сухо помещение в тялото на контейнера, в което са монтирани въздуходувката, таблото за управление, процесите в битовия контейнер, съда за NaClO и дозаторната помпа за NaClO.

Отговорността за експлоатация, съответно и за оползотворяване на утайките от ГПСОВ Айтос и ПСОВ „Пирне“ е на „ВиК“ ЕООД гр. Бургас. Операторът избира начините за оползотворяване на утайките, с цел да се създадат предпоставки за намаляване на евентуалните рискове за околната среда и поетапно постигане на целите заложени в Националния стратегически план за управление на утайките (НСПУУ). Препоръчително е да се извършва анализ на водите и утайките чрез определяне на по-голям брой показатели, за да се гарантира опазване на околната среда, съгласно Рамковата директива за водите на ЕС. При невъзможност утайките да бъдат оползотворени по друг начин, най – често използваните методи са депонирането. За обезвреждане на утайките на Регионалното депо за неопасни отпадъци Бургас те трябва да отговарят на минималните изисквания за стабилност. Друга позната възможност е и оползотворяването на утайките в земеделието. Това изисква извършване на анализ на утайките, който да докаже, че не са опасни и са подходящи за целта. Оползотворяването в земеделието не може да бъде избирано, ако утайките нямат необходимото качество и не са изпълнени изискванията за мониторинг.

Операторите на ПСОВ трябва да вземат управленческо решение, тъй като съществува огромен брой възможности и технологии за всички сектори, както и различни варианти за предварително третиране (мобилни или стационарни решения, споразумения за сътрудничество и общи инвестиции, третиране на място или договаряне с външни фирми). Основен фактор е качеството на утайките. То зависи преди всичко от първоизточника на отпадъчните води, както и от техническите характеристики на съоръженията в пречиствателните станции. Към постъпващите отпадни води в пречиствателната станция на гр. Айтос не са включени промишлени предприятия. Пречистват се битови отпадъчни води, генерирани от домакинствата. В Националния стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Република България се предоставят възможности и насоки за третиране на утайките чрез: оползотворяване върху земеделски площи; оползотворяване при рекултивация на нарушени терени и депа; енергийно оползотворяване; обезвреждане на утайки чрез депониране; компостиране. Избора на всеки един от посочените варианти е свързан с редица предшестващи фактори. Вземайки предвид промените в политиката и бъдещо въвеждане на по-строги изисквания и норми в областта на отпадъчните води и утайките, се очакват тенденции на постепенно забраняване на депонирането, а също и намаляване

на временното съхранение и прилагането в земеделието. Това по своята същност би довело до търсене на нови методи за оползотворяване.

3.1.3. Строителни отпадъци

„Строителни отпадъци“ са отпадъците от строителство и разрушаване, съответстващи на кодовете отпадъци, посочени в глава 17 от Индекс към Решение 2000/532/ЕО на Комисията от 3 май 2000 г. за замяна на Решение 94/3/ЕО за установяване на списък на отпадъците в съответствие с член 1, буква "а)" от Директива 75/442/ЕИО на Съвета относно отпадъците и Решение 94/904/ЕО на Съвета за установяване на списък на опасните отпадъци в съответствие с член 1, параграф 4 от Директива 91/689/ЕИО на Съвета относно опасните отпадъци и следващите му изменения.

Съгласно действото законодателство, кметът на общината отговаря за организирането на събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията на съответната община (чл.19, ал.3, т.5 от ЗУО). На територията на общината съществува система за организирано събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък, организирана чрез сключване на договори с лица притежаващи съответните документи, съгласно ЗУО – „Ростер“ ООД, „Финтрейд Инженеринг“ ЕООД и „Евро Импекс – Бургас“ ЕООД

На територията на общината е забранено нерегламентираното изхвърляне, изгаряне, както и всяка друга форма на нерегламентирано третиране на строителни отпадъци, включително изхвърлянето им в контейнерите за събиране на битови отпадъци или отпадъци от опаковки. Организацията на дейностите по управление на строителните отпадъци и излишни земни маси са разписани в Раздел V от Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Айтос. Количествата предадени строителни отпадъци от домакинствата, генерирани от тяхната ремонтна дейност за 2018г. и 2019г. е представено в следващата таблица:

Таблица II-29. Количества разделно събрани отпадъци от строителство и разрушаване на територията наОбщина Айтос:

Код и наименование	2018г.	2019г.
17 09 04 – смесени отпадъци от строителството и събаряне (събаряне, различни от упоменатите в 17 09 01, 17 09 02 и 17 09 03)	13.90 тона	17.70 тона

Основни източници на строителни отпадъци в Община Айтос са физически и юридически (както и самата община) лица, извършващи дейности по строителство и разрушаване. Физически лица, които образуват строителни отпадъци в резултат от ремонтна дейност на домакинствата са длъжни да ги събират на територията на имота, като не допускат разпиляването им в съседните терени. Лицата, генериращи строителни отпадъци имат ангажимент да ги изхвърлят в доставените за целта специализирани контейнери, след направена от тях заявка за доставка и/или в чували на мястото на образуването им.

При заявяване от страна на гражданите за генерирани от тях строителни отпадъци от ремонтна дейност в Община Айтос, се организира извозването им до площадката за временно съхранение и преработване (производствен терен №000348) „Ростер“ ООД, намираща се в землището на гр. Камено. Дейността се заплаща, за което се начислява такса за тон строителен отпадък. Таксата се заплаща от лицата образували отпадъците. Съгласно договорите с „Финтрейд Инженеринг“ ЕООД и „Евро Импекс – Бургас“ ЕООД се предоставя възможност на гражданите да заявят мобилен контейнер за събиране и извозване на строителните и обемни отпадъци образувани от бита. Организираната

инфраструктура за отпадъци от строителство и разрушаване е по подробно разгледана в Анализ и оценка на техническите възможности за третиране на отпадъците.

Условията и редът за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на Община Айтос се уреждат с Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на Община Айтос, приета с Решение №106/27.04.2016г. Към принудителното изпълнение на заповеди по чл.225а, ал.1 от ЗУТ, за премахване на незаконни строежи или части от тях се пристъпва, когато същите са влезли в сила и не са изпълнени доброволно от адресата/адресатите на заповедта в определения с нея срок за доброволно изпълнение. При установено неизпълнение на заповедта, кметът на общината пристъпва към действия по принудителното й изпълнение. Извършените разходи по принудителното премахване са за сметка на адресата /адресатите по заповедта, както и за лицата, посочени в чл.225а, ал.5 от ЗУТ и се събират по реда, описан в наредбата от органите на Общинска администрация. Окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж и възстановяването на терена, когато теренът е общинска/държавна собственост или когато се засягат интереси на трети лица, се извършва от Община Айтос. Когато теренът е собственост на адресата на заповедта, окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж се извършва от и за негова сметка.

Потенциалът за рециклирането и повторната употреба на строителните отпадъци е голям, тъй като компонентите имат висока себестойност. В частност има пазар за повторна употреба на такива материали в изграждането на пътища, дренажни системи и други строителни обекти. Технологията за сепариране и възстановяване на строителни отпадъци е добре утвърдена, достъпна и не е свързана с високи разходи. В случаите, когато не се прилага разделяне при източника, потокът строителни отпадъци може да съдържа опасни компоненти, комбинацията от които може да създаде рискове за околната среда и да възпрепятства рециклирането.

Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното им изхвърляне от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на незаконни сметища, както и замърсява зелените площи в самите населени места. Друг проблем е изхвърлянето на строителни отпадъци в контейнерите за твърди битови отпадъци, което води до тяхното повреждане, а от тежестта им се повреждат и повдигащите механизми на сметосъбиращите специализирани автомобили.

Управлението на строителните отпадъци и излишните земни маси на територията на Община Айтос се извършва по реда на *Раздел V от Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Айтос.*

3.1.4. Опасни отпадъци

„Опасни отпадъци“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в Приложение № 3 към *Закона за опазване управление на отпадъците*. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредба, приета с ПМС № 53/1999 г. (ДВ, бр. 29 от 1999 г.).

Потокът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба, като фирмите, притежаващи разрешение/регистрационен документ по чл. 35 от ЗУО, представят ежегодно в ИАОС отчети за образуваните от дейността им опасни отпадъци. Най-голям дял в общото количество имат отработени моторни и смазочни масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА), както и излезли от употреба флуоресцентни тръби и други отпадъци, съдържащи живак.

Отпадъци от хуманното здравеопазване:
Медицинските отпадъци имат някои по-специфични характеристики и изискват специално събиране и третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др.

Дейностите по събиране и третиране на медицински отпадъци са записани в *Наредба №1 от 09.02.*2015 г. *за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (обн., ДВ, бр. 13 от 17.02.2015 г.).* Съгласно чл. 5 от Наредбата, лечебните заведения, притежатели на опасни отпадъци, с цел опазване на общественото здраве и околната среда са длъжни: да разделят отпадъците при източника на образуване по вид, състав и свойства; да спазват условията на съхраняване на отпадъците в съответствие с изискванията на наредбата; да опаковат и обозначават разделно събраните отпадъци; да транспортират отпадъците до мястото за предварително съхраняване на отпадъците; да третират самостоятелно и/или да предават за съхраняване, транспортиране и третиране отпадъците само въз основа на сключен договор с лица, притежаващи съответния документ по чл. 35 от ЗУО за извършване на дейности с отпадъци, класифицирани със съответния код, съгласно *Наредба № 2 от 2014 г. за класификация на отпадъците*; да водят отчетност и да попълват идентификационен документ при предаването на опасните отпадъци, съгласно изискванията на *Наредба № 1 от 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (ДВ, бр.51 от 2014г.);* да спазват йерархията по управление на отпадъците по смисъла на чл. 6 от ЗУО.

3.2. Съществуващи практики за събиране и третиране на отпадъци

3.2.1. Събиране и транспортиране на отпадъци

На територията на Община Айтос, организираното събиране и транспортиране на отпадъците се извършва от структурите на „Комунал сервиз“ ООД, като се обслужват всички населени места на територията на общината. Основната й дейност се състои в сметосъбиране и сметоизвозване на твърди битови отпадъци (ТБО), поддържане чистотата на териториите за обществено ползване в урбанизираните територии на Община Айтос. Обхватът на за изпълнение дейности по сметосъбиране предвижда следното: събиране със специализирани съдове на битови и подобни на тях отпадъци, генерирани на цялата територия на Община Айтос, включително почистване на съдовете за смет на място, непосредствено след обслужването им, както и на площите около тях, в съответствие с изискванията на приложимото законодателство, като услугата обхваща всички населени места от общината. Измиването и дезинфекцията на специализираните съдове за обезвреждане на вредните микроорганизми се извършва

веднъж годишно и трябва да е съобразено с изискванията и мерките за безопасност при работа с механични, химични и биологични средства, като препаратите, които се използват следва да имат сертификат за качество.

Община Айтос разполага със 100 бр. собствени улични кошчета за отпадъци. Осигуряването на съдовете за ТБО с изключение на уличните кошчета е задължение на „Евро Импекс“ ЕООД. Съдовете за събиране на смесените битови отпадъци на територията на общината, които се обслужват от който като изпълнител е задължен да осигури следния минимален брой специализирани съдове:

- 1 097 бр. контейнери тип „Бобър” обем (вместимост) — 1 100 литра;
- 700 бр. кофи с обем (вместимост) 110 л. или 120 л.

Таблица II-30. Разпределение на обслужваните съдове за битови отпадъци на територията на Община Айтос

№	Населено място	Брой разположени контейнери тип „Бобър“	Брой разположени кофи тип „Мева“ 110 l	Минимален общ обем на съдовете за ТБО, m^3
1	гр. Айтос	691	700	861.3
2	с. Дрянковец	14	-	18.7
3	с. Зетьово	9	-	11.0
4	с. Карагеоргиево	53	-	66.0
5	с. Караново	29	-	35.2
6	с. Лясково	20	-	24.2
7	с. Малка поляна	20	-	24.2
8	с. Мъглен	42	-	49.5
9	с. Пещерско	27	-	30.8
10	с. Пирне	30	-	37.4
11	с. Поляново	17	-	27.5
12	с. Раклиново	11	-	12.1
13	с. Съдиево	25	-	27.5
14	с. Тополица	42	-	49.5
15	с. Черна могила	19	-	22.0
16	с. Черноград	25	-	27.5
17	с. Чукарка	23	-	28.3
	Общо	1097	700	1353

Съдовете се поддържат в изправност, в добро санитарно-хигиенно състояние и в естествен вид, с цел предотвратяване разпиляването на отпадъци. Системно се извършва проверка за състоянието на съдовете, като някои от контейнерите се подлагат на ремонт, а други от тях се подменят, поради тяхната амортизация и при повреда неподлежаща на отстраняване.като следва своевременно да се ремонтират и периодично да се обновяват при повреда, неподлежаща на отстраняване.

Ежегодно се определят районите и честотата за организираното сметосъбиране и сметоизвозване, въз основа на издадена от Кмета на общината заповед, като при необходимост се поставят контейнери на нови точки в населените места за подобряване ефективността на системата. На интернет страницата на общината ежегодно се публикува изготвеният Седмичен график за извозване на твърди битови отпадъци, генерирани от жилищни и нежилищни имоти в Община Айтос до регионалното депо в земл. на с. Полски Извор, Община Камено.

Разпределението на съдовете за събиране на смесените битови отпадъци по населените места е организирано съгласно разработената от Министерство на околната среда и водите Методика за определяне на броя и вида на необходимите съдове и техника за събиране и транспортиране на отпадъци. Степента на запълване на съдовете и състоянието на контейнерния парк се контролира ежедневно както от съответното дружество извършващо дейността, така и от общинската администрация.

През август 2021г., Община Айтос е закупила многофункционален общински автомобил, за метене и миене на улиците на града. Машината мете и засмуква листа и отпадъци, а миячната система с дюзи освежава настилката и я почиства от пътния прах. Автомобилът е закупен със средства от отчисленията по чл. 64 от Закона за управление на отпадъците /ЗУО/.

Финансирането на разходите по сметосъбиране и сметоизвозване на отпадъците, както и за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване, сепариране и депониране на битовите отпадъци, генерирани на територията на общината, както и отчисленията и обезпеченията по ЗУО се извършва, чрез „Такса битови отпадъци”/ТБО/ по реда на Закона за местни данъци и такси /ЗМДТ/. Образуването на таксата се извършва след изготвяне и одобряване на план- сметка за разходите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата за съответната година.

Отпадъци от сгурия и пепел от домакинствата
Не е решен проблемът с разделното събиране на отпадъците от изгарянето на дърва и въглища през отоплителния сезон – пепел и сгурия. Към 2019 г. посочените отпадъци от домакинствата се изхвърлят, извозват и третират със смесените битови отпадъци. При смесване с въглищни остатъци, сгурия и пепел се променя състава на отпадъците в посока по-висока плътност и понижено съдържание на рециклируеми материали. При изсипване на не добре загасени отпадъци от горенето на дърва и въглища се повреждат и контейнерите. Друг негативен ефект от запалването на отпадъците в контейнерите е временното, но силно замърсяване на въздуха в района на контейнерите с горящи отпадъци.

- **Разделно събиране на отпадъци от опаковки**

Действащата в Община Айтос система за разделно събиране на отпадъци от опаковки съответства на изискванията на Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и на конкретните изисквания от глава трета, Раздел II от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки. На територията на Община Айтос е изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Съгласно сключен договор между Община Айтос и „Екопак България“ АД за сътрудничество в областта на разделното събиране на отпадъци от опаковки и отпадъчни материали се извършва разделно събиране на хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло, образувани от домакинствата, обществените и административните учреждения, училищата, търговските, промишлените и туристическите обекти на нейна територия и извозването им до площадка притежаваща разрешение по чл.35 от ЗУО за тяхната допълнителна обработка. Съвместната дейност на общината с „Екопак България“ АД се основава на изграждане и поддържане на ефективна система за разделно събиране на отпадъците от опаковки, прилагайки т. нар. „три-контейнерен модел“ – с жълти, сини и зелени съдове. Контейнерите са тип „Иглу“ с обем 1500l, като жълтите съдове са предназначени за отпадъци от пластмаса и метал, сините за хартиени и картонени опаковки, а зелените служат за разделно събиране на стъклени опаковки.

Към 01.01.2021г. системата за разделно събиране на отпадъци, изградена със стъклопластмасови контейнери са с общ обем в точка от 4500l. Обхванатото население са жителите на гр. Айтос, с. Мъглен, с. Пещерско, с. Пирне, с. Карагеоргиево и с. Тополица. Съгласно изготвената Програма за развиване на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки в цветни контейнери на територията на Община Айтос за периода 2021-2023г., за посочените населени места са разположени общо 219 контейнера. Общият обем на разположените съдове възлиза на 328 500 m^3.

Към 2021г. разпределението на контейнерите е следното:
- гр. Айтос – 60 сини, 60 жълти и 52 зелени контейнера;
- с. Мъглен – 4 сини, 4 жълти и 4 зелени контейнера;
- с. Пирне – 2 сини, 2 жълти и 2 зелени контейнера;
- с. Карагеоргиево – 4 сини, 4 жълти и 4 зелени контейнера;
- с. Тополица – 3 сини, 3 жълти 2 зелени контейнера;
- с. Пещерско - 3 сини, 3 жълти 3 зелени контейнера.

За осведомяване на гражданите на интернет страницата на общината е публикуван график за извозване на цветните контейнери, разположени на територията на Община Айтос.

Съгласно чл. 33, ал. 2 от ЗУО отпадъците от хартия и картон, стъкло, пластмаси и метали, образувани от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради, се събират разделно. Ползвателите на горецитираните обекти в населени места с над 5000 жители са длъжни да събират разделно тези отпадъци и да ги предават на лица притежаващи резрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 и/или на организация по оползотворяване. Община Айтос организира събирането и транспортирането на хартия, изделия от пластмаса, найлон, стъкло (като буркани, бутилки), дървени щайги и др., както от търговски обекти и административни сгради, така и от физически лица, директно от домовете им, чрез предварително подадена заявка за услугата. Дейността се осъществява съгласно сключен Договор №72/21.06.2021г. с „Евро Импекс – Бургас“ ЕООД. Дружеството разполага с площадка за приемане на отпадъци от опаковки на територията на гр. Айтос, поземлен имот пл. № 3079, в кв. 258, който е част от парцел IV.

- **Разделно събиране на излезли от употреба гуми (ИУГ)**

Дейностите по събиране, съхранение, преработване и/или обезвреждане на ИУГ имат право да извършват само лица, притежаващи съответния документ издаден по реда на ЗУО. Физическите и юридическите лица и едноличните търговци са длъжни да предават излезлите от употреба гуми само на определените събирателни пунктове. Изграждане на събирателни пунктове за ИУГ е задължение на лицата, получили разрешение по ЗУО. Физическите и юридическите лица и едноличните търговци са длъжни да предават излезлите от употреба гуми само на определените събирателни пунктове.

Периодично Община Айтос организира кампании за гражданите, които могат безвъзмездно да предадат тези отпадъци на посочената площадка.

Съгласно чл. 10, ал.1 и 3 от Наредбата за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, всеки гражданин краен потребител може да предаде стари излезли от употреба гуми безвъзмездно на всяко лице, което извършва продажба и/или смяна на гуми. На територията на общината съществуват фирми, извършващи продажба и смяна на гуми, които имат сключени договори с организации по оползотворяване на излезли от употреба гуми и могат да приемат без заплащане от страна на крайните потребители

излезли от употреба гуми (ИУГ). На сайта на Община Айтос е публикувана информация за местоположението на площадки/пунктове, в които се извършва смяна на автомобилни гуми на територията на общината.

Община Айтос има сключен договор с „Трансис Авторециклиращ Консорциум“ АД за извършване на дейностите по събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на ИУГ.

- **Разделно събиране на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)**

Дейности по съхранение, разкомплектоване, преработване и/или обезвреждане на излезли от употреба моторни превозни средства (МПС), компоненти и материали от тях имат право да извършват само лица, притежаващи съответно разрешение по чл. 67 от ЗУО. Тези лица са длъжни да осъществяват конкретната дейност, в съответствие с изискванията на Наредбата за изискванията за третиране на отпадъците от моторни превозни средства и Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци. Община Айтос извършва разделно събиране на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), чрез сключен договор с „АЙТОС МОБИЛНА БОРСА“ ЕООД. С договор №7/2019г., изпълнителят се задължава да организира дейностите по събиране, транспортиране, съхранение и разкомплектоване на ИУМПС, разположени върху имоти държавна и/или общинска собственост на Община Айтос. Съгласно горецитирания договор, „АЙТОС МОБИЛНА БОРСА“ ЕООД, предоставя на общината, за временно и безвъзмездно ползване площадка за генериране на ИУМПС с площ 3,775 дка.

На площадката, намираща се в УПИ I-5, масив 489, местност „Кара пелит“, гр. Айтос, Община Айтос, могат да се предават следните отпадъци:

160104* Излезли от употреба превозни средства	**R12** Размяна на отпадъците за оползотворяване по който и да е от методите R1 - R11 **R13** Съхраняване на отпадъци до извършване на която и да е от операциите R1 - R12, освен временното съхраняване до събирането им на мястото на образуване
160106 Излезли от употреба превозни средства, които не съдържат течности или други опасни компоненти	**R12** Размяна на отпадъците за оползотворяване по който и да е от методите R1 - R11 **R13** Съхраняване на отпадъци до извършване на която и да е от операциите R1 - R12, освен временното съхраняване до събирането им на мястото на образуване

На интернет страницата на община е публикуван регистър на площадките с посочено местоположение за приемане на ИУМПС.

Община Айтос е сключила договор и с организация за оползотворяване на излезли от употреба МПС - „АУТОРЕК“ АД.

- **Разделното събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА)**

Община Айтос е сключила договор за НУБА с „Трансис батери“ ООД. Организацията по оползотворяване на излезли от употреба портативни батерии събира стари батерии и чрез търговската мрежа, където се продават батерии и където организацията е поставила свои съдове. На интернет страницата на общината е публикуван и списък на местата на разположените съдове за разделно събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори на територията на общината. В кметството на всяко населено място е

поставен съд за събиране на НУБА, а в общинския град са посочени 7 места за предаване на масоворазпространения отпадък.

Крайните потребители могат да върнат портативни НУБА на територията на търговския обект, в който се предлагат портативни батерии и акумулатори, без да закупуват нови. Това е регламентирано и в Наредбата за управление на отпадъците на Община Айтос в чл.28, ал.1, съгласно който всички търговски обекти на територията на общината, където се предлагат батерии са и места за събиране на негодни за употреба батерии.

- **Разделно събиране на Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)**

Община Айтос извършва разделно събиране на отпадъците от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО), чрез сключен договор с „Елтехресурс“АД, притежаваща разрешение по реда на ЗУО. Задължение на фирмата изпълнител е със собствени технически средства и със свои подизпълнители да организира разполагане на съдове за събиране на отпадъци от ИУЕЕО от търговски, административни обекти и сгради на територията на общината, включително чрез организиране на информационни и събирателни кампании, сключване на договори с търговски обекти на територията на които се предават обратно отпадъци от същия вид ЕЕО, като продаваните и други.

Съгласно сключения договор №29/2021г. между Община Айтос и „Елтехресурс“АД, общината предоставя на домакинствата възможността, всеки притежател на употребни електрически уреди или излязло от употреба електрическо и електронно оборудване да ги предаде напълно безплатно, след предварително направена заявка**.** Обслужването на подадените заявки за извозване на ИУЕЕО ще се извършва от мобилен екип на „Елтехресурс” АД, който организира събирането от домовете и извозването на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО).

За събиране на ИУЕЕО от бита, кметът на общината изготвя и утвърждава съвместно с организацията по оползотворяване, график, който следва да съдържа най-малко две дати годишно. Графикът се обявява чрез местните средства за масово осведомяване и/или по друг подходящ начин. До 2021г. дейността по разделно събиране на ИУЕЕО на територията на Община Айтос се изпълнява от „Електрооползотворяване“ ЕАД. През 2019г. и 2020г. са организирани дни за разделно събиране на отпадъците от домакинствата на ИУЕЕО, като в акциите за събиране през годините са предадени съответно 840 кг и 1300 кг ИУЕЕО. Извозването на ИУЕЕО се извършва от домовете на гражданите по предварително подадена заявка.
Лицата, които извършват продажба на ЕЕО на крайните потребители, са длъжни да поставят на видно място в търговските обекти табели, съдържащи информация за възможностите и начина за обратно приемане в търговския обект на ИУЕЕО, образувано в бита и/или други налични места за предаване на ИУЕЕО.

- **Разделно събиране на опасни отпадъци от бита**

Включването на отпадъци с опасни свойства в общия поток битови отпадъци влияе отрицателно върху здравето на хората, замърсява околната среда и нарушава нормалната експлоатация на депата за неопасни отпадъци. Съществуващата практика, опасните битови отпадъци да се смесват в общия поток на битовите отпадъци, води до редица вредни въздействия върху човешкото здраве и безопасността, както и до потенциално негативни въздействия върху околната среда, когато същите се събират и обезвреждат неправилно.

Според действащото българско законодателство, събирането и депонирането на опасни битови отпадъци е от компетенциите на кметовете на общините. Съгласно чл.19, ал.3, т.9 от ЗУО, кметовете на общините имат задължения за организиране на разделно събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал. 1 и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане.

На територията на Община Айтос през 2020г. е организирана система за събиране на опасните битови отпадъци с въвеждането в експлоатация на специализиран мобилен център за разделно събиране на отпадъци от домакинствата. С въвеждането му гражданите на общината могат да предават безвъзмездно тези отпадъци, които се образуват в домакинствата и са извън обхвата на наредбите за различните масово разпространени отпадъци. Такива отпадъци са ежедневно генерирани в битовата дейност на хората, и към настоящия момент са част от общия поток смесени битови отпадъци.

За съхранението на отпадъците са предвидени специализирани контейнери със съответния обем, които да осигуряват високо ниво на защита на околната среда срещу разпиляване на отпадъците. Опасните отпадъци се съхраняват в плътно затворени съдове, снабдени със съответните надписи „опасен отпадък", като се спазват изискванията на Наредбата за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци.
Спецификация на съдовете за отпадъци в „мобилен център":

1. Контейнер за хартия и картон - 770l - 1 бр.
2. Контейнер за пластмаса – 770l - 1бр.
3. Контейнер за стъкло – 770l - 1 бр.
4. Контейнер за метал – 120l - 1 бр.
5. Контейнер за облекла – 770l - 1 бр.
6. Контейнер за флуоресцентни тръби и други отпадъци, съдържащи живак – 1 бр.
7. Вана за съхранение на акумулатори - 1 бр.
8. Специални пластмасови съдове за събиране на батерии – 2 бр.
9. Бидон от HDPE за съхранение на боя – 1бр.
10. Пластмасов съд за съхранение на – перилни и почистващи препарати – 1 бр.
11. Пластмасов контейнер за съхранение на лекарства – 2 бр.
12. Пластмасов съд за съхранение на опаковки съдържащи остатъци от опасни вещества или замърсени с опасни вещества – 1 бр.

Разположението на контейнерите дава възможност за свободен достъп на гражданите до всеки един контейнер, както и безпрепятственото им натоварване и извозване до местата за тяхното обезвреждане или до пунктове за рециклиране. Опасните битови отпадъци на територията на общинския център се приемат чрез директно предаване от гражданите на общината, които лично извозват отпадъците в центъра.

- **Разделно събиране на отпадъци от отработени масла и отпадъчни нефтопродукти**

Кметът на общината определя местата за смяна на отработени моторни масла, когато те са разположени върху общински имот, без да възпрепятства дейността на лицата, сключили договор с организация по оползотворяване, и/или на лицата, които изпълняват задълженията си индивидуално, и информира обществеността за местоположението им и за условията за приемане на отработените масла. Кметът на общината е задължен да съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване или обезвреждане, когато общината има сключен договор за извършване на дейностите по събиране на отработени масла и предаването им на инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане със:

- организация по оползотворяване на отработени масла;
- лица, които пускат на пазара масла и изпълняват задълженията си индивидуално;
- други лица, притежаващи разрешение или регистрационен документ, издаден по реда на глава пета, раздели I и II ЗУО, за извършване на дейности по събиране, транспортиране, регенериране и/или оползотворяване на отработени масла, и/или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС,

Кметът на общината има задължение да информира гражданите на територията на Община Айтос за местата за смяна на отработени моторни масла, както и за условията за тяхното приемане. Препоръчително е тази информация да бъде публикувана на интернет страницата на общината, както и по друг подходящ начин, с което да бъдат изпълнени разпоредбите на чл.19, ал.3, т.13 от ЗУО. Община Айтос е сключила договор с „Ойл Рециклейшън“ ООД за събиране и временно съхранение на отработени масла. На интернет страницата на Община Айтос https://aytos.bg/, в раздел Екология са представени пунктовете за смяна на автомобилни масла на територията на гр. Айтос.

Лицата, които извършват продажба на масла на крайните потребители, предназначени за употреба в моторни превозни средства, са длъжни да осигурят безплатно на крайния потребител информация, поставена на видно място на територията на обекта, относно местата за смяна на маслата след употребата им и възможните опасности за здравето и риска за околната среда при неправилно манипулиране. Лицата, които пускат на пазара масла, са отговорни за разделното събиране, съхраняването, транспортирането и оползотворяването на отработените масла, както и за екологосъобразното обезвреждане на отработените масла, които не могат да бъдат оползотворени. Когато лицата, които пускат на пазара масла, не могат да бъдат идентифицирани, отговорността се носи от дистрибуторите, включително лицата, извършващи продажба на крайните потребители. Събирането и/или съхраняването на отработени масла и/или отпадъчни нефтопродукти може да се извършва и в места за смяна на отработени масла.

Съгласно разпоредбата на чл. 8, ал. 1 от Наредбата за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (Обн., ДВ, бр.2/2013г.), лицата, които пускат на пазара масла, са отговорни за оползотворяването на отработени масла в количество не по-малко от 40% от количеството (в тонове) масла, пуснати от тях на пазара на РБългария през текущата година.

- **Разделно събиране на биоразградими отпадъци**

Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.). Съгласно същата притежателите на битови биоотпадъци (домакинствата и други обекти) са задължени да ги предават на общинска система за разделно събиране или извършват компостиране на място. Биоотпадъците се събират разделно при източника на образуване. Биоотпадъците, получени в резултат на механичното сепариране на смесени битови отпадъци, не се считат за разделно събрани. За разделно събрани се считат биоотпадъците със съдържание на примеси не повече от 10 на сто от общото количество, което е събрано разделно при източника на образуване.
Към настоящия момент в общината няма въведена система за разделно събиране на биоразградими в т.ч и биоотпадъци. Биоразградимите отпадъци, образувани на територията на общината, не се събират разделно, а са част от общия поток битови отпадъци. Съгласно морфологичния състав на отпадъците, в общината годишно се генерират 31,50% биоразградими отпадъци, от които половината от тях - 15,50% са „зелени отпадъци“. На база на тези данни е изчислено, че за 2019г. общо образуваните

зелени отпадъци са 1151,22т, а за 2020г. тяхното количество е около 1320.25т. Приравнени към общото количество на биоотпадъците, „зелени" биоотпадъци в т.ч. градински отпадъци на територията на общината са 65,96%. Това налага мерки за тяхното компостиране и оползотворяване.

През юли 2020 г. е подписан договорът за финансиране на съвместен проект на Община Айтос и Специализираната администрация на Провинция Одрин, Република Турция. Финансирането е по Втората покана на Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ, водещ партньор е Администрацията на Одрин. Проектът "Подобряване опазването на околната среда в Одрин и Айтос" е финансиран по Приоритетна ос 1. Околна среда, Специфична цел 1.2. Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси чрез съвместни инициативи в трансграничния район. С проекта, през октомври 2021г. е закупено ново оборудване и техника за поддържане на парковите и зелените площи в общината - многофункционален трактор *Lamborghini*, мулчер с изместващо рамо, раздробител за клони със самостоятелен двигател, 12 бр. компостери за зелен отпадък, 4 бр. листосъбирачи, свредел за дупки /прикачен/, 4 бр. храсторези и 2 бр. бензинови косачки. По същия проект общината ще стане собственик и на микробус–самосвал, след приключване на процедурата по закупуването му. Доставеното оборудване ще се използва от квалифицирания персонал на отдел „Благоустрояване" за качествено и ефективно изпълнение на технологичните операции по поддържане зелените площи на територията на общината, разделно събиране, раздробяване и компостиране на получения „зелен" отпадък. Чрез реализацията на проекта се цели подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчивото използване и управление на природните ресурси, повишаване на екологичната култура в сферата на опазване на околната среда в образователния и възпитателен процес на младите хора и на всички граждани.

През 2018 г. е стартирал първият съвместен проект „Обединени трансгранични инициативи за опазване на околната среда в региона на България – Турция", финансиран по договор за безвъзмездна помощ № РД-02-29-55 от 20.03.2017 г., в рамките на ИНТЕРРЕГ-ИПП програма за Трансгранично сътрудничество България - Турция. С проекта за Община Айтос е закупена специализирана техника за поддържането на парковите и зелени площи в общината и контейнери за събиране на зеления отпадък.

За разделно събиране на зелените отпадъци в общината са закупени компостери с вместимост 1600 l, разпределени в град Айтос и 12 селища (Таблица II-31). В този случай растителните остатъци не са отпадък, а изходна суровина за получаване на компост – средство за подобряване качеството и плодородието на почвата. Закупените компостери са разпределени на територията на Община Айтос, както следва:

Таблица II-31. Разпределение на компостерите на територията на Община Айтос

№	Местоположение на компостерите	Брой
1	„Общински център за социални и здравни услуги" – гр.Айтос	1 бр.
2	„Старчески дом" –гр.Айтос	1 бр.
3	ДГ „ Здравец" – гр. Айтос	1 бр.
4	ДГ „Славейче" - гр.Айтос	1 бр.
5	ДГ „Радост" – гр.Айтос	1 бр.
6	ДГ „Пролет" – гр.Айтос	1 бр.
7	ДГ „Пролет База -2 " – гр.Айтос	2 бр.
8	СОУ „ Христо Ботев"	1 бр.
9	СОУ „ Н. Вапцаров"	1 бр.
10	ПГСС „Златна нива"	1 бр.

№	Местоположение на компостерите	Брой
11	ОУ „Атанас Манчев“	1 бр.
12	ул. „Атанас Манчев“	1 бр.
13	Парк „Славеева река“	4 бр.
14	„Градска градина“ гр. Айтос	4 бр.
15	с. Лясково	6 бр.
16	с. Караново	4 бр.
17	с. Тополица	3 бр.
18	с. Съдиево	1 бр.
19	с. Зетьово	1 бр.
20	с. Малка поляна	3 бр.
21	с. Поляново	3бр.
22	с. Карагеоргиево	6 бр.
23	с.Чукарка	2 бр.
24	с. Пещерско	3 бр.
25.	с. Мъглен	3 бр
26.	с. Пирне	5 бр.

До момента в общината не са осигурени съдове и техника за събиране и извозване на разделно събраните хранителни и кухненски отпадъци, както и необходимата инфраструктура за оползотворяването им. Съгласно извършения морфологичен анализ на отпадъците, хранителните отпадъци на територията на общината представляват средно 8% от общото количество на генерираните битови отпадъци, което е 34% от биоотпадъците или 25,4% от биоразградимите отпадъци в общината. В малките населени места, процента на хранителните отпадъци е по – голям. Там могат да се приложат мерки за въвеждане на домашно компостиране. Общината може да участва в проекти, финансирани от ОПОС 2021-2027 г. за осигуряване на домакинствата с домашни компостери. За въвеждането на система за разделно събиране на хранителни и кухненски отпадъци основен проблем е липсата на подходяща инсталация и/или съоръжение за третиране им. В обхвата на регионалното сдружение за управление на отпадъците – Регион Бургас в процес на изграждане е анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци от общините Бургас, Несебър и Поморие. Към проекта: „Проектиране и изграждане на анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци за регионална система за управление на отпадъците на Регион Бургас“ са изготвени анализи на необходимостта от изграждане на допълнителна инфраструктура за всяка от общините в регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Бургас. Въз основа на изготвения анализ за Община Айтос е установено препоръчително прилагане на мерки за оползотворяване на зелени и дървесни отпадъци, т. к. те са преобладаваща част от общото количество биоразградими отпадъци и могат да се оползотворяват от една страна от населението, чрез домашни компостери или да се третират в общинска микроинсталация за компостиране.

3.2.2. Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци

До 2015 г. единственият начин за третиране на битовите отпадъци в Община Айтос, е депонирането на отпадъците на общинското депо за ТБО, разположено в поземлени имоти с № 000341 и № 000342 в землището на с. Лясково и имот № 001003 в землището на гр. Айтос с обща площ от 101.099 dka. Общинското депо за ТБО отстои на около 2 km от гр. Айтос и на 2.5 km от с. Лясково. Експлоатацията му е преустановена през 2015 г., след което потока битови отпадъци на Община Айтос се пренасочва към регионално депо - Братово Запад.

Строителството на регионалното депо е завършено през 2015 г. и същата година е издадено разрешение за ползване №СТ-05-710/25.05.2015 г. Депото е въведено в експлоатация на 24.08.2015 г.

Основни технически характеристики и капацитет на инфраструктурата за третиране на битови отпадъци в РСУО Бургас

Експлоатацията на регионалното депо за неопасни отпадъци в земл. на с.Полски Извор, Община Камено се извършва съгласно условията посочени в издаденото Комплексно разрешително №385-Н2/2020г., влязло в сила на 30.06.2020г. Притежател на разрешителното е Община Бургас. Съгласно същото Регионалната система за управление на отпадъците за общините в Регион Бургас, включва:

- Депо за отпадъци – Клетка № 1 с капацитет 600 000 t;
- Инсталация за сепариране с капацитет 160 000 t/y (767 t/24 h);
- Инсталация за аеробно компостиране, включваща мобилна мелачка (шредер) с капацитет 13 000 t/y (36 t/24 h);
- Инсталация за балиране с капацитет 35 040 t/y (128 t/24 h);
- Инсталация за раздробяване на едрогабаритни отпадъци с капацитет 20 000 t/y;
- Инсталация за раздробяване на строителни отпадъци с капацитет 60 000 t/y (400 t/24h);
- Инсталация за производство на дървесен мулч/чипс с капацитет 17 520 t/y (48 t/24h);
- Площадка за временно съхранение на опасни и рециклируеми отпадъци от населението „Екопарк“ в общо количество до 10 000 t/y с моментен капацитет за съхранение на опасните отпадъци до 48 t.

Клетка 1 за депониране на неопасни отпадъци

Клетка №1 е изградена с работна площ от 49 306m^2 с конструкция, отговаряща на изискванията на Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Според изготвения работен проект Клетка 1 е проектирана да поеме 400 000t отпадъци. За определяне оставащия капацитет на Клетка 1, през 2019 г. е изготвено Становище на основание извършени геодезически заснемания от 2017г. и 2018г., като се препоръчва капацитета на Клетка №1 да бъде увеличен с 200 000 t. За това увеличаване на капацитета на Клетка №1 е издадено Решение №БС-49-ПР/16.05.2019 г. на РИОСВ-Бургас със заключение да не се извършва оценка на въздействието върху околната среда. Във връзка с това е издадено ново Комплексно разрешително №385-Н2-И0-А0/2020г., съгласно което Клетка 1 е капацитет 600 000t (160 000 t/y; 900 t/24 часа). Транспортното обслужване на Клетка 1 се извършва по Вътрешно площадков път и експлоатационен път.

Следвайки тенденциите и политиката за управлението на отпадъците в ЕС и Република България, на територията на Клетка 1 се депонират само тези отпадъци, които не подлежат на оползотворяване, рециклиране или повторна употреба. С изградената инфраструктура на депото, в т.ч. инсталациите за сепариране и компостиране се допринася за изпълнение на националната политика за управление на дейностите на отпадъците, чиято основна цел е все по-голям процент от генерираните отпадъци да се рециклират и/или използват повторно и да се намали обемът на отпадъците, които подлежат на депониране.

Инсталация за сепариране и инсталация за балиране:

С изменението на Директива 1999/31/ЕО е въведена цел за намаляване до 10% на депонираните битови отпадъци до 2035 г., която може да бъде отложена с 5 г., при условие, че държавата е постигнала намаление до 25 % към същата година. Същевременно от 2030г. се въвежда ограничение за депониране на битови отпадъци, годни за

рециклиране или друго оползотворяване. Намаляване на количествата на депонираните отпадъци е постижимо чрез разделно събиране и сортиране на рециклируеми материали от битовите отпадъци и предаването им за рециклиране или повторна употреба. Когато отпадъците не могат да бъдат предотвратени, нито рециклирани, в повечето случаи оползотворяването на енергийното им съдържание е за предпочитане пред депонирането, както от гледна точка на околната среда, така и от икономическа гледна точка. Следователно производството на енергия от отпадъци може да изиграе роля и да създаде полезни взаимодействия с енергийната политика на ЕС и с политиката му относно климата, но трябва да се ръководи от принципите на йерархията на ЕС на отпадъците.

„Предварително третиране" са всички физични, термични, химични или биологични процеси, включително сортирането, които променят характеристиките на отпадъците с цел да се намали обемът им или опасните им свойства, за да се улесни по-нататъшното им третиране или да се повиши оползотворяемостта им. Предварителното третиране има за цел отделяне на оползотворими компоненти от общия поток на отпадъците преди окончателното им депониране или подготовка за оползотворяването им. Предварителното третиране на смесените битови отпадъци, образувани от домакинствата е отговорност на Общинска администрация, тъй като населението заплаща за тях „такса битови отпадъци". Съгласно чл.38., ал.1 от *Наредба №6 от 27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци* на депата се приемат предварително третирани отпадъци. Отговорността за третиране на останалите отпадъци, образувани извън организираната система по сметосъбиране и сметоизвозване е на причинителите и притежателите им. В съответствие с дефиницията „замърсителят плаща" разходите по предварителното третиране се извършват от лицата, при чиято дейност се образуват.

Сепарирането е друга мярка за третирането на отпадъците, преди тяхното депониране. Сепарирането е дейност, която допринася за постигане на целите за рециклиране, както и извличане на максимално количество оползотворими и рециклируеми отпадъци от общия поток и предотвратяване постъпването им на депото за депониране. Той е известен и работещ метод, който е по-лесно осъществим, като при него отпадъците се разделят ръчно или механично по компоненти и от общият поток битов отпадък се извличат оползотворимите и рециклируеми отпадъци. Останалите след сепарирането отпадъци, които не могат да бъдат използвани се депонират на депо за неопасни отпадъци и/или в съоръжения за термично третиране .Чрез сепарирането обемът на отпадъците за депониране се намалява значително, с което се удължава експлоатационния срок на депата.

На Регионалното депо, приетите битови отпадъци преминават през сепарираща инсталация. Инсталация за сепариране на неопасни битови отпадъци има за цел осъществяване на предварителното третиране на отпадъците до достигане на критериите за последващото им екологосъобразно третиране чрез рециклиране и/или оползотворяване и е с максимален проектен капацитет от 160 000 тона годишно, или до 767 t/24 часа;

В инсталацията постъпват за сепариране и оползотворяване единствено смесени битови отпадъци и подобни на тях отпадъци. Неопасните битови отпадъци постъпват и се разтоварват от камионите - сметовози в приемната зона под навес, където ръчно се отделят едрогабаритните и неспецифични за инсталацията отпадъци, които биха затруднили по-нататъшната й работа. Багер/колесен товарач поема отпадъците и ги натоварва в захранващия бункер с устройство за раздробяване (разкъсване) на торбички. След преминаване през система от сита, потока смесени отпадъци се разделя на фракции:

- Отпадък с код 19 12 09 – минерали (например пясък, камъни). Фракцията е с размери от 0 до 50mm и ще бъде използвана за запръстяване на клетката;
- Отпадък с код 19 12 12 - други отпадъци от механично третиране на отпадъци, различни от упоменатите в 19 12 11 продължава по транспортьор за по-нататъшно сепариране.

Желязосъдържащите метали в отпадъците се отделят автоматично, докато с ръчно сепариране се отделят големите рециклируеми материали (хартия и картон, текстилни материали, пластмаса и каучук, цветни метали и стъкло). Рециклируемите материали се пускат в бункери за ръчно сепариране и се подават към напълно автоматизирана балираща преса/компактор, с изключение на стъклото, което не се балира. Инсталацията за балиране е с капацитет от 35 040 t/y (128 t/24 часа). Пресата/компактор автоматично пресова и пакетира материалите в бали, които се откарват в открит навес за временно съхранение транспортирането им до преработващи предприятия. Отпадъчната фракция (с код 19 12 12) излиза по транспортьори за ръчно сепариране и попада върху реверсивен транспортьор, който може да зарежда 2 контейнера. Пълните контейнери се извозват на клетката за депониране, или се предават за оползотворяване (операция с код R12) въз основа на писмен договор на лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл.35 от ЗУО, за съответната дейност и площадка за отпадъци със съответния код, съгласно Наредба №2 за класификация на отпадъците.

Инсталация за аеробно компостиране:
Компостирането е форма на рециклиране, при която биоотпадъкът се превръща в компост, който може отново да се включи в естествения кръговрат на веществата, влизайки в изграждането на живата материя.

Площадката за Компостиращата инсталация е разположена в централната част на стопанския двор, на север от обслужващия път, като има отклонение в дясно от пътя за достъп до нея. Оразмерена е за 13 000t/y, или до 36t/24h. На площадката са разположени две сгради - за Компостиране – фаза 1 и склад за готов компост (под навес). Оформени са площадки за: Компостиране - фаза 2; приемна зона за зелени отпадъци, подлежащи на компостиране; пресяване и сортиране на готовия компост; обслужване и транспортен достъп до сградите и отделните площадки. На компостиране се подлагат пресни входящи зелени отпадъци с код 20 02 01 – биоразградими отпадъци и отпадъци от пазари (от плодове и зеленчуци) с код 20 03 02.

Преди подлагане на шредиране, постъпилите за компостиране отпадъци се оглеждат за наличие на несвойствени предмети, попаднали случайно. След постъпването на всички фракции и оформянето на куповете, започва процеса на ферментация. Обръщането на компостните редове се извършва от комбайн-компостообръщач (Тигпег) с висока производителност. Следващата фаза на узряване се провежда на външна площадка, където обръщането на куповете се извършва от същия мобилен обръщач, обслужващ зоната на компостиране на фаза 1. В края на двата цикъла - ферментация и узряване е необходимо пресяването на компоста, за да се получат продукти с различен гранулометричен състав, отговарящи на специфичните изисквания на потребителя. Тази операция се осъществява от мобилно барабанно сито, което се захранва от челния товарач на площадката. След пресяването готовия компост се извозва от саморазтоварващото се ремарке в склада за съхранение.

Инсталация за раздробяване на строителни отпадъци:
На територията на регионалното депо е изградена площадка за третиране на отпадъци от

строителна и строително-ремонтна дейност. На площадката е инсталирана трошачка за строителни отпадъци (СО), мобилен тип, снабдена с възможност за разтрошаване на три размера на фракциите: под 15 mm, 15-50 mm и по-големи от 50 mm до 80 mm. Инсталацията е с капацитет 60 000 t/y (400 t/24 часа). Прието е необходимият капацитет на площадката и нейните размери да са в състояние да поемат едноседмичното количество строителни отпадъци без да бъдат извозвани извън нея. Необходимата площ за приемане и съхранение на постъпили СО е 650 m^2, където могат да се поберат СО с обем 975 m^3. Площадката за трошачката е с площ 450 m^2. Площта, отредена за отпадъците след трошачката е 580 m^2, където могат да се поберат 871 m^3 натрошени отпадъци. Оборудвана е с оросителна система, която да предотвратява образуването на прах, вследствие натрошаването на СО.

В инсталацията за раздробяване на строителни отпадъци се подлагат следните отпадъци с код и наименование:

17 01 01 – бетон;

17 01 02 – тухли;

17 01 03 – керемиди, плочки и керамични изделия;

17 01 07 – смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06;

17 03 02 – асфалтови смеси, различни от упоменатите в 17 03 01.

Инсталация за раздробяване на едрогабаритни отпадъци:

Дробилката за едрогабаритните отпадъци (ЕГО) от населението е ситуирана на стоманобетонова площадка в рамките на стопанския двор на регионалното депо. Площадката и дробилката към нея е в състояние да приема и обработва 20 000 т/годишно обемни отпадъци, с капацитет на дробилката 15 т/час и до 240 t/24 часа. На площадката са обособени 2 зони: приемна зона и зона за раздробените отпадъци. Разделянето на отделните зони и ограждането на площадката е осъществено посредством преградни ст. бетонови елементи тип „Ню Джърси”. То дава свобода на „Оператора” на РПУО да променя площта на зоните, в зависимост от вида и количеството постъпващи ЕГО.

Площадка за временно съхранение на опасни отпадъци и рециклируеми отпадъци от населението „Екопарк“:

Екопарка се намира в УПИ I_{47}. На територията му се съхраняват опасни и други отпадъци от населението, до предаването им на лица, притежаващи разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл.35 от ЗУО, за съответната дейност за отпадъци със съответния код, съгласно Наредба №2/2014г. за класификация на отпадъците, въз основа на писмен договор. Екопарка е свободна зона за гражданите, които желаят да доставят лично отпадъци и ненужно домакинска техника от бита, акумулаторни и други батерии, луминесцентни лампи, опаковки от строителни отпадъци, метали, хартия, пластмаси и др. В него постъпват и разделно събраните отпадъци от бита от мобилните центрове, разположени на територията на гр. Бургас, както и отделените отпадъци с подобен характер от сепариращата инсталация. В имота има площадка с трошенокаменна настилка за събиране и съхранение на отпадъци с код 16 01 03 – излезли от употреба гуми с максимално моментно количество до 60t. Общият капацитет на екопарка е до 10 000t/y (48t опасни отпадъци моментно състояние).

Инсталация за производство на дървесен мулч/чипс:

Дървесният мулч/чипс е продукт, който се получава чрез механизирано дробене на дървесина. Входният материал представлява дънери и дебели клони от дървета, които отпадат от парковете и градините и не са подходящи за компостиране в аеробната

инсталация. Мобилната инсталация за шредиране на дървесни отпадъци и получаване на дървесен мулч/чипс ще се настройва предварително в зависимост от желания продукт, който се цели да бъде произведен. Отпадъкът постъпва в инсталацията чрез челен товарач, преминава през дробилната система и чрез транспортна лента се извежда от машината, като готов дървесен мулч/чипс (с възможност за регулиране на размерите).
Капацитета на инсталацията е 17 520t/година, или до 48 t/денонощие.

3.3. Стари замърсявания с битови и други отпадъци на територията на общината

В съответствие с решенията в концептуалните проекти и заложените елементи на регионалната система за управление на отпадъците в регион Бургас от юли 2015 г. е преустановена експлоатацията на общинско депо гр. Айтос. Към настоящия момент се извършат действия по неговата рекултивация, съгласно изготвен проект за „Закриване и рекултивация на съществуващо общинско депо за битови отпадъци в ПИ 000341 и 000342 в землището на с. Лясково и ПИ 001003 в землището на гр. Айтос, общ. Айтос, обл. Бургас“. Депото е в експлоатация от 1977 г. и е обслужвало населените места от общината, които са с централизирано сметоизвозване.

С проекта за рекултивация е предвидено тялото на депото да се подравни и закрие с горен изолиращ екран. Газоулавящата и водоотвеждащата системи са изградени. За обезвреждане на сметищния газ е предвидено изгаряне в затворен факел. Вторият етап от проекта предвижда биологична рекултивация – залесяване и затревяване в т.ч и почвоподготовка, торене и идейно пространствено изграждане с растителност. Целта на рекултивацията на общинското депо е натрупаните през годините отпадъци да се покрият с изолиращи пластове и да му се даде форма и наклон, които да позволят използването на терена.

За извършване на строително-монтажни дейности по проекта, чрез обществена поръчка е избран изпълнител: „Запрянови – 03“ ООД.

Към момента на територията на Община Айтос няма регистрирани нерегламентирани сметища. Основна положителна роля, в това играе фактът, че в общината 100% от населението е обхванато от общинската система за сметосъбиране и сметоизвозване на генерираните битови отпадъци, с което се предотвратява образуването на нерегламентирани сметища и произтичащите от това рискове за околната среда и човешкото здраве. Ежегодно от общинска администрация се сформира комисия, която извършва проверки по всички населени места за наличието на изхвърлени отпадъци на закритите сметища, както и за образувани нови такива, съвместно с регионалните органи на МОСВ. След приключване на проверките на нарушителите се съставят Констативни протоколи с предписания за почистване и/или Актове за установяване на административно нарушение (АУАН).

При ежегодното определяне на годишния размер на такса битови отпадъци в план-сметките, одобрени от Общинския съвет са предвидени средства за почистване и поддържане на обществени територии, в т.ч. и почистване на образувани замърсявания, както и за експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци.

Община Айтос е провела обществена поръчка чрез публично състезание за определяне на изпълнител за възлагане на обществена поръчка с предмет „Предоставяне на услуги със строителна техника по почистване на локални замърсявания и/или нерегламентирани

сметища на територията на Община Айтос през 2020 г.“ Договорът за услугата е сключен с „Дънак“ ЕООД на 20.05.2020 г. за срок от 12 месеца.

3.4. Рискове за замърсяване от депонирането на отпадъците

Както бе посочено в т. 3.3 в настоящата програма, Община Айтос е предприела необходимите действия за закриване и рекултивация на общинското депо за отпадъци в гр. Айтос, чиято експлоатация е преустановена в средата на 2015 г. Дейностите по рекултивирането му ще се извършват въз основа на изготвен и одобрен проект, отговарящ на нормативните изисквания, което ще допринесе за недопускане на вредно въздействие от дейността върху конкретните райони.

Съгласно изискванията на *Наредба № 6/27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци* е необходимо да се осъществява поддръжка и следексплоатационни грижи на депото в т.ч. контрол по наблюдение на параметрите на околната среда, за срок не по-кратък от 30 години след закриването му. В тази връзка, Община Айтос има изготвен и съгласуван с Басейнова дирекция за управление на водите в Черноморски басейнов район, гр. Варна - *План за контрол и мониторинг на депото*.

На територията на Община Айтос, Наредбите имащи отношение към чистотата на населените места, към организационната структура в общината, касаещи начина и реда на третиране на отпадъците са:

- Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Айтос;
- Наредба за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги на територията на Община Айтос;
- Наредба опазване на обществения ред в Община Айтос.

Контролната дейност по опазване на околната среда в т.ч. управление на отпадъците в Община Айтос се осъществява от служители от отдел „Териториално и селищно устройство“ към Дирекция „Териториално и селищно устройство и строителство“, кметове и кметски наместници на населените места, както и от други длъжностни лица от общинската администрация, определени със заповед на кмета на общината.

Съгласно Устройствения правилник за организацията и дейността на общинската администрация, Отдела има възложена функция за контрол в сферата на опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда.

Основни проблеми в управлението на отпадъци на територията на Община Айтос:

- За общината е необходимо да се организира система за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини по чл. 34, ал. 1 ЗУО, съгласно чл.9 от Наредбата за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биораградимите отпадъци;
- Основните проблеми, свързани със строителните отпадъци са неконтролираното им изхвърляне от гражданите и фирмите, което води до формирането на нерегламентирани сметища. Често населението неконтролирано изхвърля строителни отпадъци на незаконни сметища, както и замърсява зелените площи в самите населени места.
- Финализиране на проекта за рекултивация на общинското депо за битови в гр. Айтос.

Насоки за развитие:

- Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
- Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците;
- Правно урегулиране на управлението на отпадъците, ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта;
- Постигане на целите за разделно събиране и оползотворяване на битовите биоотпадъци;
- Редуциране обема на депонираните отпадъци за сметка прилагане на рециклиране и оползотворяване;
- Изпълнение на Плана за контрол и мониторинг на общинското депо за битови отпадъци на гр. Айтос след неговото закриване.

4. Почви и нарушени терени

Според почвено-географското райониране на България (Нинов, 1997) територията на общината попада в Бургаско-Странджанско-Черноморска провинция.

Формират се два самостоятелни района:
1. Карнобатско-Бургаски район, където почвената покривка е представена предимно от смолници, канелени горски и ливадни почви;
2. Средецко-Созополският район, съставен главно от излужени канелени горски и алувиално-ливадни почви.

Основните типове почви срещащи се на територията на Община Айтос са излужени канелени горски и алувиално-ливадни почви. На отделни петна се срещат хумусно-карбонатни и черноземни смолници.

Излужени канелени горски почви - в по-ниските части от територията са разпространени дълбоки, а в хълмистите и планинските части – плитки почвени разновидности. Отличават се с тъмно червеникаво-кафяв цвят до канелен или сиво-канелен цвят, имат сбито сложение, дребно буцеста до буцеста структура. По механичен състав са средно до тежко песъчливо-глинести в повърхностния, хумусно-акумулативен хоризонт (илът варира предимно в границите 35-40%, а физичната глина – от 40 до 50%). Подповърхностният хоризонт (метаморфен) - B(t) е мощен - обикновено между 50 и 80 cm, червеникавокафяв, с плътен строеж, с буцесто-призматична структура (в сухо състояние), с тежко песъчливо-глинест механичен състав. Количеството на ила е завишено с около 5%, а това на физичната глина - с около 10%.

Съдържанието на органично вещество в излужените канелени горски почви е около 2- 3%, като по-голямата част от него се намира в повърхностния хоризонт. Почвите са задоволително запасени с усвоими за растенията форми азот, средно запасени с фосфор и добре запасени с калий. Степента на наситеност с бази е висока - 80-90%, като преобладаващи са калциевите катиони, които обуславят сравнително високата устойчивост на тези почви към техногенно замърсяване и добро потенциално плодородие при правилна технология на земеделие. Подходящи са предимно за пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед, овошки.

Плитките излужени почви са сравнително по-малко мощни, по-бедни и по слабо плодородни от дълбоките. Подходящи са за по-невзискателни култури, като ръж, тютюн и др. Могат да се отглеждат и почти всички останали култури, но добивите от тях са незадоволителни поради ниското почвено плодородие.

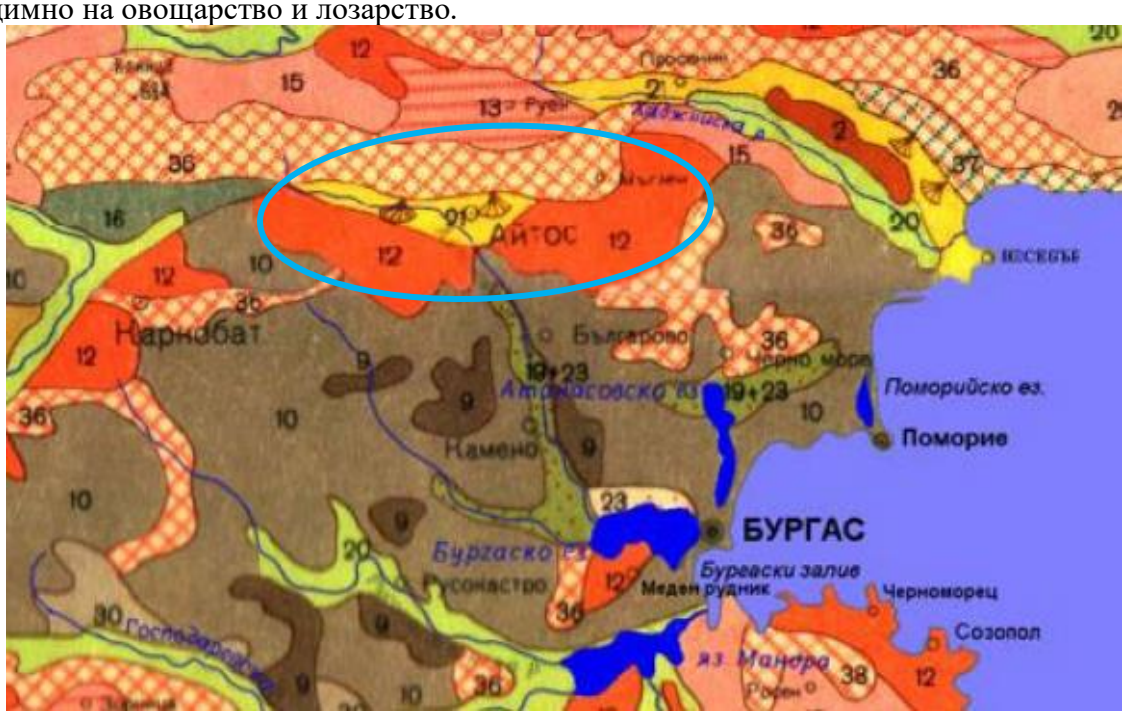
Алувиални, алувиално-ливадни и делувиални почви - характеризират се със следните общи особености: формират се винаги на заливната и първата надзаливна тереса на реките; подложени са на периодично заливане и натлачване на нови наноси; при естествени условия върху тях расте водолюбива растителност – дървесна (елша, върба, топола, бряст, полски ясен) и тревно-ливадна (власатка и др.).

Богати са на скални материали и на хумусни вещества, висоководопропускливи са и са подходящи за отглеждане на зеленчуци. Основните дейности за повишаване на плодородието им освен торене са насочени към предпазването им от заливане на реките, заблатяване и засоляване. Алувиално-ливадните почви са с дебел почвен хоризонт и високо съдържание на хумус.

Излужените смолници са развити върху равни и слабо дренирани повърхности. Имат рохкав строеж. Отличават се с високо минерално съдържание, значителна хидрофилност и неблагоприятни физико-механични свойства. Макар, че са добре запазени с хранителни вещества, за подобряване на хранителния им режим се нуждаят от наторяването им с органични и минерални торове. Подходящи са за отглеждане на всички селскостопански култури и най-вече пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица, кореандър, фий, люцерна, както и за овощарство и лозарство.

Чернозем-смолници са тъмно до черно оцветени глинести почви с добре изразен уплътнен (вертичен) хоризонт. По-съществените особености на смолниците са следните: високо съдържание на глина – над 60 %; много мощен хумусен хоризонт – 60-80 cm и повече; наличие на троховидно- зърнеста структура в най-горната част на хумусния хоризонт и на силно плътнен (вертичен) хоризонт по-долу; значително съдържание на карбонати във вид на белоочки (в някои смолници има и гипсови кристали); голяма количество набъбващи глини.

Хумусно-карбонатните почви се образуват върху карбонатна скална основа. Характеризират се с добре оформен хумусен хоризонт, подходящи са за развитие предимно на овощарство и лозарство.

Фигура II-16. Фрагмент от почвена карта на България с посочено приблизително местоположение на Община Айтос

Легенда:

Номер	Вид почва
10	Излужени смолници
12	Излужени канелени горски
21	Делувиални и алувиално-ливадни
36	Излужение канелени горски

4.1. Замърсени почви с тежки метали, пестициди, нефтопродукти, нитрати, други замърсители

Дифузното замърсяване на почвите се оценява чрез определяне на концентрациите на тежки метали и металоиди - Zn, Cu, Pb, Cd, Ni, Co, Cr, Hg, As в почвени проби. Почвено изпитване на територията на област Бургас се извършва от Регионална изпитателна лаборатория Бургас. На територията на Община Айтос няма разположен пункт за наблюдение на цитираните по-горе индикатори. Като цяло за областта през изминалите 2018 и 2019 г. по показател тежки метали не са установени стойности, превишаващи МДК. При извършените планови проверки във връзка с Комплексни разрешителни на обекти от РИОСВ-Бургас, не е констатирано замърсяване вследствие течове от резервоари, варели тръбопроводи и др.

На територията на РИОСВ – Бургас е решен проблемът със залежалите пестициди в по-голямата си част, с което е ликвидирана потенциалната опасност от евентуално замърсяване и увреждане на околната среда и човешкото здраве. В землището на с. Караново в 14 броя „Б-Б кубове", се съхраняват общо 56 000 kg излезли от употреба препарати.

Съгласно годишен доклад за състоянието на околната среда за 2019 г., експерти на РИОСВ-Бургас съвместно с представители на РД „ПБЗН" към МВР и ОДБХ - Бургас към МЗХР са извършили проверки на всички складове за съхранение на негодни и забранени продукти за растителна защита и площадки с разположени контейнери тип „Б-Б куб", попадащи в териториалния обхват на инспекцията.

Състоянието на складовете и Б-Б кубовете е отразено в съставените по време на проверките констативни протоколи. За площадката на територията на с. Караново, Община Айтос са дадени предписания за почистване на изсъхналата растителност около Б-Б кубовете с цел пожаробезопасност. Предписанията са изпълнени.

Съгласно Доклад на РИОСВ-Бургас, през месец ноември 2019 г. на територията на регионалната инспекция по програма за Българо–Швейцарско сътрудничество, е стартиран проект по *„Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност"*. Изпълнител на проекта е консорциум „ИНДЕКОСЕЙФ" ДЗЗД с участници: „Еко Сейф" ООД (България) и „Инд Еко" ДОО (Хърватска). В тази връзка в изпълнението на проект *„Преопаковане, транспорт, предаване за окончателно обезвреждане и почистването на складовете съдържащи УОЗ – пестициди, опасни отпадъци, неопасни отпадъци, и други препарати за растителна защита*", в складове на територията на РИОСВ-Бургас, на основание Разрешение № 02-ДО-515-00/19.12.2018г., „Еко Сейф" ООД (България) преопакова и предава за последващо третиране, пестициди намиращи се на територията на общините Айтос, Средец, Камено и Царево. Така преопакованите препарати са натоварени на камиони и експедирани за оползотворяване в заводи в Германия, Холандия и Швейцария. Складовете са почистени и върнати на собствениците им. Количествата излезли от

употреба ПРЗ, предадени за последващо третиране от склад намиращ се на територията на Община Айтос възлизат на 13374.20 kg.

Замърсявания с нефтопродукти вследствие на разливи не са констатирани.

За повишаване на добивите от земеделска продукция при обработването на земеделските земи в района на общината се използват естествени и изкуствени торове. За разглеждания район, няма данни за замърсяване с нитрати, вследствие предозирано и/или безконтролно наторяване на земеделски земи в Националната система за мониторинг на почви на почвени проби.

4.2. Ерозирали почви

Ерозията на почвата е един от най-интензивните и широко разпространени деградационни процеси. По статистически данни на водна ерозия са подложени 72% от всички обработваеми земи с наклон над 6°. Трайно засегнати от водна ерозия са 43% от общата площ на област Бургас. На ветрова ерозия са подложени земите в равнинните и обезлесени райони. Те съставляват около 12% от обработваемите площи. Иригационна ерозия почти не се забелязва. Ерозията е процес, който механично уврежда почвите, като унищожава хумусния слой и води до намаляване на почвеното плодородие.

По данни на Доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ Бургас, през 2019 г. не са финансирани проекти против ерозията и не са известни такива, които да се изпълняват на контролираната от РИОСВ-Бургас територия. Дейностите по предотвратяване на почвената ерозия основно се финансират от Министерството на земеделието, храните и горите.

4.3. Вкислени и засолени почви

Вкисляването на почвите е проблем за обработваемите земи. Засоляването е процес, при който се увеличава съдържанието на водноразтворимите соли в почвата и/или съдържанието на обменен натрий. По-голяма част от засоляването се дължи на естествени причини – по-високо ниво на подпочвените води. Това е резултат от влошените условия на естествен дренаж в равнинни райони с периодични летни засушавания. На територията на Община Айтос не са констатирани процеси характеризиращи вредна киселинност и засоляване на почвите. Контрол по опазване на почвите от засоляване и вкисляване се осъществява от РИОСВ – Бургас.

4.4. Физически нарушени почви и терени

Нарушените терени се свързват с разработването на находищата за добив на скална маса. На територията на общината е предоставена концесия за добив на подземни богатства на находище „Карановo“ за добив на трахити и псамитови туфи в землището на с. Карановo. В процес на проучване на строителни материали е находище „Казаните-1“ в землището на с. Лясково.

Изводи:

- Почвите на територията на общината не са замърсени с тежки метали и металоиди и органични замърсители.
- На територията на Община Айтос не са констатирани процеси характеризиращи вредна киселинност и засоляване на почвите.
- Вследствие на периодично палене на стърнища се нарушават почвените функции в най-плодородния (хумусен) слой и се намалява плодородието и самопречистващата способност на почвите.

Подобряване състоянието на почвите:
За подобряване състоянието на почвите и устойчиво управление на земите спомага:

- недопускане образуването на нерегламентирани сметища на територията на общината;
- по-малко използване на продукти за растителна защита и минерални торове, поради намаляване площта на обработваемите земи и интензивно отглеждани култури;
- използването на съвременни продукти за растителна защита, които са с кратък период на полуразпад, не се акумулират в почвата и не предизвикват замърсяване на почвите с пестициди;
- прилагането на Закона за почвите, имащ за цел опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите.

5. Защитени територии и зони и биоразнообразие

5.1. Защитени територии

На територията на Община Айтос се намират следните защитени територии (Фиг. II-17) по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ), със статутут - защитена местност (ЗМ) и природна забележителност (ПЗ):

Защитена местност „Хисаря“ с площ: 82.5 ha в землището на гр. Айтос, обявена със Заповед №РД-1007/04.08.2003 г. на МОСВ, Държавен вестник бр. 81/2003 г. ЗМ е обявена с цел опазване на естествените местообитания на айтоски клин (*Astragalus aitosensis*).

Режим на дейности:

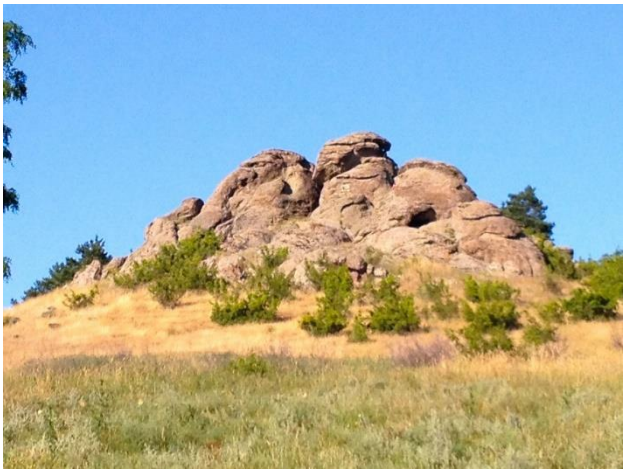
- ✓ Забранява се изсичане, изкореняване и опожаряване на тревната и храстова растителност;
- ✓ Забранява се пашата на кози;
- ✓ Забранява се строителство.

Природна забележителност „Трите братя“ намираща се в м. „Казаните“ в землището на гр. Айтос е с площ от 1.13 ha (снимки 1 и 2). Природната забележителност е обявена със Заповед №1799 от 30.06.1972г., бр. 59/1972 г. на Държавен вестник, с цел Опазване на забележителни скални образувания. Със Заповед № РД-44/20.01.2017 г. от бр. 20/2017 г. на ДВ е актуализирана площта на природната забележителност.

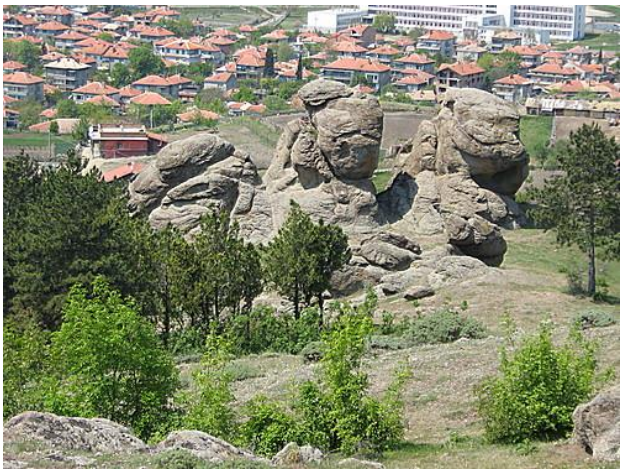
Режим на дейности:

- ✓ Забранява се да се секат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения;
- ✓ Забранява се пашата на какъвто и да е добитък по всяко време;
- ✓ Забранява се да се преследват дивите животни и техните малки или да се развалят гнездата или леговищата на същите;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери за камъни, пясък или пръст, с което да се повреждa и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения;
- ✓ Забранява се чупене, драскането повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания, сталактитите и други формации в пещерите;
- ✓ Забранява се воденето на голи и интензивни сечи. Разрешава се извеждането на санитарни сечи и отсичането на престарелите и с влошени декоративни качества дървета.

Природната забележителност се припокрива с ПЗ „Находище на бодливо сграбиче“.

Снимка 1. ПЗ „Трите братя“

Снимка 2. ПЗ „Трите братя“

Природна забележителност „Находище на бодливо сграбиче“ намираща се в гр. Айтос е обявена със Заповед № 1799 от 30.06.1972 г., бр. 59/1972 г. на Държавен вестник и промяна в площта - намаляване със Заповед №РД-545 от 01.06.1983 г., бр.49/1983 г. на Държавен вестник с цел опазване на Естествено находище на бодливо сграбиче. ПЗ е с площ от 295.0 ha и за нея е в сила следният **режим на дейности**:

- ✓ Забранява се да се секат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения;
- ✓ Забранява се пашата на какъвто и да е добитък по всяко време;
- ✓ Забранява се да се преследват дивите животни и техните малки или да се развалят гнездата или леговищата на същите;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери за камъни, пясък или пръст, с което да се повреждa и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения;
- ✓ Забранява се чупене, драскането повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания, сталактитите и други формации в пещерите;
- ✓ Забранява се воденето на голи и интензивни сечи. Разрешава се извеждането на санитарни сечи и отсичането на престарелите и с влошени декоративни качества дървета.

Бодливото сграбиче наричано още Айтоски клин (генгер) е защитен вид от Закона за биологичното разнообразие, български локален ендемит. Околностите на Айтос са единственото находище на генгера като растителен вид с общоевропейско консервационно значение и терциерен реликт (Снимка 3).

Снимка 3. Находище на Бодливо сграбиче (Айтоски клин, Генгер)

Природна забележителност „Айтоска кория“ намираща се в землището на гр. Айтос е обявена със Заповед № 1799 от 30.06.1972 г., бр. 59/1972 г. на Държавен вестник с цел опазване на вековна дъбова гора. Природната забележителност е с площ от 15.0 ha и за нея е в сила следният **режим на дейности**:

- ✓ Забранява се да се секат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения;
- ✓ Забранява се пашата на какъвто и да е добитък по всяко време;
- ✓ Забранява се да се преследват дивите животни и техните малки или да се развалят гнездата или леговищата на същите;
- ✓ Забранява се разкриването на кариери за камъни, пясък или пръст, с което да се повреждa и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения;
- ✓ Забранява се чупене, драскането повреждането по какъвто и да е начин на скалните образувания, сталактитите и други формации в пещерите;
- ✓ Забранява се воденето на голи и интензивни сечи. Разрешава се извеждането на санитарни сечи и отсичането на престарелите и с влошени декоративни качества дървета.

Фиг. II-17. Част от карта на защитените територии намиращи се на територията на Община Айтос, Източник ИАОС: Регистър ЗТ и ЗЗ в България

5.2. Защитени зони

В териториалния обхват на Община Айтос, попадат изцяло или части от следните защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 по смисъла на Закона за биологично разнообразие (ЗБР):

- **ЗЗ BG 0000151 „Айтоска планина“** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- **ЗЗ BG0000393 „Екокоридор Камчия-Емине“** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- **ЗЗ BG0000119 „Трите братя“** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Защитена зона BG0000151 „Айтоска планина“ е обявявена с цел:

1. Опазване и поддържане на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитанията на посочените в т. 2.2 видове, техните популации и разпространение в границите на зоната, за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в съответните биогеографски региони;
2. Увеличаване на приноса на защитената зона по отношение на площта на природно местообитание с код 62A0 в Черноморския биогеографски регион;
3. Подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6220*, 6240*, 91AA* и 91M0 в двата биогеографски региона;
4. подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6210 (*важни местообитания на орхидеи), 62A0 и 6430 в частта от защитената зона, попадаща в Черноморския биогеографски регион;
5. Подобряване на местообитанията на видовете Шипоопашата костенурка (Testudo hermanni) и Шипобедрена костенурка (Testudo graeca) в двата биогеографски региона;
6. Подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (Triturus karelinii),

Червенокоремна бумка (Bombina bombina) и Обикновена блатна костенурка (Emys orbicularis) в частта от защитената зона, попадаща в Черноморския биогеографски регион;

7. При необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитания на посочени в т. 2.2 видове и техни популации.

Предмет на опазване в защитена зона BG0000151 „Айтоска планина“ са:

Следните типове природни местообитания по чл. 6, ал. 1, т. 1 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР):

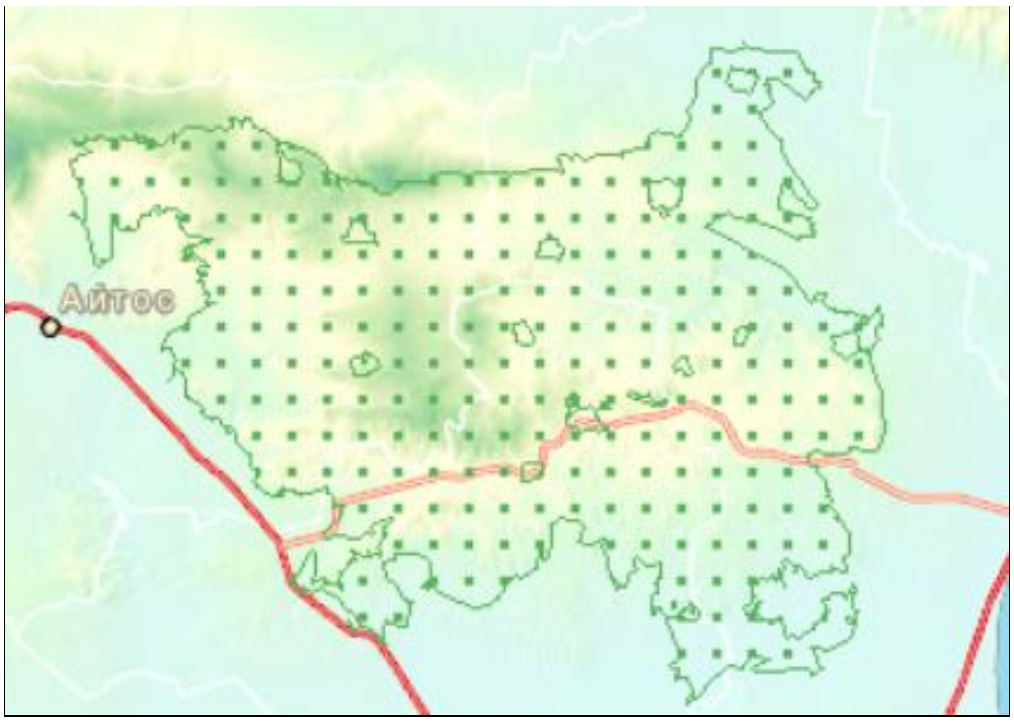
– 1530* Панонски солени степи и солени блата;
– 4090 Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета;
– 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи);
– 6220* Псевдостепи с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea;
– 6240* Субпанонски степни тревни съобщества;
– 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс;
– 62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества;
– 8220 Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове;
– 8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo albi-Veronicion dillenii;
– 91AA* Източни гори от космат дъб;
– 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори;

Местообитанията на следните видове по чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР:
Бозайници – *Европейски вълк (Canis lupus), Пъстър пор (Vormela peregusna), Видра (Lutra lutra), Лалугер (Spermophilus citellus), Добруджански (среден) хомяк (Mesocricetus newtoni), Мишевиден сънливец (Myomimus roachi), Дългоух нощник (Myotis bechsteinii);
Земноводни и влечуги – Голям гребенест тритон (Triturus karelinii), Червенокоремна бумка (Bombina bombina), Пъстър смок (Elaphe sauromates), Обикновена блатна костенурка (Emys orbicularis), Шипоопашата костенурка (Testudo hermanni), Шипобедрена костенурка (Testudo graeca);
Риби – Европейска горчивка (Rhodeus amarus), Обикновен щипок (Cobitis taenia);
Безгръбначни – Обикновен сечко (Cerambyx cerdo), Буков сечко (Morimus funereus), Брумбар рогач (Lucanus cervus), Ценагрион (Ручейно пъстриче) (Coenagrion ornatum), Вертиго (Тесноустен спираловиден охлюв) (Vertigo angustior), Бисерна мида (Unio crassus).

В границите на защитената зона са забранени следните видове дейности:
1. Провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии;
2. Движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
3. Промяна на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища и мери при ползването на земеделските земи като такива;
4. Разораване и залесяване на поляни, голини и други незалесени горски територии в границите на негорските природни местообитания по т. 2.1 от заповедта, освен в случаите на доказана необходимост от защита срещу ерозия и порои;
5. Премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстово-дървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива, освен в случаите на премахване на инвазивни чужди видове дървета и храсти;
6. Употреба на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и продукти за растителна защита, които не отговарят на изискванията на Закона за защита на растенията;
7. Употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери, изоставени орни земи и горски територии, както и на продукти за растителна защита и биоциди от професионална категория на употреба в тези територии освен при каламитет, епифитотия, епизоотия или епидемия;
8. Използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр. 71 от 2008 г.);
9. Използване на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
10. Палене на стърнища, слогове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност;
11. Добив на дървесина и биомаса в горите във фаза на старост освен в случаи на увреждане на повече от 50% от площта на съответната гора във фаза на старост

вследствие на природни бедствия и каламитети; в горите във фаза на старост, през които преминават съществуващи горски пътища и други инфраструктурни обекти, при доказана необходимост се допуска сеч на единични сухи, повредени, застрашаващи или пречещи на безопасното движение на хора и пътни превозни средства дървета или на нормалното функциониране на инфраструктурните обекти;
12. Паша на домашни животни в горските територии, които са обособени за гори във фаза на старост.

Защитена зона „Айтоска планина" представлява хълмиста територия, покрита от вторични широколистни гори. Има няколко микро-язовира, които се използват за поддържане на гнездещите двойки червения ангъч (Tadorna ferruginea). Голям процент от площта на мястото е заета от орни земи и полета, обрасли с храсти. Друга част от мястото е покрита с широколистни гори с преобладаваща дървесна растителност от род Quercus. ЗЗ „Айтоска планина" е част от миграционния път на прелетните птици Via Pontica и е подходящо местообитание за размножаване на царския орел (Aquila heliaca). Площта се използва за гнездене от червения ангъч (Tadorna feruginea). Важно място за почивка на прелетните птици.

Фиг. II-18. Карта на Защитена зона BG0000151 „Айтоска планина"

Защитена зона „Айтоска планина" е с обща площ от 29379.4 ha. Приблизително 1/3 от площта ѝ 9943.86 ha е разположена в границите на Община Айтос, в която са включени общите площи или части от землищата на 8 населени места: гр. Айтос, с. Дрянковец, с. Зетьово, с. Лясково, с. Мъглен, с. Пещерско, с. Съдиево и с. Черна могила.

Защитена зона BG0000393 „Екокоридор Камчия-Емине" е обявена с цел:

- Запазване площта на природните местообитания и местообитания на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване естественото състояние на природните местообитания и местообитания на видовете, предмет на опазване в ЗЗ, включително и на естествените за тези местообитания видов състав, характерни видове и условията на средата;

- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетните местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видове, предмет на опазване в рамките на ЗЗ.

Предмет на опазване в Защитена зона BG 0000393 „Екокоридор Камчия-Емине”

Природни местообитания от Приложение I на Директива 92/43 ЕЕС:

6210* Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia)* (*важни местообитания на орхидеи)
6240* Субпанонски степни тревни съобщества
8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове
9150 Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*)
91AA* Източни гори от космат дъб
91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори
91S0* Западнопонтийски букови гори
91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа
91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*

Видове растения, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Обикновена пърчовка *(Himantoglossum caprinum)*

Бозайници (11 вида), включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Видра (*Lutra lutra*)
Европейски вълк *(Canis lupus)*
Добруджански (среден) хомяк *(Mesocricetus newtoni)*
Лалугер *(Spermophilus citellus)*
Пъстър пор *(Vormela peregusna)*
Голям подковонос *(Rhinolophus ferrumequinum)*
Дългоух нощник *(Myotis bechsteini)*
Малък подковонос *(Rhinolophus hipposideros)*
Трицветен нощник *(Myotis emarginatus)*
Широкоух прилеп *(Barbastella barbastellus)*
Южен подковонос *(Rhinolophus euryale)*

Земноводни и влечуги (7 вида), включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*)
Жълтокоремна бумка *(Bombina variegata)*
Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*)
Обикновена блатна костенурка *(Emys orbicularis)*
Смок (*Elaphe sauromates*)
Шипобедрена костенурка *(Testudo graeca)*
Шипоопашата костенурка *(Testudo hermanni)*

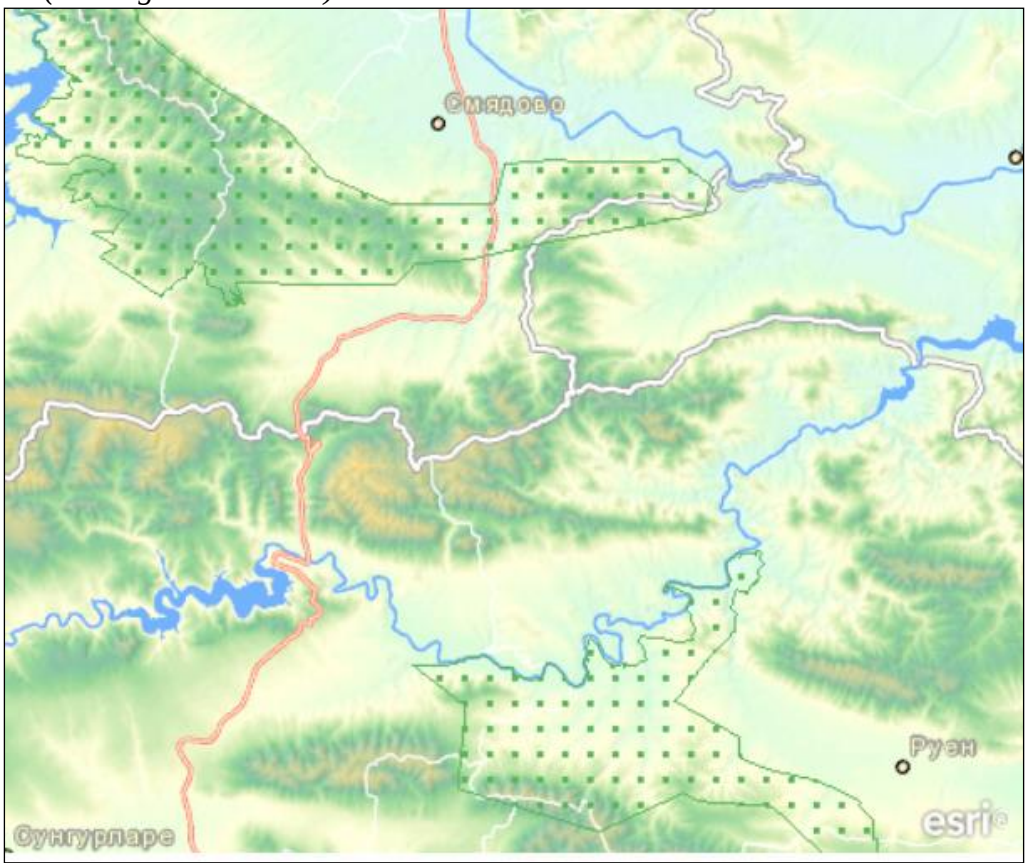
Риби (4 вида), включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Европейска горчивка (*Rhodeus sericeus amarus*)
Маришка мряна (*Barbus plebejus*)
Обикновен щипок (*Cobitis taenia*)
Черна мряна (*Barbus meridionalis*)

Безгръбначни животни (11 вида), включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС

Euplagia quadripunctaria
Алпийска розалиа *(Rosalia alpina)*

Бисерна мида *(Unio crassus)*
Брумбар рогач *(Lucanus cervus)*
Буков сечко *(Morimus funereus)*
Вертиго (*Vertigo angustior*)
Вертиго (*Vertigo moulinsiana*)
Лицена (*Lycaena dispar*)
Обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*)
Обикновен сечко *(Cerambyx cerdo)*
Ценагрион *(Coenagrion ornatum)*

Фиг. II-19. Карта на защитена зона BG 0000393 „Екокоридор Камчия-Емине”

Защитена зона BG0000393 „Екокоридор Камчия-Емине“ е с обща площ 28054.792 ha. Едва 3% от площта ѝ – 717.72 ha попада в части от землищата на селата Зетьово, Раклиново и гр. Айтос, Община Айтос.

Защитена зона BG0000119 „Трите братя“ е обявена със Заповед № РД-375 от 15.05.2020 г. на Министъра на околната среда и водите. Защитената зона е с обща площ от 10 197.338 dka и обхваща землищата на гр. Айтос и с. Лясково, обявена с цел:

- опазване и поддържане на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1 от заповедта, местообитанията на посочените в т. 2.2 от заповедта видове, техните популации и разпространение в границите на зоната за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в съответните биогеографски региони;
- увеличаване на приноса на защитената зона по отношение на площта на природно местообитание с код 4090 в Континенталния и в Черноморския биогеографски регион;
- подобряване на структурата и функциите на природно местообитание с код 4090 в двата биогеографски региона и на природно местообитание с код 6210 (*важни

местообитания на орхидеи) в частта от защитената зона, попадаща в Континенталния биогеографски регион;
- подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii)*, Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) и Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*) в двата биогеографски региона;
- подобряване на местообитанията на вида Червенокоремна бумка (Bombina bombina) в частта от защитената зона, попадаща в Черноморския биогеографски регион;
- при необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1 от заповедта, местообитания на посочени в т. 2.2 от заповедта видове и техни популации.

Предмет на опазване в Защитена зона BG 0000119 „Трите братя“

Типове природни местообитания по чл. 6, ал. 1, т. 1 от ЗБР

4090 Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета
6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)
6220* Псевдостепи с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea
8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo albi-Veronicion dillenii
91AA* Източни гори от космат дъб

Бозайници

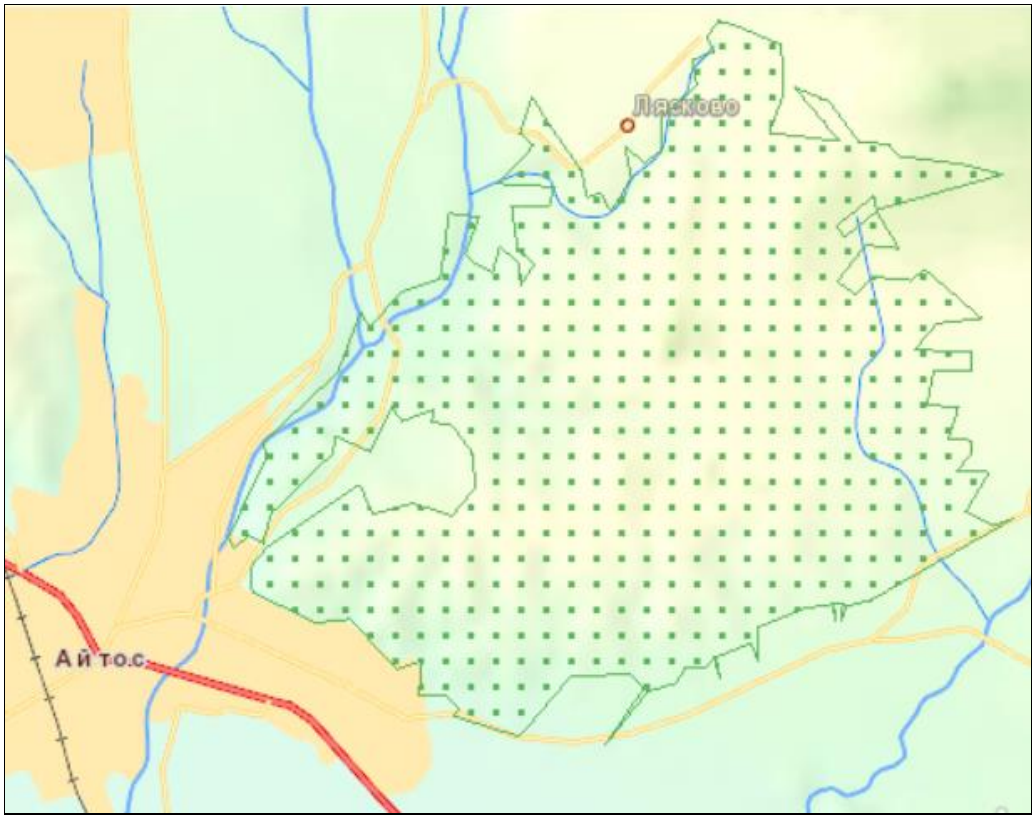
Лалугер (*Spermophilus citellus*)
Видра (*Lutra lutra*)
Пъстър пор (*Vormela peregusna*)

Земноводни и влечуги

Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*)
Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*)
Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)
Шипобедрена костену рка (*Testudo graeca*)
Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*)
Пъстър смок (*Elaphe sauromates*)

Безгръбначни

Бръмбар рогач (*Lucanus cervus*)
Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*)
Буков сечко (*Morimus funereus)*
Ценагрион (Ручейно пъстриче) (*Coenagrion ornatum*)

Фиг. II-20. Карта на Защитена зона BG0000119 „Трите братя“

В границите на защитената зона се забранява:

- провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии;
- движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
- търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали) в териториите, заети от природните местообитания по т. 2.1.; забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване, и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от ЗБР, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
- промяната на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища и мери при ползването на земеделските земи като такива;
- разораване и залесяване на поляни и други незалесени горски територии в границите на негорските природни местообитания по т. 2.1;
- дейности, свързани с отводняване и коригиране на дерета и естествени водни обекти, освен в случаи на опасност от наводнения, които могат да доведат до риск за живота и здравето на хората или настъпване на материални щети и при бедствия

и аварии;

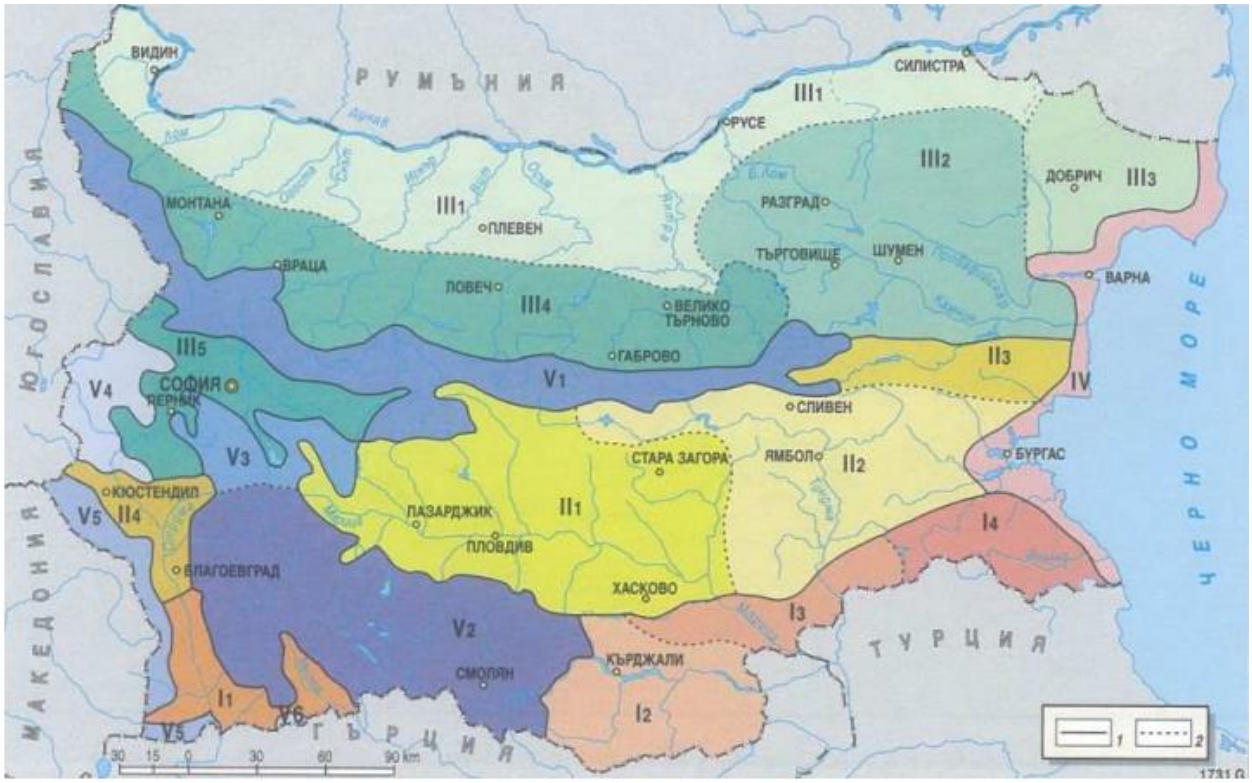
- премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстоводървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива;
- употреба на пестициди, минерални, листоподхранващи и микроторове, както и на биологично активни вещества, които не са получили биологична и токсикологична регистрация от специализираните комисии и съвети към Министерството на земеделието, храните и горите, Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите;
- употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери, изоставени орни земи и горски територии, както и на продукти за растителна защита от професионална категория на употреба освен при каламитет и епифитотия;
- използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр.71 от 2008г.);
- използването на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
- палене на стърнища, слогове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност.

5.3. Биоразнообразие

- ***Флора***

Във флористично отношение територията попада в Тракийската горскорастителна област, която обхваща планински хълмисти и по-ниски земи - южно от Стара планина. Горскодървесната растителност е съставена от листопадни широколистни гори - чисти и смесени гори от благун, цер, космат дъб и келяв габър. Върху заливните тераси и крайбрежните земи на реките и потоците се срещат смесени насаждения от ясен, бряст, обикновен габър, цер, клен и заедно с тях върба, топола и др. Върху хълмистия релеф и върху силно разчленените хълмисти склонове с канелени горски почви се срещат смесени гори. От храстите са разпространени смрадлика, драка, глог, дрян и др. В полския район естествената горска растителност е изместена от културна (селскостопанска).

Съгласно Груев, 1988 г., Община Айтос попада в Среднобългарския биогеографски район с подрайоните: Тунджанската хълмиста низина и Източна Стара планина. Среднобългарският район обхваща Горнотракийската низина с Подбалканските котловини; Сърнена Средна гора (без високите ѝ части); Тунджанската низина, на север с Казанлъшкото, Твърдишкото и Сливенското поле; Източна Стара планина почти отначалото на Луда Камция, Върбишки проход и Мокренски проход на изток; Благоевградската, Кюстендилската и Дупнишката котловина.

Фиг. II-21. Биогеографски райони и подрайони на България (по Груев, 1988)

I-Южнобългарски район: I_1-Струмско-Местенски подрайон; I_2-Източнородопски подрайон; I_3-Долномаришко-Долнотунджански подрайон; I_4-Странджански подрайон;

II-Среднобългарски район: II_1-Подрайон на Горнотракийската низина; II_2-Подрайон на Тунджанската хълмиста низина; II_3-Източностаропланински подрайон; II_4-Горнострумски подрайон;

III-Севернобългарски район: III_1 -Дунавски подрайон; III_2 -Лудогорски подрайон; III_3 -Добруджански подрайон; III_4-Предбалкански подрайон; III_5-Софийско-Радомирски подрайон;

IV-Черноморски район;

V-Планински район: V_1-Старопланински подрайон; V_2-Рило-Родопски подрайон; V_3-ВитошкоИхтимански подрайон; V_4-Краищенско-Конявски подрайон; V_5-Западнобългарски граничен планински подрайон; V_6-Подрайон на Славянка

Подрайон на Тунджанската хълмиста низина. Този подрайон се огражда на север от източната половина на Старопланинската верига, на запад - от източната граница на Горнотракийския подрайон, на юг - от Долномаришко-Долнотунджанския подрайон и Странджа, на изток - от Бургаската част на Черноморския район. Обхваща Тунджанската хълмиста низина с Казанлъшкото, Твърдишкото и Сливенското поле, основната част от Сакар, Карнобатското, Айтоското, Грудовското и Елховското поле. Почти цялата му територия заедно с части на Сакар и Бакаджиците, Манастирските, Светиилийските и останалите възвишения е превърната в обработваеми земи.

Горските растителни съобщества са сравнително малко и се състоят главно от цер и благун, както и от цер, често с келяв габър. Срещат се вторични съобщества от драка, хрищел (*Jasminum fruticans*) и някои други преходносредиземноморски видове. На места растат мезофитни гори от дръжкоцветен дъб, полски бряст и полски ясен, както и халофитни формации, в които доминира изворникът (*Puccinellia convoluta*).

В подрайона са разпространени средиземноморски растения, някои от които достигат Подбалкана. Не са редки и южноевксинските видове, които навлизат от Черноморския район като битински синчец, форскалева какула, полски ясен, златно секирче, кримско зарасличе. От азиатските форми характерни са скрипка, ресничест гарвански лук (*Ornithogalum fimbriatum*), космат опопанакс (*Opopanax hispidus*), гмелинова гърмица

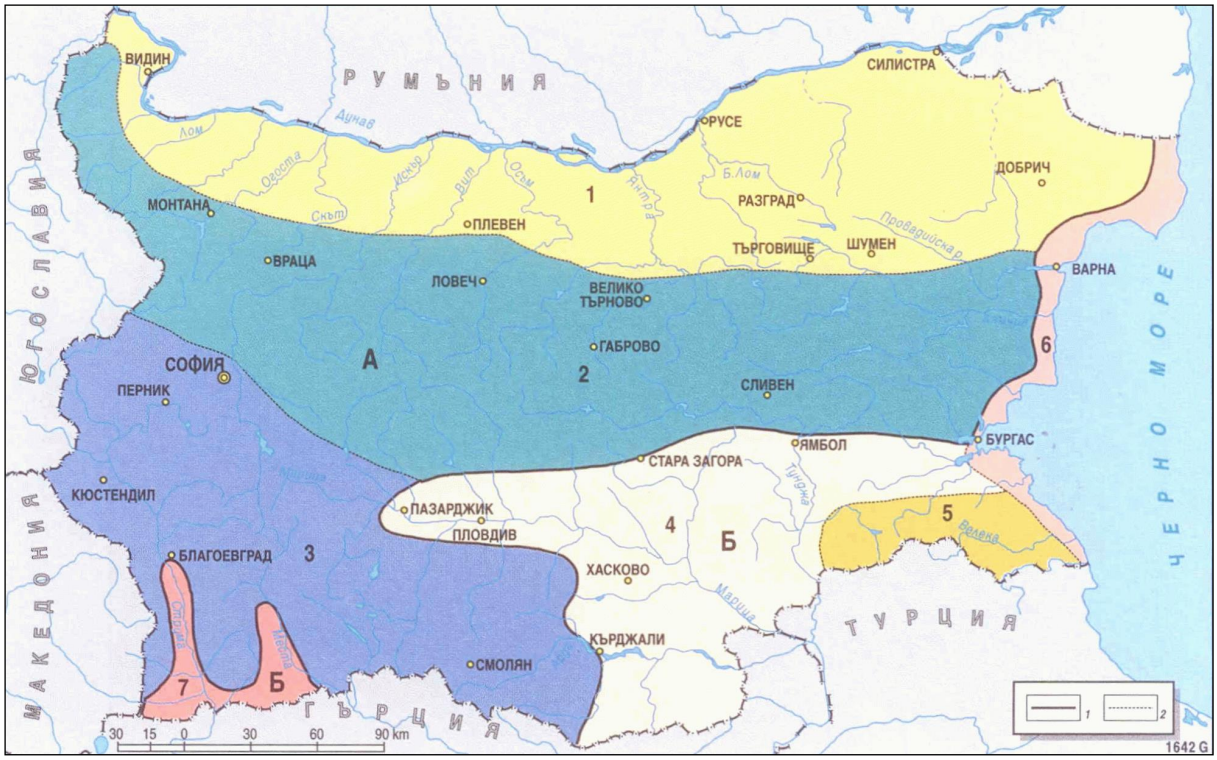
(*Statice gmelinii*), теснолистно клинавче (*Astragalus angustifolius*), паче гнездо (*Anchusa ochroleuca*), прав звездан (*Lotus strictus*), прангос (*Prangos ferulacea*). Ендемични растения на подрайона са блестящо лале (*Tulipa splendens*) и златисто лале (T. Aureolina). Само в този подрайон у нас се срещат редките видове фонтанезиева урока (*Bupleurum fontanesii*; Източно Средиземноморие), разпреренозъба детелина (*Trifolium squarrosum*; Северно Средиземноморие) и късозъба детелина (*T. Squamosum*; холомедитерански вид).

Подрайон на Източна Стара планина. Подрайонът обхваща ниските (до 700 m н. в.) източни части на Стара планина (Върбишка, Стидовска, Карнобатска, Камчийска, Айтоска и Еминска планина) до Черноморския район. Преобладават гори от мизийски бук, габър и горун и от цер и благун. Срещат се и вторични формации от келяв габър. Най-характерното в растителността, което дава биогеографски облик на подрайона и подчертава влиянието на Черно море, са формациите от източен бук. Тук обаче липсва типичният за Странджа вечнозелен подлес от колхидски тип.

Ендемити на подрайона са видовете айтоска ливадина (*Poa aitosensis*) и черноколева тлъстига (*Sedum tschernokolevii*), а единствено в него у нас се срещат редките видове арабска етионема (*Aethionema arabicum*; Югозападна Азия; реликт) и пирамидалносъцветна къпина (*Rubus thyrsiflorus*; Северозападна и Средна Европа).

- ***Фауна***

Според подялбата на страната (Груев, Б. и Б. Кузманов 1994), територията на Община Айтос попада в Старопланински и Трайскийски зоогеографски райони (Фиг. II-22).

Фиг. II-22. Зоогеографско райониране на България по Груев и Кузманов 1994

1 – граница между евросибирската (А) и (Б) територия; 2- граница между зоогеографските райони
1. Дунавски район; 2. Старопланински район; 3. Рило-Пиринski район; 4. Тракийки район; 5. Странджански район; 6. Черноморски район; 7. Струмско-Местенски район.

Преобладават европейско-сибирските фаунистични видове /воден плъх, колхидски фазан, скална яребица/, но се срещат и голям брой средиземноморски видове /нощен гущер, гекон, жълтокоремен гущер, змията червейница, каспийска блатна костенурка и др.

Според Груев (1994) височинната фаунистична зоналност в България е диференцирана в четири фаунистични пояса, които в някаква степен следват поясното разпределение на растителността. Територията на Община Айтос попада във Фауна на дъбово-габъровия пояс.

Степната безгръбначна фауна е доминирана от: правокрили насекоми разред *Orthoptem*, с видове които са вредители, като обикновения зелен скакалец – *Tettigonia viridissima* и италианския скакалец - *Caliptamus Italicus*; богомолки - разред *Mantodea*, които са сравнително едри хищни насекоми, представени в степите от *Mantis religiosa, Iris oratoria, Empusa fasciata* и *Ameles heldreichi*; цикадови - подразред *Cicadodea*, които също са вредители по посевите, представени от видовете - *Cicada orni, Ledra aurita* и *Dictyophara europea*. В степните тревисти съобщества се срещат и сухоземни охлюви от клас *Gastropoda,* сред които най-широко разпространение у нас има градинския охлюв - *Helix pomatia*.

Гръбначната степна фауна е най-добре представена от гризачите - разред *Rodentia,* сред които особено характерни са обикновеният хомяк - *Cricetus cricetus*, лалугерът - *Spermophilus citellus*, степният пор - *Mustela eversmanni,* скачащата мишка - *Sicista subtilis* и полската мишка - *Apodemus agrarius*.

Земноводните и влечугите в пояса са предимно сухолюбиви видове като зелената кръстава жаба - *Bufo viridis*, шипоопашатата костенурка - *Testudo hemanni*, шипобедрената костенурка - *Testudo graeca*, кримския гущер - *Podarcis taurica*, ивичестия гущер – *Lacerta trilineata*, змиеокия гущер - *Ophisops elegans*, каспийския голям стрелец - *Coluber caspius,* а в южните части на страната се среща и македонския гущер - *Podarcis erchardii*.

Типични степни птици са степният орел - *Aquila rapax orientalis*, яребицата – *Perdix perdix,* пъдпъдъкът - *Coturnix coturnix* и дроплата - *Otis tarda*. В „степните“ райони на страната се размножават късопръстата чучулига - *Calandrella cinerea*, дебелоюнонатa чучулига - *Melanocoiypha calandra*, черночелата сврачка - *Lanius minor* и плешанката - *Oenanthe pleschanka*. В районите със земеделски житни култури освен типичните степни птици се срещат още сива овесарка - *Emberiza calandra*, черноглава овесарка – *Emberiza melanocephala*, полска чучулига - *Alauda arvensis* и качулата чучулига - *Galerida cristata*.

Край реките и водоемите обитава специфична орнитофауна, в която са гнездилищата на водния кос - *Cincius cinclus*, бялата стърчиопашка - *Motacilla alba*, речния дъждосвирец - *Charadrius dubius*, бреговата лястовица - *Riparia riparia* и земородното рибарче – *Alcedo atthis*.
Дъбово-габъровият пояс създава благоприятни условия за развитието и разпространението на най-многобройната фаунистична група у нас - насекомите. Много от насекомите са свързани трофично и симбиотично с различни видове дъб. Такива видове са пеперудите гъботворки от сем. *Lymantriidae*, като гъботворката - *Lymantria dispar* и златозадката - *Euproctis chrysorrhoea*, считани за вредители по дъбовете. Подобен характер имат пеперудите листозавивачки от сем. Tortricidae, като дъбовата листоврътка - *Tortrixviridana*, дъбовият сечко - *Plagionotus arcuatus* от сем. *Cerambycidae* и хоботниците от сем.*Curculionidae*, като *Balaninus glandium*, ларвата на който се развива в жълъдите на дъба или в кестените. Други характерни насекоми в дъбовите гори са представители на ци- покрилите от разред *Hymenoptera*, сред които са характерни растителноядните оси - *Emphytus serotinus, Mesoneura opaca* и *Fenusella pygmaea*. Към разреда на цинокрилите принадлежи стършелът - *Vespa crabro*, обикновената оса - *Vespa germanica*, сем. пчели - Apidae, с домашната пчела - *Apis mellifera* и земната пчела - *Bombus terrestris.*

Ципокрили обитатели на дъбовия пояс са мравките - сем. *Formiculae* и паразитиращите по други насекоми ихнеумони от сем. *Ichneumonidae*. Тук се срещат и представители на твърдокритите от разред Coleoptera, сред които са бръмбарите златки - сем. *Buprestidae,* калинки от сем. *Coccinellidae*, листоядите от сем. *Chrysomelidae*, сечковци от сем. *Cerambycidae* и хоботници от сем. *Curculionidae*.

Дъбово-габъровият пояс е добре населен с хищни насекомоядни видове от разред полутвърдокрили (дървеници) - *Hemiptera* (включва около 50 семейства, живеещи в повърхностния почвен слой, върху различни растителни видове, също водни насекоми и кръвосмучещи паразити), разред равнокрили хоботни - *Homoptera* (включва цикади, листни бълхи и листни въшки), разред двукрили - *Diptera* (включва кръвосмучещи комари, зли мухи, ободи, конски мухи, същински мухи и месарки) it разред мрежокрили - *Neuroptera* (у нас се срещат златоочици, мравколъви и др.). В пояса и въобще в страната се срещат два вида от разред термити - Isoptera, принадлежащи на две различни семейства, съответно *Kalotermes flavicollis (Kalotermitidae*) и *Reticulitermes lucifugus (Rhinotermitidae).* Паякообразните от клас - *Arachnida* са представени от скорпиони (у нас се среща карпатския скорпион - *Euscorpius carpaticus*), лъжескорпиони, солифуги, с един вид - *Galeodes graecus*, сенокоспи, паяци, с 850 вида у нас, кърлежи. Многоножките от надклас *Myriapoda* също обитават този височинен диапазон с най-често срещани видове – *Pauropus hitxleyi* и най-едрия представител в тази група, сколопендрата - *Scolopendra cingulata*.

Гръбначната горска фауна е представена от видове, които обитават и други пояси, но някои се придържат основно към дъбово-габъровия пояс. Типични представители от бозайниците са таралежът - *Erinaceus concolor*, в югоизточната част на страната средиземноморската кортица - *Talpa levantis*, прилепът на Натузий - *Pipistrellus nathusii,* ръждивият вечерник - *Nyctalus noctula*, обикновената сива полевка - *Microtus arvalis,* горският сънливец - *Dryomys nitedula*, черният пор - *Mustela putorius* и чакалът – *Canis aureus.*

Реките и водоемите в дъбово-габъровия пояс са местообитания на специфични фаунистични представители - хигрофилни насекоми, като водни кончета - разред *Odonata,* еднодневки - разред *Ephemeroptera*, комари от разред *Diptera*, перли (русалки) от разред *Plecoptera* и водни полутвърдокрили от разред *Heteroptera*. Освен риби във водоемите се срещат и други гръбначни като: видра - *Lutra lutra*, воден плъх - *Arvicola terrestris*; сива водна змия - *Natrix tessellata*, обикновена блатна костенурка - *Emys orbicularis,* червенокоремна бумка - *Bombina bombina*, обикновена чесновница - *Pelobates fuscus,* балканска чесновница - *Pelobates syriacus* и голяма водна жаба - *Rana ridibunda*.

В територията на Община Айтос важно място заема Термоксерофилен горски тип фауна. Земноводните и влечугите от този тип фауна са привързани към биома *Durilignosa* и макар, че унас има ограничени пространства, които могат да се отнесат към този биом, значителна част от страната е заета от субсредиземноморски растителни съобщества.

Мобилният характер на тези фаунистични видове предполага по-широкото им разпространение извън биома на Средиземноморските склерофилни гори и храсталаци. Освен това, тези видове притежават сравнително голяма екологична пластичност и възможности за адаптиране, което им позволява да участват в субсредиземноморските съобщества у нас.

Видове, обект на ловен туризъм

Районът на Държавно горско стопанство (ДГС) „Айтос“, представлява добра база за развитието на интензивно ловно стопанство със значителни дивечови запаси и видово разнообразие. Често срещащите се видове са: Благороден елен *(Mustela nivalis),* Сърна (*Capreolus capreolus),* Дива свиня *(Sus scrofa),* Див заек (*Lepus europeus),* Яребица (*Perdix perdix*), Фазан (*Phasianus*), Дива коза *(Rupicapra rupicapra)* и други видове. От хищниците с повсеместно разпространение и значителна численост са: Европейски вълк (*Canis lupus*), *Чакал (Canis aureus),* Лисица *(Vulpes vulpes)*, Дива котка (*Felis silvestris*), Бялка (*Martes foina Erxleben*), Черен пор (*Mustela putorius*), Язовец (*Meles meles*), Невестулка (*Mustela nivalis*). От пернатия дивеч се срещат: Пъдпъдък (*Coturnix coturnix L.*), Гривяк (*Coluba palumbus L.),* Горски бекас (*Scolopax rusticola L.*), Гургулица (*Streptopelia turtur L.*), Яребица (*Scolopax rusticola L.*). Река Айтоска, нейните притоци, язовирите и микроязовирите, намиращи се на територията на общината, предлагат добри условия за провеждане на любителски риболов.

5.4. Лечебни растения

Настоящият раздел е изготвен на основание чл. 50, т. 3 от Закона за лечебните растения (Обн. ДВ. бр. 29/07.04.2000 г., посл. изм. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017г.) и с обем и съдържание, съгласно чл. 55, ал. 1 и 2 от същият Закон.

Около 770 вида, или 19% от всички видове растения у нас, са лечебни. Повечето от тях, около 760 вида, са диворастящи. Около 250 от тях се ползват в големи количества за търговия и преработка. Останалите не са обект на икономически интерес, но за тяхното полезно действие има научни данни и практически доказателства.

Настоящият раздел включва информация за видовете лечебни растения срещащи се на територията на общината, местообитанието им, периода на цъфтеж/събиране, приблизителна оценка на състоянието, периода на възстановяване на находището, допустим процент за събиране от находището, природозащитния статут. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения, техните местообитания и находища.

Лечебни растения на територията на Община Айтос

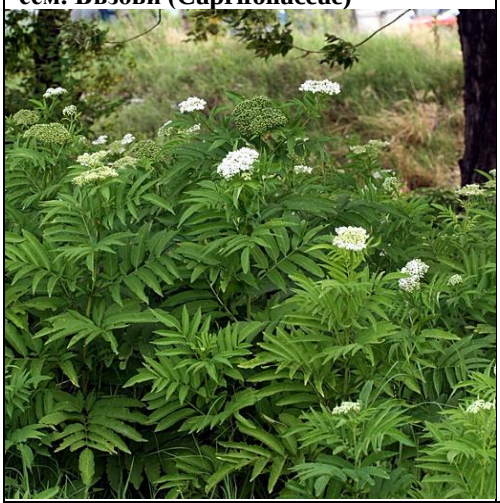
Лечебните растения участват в състава на дървесни, храстови и тревни съобщества. Някои видове от тях доминират и придават облика на растителността. Други имат много ограничено разпространение, единични находища и са с природозащитен статут.

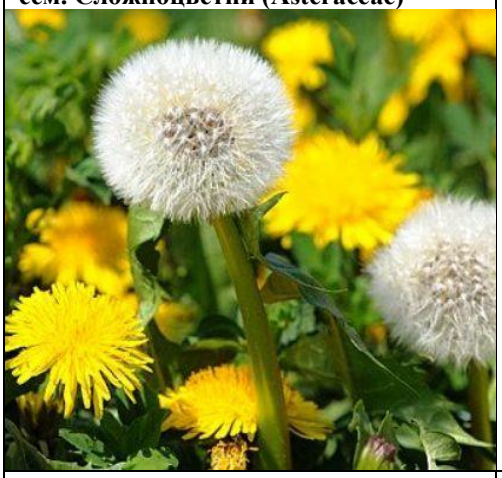
Територията на Община Айтос е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастящи плодове и билки. Върху планинските хълмисти склонове, горскодървесната растителност е съставена от листопадни широколистни гори - чисти и смесени гори от благун, цер, космат дъб и келяв габър. Върху хълмистия релеф се срещат смесени гори. От храстите са разпространени смрадлика, драка, глог, дрян, кисел трън, къпина и др.

Река Айтоска и нейните притоци, предлагат благоприятни условия за богато разнообразие от лечебни растения. Върху заливните тераси и крайбрежните земи на реките и потоците се срещат смесени насаждения от полския ясен, бряст, обикновен габър, цер, клен и заедно с тях върба, топола и др. В полският и равнинен район се наблюдават тревни съобщества от мащерка, жълт кантарион, мента, живовлек, коприва, повет, риган, бял равнец, еньовче, глухарче, синя жлъчка и др. На база на направени минали проучвания, са установени следните видове лечебни растения, разпространени на територията на общината, представени в табличен вид:

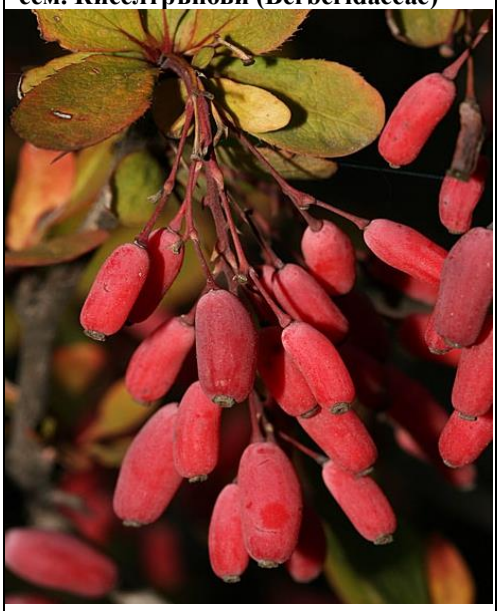
- ***Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите***

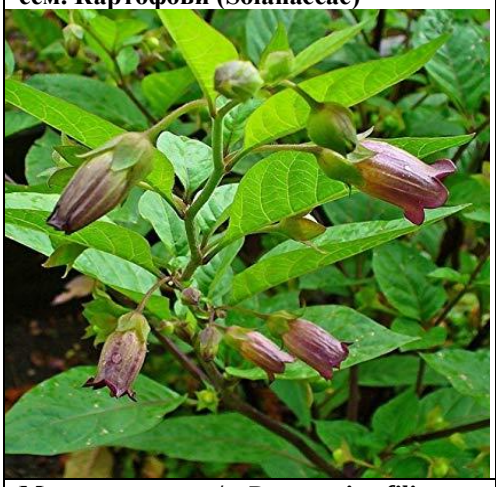
Червен божур/*Paeonia peregrina Mill.* сем. Лютикови (*Ranunculaceae*) 	Червеният божур е многогодишно тревисто растение високо до 1m. Листата един до три пъти делни, крайните дялове назъбени или нарязани. Наричан още красив, мужур или див божур. Червеният божур е лечебно и декоративно растение. **Местообитание**: Среща се като диворастящо растение из храсталаци и разсветлените гори, поляните, каменисти и тревисти места и др. почти из цялата страна, повече в по-ниските части (до 1000 m н.в.). **Период на цъфтеж:** май-юни. **Използваема част:** Корените през октомври или през пролетта; венчелистчетата през май-юли; семената през август-септември. След узряването на семената корените се изкопават, изчистват се от пръстта, измиват се и се оставят да се отцедят. Брането на венчелистчетата се организира, когато цветовете са напълно разцъфтели в бездъждовно, по възможност слънчево време. Семената се берат по време на восъчната зрелост на плодовете, преди последните да са започнали да се разпукват. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Допустим % за събиране от находището:** 70% - венче и листа. **Природозащитен статут:** Видът е включен в Приложение 4 на ЗБР за видовете с регулирано ползване. Видът е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Ежегодно се определят допустимите за стопанско ползване количества и райони.
Лисичина/*Corydalis bulbosa* s. cava сем. Макови (Papaveraceae) 	Многогодишно растение на височина до 20 cm с право кафяво стъбло и гроздовидно съцветие. Стъблото може да бъде неразклонено или слабо разклонено. Листата са прости, силно нарязани, последователно разположени и без прилистници. Плодът е кутийка, рядко орехче. Наричана още Петльови гащи, Лесичина, Орлови гащи, Коридалис. **Местообитание**: Вирее из храсталаци, около оградите, в овощните градини, лозята и буковите гори, предимно в пред-планински райони. **Период на цъфтеж:** февруари-април. **Използваема част:** Грудките и по-рядко семената, които се събират след цъфтежа на есен. Използуват се изсушени. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Блатен тъжник/Filipendula ulmaria сем. Розоцветни (Rosaceae) 	Многогодишно тревисто растение с хоризонтално разклонено коренище с нишковидни корени. Стеблото изправено, в основата вдървеняващо, в горната част разклонено, 50—100 (200) cm високо. **Местообитание**: Расте из влажни ливади, край потоци, реки и из замочурени места, гори и храсталаци. **Период на цъфтеж:** юли - август. **Използваема част:** Събраните в началото на цъфтежа върхни части на растението и изсушени при обикновена температура (Herba Ulmariae). Използуват се и коренищата, които се изкопават заедно с корените през есента, измити и изсушени при температура до 40°C. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

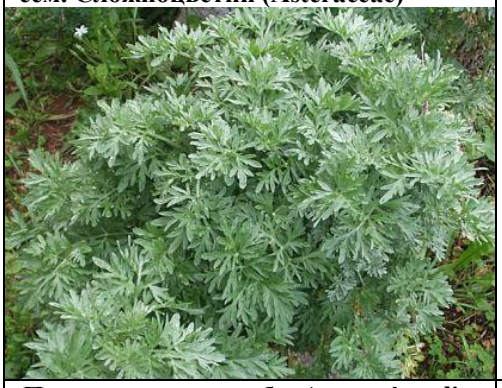
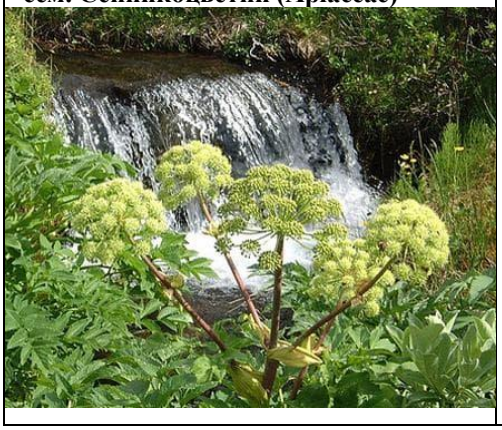
Есенен минзухар/ Colchicum autumnale **сем. Кремови (Liliaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с яйцевидна, 2-5 cm дълга и 3-4 cm широка грудко-луковица обвита с тъмнокафяви до чернокафяви кожести люспи. Среща по ливадите, поляните, храсталаците, пасищата и др. на много места до 2000 m н.в. Наричан още зимовник, кърпикожух, мразовец, пъдиовчар. Есенният минзухар прораства от луковица, която е малка, подобна на круша. **Растението е силно отровно!** Съдържащите се в него колхицин и демеколцин са силно отровни, но в същото време притежаващи противотуморни свойства. **Местообитание**: Расте по поляни, пасища, ливади, из планински местности в общината. **Период на цъфтеж:** август – октомври. **Използваема част:** Семената, луковицата и цветовете на растението се използват за производството на лекарства. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Лук мечи (Левурда)/Allium ursinum **сем. Кремови (Liliaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с тъмнокафяви до чернокафяви кожести люспи. Растението има и своите други наименования като: Див чесън, Див лук и Леорда. **Местообитание**: Расте из сенчести планински гори. Разпространено из всички планини между 300 и 2000 m надморска височина. **Период на цъфтеж:** април – юли. **Използваема част:** Използват се луковиците, цветята и листата на левурдата. Всички части на растението са годни за консумация. За медицински цели се използват листа на билката, събрани през април и май месец и луковици събрани през септември и октомври. Левурдата е растение, което може да се консумира в сурово състояние. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г.-луковица. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-луковица, 70%-листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Бъзак/тревист бъз/ *Sambucus ebulus* **сем. Бъзови (Caprifoliaceae)** 	Тревисто многогодишно растение, вид бъз, с дълго, пълзящо, силно разклонено коренище. Стъблото изправено, 1–2 m високо, листата са срещуположно разположени. Стъблата и листата му почервеняват през есента. **Местообитание**: Билката расте рудерално/върху отпадъци или увредени места/, край селища, пътища, ж.п. линии, из храсталаци; край гори, реки, като плевел в посевите, лозята и градините. Разпространено из цялата страна докъм 1900 m надморска височина. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** В народната медицина се използва плодът и коренът, а по-рядко и цветовете. Корени от бъзак - събират се през есента (октомври - ноември) след узряване на плодовете. Плодове от бъзак - събират се през лятото (август-септември) при пълното узряване на плодовете, когато са придобили характерното тъмносиньо обагряне. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Черен бъз/ *Sambucus nigra L.* **сем. Бъзови (Caprifoliaceae)**	Черният бъз е широколистен храст или дърво, който се развива с бързи темпове (бързорастящ). Достига около 6-8 m височина, рядко 10 m. **Местообитание**: Среща се в покрайнините на горите, шубраци, гъсталаци, крайпътни местности, ливади, ниви, брегове на реки и езера, блата и други зони до 1500 m н.в. Черният бъз се среща често и в крайградските квартали и по селските дворове. Вирее в слънчеви и сенчести места, из храсталаци и градини, покрай огради и често се използва като жив плет. **Период на цъфтеж:** Цъфти през май-юли, късно след разлистването,

	а плодчетата узряват към август-септември. Билката дава плод изобилно почти всяка година. При разтриване между пръстите свежите листа издават неприятна миризма. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват най-често цветовете, а по-рядко плодовете и коренът. Цветовете се берат преди пълното им разцъфтяване, а плодовете – след пълното им узряване. Използва се и кората на стъблото. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г.за корени и коренища. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за листа и цветове и 80% за плодове и дръжки с цвят. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Глог/*Crataegus monogyna Jacq.* **сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Медоносно растение познато още с имената: Червен глог, Бял глог, Глогинка. представлява храст или разклонено дърво, което израства на височина до 5 m. Има добре развита коренова система. **Местообитание**: Среща се из гори и храсталаци в цялата страна докъм 1500 m н.в. Расте в предпланинската и планинска част от общината. **Период на цъфтеж:** май-юни. **Използваема част:** Използваеми части са цветове с листата, цветовете без листата, плодовете. Много рядко се употребяват корените, нарязани на дребни късове. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. за корени и коренища и до 1 г. за листата. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% плод, 80%-цвят. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Глухачре/*Taraxacum officinale* **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Познати са около 1200 разновидности на глухарчето. Представлява многогодишно тревисто растение с дебел вертикален вретеновиден корен и скъсено стебло с приосновна листна розетка. Растението е хранително. **Местообитание:** Глухарчето расте из, ливади и пасища, по необработени и изоставени места, край пътища и селищата в общината. Билката е разпространена из цялата страна и достига до 2500 m н.в. **Период на цъфтеж:** март-ноември. **Използваема част:** Използва се цялото растение, заедно с корените. Листата се берат и използват пресни през пролетта. Стръковете се берат по време на цъфтежа на глухарчето, а корените се вадят през есента когато надземната му част започва да вехне. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%-стрък, 80%-цвят. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Девесил сибирски/ *Heracleum sibiricum L.* **сем. Сенникоцветни (Apiaceae)** 	Сибирският девисил е двугодишна или многогодишна тревисто островлакнеста до възголо билка. Стеблото е до 50-150 (200) cm високо. Плодовете са едри, обсипани с мъх. **Местообитание:** расте по влажни и сенчести места, край реки и потоци. Установен е в цялата страна докъм 2000 m н.в. **Период на цъфтеж:** юни-август. **Използваема част:** Употребяват се предимно корените на сибирския девисил, които се изваждат рано на пролет или през есента, като от тях се приготвя отвара, както и надземните му части, от които се прави студен извлек. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

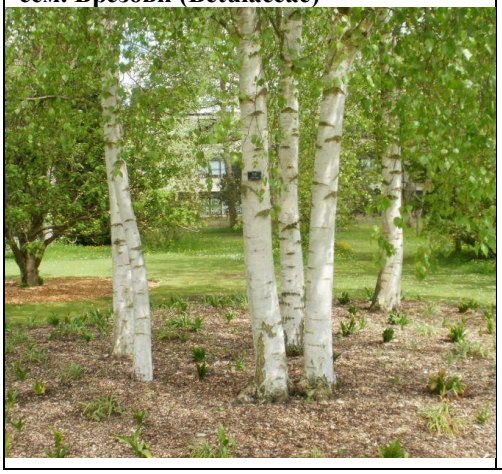
Гръмотрън бодлив/ *Ononis spinosa L.* **сем. Бобови (Fabaceae)** 	Гръмотрънът е многогодишно тревисто растение или полухраст с късо многоглаво коренище. Стеблата стелещи се, възходящи или изправени, прости или разклонени. Венчето розово или розововиолетово, рядко бяло, от пет нееднакви листчета. **Местообитание**: Расте из влажни ливади, тревисти места, по пясъци край реките, в храсталаците и из горите, рядко плевел в посевите. Разпространено из цялата страна докъм 1600 m н.в. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Събраните през пролетта (преди развитието на растението) или късно през есента почистени, измити и изсушени на сянка корени. Те са слабо сплескани, отвън кафяви, отвътре жълто-белезникави, влакнести. По-рядко цветчета и листа. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Дилянка лечебна/*Valeriana officinalis L.* **сем. Дилянкови (Valerianaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с вертикално късо коренище и многобройни шнуровидни корени със силна характерна миризма. Наричана още Валериана. Растението има слаб мирис. **Местообитание**: Расте из влажни ливади, храсталаци и разредени гори. Разпространено из цялата страна, от равнините докъм 1700 m. **Период на цъфтеж:** юни-август. **Използваема част:** От билката се употребяват корените с коренищата и плодовете. Коренищата заедно с корените се изкопават през септември през втората година след узряването на семената. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР. Видът е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Със Заповед № РД-203/02.03.2020 на Министъра на МОСВ, вида е забранен за събиране от ествено нахдище на територията на страната.
Здравец обикновен/ *Geranium macrorrhizum L.* **сем. Здравецови (Geraniaceae)** 	Многогодишно тревисто растение със силна приятна миризма и с дълги хоризонтални коренища с кафяви до кестеняви люспи. **Местообитание**: Расте по влажни сенчести места из горите. Разпространено по всички наши планини и високи полета от 300 докъм 1500 m н.в. **Период на цъфтеж:** април-юли. **Използваема част:** От билката се употребяват стърк от обикновен здравец, събира се по време на цъфтеж и коренище, събира се по време на пролетта и есента чрез изкопаване. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. за корени и 1 г. за листа. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-корен, 70%-стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Иглика лечебна/ *Primula veris L. (P. officinalis (L.) Hill.)* **сем. Игликови (Primulaceae)** 	Представлява многогодишно, тревисто, красиво цъфтящо растение. Известно е още с имената: Игличина и Аглика. **Местообитание**: Среща се по ливади, гори, из храсталаци в планинските райони на цялата страна. **Период на цъфтеж:** Цъфти през април-май, а семената узряват през юли и август. **Използваема част:** Използват се коренището с корените, цветовете и листата на растението. Корените могат да се прибират през пролетта или есента, а цветовете при състояние на пълно разтваряне. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР, но е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Ежегодно се определят допустимите за стопанско ползване количества и райони.

Къпина полска/ *Rubus caesius l.* **сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Къпината е храстовидно растение с височина 50-75 cm. У нас са разпространени 44 вида. **Местообитание:** Къпините се срещат из горски поляни, храсталаци, край реки и пътища, по изоставени места из цялата страна докъм 1600 - 1800 m н.в. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Приложение намират корените, листата и плодовете. Корените се събират през късна есен, изчистват се, нарязват се и бързо се изсушават. Листата се събират през лятото по време на пълното им развитие в сухо време и се сушат при обикновена температура. Плодовете се берат, когато са напълно узрели, в сухо време. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-корен, 70%-листа. **Период на възстановяване на находището:** 2г. за корени и коренища и 1 г. за листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Кисел трън обикновен/ *Berberis vulgaris L.* **сем. Киселтръновi (Berberidaceae)** 	Представлява разклонен бодлив храст. Достига височина 1.5 (3) метра. Бодлите тройноразделени до 2 cm дълги. Киселият трън е и отровен и лечебен. С изключение на плодовете и семената, останалите части на растението са леко отровни. **Местообитание:** Среща се по каменисти, сухи и планински места. **Период на цъфтеж:** цъфти през май-юни след разлистване, а плодовете узряват през септември. **Използваема част:** Използват се корените, кората и плодовете на растението. Корен от Кисел трън - събира се през пролетта (март-април) при започване на сокодвижението или през есента (октомври - ноември) след узряване на плодовете. Кора от корен на Кисел трън - през пролетта (март-април) при започване на сокодвижението. Плод от Кисел трън - събира се през есента (септември-октомври), когато плодовете са придобили оранжевочервен цвят и са добре узрели. Основни съставки на корена и кората от корен при киселия трън са изохинолиновите алкалоиди (до 7%). Главен алкалоид е берберинът. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40% за кори. **Период на възстановяване на находището:** 2 г за корени и коренища. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР, но е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Ежегодно се определят допустимите за стопанско ползване количества и райони.
Киселец/ *Rumex acetosa L.* **сем. Лападови (Polygonaceae)** 	Представлява тревисто, многогодишно растение, прието като листен зеленчук. Киселецът достига на височина до 1 метър. Кореновата му система е многогодишна, месеста, навлизаща дълбоко в земята. **Местообитание:** Вирее по поляни, влажни ливади, в предпланински места до 2300 m н.в. **Период на цъфтеж:** Цъфти през месеците май - юли. **Използваема част:** Използват се листата, които се берат по време на цъфтеж. Листата и младите стъбла се използват за храна - като зеленчук. Ядат се свежи, във вид на туршия или се употребяват за приготвяне на супи. Създадени са и културни форми от него. В народната практика надземната част на растението се използва за багрене на вълна в бежов цвят. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Кукуряк /Helleborus odorus W. et K. **сем. Лютикови (Ranunculaceae)**	Представлява многогодишно, тревисто растение с дебело пълзящо коренище. Стъблото достига до 60 cm височина. Лечебното растение е **отровно!** Известно е още с имената: Чемерица, Гороцвет, Чоплеме, Спреж, Съклица. **Местообитание**: Вирее из храсталаци, поляни и широколистни гори в цялата страна. Открива се до 1800 метра надморска височина.

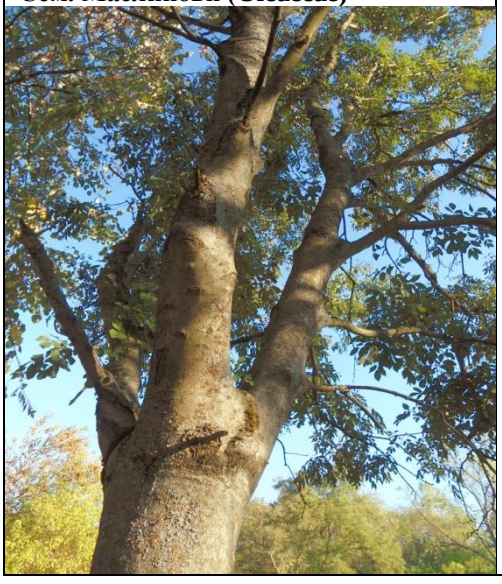
	Период на цъфтеж: февруари-април. **Използваема част:** Употребяват се коренът с коренището на растението, които се изваждат през февруари-март месец при появата на първите листа. Събирането им може да се случи и в края на лятото и началото на есента след узряване на плодовете на кукуряка. Сушат се на сянка или в сушилни. Кукурякът е силно токсичен, поради това не се използва в практиката за вътрешна употреба. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. при събиране на билката да се оставят поне половината от добре развитите растения, за да се осигури размножаването на вида **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Лопен лечебен /*Verbascum phlomoides* сем. Живеничеви (Scrophulariaceae) 	Представлява двугодишно мъхесто-влакнесто растение. Нарича се още овча опашка, богородична хурка. **Местообитание**: Вирее в тревисти, песъчливи места, из храсталаци, край ливади и ниви. Не може да се развива на сянка. Расте както на суха, така и на влажна почва. **Период на цъфтеж:** Цъфти от юни до септември месец, а семената узряват от август до октомври. **Използваема част:** Използват се цветовете, които се берат сутрин, преди изгрев слънце през месеците юли-август. Растението, прибирано по време на цъфтеж, трябва да се изсушава бързо и внимателно или ще загуби лечебните си качества. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за листа и вечета. **Период на възстановяване на находището:** 3 г.-корен, 1 г.-листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Старо биле (Лудо биле) /*Atropa belladonna* L. **сем. Картофови (Solanaceae)** 	Представлява многогодишно храстовидно растение с късо дебело коренище с месести, разклонени корени и едногодишна надземна част. Наричано е още Беладона, лудо биле, отровно биле. **Местообитание**: Растението вирее в гористи местности, из храсталаци и до букови дървета. Обича сенчести, влажни места и богата на варовик почва. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Използват се листата и корените по време на цъфтеж. Сушат се на хладно място. Корените се вадят през есента, след като узреят семената. Билката се употребява в козметиката, медицината, алтернативната медицина, като наркотик, като отрова, във фолклора на някои народи. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-корен, 70%-листа. **Период на възстановяване на находището:** 3 г.-корен, 1 г.-листа **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР, но е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Ежегодно се определят допустимите за стопанско ползване количества и райони.
Мъжка папрат/ *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott. **сем. Аспидиеви (Aspidiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с късо, дебело, кафяво коренище и многобройни тънки корени. От върха му се развиват дълги двойноперести листа. **Местообитание**: Среща се по влажните и сенчести места, гори, храсталаци и планински райони из цялата страна. **Период на бране:** В края на лятото (август - септември), началото на есента (октомври) или рано на пролет (март - април). **Използваема част:** Използват се коренищата, които се изваждат през ранна пролет или в края на лятото. Използват се и листата на растението. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-корен, 70%-листа. **Период на възстановяване на находището:** 3 г.-корен, 1 г.-листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

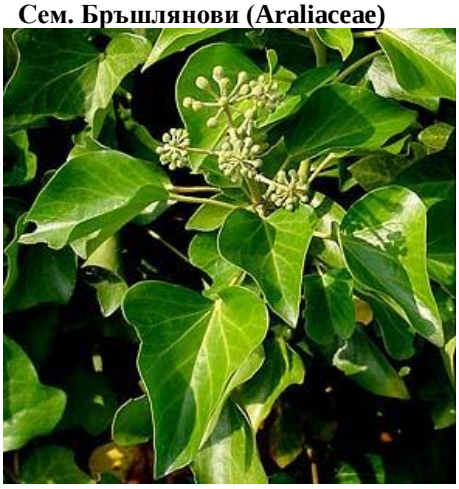
Орлова папрат/ *Pteridium aquilinum (L.) Kuhn.* сем. Многоножкоцветни (Hypolepidaceae) 	Многогодишно тревисто растение с наричано още конска папрат. Коренището е дървенисто, чернокафяво, почти черно, разклонено. **Местообитание:** Среща се нашироко из ливадите и пасбищата, особено в пояса на буковите гори из низините от нивото на морето до горната граница на нивите в планинските и предпланинските райони, на някои места масово. **Период на бране:** Коренищата се изкопават през пролетта или в ранна пролет, прочистват се от пръстта и от коренчетата от загнили стари дялове и от листните дръжки. **Използваема част:** Използват се коренищата и листата. Лечебните свойства на конската папрат са много ценени в народната медицина. Инфузията на коренища се използва като антихелминтик, за лечение на рахит при деца и много др. заболявания. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Сладка папрат/ *Polypodium vulgare* L. сем. Многоножкови папрати (Polypodiaceae) 	Многогодишно спорово растение с хоризонтално подземно (често и над земята) коренище, покрито с кафяви ланцетни островърхи люспи. Среща се и с имена като дъбова папрат, земна папрат, пепелява трева. Една от най-разпространените папрати в България. **Местообитание**: Расте из влажни, сенчести, скалисти места из горите. Разпространена е по всички планински райони на страната докъм 2000 m н. в. **Период на бране:** В края на лятото (август - септември), началото на есента (октомври) или рано на пролет (март - април). **Използваема част:** Използват се коренищата. Сладката папрат се използва често при заболявания на дихателните пътища - при ларингит (пресипнал глас) и особено при бронхит има експекториращо действие. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Обикновен пелин/ *Artemisia vulgaris* L. сем. Сложноцветни (Asteraceae) 	Познат още като бял пелин, катраника, е многогодишно тревисто растение или полухраст с вдървенели в основата стебла, с характерна силна миризма и силно горчив вкус. Успешно се прилага при стомашно-чревна атония, при гастрит, липса на апетит, при анемия, аскаридоза. **Местообитание:** Предпочита сенчести и влажни места. Расте по тревисти и каменливи места, из храсталаци, из градини, необработени места и развалини в цялата страна до 1600m н.в. **Период на цъфтеж:** юли-октомври. **Използваема част:** Използват се стръковете, които се събират по време на цъфтеж. Свежи листа не се употребяват. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Пищялка лечебна/ *Angelica archangelica L.* **сем. Сенникоцветни (Apiaceae)** 	Двугодишно (рядко многогодишно) тревисто растение с късо ряповидно масивно коренище. Стъблото изправено, 100-150 cm високо, набраздено, зелено, в по-голямата част с виолетова багра. Коренището е месесто, късо, дебело и ряповидно. Нарича се още Ангелика, Ангеликово дърво. Растението е медоносно, като от един декар насаждения може да се добие мед в количество 9-10 килограма. **Местообитание:** Расте из влажни сенчести места край реки и потоци. **Период на цъфтеж:** юни-август. **Използваема част:** Използват се корените и плода на растението. Листата се берат като подправка, което става веднага след прецъфтяването. Въпреки че се смята, че всички части на растението помагат за широк спектър от заболявания, основната лечебна част е корена. Стъблата и листата са с по-слабо действие. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Подбел/ *Tussilago farfara* L. **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо коренище. Цветоносните стебла 10 -25 cm високи, покрити с червеникави люсповидни листа. **Местообитание:** Расте по глинести почви, по насипи, влажни брегове, сипеи, канали, изоставени места. **Период на цъфтеж:** март-май. **Използваема част:** Събраните напълно развити листни петури заедно с дръжките, изсушени в проветриви помещения или в сушилни при температура, не по-висока от 35°C . Листата се берат зелени и млади, през месеците юни - август. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Ранилист лечебен/ *Betonica officinalis L.(Stachys officinalis* (L.) **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с късо, дебело, кафяво коренище и многобройни тънки корени. От върха му се развиват дълги двойноперести листа. **Местообитание**: Расте из ливади, тревисти места и храсталаци. **Период на цъфтеж:** юни-август (септември). **Използваема част:** Употребяемите стръкове на ранилиста се събират по време на цъфтеж. Изсушени на сянка или в сушилня са с червеникави цветове, горчиви и с неприятна миризма. Корените на растението се събират през есента. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР, но е под специален режим на опазване и ползване съгласно ЗЛР. Ежегодно се определят допустимите за стопанско ползване количества и райони.
Синя жлъчка грапавоплодна/ ***Cichorium Intybus*** **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Многогодишно растение с дълъг месест вретеновиден корен. Стеблото изправено, 30-120 cm високо. Стъблото е разклонено, ръбесто, покрито с власинки. Цветовете са езичести светлосини (рядко бели или розови). Плодосемката с люспеста хвърчилка. Всички части на растението съдържат млечен сок. Растението е познато и с имената - Цикория, Бърдовка, Дъвка и Синя млечка. **Местообитание**: На територията на общината се среща по ливади, тревисти места, край пътища, плевел в лозя, градини, посеви и окопни култури. **Период на цъфтеж:** юни-октомври **Използваема част:** Използва се надземната част на растението, които се събират през юли и август, а корените са през есента, когато опадат семената. Растението стимулира храносмилането, понижава нивото на кръвната захар. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Трицветна теменуга/*Viola tricolor* L. **сем. Теменугови (Violaceae)** 	Двугодишно или едногодишно тревисто растение, наричано още – пъстра теменуга, любиче, дива теменуга. Стъблото 10-40 cm високо, изправено или възходящо, често от основата разклонено. **Местообитание:** Расте из тревисти места, ливади, храсталаци, из ниви и градини. Разпространено из цялата страна, предимно в равнините и предпланините докъм 1000 (1800) m надморска височина. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Използват се надземните части на растението, брани по време на цъфтеж. Приложение в народната медицина намира при следните заболявания: простудни, атеросклероза, ревматизъм, гастрит, подагра, бронхит, трахеит, уролитиаза, обриви. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%-листа. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. – листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Трънка/ *Prunus spinosa* L. **Сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Силно разклонен бодлив храст, 1-3 m висок, кората възчерна; клонките завършват с остър трън**.** **Местообитание**: Расте из храсталаци, покрайнини на гори, край пътища, слогове и ровини докъм 1200 m н.в. **Период на цъфтеж:** март-април. **Използваема част:** Най-широко приложение в народната медицина намират цветовете като нежно слабително средство, като отхрачващо или като диуретик при бъбречни заболявания Плодовете дават ефект при различни стомашни разстройства, а листата - при възпаления на бъбреците и пикочния мехур и кожни заболявания. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Период на възстановяване на находището:** 2 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Чобанка хибридна (Ч. Лечебна) *Petasites hybridus* (L.) Gaertn. (P. officinalis Moench.) **Сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Многогодишно тревисто двудомно растение с месесто пълзящо коренище; пролет развиващо цветоносни стебла; след прецъфтяването развиващи приосновни закръглено сърцевидни, вълнесто влакнести листа, нар. още Лечебна овчарка. **Местообитание**: Расте по каменливи и влажни места край реки и потоци. Разпространено из цялата страна докъм 1000 (1500) m н.в. **Период на цъфтеж:** април-май. **Използваема част:** Листа (след цъфтежа) и коренищата (в края на вегетацията). В народната медицина чобанката е прилагана и за лечение на гастрит и язвена болест, както и като диуретично и антиастматично средство. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-корен, 70%-листа. **Период на възстановяване на находището:** 2 г.-корен. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Ягода горска/ *Fragaria vesca* L. **Сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с хоризонтално или косо коренище, покрито с люспи, с дълги надземни вкореняващи се издънки. **Местообитание**: Расте из разредени гори и храсталаци, горски поляни и скални сипеи. Разпространено из цялата страна докъм 2000m н.в. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Използват се плодовете и листата. Събирането на плодовете се извършва, като се откъсва само месестата част в сухо време. Листата се събират с дръжките и се изсушават в проветриви помещения или в сушилня при температура до 50°C. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% - листа. **Период на възстановяване на находището:** 3 г.-корен, 1 г.листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Бреза обикновена/ *Betula pendula* Roth.(B. verrucosa Ehrh.) **сем. Брезови (Betulaceae)** 	Наричана още Бяла бреза, Чупка, Ясика е широколистно, листопадно, високо дърво, с тънка, бяла кора, която периодично пада на фини люспи. Достига височина от 15 до 25 m, с диаметър на ствола до 40cm. **Местообитание:** Расте из смесени иглолистни, по-рядко широколистни гори, из сечища и пожарища и разредени скалисти гористи места. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Използват се листата, листните пъпки и кората. Пъпките се събират преди разпукването им през месеците април и май, като се отрязва част от клончето, на което са прорастнали. Вкусът им е тръпчив. Листната маса се бере през пролетта, преди и по време на цъфтене на дървото. След изсушаване, листата придобиват тъмно оцветяване отгоре и светло отдолу. Нямат миризма и имат леко горчив вкус. Кората също се бере рано на пролет. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Бряст полски/ *Ulmus minor* Mill. **сем. Брястови (Ulmaceae)** 	Полският бряст е дърво, до 3 m високо; кората е сивокафява, с коркови образувания, младите клонки са жълтокафяви. Листата са последователни в два реда, обратно яйцевидни, яйцевидни или обратно ланцетни, асиметрични, двойно-тройно напилени, отгоре - голи, отдолу - влакнести. Цветовете на полския бряст са двуполови, в снопчета. **Местообитание:** Полският бряст расте в смесени широколистни гори и по влажни крайречни места на богати и влажни почви с неутрална или леко кисела реакция. Разпространен е из цялата страна докъм 600 m н.в. Расте в съобщества от дъб и ясен. Толерира летни наводнения, както и засушаване. **Период на цъфтеж:** март-април. **Използваема част:** Употребява се кората на дървото. Вътрешната кора се добива от клони на възраст 3 - 4 години и се суши за по-късна употреба. Най-доброто време за прибиране на реколтата е пролетта (от края на март до април), когато кората се отделя лесно. Годни за консумация са листата на послкия бряст, приготвени варени или обработени сурови. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Бук обикновен/ *Fagus sylvatica* L. **сем. Букови (Fagaceae)** 	Букът е широколистно, листопадно дърво. Като свободно растящо дърво, букът достига височина до 30 метра. То е медоносно и декоративно растение. Буковите гори имат неоценимо значение със своите воднорегулиращи, почвозащитни, противоерозионни, средообразуващи и др. полезни свойства. **Местообитание:** Среща се главно в планините, където образува чисти букови гори или смесени с различни видове широколистни и иглолистни видове. **Период на цъфтеж:** май. **Използваема част:** Буковите жълъди са богати на мазнини, белтъчини, захар, витамин Е, органични киселини, и др. В сокът от букова дървесина са открити гамааминомаслена киселина, аланин, аспарагинова киселина, аргинин, глутаминова киселина, глицин и др. Пъпките на бука съдържат цистеин. Листата на това дърво съдържат значителни количества фитостерин, восък и гликозидно вещество. От кората му са изолирани дъбилни вещества, пектин, восъци, фитостерин и някои органични киселини. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Върба бяла/ *Salix alba* L. **сем. Върбови (Salicaceae)** 	Дърво, до 25-30 метра високо, кората тъмнокафява надлъжно напукана; младите клонки жълтеникавокафяви или червеникави, лъскави сребристо влакнести. **Местообитание:** Расте в самостоятелни или смесени крайречни гори, край мочурища и блата. **Период на цъфтеж:** март-май. **Използваема част:** Използва се кората. Отделя се от млади клонки, събирани в края на зимата и в началото на пролетта от дървета на възраст от 2 до 5 години. Нарязва се на парченца или се смачква, за да се използва в отвари. При хранителните добавки често се ползва за комбинации с противовъзпалително действие. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40% за корени и до 70% за листа. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Дъб летен /*Quercus robur* L. (Q. pedunculata Ehrh.) **сем. Букови (Fagaceae)**	Дъбът достига височина от 25-35 метра, а някои представители до 40-50 m, с диаметър на ствола до 2 метра. **Местообитание:** Летния дъб се среща на групи или единично предимно в низините.

	Период на цъфтеж: април-май. **Използваема част:** Приложение, с различни цели, намират кората на клоните, шикалките и жлъдите на дъба. Кората се събира рано на пролет, жлъдите се събират през есента, когато са узрели. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40% за кори. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР, но е ключов за следните природни местообитания - предмет на опазване в защитени зони от мрежата НАТУРА 2000 в България: 2180 „Облесени дюни" 91E0 "**Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior*", 91F0 Крайречни смесени гори от *Quercus robur, Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (*Ulmenion minoris),* 92A0 „Крайречни галерии от *Salix alba* и *Populus alba.*
Офика/ *Sorbus aucuparia* L. **сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Офиката е многогодишно дърво, високо около 15-16 m, със сива и гладка кора , която при старите дървета се напуква слабо. Наричана е още Калина и Самодивско дърво. **Местообитание:** Расте из планински смесени, често разредени гори. Разпространено из цялата страна, предимно в планинските райони докъм 1800 m н.в. **Период на цъфтеж:** м. май-юни. **Използваема част:** Събраните в пълна зрелост както от диворастящи, така и от културни растения плодове. Те се използват както свежи, така и изсушени в сушилни. Цветът им е червен-оранжев, миризмата слаба, характерна, а вкусът горчивокисел. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 80%-плод. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Леска обикновена / *Corylus avellana* **сем. Брезови (Betulaceae)** 	Растението представлява храст с височина 2-4 m. По-рядко може да се срещне и като дръвче до 8-9 m. Стъблото ѝ е с гладка пепелява кора, която е покрита с кафяви брадавички (лещанки). **Местообитание**: Вирее в долната и отчасти в средната лесорастителна зона (докъм 1500 m н.в.) като подлес в и извън горите и образува на места обширни храсталаци - лещаци. **Период на цъфтеж:** февруари-април. **Използваема част:** Употребяват се ядките, листата, кората, клоните, дървесината и кората на клонките. Ядките са деликатес. Зрелите лешници съдържат в големи количества мазнини, белтъци, скорбяла. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%-листа, 80%-реси. **Период на възстановяване на находището:** 3 г. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Мъждрян/*Fraxinus ornus* L. **Сем. Маслинови (Oleaceae)** 	Наричан също бял ясен, е вид с бели кичурести цветове. Мъждрянът може да достигне височина 20 m и диаметър 60 cm, но по-често остава с по-малки размери. Кората е гладка и жълтеникаво-кафява. Дървесината на мъждряна е тежка, жилава, здрава и намира широко приложение. Видът е с горскостопанско, декоративно, лечебно, багрилно и медоносно значение. **Местообитание**: Смесени гори, гъсталаци и скалисти места, главно на варовикова почва - това са условията, при които мъждрянът расте най-добре. Дървото е устойчиво на суша и може да вирее при лоши почвени условия, особено поради по-слабата конкуренция в такива местообитания. **Период на цъфтеж:** май-юни. **Използваема част:** За лечебни цели се използват кората и листата на билката. Кората се събира в периода от март до юни месец, като се взема тази от младите клони. Листата се събират през лятото при пълното им развитие. И двете суровини се сушат на сянка в проветриви помещения. Употребява се дървесината на мъждряна за направата на дръжки на различни видове сечива и градински пособия. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Ясен полски/ *Fraxinus oxycarpa* Willd. сем. Маслинови (Oleaceae) 	Средно голямо широколистно дърво, достига височина до 40 m. Листата се появяват след цъфтежа. Цветевете са двуполови, без чашка и венче. Орехчето е плоско, набраздено, обхванато от крилото почти до основата си, по-дълго от половината крилатка. **Местообитание**: Расте по влажни и заблатени места край реките и блатата, изключително в низините и предпланините. Доминиращ вид в лонгозните гори. **Период на цъфтеж:** април-май. **Използваема част:** За лечебни цели се използват кората. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Върба срещуположнолистна (Върба червена)/ *Salix purpurea* L. сем. Върбови (Salicaceae) 	Представлява листопаден, силно разклонен храст, наричан още Ракита. Растението е медоносно, а най-честата му употреба в бита е плетене на кошници от неговите летораси. **Местообитание**: Среща се по блата, потоци, влажни места и реки из цялата ни страна в порядъка от 0 до 1600 метра надморска височина. **Период на цъфтеж:** март-април. **Използваема част:** Използват се корените, корите, ресите и листата. Кората на ракитата се събира през март месец, когато движението на сокове в нея е най-голямо. Богат източник е на салицин, от който се произвежда аспирин. Листата могат да бъдат събрани по време на вегетация, като се използват пресни или сушени. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Обикновен бръшлян/ *Hedera helix l.* Сем. Бръшлянови (Araliaceae) 	Вечно зелена увивна лиана и катерлива лиана. Стеблото вдървеняло, разклонено, до 20 m дълго, с многобройни добавни (за катерене) корени. Листата са вечнозелени (трайни) с дръжки, кожести, голи, лъскави, последователни. Цветовете са събрани в топчести съцветия. Растението е **отровно!** **Местообитание**: Расте из умерено влажни и сенчести широколистни и смесени гори, по скалисти и храсталачни места. Отглежда се по паркове и градини. **Период на цъфтеж:** август-октомври. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват листата, които се берат по време на цъфтежа и се сушат на сянка. Бръшлянът се използва в козметичната индустрия като съставка в различни продукти против целулита и като декоративно растение при оформлението на градини, паркове, жилищни фасади. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 40%-листа, 70%-стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Градински чай/ *Salvia officinalis* L. сем. Устноцветни (Lamiaceae) 	Многогодишно вечнозелено растение. Салвията е полухраст с изправени стъбла и многобройни странични, гъсто облистени разклонения. Наричан още Кякула, Конски босилек, Салвия. **Местообитание**: Предпочита сухи насипи и каменисти маста с много малко почва, обикновено с неутрално или алкално pH. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Надземната част, най-вече листата. Използват се като билка и подправка. Препоръчва се те да се събират преди билката да цъфне, след което се изсушават и съхраняват за по-нататъшна употреба или се използват в пресен вид за направата на тинктура, извличане на екстракт за лекарствени препарати и други. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Живовлек ланцетовиден/ *Plantago lanceolata* L. **сем. Живовлекови (Plantaginaceae)** 	Наричан още теснолистен живовлек е многогодишно тревисто растение с цветоносното стъбло високо 7-40 cm, без листа. Различава се от Широколистния живовляк (*Plantago major*) по формата на листата, които са по-тесни и с ланцетна форма - при другия вид са широкоелептични или яйцевидни. **Местообитание**: Расте из ливади, сухи тревисти и песъчливи места, край пътища и сгради и др. до 200 m н.в. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват листата, които се берат по време на цъфтежа, семената и пресният сок. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Живовлек голям/ *Plantago major* L. **сем. Живовлекови (Plantaginaceae)** 	Известен още с името Широколистен живовлек. Представлява многогодишно тревисто растение с безлистно цветоносно, голо стъбло. **Местообитание**: Вирее из пасища и ливади, край пътища и ниви, по песъчливи и тревисти места из цялата ни страна. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Използват се листата, които се събират от май до октомври месец, в сухо време и след като се вдигне росата. Листата се отрязват и не трябва да се мачкат. Сушат се на сянка или в сушилня. Широколистният живовляк влиза в състава на кремове, които също са предназначени за употреба при кожни лезии, синини и наранявания. В народната медицина се използват още семената и пресният сок. Сиропът от живовляк е много добро средство против кашлица. Семената могат да се консумират сурови или варени, но трудно се събират като реколта. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Здравец зловонен/ *Geranium robertianum* L. **сем. Здравецови (Geraniaceae)** 	Зловонният здравец е едногодишно или двугодишно тревисто растение с характерна неприятна миризма, достигащо височина от 15 до 60 cm. От другите видове Здравец се отличава по неприятната си миризма и по листата, при които средният дял е с дръжка. Венчелистчетата на цветовете са дълги от 9 до 11 mm. **Местообитание**: Среща се във влажни, сенчести места и е установен във всички флористични райони от 0 до 2000 m н.в. **Период на цъфтеж:** май-октомври. **Използваема част:** От билката се употребяват корена и цялата надземна част. Зловонният здравец се използва в народната мадицина за лечение на различни заболявания, включително ревматизъм, подагра, малария и др. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Бял имел/ *Viscum album* L. **сем. Имелови (Loranthaceae)** 	Двудомен вечнозелен храст с диаметър до 100 cm. **Местообитание:** Полупаразит, който паразитира както върху единични дървета, така и върху дървета растящи в гори. **Период на цъфтеж:** март-май. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват листата заедно с клонките или само листата. Растението е **отровно!** **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 100%-листа, 70% стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

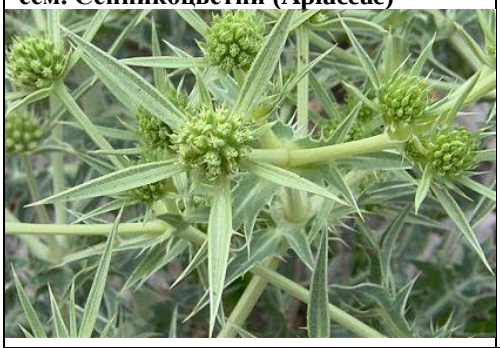
Конски кестен/*Aesculus hippocastanum* сем. Конскокестенови (Hippocastanaceae) 	Конският кестен е листопадно дърво високо до 25 m. Короната е голяма, добре облистена. Конският кестен е декоративно и лечебно растение. **Местообитание**: Отглежда се масово като парково и алейно декоративно дърво. Растението е сянкоиздръжливо, но вирее и на слънчеви и на полусенчести места. Също е и студоустойчиво. В естествената си област на разпространение образува самостоятелни гори. **Период на цъфтеж:** Цъфти ирез април-май, непосредствено след разлистването или почти успоредно с него, а понякога и втори път през есента. Семената узряват през август-октомври. **Използваема част:** Кората се събира в ранна пролет (март), преди да е започнало сокодвижението. Семената се събират след разпукване на зелената им обвивка (септември-октомври). Ескулинът повишава устойчивостта на капилярите и на червените кръвни клетки. На това се дължат благоприятното влияние върху венозната стена, тонизиращото и болкоуспокояващото действие на дрогата при разширени вени и тромбофлебит. Семената се прилагат под формата на запарка. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 50%-листа, 80%-плод и семена. **Природозащитен статут:** Конският кестен е защитен от Закона за биологичното разнообразие (попада в Приложение 3). Тази защита се отнася само за естествените находище на вида, но не и за растенията използвани като декоративна растителност.
Мъртва коприва червена/ *Lamium purpureum* L. **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Представлява тревисто, ароматно, едногодишно или многогодишно растение, което е известно с народното име „Великденче“, поради това че цъфти по Великден. Известни са около 40 вида мъртва коприва. Растението е медоносно. **Местообитание:** Тревисти и буренливи места, ниви. Често расте в населените места, включително и в големите градове. **Период на цъфтеж:** март-май. **Използваема част:** Употребява се надземната част на растението. Събира се по време на цъфтеж и се суши. При сушенето се губи част от аромата ѝ, но горчивината ѝ остава. Червената мъртва коприва се прилага като подправка, лечебно и хранително растение. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Сребролистна липа/ *Tilia tomentosa Moench. (T. argentea Dest.)* **сем. Липови (Tiliacea)** 	Сребролистна липа е листопадно дърво достигащо до 25 m височина. Кореновата система е развита както в дълбочина, така и повърхностно, даваща множество издънки. Младата кора пепелява до тъмносива, старата до 3 cm дебела, тъмносива, дълбоко плоско напукана. Клоните приповдигнати или хоризонтални, короната гъста, пирамидална. **Местообитание**: Расте по сенчести и влажни места из смесени широколистни гори в предпланините и планините. Среща се повече като декоративно дърво в населените места (улици, паркове, градини). **Период на цъфтеж:** юни-юли. **Използваема част:** Цветовете на билката се събират, след като повечето от половината цветове са разцъфтели, а останалите са започнали да се разтварят. Берат се на ръка заедно с присъцветния лист. Съдържа етерично масло със състав фарнезол. **Приблизителна оценка на състоянието**: много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Люляк/ *Syringa vulgaris* L. **сем. Маслинови (Oleaceae)** 	Храст, 2-5 m висок (рядко ниско дръвче). Стеблото от основата силно разклонено, кората тъмносива, младите клонки зелени. **Местообитание:** Расте из смесени широколистни гори и храсталаци, най-често на варовик. Разпространено из цялата страна докъм 1000 - 1200 m н.в. **Период на цъфтеж:** април-юни. **Използваема част:** Използват се листата и цветовете, които се берат по време на цъфтеж. Люлякът притежава антипиретично, адстрингентно и апетитовъзбуждащо действие. Широко се използва като декоративно растение. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Малина/ *Rubus idaeus* L. **сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Малината е храст, до 1.5 m висок, с късо многоглаво коренище. Овощно, хранително, витаминозно, лечебно и медоносно растение. **Местообитание:** Расте из просветлени гори и храсталаци, из сечища, по сипеи и каменисти места. Разпространено по всички наши планини от 100 докъм 2200 (2400) m н.в. **Период на цъфтеж:** юни-юли. **Използваема част:** Българската народна медицина използва листата и плодовете под формата на сиропи и чайове при простудни заболявания, като потогонно средство. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Маточина/ *Melissa officinalis* **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение. Стъблото е право от 50 до 100 cm високо, четириръбесто, разклонено. Растението има характерна приятна лимонена миризма. Медоносно, лечебно и хранително растение. **Местообитание**: Среща се по каменисти места, край пътища и храсталаци както и в дворове в цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Използваемите части са листата и стръковете, които се събират непосредствено преди цъфтеж. Използва се широко в народната медицина. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Мащерка/ *Thymus* **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Родът ***Thymus*** у нас е представен с редица видове около 15 на брой. Многогодишни тревисти растения или полухрасти с пълзящи или полегнали стъбла и възходящи цветоносни клонки. **Местообитание:** Широко разпространена по сухи тревисти и каменливи места, край пътища, ливади, гори и горски поляни из цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват цъфтящите надземни части. Има голяма употреба и народната медицина, освен като билка се използва и като подправка. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Защитени от ЗБР, съгласно приложение №3 са видовете: Прицветникова мащерка /*Thymus bracteosus/*, Пиринска мащерка */Thymus perinicus/* и Стоянова мащерка */Thymus stojanovi/*.
Мента водна/ *Mentha aquatica* L. **сем. Устноцветни**	Водната мента е многогодишно тревисто растение. Стъблото е четириръбесто, слабо разклонено, покрито с обърнати надолу власинки. Билката не съдържа ментол, а етерично масло и др. полезни вещества.

	Местообитание: среща по периферията на блата, мочурливи места, разливи и други постоянно влажни места, навсякъде из ниските части на страната до 1000 m н.в. **Период на цъфтеж:** юли-септември. **Използваема част:** Отрязва се цялата надземна облистена част на билката в началото или по време на цъфтене юли-август). Също се обират и листата от неотрязаната част на стъблото. Още на мястото на бране, билката се прочиства от повредени листа и стъбла, както и от други, попаднали при бране примеси. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Крем петров/ *Lilium martagon* L. **сем. Кремови (Liliaceae)** 	Наричано още Петров кръст, Лилиум**,** представлява многогодишно тревисто луковично растение. Цветовете са събрани в гроздовидно съцветие. Семената са кафяви и плоски. **Местообитание**: Среща в гори и горски поляни в равнините и планините, субалпийски ливади и др. тревисти места. **Период на цъфтеж:** юни-юли, а семената узряват през август. **Използваема част:** Декоративно и медоносно растение, използва се в народната медицина. Луковиците му могат да се използват за храна пресни, изсушени, сварени или печени (любима храна на сърните). От тях се получава черна боя. Използва в озеленяването заради декоративните си качества. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Допустим % за събиране от находището:** до 50%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Репей/ *Arctium lappa L.* **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Двугодишно тревисто растение с дебел вретеновиден месест и разклонен корен. Стъблото изправено, 60-150 (200) cm високо, разклонено, вълнесто-влакнеста. Плодовете тъмнокафяви петнисти. **Местообитание:** Среща се по буренясали, запустели и необработваеми места, селища из храсталац, дворове и др. в цялата страна до 1500 m н.в. **Период на цъфтеж:** юни-октомври. **Използваема част:** В съвременната медицина се използва коренът, който се изважда през есента на първата година или през пролетта на втората година. Репеят се включва успешно в лечението на бъбречни камъни, ревматизъм, захарен диабет. Външно, под формата на отвара, се използва за лечение на рани, язви, хемороиди, изгаряния. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 50%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Смрадлика/ *Cotinus coggygria* Scop. **сем. Смрадликови (Anacardiaceae)** 	Смрадликата или още тетра е храст висок до 5 m. Клоните му имат червеникава гладка кора и жълта дървесина. Листата през есента почервеняват. Смрадликата е лечебно, багрилно, дъбилно и декоративно растение. Растението е отровно ако се използва за вътрешно лечение! **Местообитание**: Расте по сухи каменисти и скалисти места, из храсталаци и разредени дъбови гори, обикновено на варовик. **Период на цъфтеж:** май-юли. **Използваема част:** Използват се листата, които се берат по време на цъфтежа, задължително преди образуването на плодовете. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Татул/ *Datura stramonium* L. **сем. Картофови (Solanaceae)**	Едногодишно тревисто растение с неприятна миризма. Известно е още с имената: Магарешки кестен, Волче, Биволе. **Местообитание**: Расте по развалини и изоставени места, като бурен край селищата. **Период на цъфтеж:** май-септември.

	Използваема част: Листата на билката съдържат тропанови алкалоиди като хиосциамин, скополамин и атропин. Съдържанието им трябва да бъде най-малко 0.25 тегловни процента от сухи лечебни суровини. Въпреки че растението е **отровно** в народната медицина се употребяват кората на стъблото и корените. Събират се през есента, изсушават се и се съхраняват на сухо място. Лекарствата от листата на татул имат успокояващ ефект върху централната нервна система, облекчават спазма на гладката мускулатура на вътрешните органи и намаляват секрецията на жлезите на стомашно-чревния тракт. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Период на възстановяване на находището:** 1 г. **Допустим % за събиране от находището:** до 70%-листа и семена. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Дрaка/ *Paliurus spina-christi* Mill. **сем. Зърникови (Rhamnaceae)** 	Драката е бодлив, силно разклонен от основата си, листопаден, висок до 3 метра храст. Младите клонки са кестеняви, пухести. Растението е лечебно, медоносно, багрилно, дъбилно и декоративно. **Местообитание**: Среща се по сухи и открити места на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** май-септември, а плодовете узряват от юли до ноември. **Използваема част:** Плодовете на драката се събират през втората половина на лятото до средата на есента, когато придобият жълтозелен до светло жълтокафяв цвят. Плодовете се берат с ръкавици, поради бодливостта на растението. Билката се използва и за направа на живи плетове, а и за озеленяване на сухи и каменливи склонове. Билката съдържа флавоноиди, главно гликозида рутин и дъбилни вещества. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Дрян обикновен / *Cornus mas* L. **Сем. Дрянови (Cornaceae)** 	Обикновеният дрян е листопаден храст или дребно дръвче с височина до 7-8 метра. Плодовете са червени, продълговати, месести, с цилиндрична костилка и стипчив сладко-кисел вкус. Дървесината му е много тежка, здрава и жилава и се използва за изработване на различни дребни предмети, включително и музикални инструменти. **Местообитание:** Среща се из гори и храсталаци в цялата страна до 1300 m н.в. Не е особено взискателен за отглеждане при съответни почвени условия, поради това може да се засажда почти навсякъде. Т **Период на цъфтеж:** февруари-март. **Използваема част:** Плодовете, брани след пълното им узряване през август-октомври. Те се държат да омекнат, след което се сушат на сянка или в сушилня при t° до 70°C. Изсушените дренки имат червен цвят и стипчив сладко-кисел вкус. Използва се още кората и дървесината на растението. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Киселица/ *Malus sylvestris* Mill. **Сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Киселицата наричана още дива ябълка, е дърво високо до 15 m; младите клонки към върха са овласени, листата са до 10 cm, ситно назъбени, цветовете са събрани в сенниковидни съцветия, плодовете са зелени или жълтозелени, сферични, имат горчиво-кисел вкус. **Местообитание**: Расте единично на мощни и богати на хранителни вещества почви – не се среща често и не образува самостоятелни гори. **Период на цъфтеж:** май-юни, а дава плод късно на есен-октомври. **Използваема част:** Използваемата част са плодовете, които се берат при пълна зрелост, когато семките станат кафяви, без да се нараняват. Употребяват се свежи като суровина за производство на петктин. По-рядко сухи. Използват се още цветовете, листата и дървесината на киселицата. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

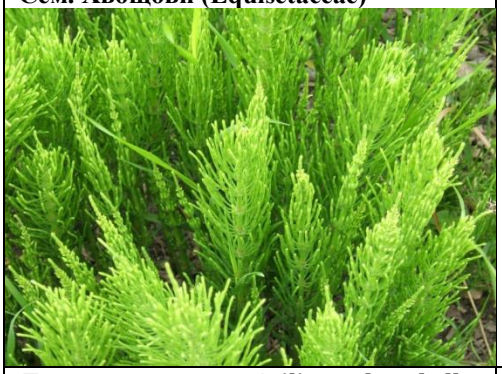
Кадънка (Полски мак)/ *Papaver rhoeas* L. **сем. Макови (Papaveraceae)** 	Едногодишно тревисто растение високо 25-50 cm. При нараняване от частите му изтича бял млечен сок. Развива червени цветове, които се състоят от четири венчелистчета, с големина от 5 до 10 mm в диаметър. Всяко едно от тях има по едно тъмно петно в основата си. Тичинките са множество, притежаващи тънки черни дръжки и синьо-черни прашници. **Местообитание**: Среща се като плевел, бурен и рудерална билка по нивите (особено по житните култури, жп. линии, необработваните площи и др.) в равнините и предпланиките в цялата страна докъм 1000 m н.в. **Период на цъфтеж:** април-август, време за бране май-юли. **Използваема част:** Използват се червените венчелистчета, събрани по време на цъфтежа и бързо изсушени на сянка. В млечния сок се съдържат алкалоидите морфин, папаверин, тебаин, реадин. Употребява се в народната медицина и за багрене. Медоносно и декоративно растение. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Обикновена шипка/ *Rosa canina* **Сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Бодлив храст средно около 2-3 m висок. Стеблата в основата с прави коренови издънки, силно разклонени, с многобройни твърди сърповидно извити листа. **Местообитание:** Расте из разредени гори и храсталаци, по тревисти и каменисти места до 1500-2000 m н.в. **Период на цъфтеж:** май-юли. **Използваема част:** В съвременната медицина се използват узрелите тъмночервени изсушени шипки. Има широко приложение и в народната медицина. Плодът на шипката е с високо съдържание на антиоксиданти. Известен е със своето високо ниво на витамин С и се използва за направата на сироп, чай и мармалад. **Приблизителна оценка на състоянието**: много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 80%. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Топола черна/ *Populus nigra* L. **сем. Върбови (Salicaceae)** 	Дърво, 15-25 (30) m високо, кората тъмносива до възчерна, силно напукана; младите клонки жълтеникави, после сиви. Листата триъгълно ромбични до обратно яйцевидни, островърхи назъбени. Цветовете еднополови двудомни, събрани в реси, мъжките с червенокафяв длановидно изрязан прицветник, ресите цилиндрични, 4-9 cm, увиснали, развиващи се преди листата; женските от 1 плодник и червенокафяв длановидно изрязан прицветник, ресите цилиндрични, 10-12 cm дълги, увиснали, развиващи се заедно с листата. Черната топола е горскостопанско, багрилно, противоерозионно, дъбилно, фуражно, лечебно, медоносно и декоративно растение. **Местообитание:** Расте по каменливи и песъкливи места край реките. Разпространено из цялата страна докъм 700 m н.в. **Период на цъфтеж:** февруари-април. **Използваема част:** В народната медицина на много страни като лечебна дрога се използват пъпките на черната топола най-вече при заболявания на пикочните пътища. Отварата от пъпките действва диуретично и антисептично, при заболявания на бъбреците и при цистити. Някои автори приемат, че отвара от пъпките може да се използва при различни видове невралгии и артритни заболявания. Намира приложение при различни придобити сърдечни пороци, а също така и парфюмерийната промишленост. **Приблизителна оценка на състоянието**: задоволително. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Великденче лечебно/ *Veronica officinalis* L. **сем. Живеничеви (Scropulariceae)**	Многогодишно тревисто растение с тънко пълзящо коренище. Цветоносните стебла пълзящи вкореняващи се и приповдигащи се, цветоносните клонки изправени. Среща се още с имената - Гергьовденче, Превара, Вероника, Разгонка. **Местообитание:** Великденчето вирее сред различна иглолостна и

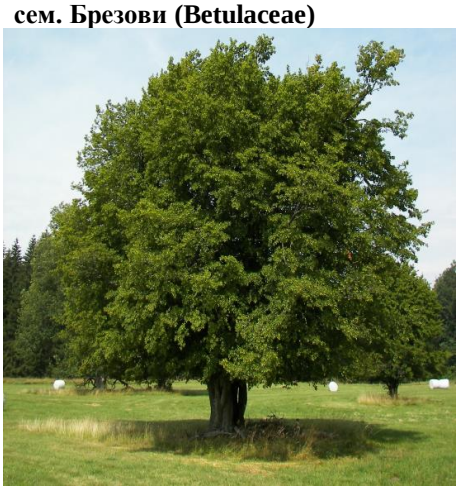
	широколистна растителност, в близост до храсти, по поляни и покрайнини на гори. Понякога се приема като плевел, растейки в люцернови насаждения или сред други подобни културни посеви. **Период на цъфтеж:** май-юли. **Използваема част:** Използва се надземната част - стръкове брани по време на цъфтежа на растението. Листата се събират през лятото и се сушат за по-нататъшна употреба. Най-добри за приложение са растенията, които се развиват в горските покрайнини и под дъбова растителност. **Приблизителна оценка на състоянието**: много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Вербинка лечебна/ *Verbena officinalis* **сем. Вербинкови (Verbenaceae)** 	Вербинката е многогодишно тревисто растение. Стъблата са четириръбести, дълги от 30 до 100 cm, изправени, разклонени. **Местообитание:** Вербинката расте по тревисти и буренливи места, край пътища, селища и из посевите на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** май-октомври. **Използваема част:** За лечебни цели в медицината се използва стрък от вербинка и листата, които се берат по време на цъфтеж. Отрязват се с нож облистените цветоносни стъбла на дължина до 20 cm, измерена от върха на растението. Могат да се събират и зелените и неповредени листа от неотрязаната част. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Ветрогон полски/ *Eryngium campestre* L. **сем. Сенникоцветни (Apiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с вретеновиден дълбок корен. Стеблото изправено, 30-60 cm високо, от основата силно разклонено, цялото растение, кълбесто, бодливо. **Местообитание:** Расте из пасища, сухи тревисти места, из храсталаци, край пътища и селища.на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-август. **Използваема част:** Събраните изчистени и изсушени при обикновена температура корени. Корените се изкопават или напролет преди появата на листата (март-април), или есен след узряване на семената (септември-октомври); стръковете се берат по време на цъфтежа (юни-август). **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Вратига, паничка/ *Tanacetum vulgare* L. **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Многогодишно тревисто растение с удължено дървенисто коренище с дълги корени. Стеблата многобройни прави кръгли. **Местообитание:** Расте по тревисти и храсталачни места, из разредени гори, вторично изоставени места. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Използват се листата и цветовете на билката, като растението се отсича близо до корена по време на цъфтеж. Цветовете се изсушават при 30ºС и се съхраняват на сухо и проветриво място, без пряка слънчева светлина. Листата и цветята на имат стимулиращи и тонизиращи свойства. Масло, получено от цветята, се използва предимно като антихелминтик. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Еньовче същинско/*Galium verum* L. **сем. Брошови (Rubiaceae)**	Едногодишно тревисто растение. Стеблото полегнало или катерливо, (20) 30—120 (180) cm дълго, четириръбо, по ръбовете със закривени четинки, начленено, разклонено, влакнесто във възлите. Цветовете са жълти, събрани в съцветия сенник, които са разположени по върховете на клончетата или в пазвите на листа и стъбла. Има и еньовче с бели цветове. Установени са около 300 вида представители на род Еньовче. Лечебно и декоративно растение. Среща се и с имената - Драгайка, Същинско еньовче, Истинско еньовче.

	Местообитание: Расте из храсталаци и като рудерално край пътища, селища и посеви на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Използва се цъфтящата надземна част на растението - стръкове заедно с листа. Стръковете от Еньовче се берат през пролетта и лятото (май - юни до август - септември) по време на пълния цъфтеж. Билката съдържа иридоиди (главно гликозида асперулозид), флавоноиди, сапонини, витамин С и др. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Дяволска уста обикновена/ *Leonurus cardiaca* L. **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	За този вид са известни още следните народни имена: Домашна коприва, Наметливо биле, Тамянка, Чубурливо биле, Страхливче. Многогодишно тревисто растение с вдървеняло коренище. Стеблото право 50—120 (200) cm високо. Билката притежава седативно, противогърчово и антиаритмично действие. Тези действия са доказани експериментално. **Местообитание:** Расте по влажни тревисти и буренливи места край огради и изоставени терени из селищата на общината и в околностите им. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Използва се надземната част (върхните части на цъфтящите стъбла-стрък), която се суши на сянка. Широко използвана в нетрадиционната медицина, поради благоприятно ѝ действие върху нервната система. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Змийско мляко/ *Chelidonium majus* **Сем. Макови (Papaveraceae)** 	Представлява многогодишно тревисто растение, съдържащо гъст млечен, жълто-оранжев сок. Растението е отровно! **Местообитание:** Расте по каменливи, влажни, сенчести места, покрити с храсталаци, из разредени гори в цялата страна до 1500 m н.в. **Период на цъфтеж:** април-юли. **Използваема част:** Надземната част на растението се събира в началото на цъфтежа (май-юни). Отрязва се на разстояние 10 cm над земята, като се внимава да не се смачква. Коренът на растението също се употребява с медицинска цел, като неговото събиране се осъществява в периода от август до октомври месец. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут**: Видът не е защитен от ЗБР.
Камшик лечебен/ *Agrimonia eupatoria* **Сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с късо и дебело коренище. Стъблото е тънко изправено, високо до 1 m. Билката е наричана още: Охтивче, Чичек, Мастика, Ребник, Маясъливче, Мотика, Агримония, Лечебен камшик, Камшиче. Камшикът е медоносно и с приятен аромат растение. **Местообитание**: Широко разпространен по сухи тревисти и каменливи места, край пътища, ливади, гори и горски поляни из цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-август. **Използваема част:** Използваемите части са стръковете, отрязани на около 25 cm от основата, събрани по време на цъфтежа. Дебелите стъбла не се събират. Използва се в народната медицина. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Лечебна комунига/ *Melilotus officinalis* **сем. Бобови (Fabaceae)** 	Двугодишно тревисто растение с изправено, по-рядко възходящо разклонено стъбло, високо до 1 m високо. Цветовете са дребни, дълги 4-7 mm, събрани в съцветия. Наричана още жълта комунига. **Местообитание:** Расте по влажни тревисти места, плевел из посевите, като рудерално край пътища и изоставени места на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Дрогата представлява изсушените върхни стебла с листата и цветовете. Събира се от месец май до месец август. Отрязват се цъфналите върхни стеблени части , навързани на снопчета, се сушат на проветриво и сенчесто място. Билката може да се прилага външно и вътрешно. Изсушената дрога притежава приятна миризма на кумарин (сушено сено). **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Еньовче ароматно (Лазаркиня)/ *Galium odoratum* (L.) Scop. (*Asperula odorata* L.) **сем. Брошови (Rubiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с тънко пълзящо коренище с многобройни прави стебла, високи до 40 cm четириръби, обикновено прости. Наричано е още с имената: Миризлив брош, Горски цар. **Местообитание:** Среща се в сенчести, влажни, най-често букови и габърови гори на територията на общината. **Период на цъфтеж:** април-май. **Използваема част:** Надземната част преди или в началото на цъфтежа. Съдържание:Кумарин (в свежите листа като глюкозид), който придава специфичния аромат, глюкозида асперулозид, танини и горчиви вещества. Трябва да се има пред вид, че прясното растение действува по-силно от изсушената дрога. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Лайкучка влакнеста/ *Matricaria trichophylla* (Boiss.) Boiss. (*M. tenuifolia* (Kit.)Simk.) **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Лайката е едногодишно тревисто растение. Коренът вретеновиден. Стеблото изправено, от основата разклонено, рядко просто, голо, ребристо набраздено, кухо. **Местообитание:** Расте по тревисти и изоставени места, край селища, пътища и из посевите на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Употребяват се цветните кошнички на растението. Те се берат по време на цъфтежа - май и юли. Събирането на съцветията, а именно те са лечебните суровини, се извършва, докато цъфтят. Дръжката не трябва да надвишава 3 cm. Лайката намира приложение и в козметиката под формата на мехлеми, кремове за лице, шампоани и маски за коса, благодарение на своите антиоксидантни, омекотяващи и подхранващи свойства. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за цвят. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Очанка обикновена/ *Euphrasia rostkoviana Kayne.* (*E. officinalis* L.) **Сем. Живеничеви (Scrophulariaceae)** 	Едногодишно тревисто растение. Листата приседнали срещуположни яйцевидни, едро остро назъбени. Цветовете приседнали в пазвите на горните листа. **Местообитание:** Расте из ливадни пасища, тревисти места и храсталаци на територията на цялата община. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Очанката осигурява максималния размер на ползи, ако е била събрана в топлия период, от май до септември. През тези месеци растението цъфти и се насища с витамини. От очанката се използва изцяло стеблото, листата и цветовете. След прибирането на реколтата отделните части на растението се сушат. В съвременната медицина очанката се използва широко за лечение на заболявания на зрителните органи; метаболитно разстройство и др. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Обикновен повет/ *Clematis vitalba* l. **Сем. Лютикови (Ranunculaceae)** 	Представлява многогодишен храст с височина на стъблото до 20 метра, който може да се увива по огради и дървета. Разполага със силна коренова система. Залавя се за околните предмети и конструкции посредством листните си дръжки, които имат способността да се увиват около тях. Живее до 24 години, като старите стъбла с напредване на възрастта му се вдървесяват. **Местообитание**: Видът се среща в различни части на страната до 1200 m н.в. Расте из горите и храсталаците, предимно на влажни места, край потоци и реки. В селищата на територията на община може да бъде видян върху огради, стълбове и запустели постройки. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Употребяват се листата на повета, които се берат по време на цъфтеж. По-рядко приложение намират и цветовете, вътрешната кора на стъблата и корените на билката. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Подъбиче обикновено/ *Teucrium chamaedrys* L. **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение, наричано още Горчива чубрица. Стеблата му са прости, полегнали до изправени, до 30 cm високи четириръби, в основата слабо вдървенели. **Местообитание:** На територията на общината се среща из разредени смесени гори и храсталаци, из горски поляни и тревисти места. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Използва се надземната част събрана по време на цъфтеж. Изрязва се с нож цялата облистена част над вдървенелите части на стъблото. Сушат се на сянка или в сушилня. Вкусът на изсушената билка е горчив. Няма миризма. Трябва да се съхранява на проветриво и сухо място. При събиране за лечебни цели не трябва да се изскубва с корените, тъй като така се унищожават растенията. Да се оставят поне 1/3 от добре развитите растения, за да се осигури семенното размножаване на вида. Запарка от билката се използва като тонизиращо средство на стомашно-чревния тракт: повишава апетита, усилва секрецията на жлъчката, подобрява храносмилането. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Звъника лечебна (Жълт кантарион лечебен, Порезниче) *Hypericum perforatum* L. **сем. Звъникови (Hypericaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата изправени или възходящи, 20 50 (100) см високи, кръгли или двуръби. в горната част силно разклонени. **Местообитание**: Расте по сухи тревисти и храсталати места, разредени гори и сечища, изоставени орници, по необработвани места. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Дрогата се състои само от горните облистени цветоносни стеблени части на растението. Събира се през юни - август. По време на цъфтеж се отрязват облистените стръкове на растението на около 20 cm от върха. Стръковете се навързват хлабаво на снопчета и се окачват за сушене. Използува се главно като средство за лечение на редица стомашно-чревни заболявания, **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 70% за стрък. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Обикновен риган/*Origanum vulgare* **сем. Устноцветни (Lamiaceae)** 	Многогодишно тревисто растение. Отглежда се и като културно растение заради ароматичното масло, което се съдържа в цялата надземна част и особено в цветовете. **Местообитание:** Расте из храсталаци, разредени гори и горски поляни. **Период на цъфтеж:** юни-септември. **Използваема част:** Събраните по време на цъфтежа върхни стеблени части, изсушени при обикновена температура. Риганът се използва при респираторни заболявания: бронхит, магарешка кашлица и др. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Полски хвощ/ *Equisetum arvense L.* **Сем. Хвощови (Equisetaceae)** 	Многогодишно тревисто спорово растение с дълго подземно (дълбоко в земята) кафяво черно коренище с тънки корени и кълбести грудки. **Местообитание:** Расте из влажни ливади, крайбрежни насипи, из обработваеми места и посеви. Среща се с имената: Дива хурка, Прешленица, Вършилка, Мечо вретено, Конска опашка. **Период на цъфтеж:** спороноси февруари-май. **Използваема част:** В народната медицина декокти и инфузи от хвощ се прилагат освен като диуретично и кръвоспиращо средство и при бъбречнокаменна и жлъчнокаменна болест, при ревматизъм, подагра, заболявания на дихателните органи, а също така и при хипертонична болест и атеросклероза. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Липа едролистна/*Tilia platyphyllos* Scop. (T. grandifolia Neilr.) **сем. Липови (Tiliacea)** 	Представлява дърво, високо до 30-40 m. Младите клонки са червени и овласени, листата са до 17-18 cm, отгоре тъмнозелени, от долната страна светлозелени с бели власинки в ъглите между жилките. Цветовете са светложълти, ароматни, събрани в увиснали съцветия. **Местообитание:** Среща се в долния и средния планински пояс по каменливи склонове на територията на общината. Разпространена е в много гъстите насаждения на северни изложения. **Период на цъфтеж:** юни-юли. **Използваема част:** Отлично медоносно растение. Отварата от цветовете ѝ е високоценена като чай и лечебно средство. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 80% за цвят. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Липа дребнолистна/ *Tilia cordata* Mill. (*T. parvifolia*Ehrh.) **сем. Липови (Tiliaceae)** 	Дребнолистната липа е листопадно дърво високо до 30 m. Кореновата система развита в дълбочина, главният корен многократно разклонен, даващ множество издънки. **Местообитание:** По сенчести и влажни места, из смесените широколистни гори, в предпланините и планините. Този вид обитава по-бедните и каменливи терени. **Период на цъфтеж:** юли. **Използваема част:** Цветовете. Дребнолистната липа е горскостопанско, декоративно, лечебно, медоносно и багрилно растение. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Допустим % за събиране от находището:** до 80% за цвят. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Равнец хилядолистен (Равнец бял)/ *Achillea millefolium* gr. **сем. Сложноцветни (Asteraceae)** 	Белият равнец е многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки. Стъблото е до 60 cm високо, разклонено само в горната си част. В нашата страна се срещат още няколко вида от същия род равнец с бели цветове, които могат лесно да се смесят с медицинския бял равнец. **Местообитание:** Расте по тревисти места, ливади, планински и горски райони, между храсти. На територията на община се среща по сухите тревисти места, край пътищата, около горите, поляните, из недобре обработените посеви като плевел, из ливадите, между храсталаците. **Период на цъфтеж:** май-септември. **Използваема част:** Стръковете се берат по време на цъфтене. Отрязват се цъфтящите стъбла на 15-20 cm от върха, като същевременно се прочистват от развалени от насекомите листа, прецъфтели или необлистени стъбла, както и от примеси. Цветовете (съцветията) се берат при пълното им разцъфтяване в сухо време, като се отрязват късо, на мястото на разклоненията им, без стъблената част. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.

Овчарска торбичка обикновена/ *Capsella bursa-pastoris* (L.)Medic. **сем. Кръстоцветни (Brassicaceae)** 	Представлява едногодишно или двугодишно, тревисто растение. Овчарската торбичка е един от най-често срещаните плевели, който цъфти и ражда плодове от април до есента. **Местообитание:** Билката расте навсякъде - по пътища, поляни, канавки, паркове и междублокови пространства в цялата община. **Период на цъфтеж:** март-август. **Използваема част:** Употребява се цялата надземна част на овчарската торбичка. Събира по време на цъфтеж, като се откъсват само зелени стръкове със съцветия и плодове. В дрогата не трябва да има корени. Суши се на сенчесто и проветриво място. Използва се за лечение на рани и се приема като народен лек на ракови заболявания. Хомеопатични лекарства се правят от пресни растения. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Момкова сълза лечебна/ *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce (*P. officinale* All.) **сем. Кремови (Liliaceae)** 	Многогодишно тревисто растение с хоризонтално коренище. Цветоносното стебло изправено, 10 - 50 cm високо, ръбесто голо. Миризливата момкова сълза е лечебно, **отровно**, техническо и декоративно растение. **Местообитание:** Расте из светли широколистни гори и храсталаци. **Период на цъфтеж:** април-юни **Използваема част:** Събраните и изсушени корени при обикновена температура. Основните лечебни свойства на билката са: противовъзпалително, отхрачващо, обезболяващо, пречистващо кръвта и хемостатично. При изследване на химичния състав на момковата сълза са установени гликокинини, слузни вещества, сапонини, стероидни глюкозиди. **Приблизителна оценка на състоянието:** задоволително. **Природозащитен статут:** Видът е включен в Приложение № 4 от ЗБР, под режим на опазване и регулирано ползване.
Омайниче градско/*Geum urbanum* L. **сем. Розоцветни (Rosaceae)** 	Градското омайниче е многогодишно тревисто растение с късо цилиндрично коренище, хоризонтално или косо, пълзящо. **Местообитание:** Омайничето расте из храсталаци, сенчести, гористи места и горски поляни, по изоставени места, край селища и др. на територията на общината. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Използват се коренища и корени и цъфтящата надземна част, изсушени в проветриви помещения или в сушилня. Коренищата и корените на омайничето притежават слаба характерна карамфилова миризма и силно тръпчив вкус. Надземните части на градското омайниче съдържат етерично масло и танини в по-малко количество, горчиви вещества, гликозида геин и др. **Приблизителна оценка на състоянието:** добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР.
Габър обикновен/ *Carpinus betulus* L. **сем. Брезови (Betulaceae)** 	Дървото има силна коренова система, която го прави устойчиво на лоши атмосферни условия. Стволът му има гладка, сива кора. Короната е добре развита. **Местообитание:** Среща се във влажните широколистни гори от общината. **Период на цъфтеж:** май-август. **Използваема част:** Употребяват се кората, листата, цветовете и сокът от растението. Полученото от семената масло се използва за консумация. **Приблизителна оценка на състоянието:** много добро. **Природозащитен статут:** Видът не е защитен от ЗБР. Габърът е ключов вид за следните природни местообитания - предмет на опазване в защитени зони от мрежата НАТУРА 2000 в България: 9130 „Букови гори от типа Asperulo-Fagetum“, 9150 „Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion)“, 9170 „Дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum“, 9180 „*Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове“ И 91W0 „Мизийски букови гори“.

- ***Анализ на дейностите за опазване на екосистемите, включващи лечебни растения, за осигуряване на устойчивото им ползване и опазване на ресурсите***

Лечебните растения в естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд. Неправилният начин на експлоатация на находищата нарушава възстановителния потенциал на популациите, който зависи от биологичните особености на вида и количествата събирани билки. Не природосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой, нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини. Особено значителни поражения нанася изсичането на горите. За много кратки срокове голата сеч оказва необратимо въздействие и унищожава разнообразието на дървесните и храстови видове.

Ползване на лечебните растения

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки е регламентирано със Закона за лечебните растения (ЗЛР). Ползването на лечебните растения е ползването на техните ресурси и включва:

- събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
- придобиването на билки за първична обработка или преработка;
- събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на ЗЛР. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост. Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината. Съгласно чл. 22 от ЗЛР, позволително за ползване на лечебните растения се издава от:

1. Директора на държавното горско стопанство или на държавното ловно стопанство в определения им териториален обхват - когато ползването е от горски територии – държавна собственост, както и за такива, предоставени им за управление въз основа на договор – след заплащане на такса в държавното горско стопанство или в държавното ловно стопанство.
2. Кмета на общината, когато ползването е от:
   - земеделски земи от поземления фонд и такива, включени в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
   - територии в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
   - земеделски земи от поземления фонд - частна собственост; позволително се издава на собственика/арендатора или упълномощено от него лице, без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица - възмездно или безвъзмездно, при свободно договаряне.

Изисквания за опазване на находищата на лечебни растения, обект на събиране

За опазване естествените находища на лечебните растения е необходимо да се спазват изискванията, разписани в чл. 4 от *Наредба № 2 от 20 януари 2004 г. за правилата и*

изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения (Обн. ДВ. бр.14/20.02.2004 г.), а именно:

- при събиране на надземни растителни части не се допуска изкореняване на растенията;
- цветовете, плодовете и семената се събират, без да се увреждат другите части на растенията;
- оставят се част от най-добрите екземпляри за естествено семенно размножаване;
- при наличие на узрели плодове и семена те се разпръскват за подпомагане на естественото семенно размножаване;
- повторно събиране на билки от определен район или находище се извършва след възстановяване на популацията;
- не се събират билки от млади, недобре развити или увредени лечебни растения.

Съгласно чл. 5 от същата Наредба, не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи следните стойности, определени като процент от наличните в находището запаси:

- ✓ за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (вълча ябълка обикновена, глухарче обикновено, гръмотрън бодлив, девисил, лапад алпийски, оман чер, орлова папрат, прозорче горско, теменуга миризлива, чемерика лобелиева, чобанка хибридна и др.) - до 70%;
- ✓ за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (божур червен, здравец обикновен, змиярник петнист, иглика лечебна, мъжка папрат, орехче ливадно, орехче обикновено, ранилист лечебен, сладка папрат обикновена и др. - до 40%;
- ✓ за кори, листни и стъблени пъпки (бреза обикновена, бор, върба бяла, дъб летен, леска обикновена и др.) - до 40%;
- ✓ за листа (бреза обикновена, живовлек голям, живовлек ланцетовиден, коприва, леска обикновена, малина, смрадлика и др.) - до 70%;
- ✓ за стръкове (великденче лечебно, звъника лечебна, иглика лечебна, камшик лечебен, коприва, мащерка, напръстник вълнест, подъбиче обикновено, равнец хилядолистен, ранилист лечебен, риган обикновен, тлъстига лютива, шапиче и др.) - до 70%;
- ✓ за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена (боровинка червена и черна, бъз черен, глог червен, драка, зърнеш, иглика лечебна, лайка, липа - дребнолистна, едролистна, сребролистна, лопен гъстоцветен, мразовец есенен, орехче ливадно, офика, подбел, шипка и др.) - до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Продължителността на периода за възстановяване е различна за отделните видове и части от растението:

- * при събиране на корени и коренища от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (гръмотрън бодлив, копитник, коприва, лапад алпийски, прозорче горско, решетка безстъблена, теменуга миризлива, чемерика лобелиева, чобанка хибридна, чувен и др.) - 2 години;
- * при събиране на корени и коренища от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (дива тиква, здравец обикновен, иглика лечебна, лудо биле, мъжка папрат, орехче обикновено, сладка папрат и др.) - 3 години;
- * при събиране на грудки (божур червен, змиярник петнист, орехче ливадно) - 2 години;

- при събиране на листа (боровинка черна и червена, лудо биле, малина, медуница лечебна, подбел, смрадлика, чемерика лобелиева и др.) - 1 година;
- при събиране на стръкове от видове, които трудно възстановяват ресурсите си (горицвет пролетен, иглика лечебна, тинтява горска, тлъстига лютива и др.) - 4 години;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна и лопен гъстоцветен - 2 години;
- плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш - 2 години.

Не е необходим период за възстановяване при събиране на следните билки:
- коренища от вълча ябълка обикновена, коприва, орлова папрат, репей и троскот;
- стръкове от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (ветрогон полски, великденче лечебно, вратига, дяволска уста обикновена, звъника лечебна, змийско мляко, коприва, кучешко грозде черно, пчелинок обикновен, равнец хилядолистен и др.);
- цветни пъпки, цветове и съцветия (бъз черен, глог червен, лайка, липа - дребнолистна, едролистна и сребролистна, подбел, равнец хилядолистен, слез горски и др.);
- плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш.

Период и начини за събиране на билки

Билките се събират в различен период/фаза от вегетацията на растенията, описани в чл. 7 от *Наредба № 2 от 20 януари 2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения* и са както следва:
- подземни органи (корени, коренища, грудки и луковици) - през есента или рано през пролетта преди вегетацията на растенията;
- кори - през пролетта във фаза на най-усилено сокодвижение (март - май);
- листни и стъблени пъпки - през пролетта (март - април), преди да се развият;
- борови връхчета - рано през пролетта, преди вегетацията;
- листа - преди цъфтежа (коприва, маточина, мента, момина сълза), по време на цъфтежа (боровинка черна и червена, блян черен, живовлек голям и ланцетовиден, лудо биле, слез горски, смрадлика) или след цъфтежа (бреза обикновена, глог червен и черен, глухарче обикновено, липа, медуница лечебна, подбел и др.);
- стръкове - в началото на цъфтежа или по време на пълен цъфтеж преди плодообразуване; допуска се събирането на стръкове с млади плодове, когато растението цъфти продължително време, като едновременно образува и плодове (боянка разклонена, овчарска торбичка обикновена, росопас лечебен и др.);
- цветни пъпки - непосредствено преди разцъфтяването им (пелин сантонинов);
- цветове и съцветия - в началото на цъфтежа или при пълен цъфтеж;
- месести плодове (боровинка черна и червена, бъз черен, касис, киселица, къпина полска, малина, офика, шипка, ягода горска и др.) - след пълното им узряване;
- сухи плодове от сенникоцветни - непосредствено преди пълното им узряване;
- семена - непосредствено преди пълното им узряване.

Със Заповед № РД-08-427/16.06.2015 г., Кмета на Община Айтос забранява чупене на клони и бране на цвят липа в парковете, зелените площи, тротоарите вътрешнокварталните градинки и междублоковите пространства на населените места на територията на Община Айтос.

Видове под специален режим на опазване

Отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна

тенденция към намаляване или има опасност от появяването на такава тенденция. Специалният режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите.
Режимът обхваща следните дейности:

- Забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
- Определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
- Разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Със Заповед № РД-162/25.02.2021 г. на Министъра на околната среда и водите допустимите за събиране количества билки за 2021 г. (kg сухо тегло) от естествените находища, извън териториите на националните паркове, са следните видове лечебни растения: Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.), Зърнастец елшовиден (*Frangula alnus* Mill.), Иглика лечебна (*Primula veris* L.), Катраника, пелин бял (*Artemisia alba* Turra), Лазаркиня, еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.), Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.), Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.), Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia All.*), Тлъстига лютива, жълто прозориче (*Sedum acre* L.), Трън кисел (*Berberis vulgaris* L.), Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex).

Със заповедта на министъра, за територията на област Бургас няма определени квоти за събиране от цитираните по-горе растения за 2021 г.

Забранено е събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения: Бенедектински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.), Волски език (*Asplenium scolopendrium*), Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.), Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.), Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.), Изтравниче (*Asplenium trichomanes* L.), Исландски лишей (*Cetraria islandica* L. Ach.), Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* ssp. aristatus), Какула едроцветна (*Salvia tomentosa* Mill.), Копитник (*Asarum europaeum* L.), Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi*), Момина сълза (*Convallaria majalis* L.), Оман бял (*Inula helenium* L.), Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum*), Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.), Пиренски чай, мурсалски (*Sideritis scardica*), Пищялка панчичева (*Angelica pancicii*), Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.), Риган бял (*Origanum vulgare L.*), Лечебна ружа (*Althaea officinalis* L.), Салеп (*Orchis sp.* Diversa), Смил жълт (*Helichrysum arenarium* L.), Хуперция, Плаун обикновен (*Lycopodium selago*), Цистозира (*Cystoseira barbata*). Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди, с изключение на пиренски (мурсалски, алиботушки) чай (*Sideritis scardica* Gribs).

Съгласно допълнителните разпоредби на ЗЛР под понятието „Билки за лични нужди“ се разбира количествата билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва: корени, коренища, луковици или грудки - до 1 kg; стръкове - до 2 kg; листа - до 1 kg; кори - до 0.5 kg; цветове - до 0.5 kg; семена - до 0.1 kg; плодове - до 10 kg; пъпки - до 0.5 kg; талус - до 1 kg.

Определените със заповедта количества билки се разпределят от регионалните инспекции по околна среда и водите между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределението се извършва съответно със заповед на директора на съответната РИОСВ.
Билките, събрани от лечебни растения под специален режим, се придружават до лицата,

които ги използват с или без преработване за производство на лекарствени продукти, храни и козметика със следните документи:

- Заповед на директора на регионалната инспекция по околната среда и водите по чл. 10, ал. 5 от ЗЛР, когато билките са събрани от естествените им находища;
- Удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;
- Позволително за ползване на билки по чл. 21, ал. 2 от ЗЛР.

Видовете растения, обявени за защитени съгласно приложение № 3 към чл. 37 от Закона за биологичното разнообразие и обхванати в списъка по приложението към чл. 1, ал. 2 на този закон, се опазват съобразно разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие.

За находища на лечебни растения, намиращи се в защитени територии, се прилагат режимите и нормите, установени със Закона за защитените територии, заповедите за обявяване и плановете за управление на защитените територии, а по отношение на опазването и ползването - разпоредбите на този закон.

Съгласно чл.46 от ЗЛР, Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

- организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
- издава позволителни за ползване на лечебни растения от земи, води и водни обекти – общинска собственост;
- издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
- предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

За периода 2016-2021 г., общинска администрация Айтос няма издадени позволителни за ползване на лечебни растения от земи, води и водни обекти – общинска собственост.

В Община Айтос съгласно *Наредба № 5/19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки* (Обн. ДВ. бр. 85 от 28 Септември 2004 г., изм. ДВ. бр.66 от 10 Август 2018г.) е регистриран билкозаготвителен пункт намиращ се на територията на Промишлена зона База Айтос със собственик „Районен кооперативен съюз Черноморие-Бургас“.

- ***Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения, включително на редки или застрашени от изчезване видове***

Лечебните растения са природен ресурс. Опазването и управлението им е с цел да се осигури устойчиво ползване като част от естествения растителен и генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност.

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

Опазването трябва да включва поддържането и съхраняването на екосистемите и естествените им местообитания. На първо място трябва да се променят условията в общинската горска територия, като се спрат незаконната паша, незаконната сеч, незаконното строителство, както и движението на компактни човешки маси, които могат да доведат до загиване на отделни популации.

Община Айтос поддържа постоянно противопожарна готовност по време на пожароопасния сезон за предотвратяване на горски пожари, организира охрана на лечебните растения и при нужда може да издава позволителни за странични ползвания и услуги в района на общинската горска територия, при заплащане на съответните такси, с изключение на случаите на частна собственост. В позволителните се определят вида на страничните ползвания и услуги, разрешеното количество билки и генетичен материал по видове морфологични части, района на конкретното находище и начина на ползване.

За изпълнение целите на програмата ще бъдат предприети следните мерки:

- ✓ Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- ✓ Провеждане на периодични разяснителни кампании с цел повишаване екологичната култура на населението по прилагане на Закона за лечебните растения и поднормативните актове към него, както и запознаване жителите на общината със заповедите на Министъра на околната среда и водите и на Регионалната инспекция по околна среда, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по тяхното изпълнение;
- ✓ Съобразяване на издадените позволителни за ползване на лечебни растения със състоянието на ресурсите и осъществяване на контрол по тяхното изпълнение;
- ✓ Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи, наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- ✓ Даване на указания, относно начинът на ползване на лечебните растения на територията на Община Айтос, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с *Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения;*
- ✓ Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на Наредба №2/02.01.2004 г.;
- ✓ Недопускане на палене на стърнища и предотвратяване на горски пожари.

С изпълнение на предвидените мерки се цели постигане на ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

- ➢ ***Избор на регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях***

В Община Айтос няма територии, които да не попадат в границите на защитени територии, изискващи подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

- ***Предложения за разработване на местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен***

В *Наредба за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги на територията на Община Айтос* не е определен реда и съответната такса за издаване на разрешение за ползване на лечебни растения от земи, гори – общинска собственост. В тази връзка е необходимо към цитираната Наредба да се добави Раздел „Такса за лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост“.

Съгласно чл. 24, ал. 1 от ЗЛР - таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните Общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите регламентирани в тарифа, одобрена от Министерския съвет - за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - държавна собственост. За издаване на съответните позволителни за ползване на билки следва да се изготвят и одобрят от ОбС, образци на документи (удостоверение и позволително) съгласно изискванията на ЗЛР. Образци на документи са представени в Приложение към настоящата Програма за опазване на околната среда на Община Айтос.

5.5. Горско стопанство

Горските територии в Община Айтос заемат обща площ от 9261.52 ha, което е 22.99% от общата територия на общината. Най-голям е делът на стопанските гори – 90.66%, следвани от специалните гори (5.18%) и защитните гори (4.15%). Площта на другите горски територии в земеделски земи (с НТП „гори и храсти в земеделски земи“) е 101.84 ha.

Таблица II -32. Баланс на горските територии в Община Айтос

№	Наименование на населеното място	Площ на землище (ha)	Горска територия	% от площта на землище
1	гр. Айтос	7829.03	1642.07	20.97
2	с. Дрянковец	2434.16	296.15	12.17
3	с. Зетьово	689.32	357.63	51.88
4	с. Карагеоргиево	2753.44	1220.81	44.34
5	с. Караново	2888.52	140.27	4.86
6	с. Лясково	2031.84	449.06	22.10
7	с. Малка поляна	1709.17	0.00	0.00
8	с. Мъглен	2333.33	491.09	21.05
9	с. Пещерско	2487.78	739.25	29.72
10	с. Пирне	2509.82	173.09	6.90
11	с. Поляново	821.58	269.99	32.86
12	с. Раклиново	1652.04	969.21	58.67
13	с. Съдиево	2324.12	332.85	14.32
14	с. Тополица	2154.60	734.00	34.07
15	с. Черна могила	1488.94	755.09	50.71
16	д. Черноград	2237.14	432.76	19.34
17	с. Чукарка	1940.16	258.18	13.31
Всичко:		**40284.99**	**9261.52**	**22.99**

**Източник: Общ устройствен план на Община Айтос*

Горските територии на Община Айтос се включват към Държавно горско стопанство (ДГС) „Айтос“. Горското стопанство е териториално поделение на Югоизточно държавно предприятие – гр. Сливен и под контрола на Регионална дирекция по горите гр.Бургас. Разположено е върху територията на две общини – Айтос и Руен. Територията му се

намира в Източна Стара планина и отчасти в района на Задбалканските полета. Горите и горските площи са разположени по склоновете на Карнобатско-Айтоската, Котленско-Върбишката и Еминско-Камчийската планини и само малка част от тях в Айтоско поле.

Държавното лесничейство има неправилна форма с дължина от север на юг около 37.5 km и ширина от изток на запад около 48.8 km. В морфографско отношение, релефът в района на лесничейството обхваща източната част на младите Старопланински нагъвания и малка част от Централно-средногорската морфоструктура (Айтоското поле).

Дърводобивната дейност на стопанството осигурява качествени дървени трупи, дърва за огрев и технологична дървесина.

6. Шум

Шумът в околната среда представлява значителен екологичен риск и заплаха за общественото здраве. Излагането на населението на въздействие на шум се увеличава все повече, в сравнение с други стресови фактори на средата. Контролът и управлението на шума в урбанизираната среда са дефинирани в Директива 2002/49/ЕО *„като част от политиката на Европейската общност да постигне високо равнище на здравеопазването и защита на околната среда”.*

В повечето случаи шумът не само превишава границата на безвредна поносимост, но става неконтролируем поради това, че се отклонява от технико-икономическите възможности за ограничаването му до приетата граница на безвредност. Под шум се разбира всеки нежелан звук, който причинява неприятно или смущаващо възприятие или има увреждащо действие. Няма област и човешка дейност, при които да не се наблюдава шумово излъчване. Шумът в околната среда, причинен от транспортните, промишлените и ремонтните дейности, е един от главните екологични проблеми в урбанизираните територии. Това се дължи на непрекъснато нарастващия брой на транспортните средства. Недостатъците в градоустройствените и в транспортно-комуникационните планове, както и неефективното до този момент планиране и управление на акустичната среда от страна на общинските власти, са фактори, които допълнително утежняват акустичния климат в населените места. Община Айтос не прави изключение в това отношение. Акустичната обстановка се обуславя от наличието на автомобилен и железопътен транспорт. Към това се добавя шумът от комунално-битови дейности, промишлени предприятия, увеселителни заведения и др.

Съгласно извършените проучвания в областта, въздействието на нивата на шума се разделят на следните групи:

- ✓ шум, чието ниво е над 120 dB(A) се счита, че поврежда слуховите органи;
- ✓ шум с ниво 100 – 120 dB(A) за ниските честоти и 80 – 90 dB(A) за средните и високите честоти може да предизвика необратими изменения в органите на слуха и при трайно излагане да доведе до болестно състояние;
- ✓ шум с ниво 50 – 80 dB(A) затруднява разбираемостта на говора;
- ✓ шум с нива около 50 – 60 dB(A), оказват вредно влияние върху нервната система на човека и смущават неговия труд и почивка.

В страната определянето на състоянието на шумовото натоварване в урбанизираните територии се осъществява чрез Национална система за мониторинг на шума в околната среда. Функционирането на системата е регламентирано с Наредба № 54 от 2010 г. на МЗ и МОСВ за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда (обн., ДВ, бр. 3 от 2011 г.).

От 1 януари 2006 година е в сила Закон за защита от шум в околната среда (ЗЗШОС), Обн. ДВ. бр.74 от 13 Септември 2005 г. До тогава липсваха специални нормативни разпоредби, уреждащи ясно и недвусмислено задълженията на отделните институции, относно контрола, оценката и управлението на шума в околната среда.

Анализът на съвременната акустична картина показва, че най-значително въздействие на шумовия фактор се наблюдава в големите градове на страната с население над 100 000 жители. За тези агломерации, в които не попада Община Айтос, съгласно ЗЗШОС е необходимо да бъдат изготвени стратегически карти за шум в околната среда. Стратегическата карта за шум определя местата с констатирано превишаване на стойностите на даден показател за шум, което може да предизвика вредно въздействие върху здравето на хората.

ЗЗШОС не се прилага за шума: предизвикан от лицето, подложено на неговото въздействие; предизвикан от домашни дейности; предизвикан от съседи в жилищни сгради; на работните места; в транспортните средства; в зоните за военни действия. Компетенциите на съответните държавни органи и органите на местното самоуправление, съгласно Закона за защита от шума в околната среда, са както следва:

- Министърът на околната среда и водите организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума излъчван от промишлените инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда.
- Министърът на здравеопазването, чрез съответните органи на регионално ниво, организира:
  - създаването, функционирането и ръководството на националната система за мониторинг на шума в урбанизираните територии в съответствие със Закона за здравето;
  - извършването на оценка на вредните ефекти на шума върху здравето на населението;
  - извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума в околната среда, предизвикан от локални източници на шум.

Съгласно чл. 22 от ЗЗШОС, Кметовете на общини:

- упражняват контрол за спазване на правилата и нормите за изпълнение на строежите по отношение на шума, излъчван по време на строителство и за спазване на забраната по чл.16а, ал. 5 от ЗЗШОС (Забрана за излъчването на шум по време на строителство за времето от 14.00 до 16.00 ч. и от 23.00 до 8.00 ч);
- упражняват контрол за спазване изискванията на Закона в тихите зони и урбанизираните територии;
- организират и регулират движението на автомобилния транспорт в населените места с оглед намаляване на шумовите нива до допустимите норми;
- упражняват контрол за спазване изискванията на чл. 16а, ал. 1 (Забрана за зареждане на обекти за производство, съхраняване и търговия и на обекти в областта на услугите, разкрити и разположени в зони и територии, предназначени за жилищно строителство, рекреационни зони и територии и зони със смесено предназначение, както и в жилищни сгради с повече от едно жилище и сгради със смесено предназначение, за времето от 23.00 до 8.00 ч.) и ал. 6 и чл. 16б, ал. 1.
- при необходимост от извършване на измерване на нивото на шума, контролът се осъществява съвместно с Регионална здравна инспекция (РЗИ).

Наднормено излъчване на шум в околната среда
За територията на Община Айтос няма актуални данни за наднормено излъчване на шум.

Източници на шум
Акустичният режим в населените места се формира от различни източници на шум: транспорт, промишлена, строителна и търговска дейност, спортни и детски площадки, озвучителни уредби и др.

„Промишлени източници на шум“ са инсталациите и съоръженията от промишлеността, включително за категориите промишлени дейности по Приложение № 4 към чл.117, ал. 1 на *Закона за опазване на околната среда (*ЗООС).

„Локални източници на шум“ са търговските обекти, увеселителните заведения, сервизите за услуги и други, разположени на територията, определена като урбанизирана територия по Закона за устройство на територията (ЗУТ).

- ***Източници на шум от транспорт***

Най-голям дял в оформянето на цялостния акустичен режим в населеното място заема транспортният шум. Шумът, предизвикван от автомобилния трафик, е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелентно разположение на пътя и характера на терена встрани от него. Не навсякъде съвременното строителство е съобразено с изискванията за акустичен комфорт. Всичко това води до утежняване на акустичната обстановка в градовете. Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки и товарни, и тези на междуградския транспорт.

Географското разположение на Община Айтос определя значението ѝ като важен транспортен възел, през който перминават пътните връзки, свързващи северните и южните части на страната. Пътната мрежа се състои от участъци от републикански пътища от I, III клас и общински пътища. Държавната пътна мрежа на територията на Община Айтос е представена от следните пътища:

- Път I-6, с международна категоризация Е-773 (Ямбол-Карнобат-Бургас);
- Път III-208 Варна-Дъскотна-Айтос;
- Път III-539 Средец-Дюлево-Русокастро-Трояново-Айтос (Карнобат-Бургас).

Общата дължина на първокласната пътна мрежа е 21.686 km, а на третокласната пътна мрежа е 18.788 km.

До всички населени места от общината има асфалтирани пътища, като общата дължина на общинската пътна мрежа е 94.3 km, която като цяло е по-слабо натоварена от републиканската пътна мрежа.

Ежегодно на територията на Община Айтос се извършват дейности за поддръжка на общинските пътища и уличната мрежа в населените места заложени в капиталовата програма на общината. Източниците на финансиране са както общинския бюджет, така и Оперативните програми на ЕС, за които има одобрени проекти и други източници.
Въпреки липсата на данни от проведени измервания на транспортния шум в общината, може да се приеме, че нивото на акустичното натоварване зависи по-значимо от следните фактори:

1. Степен на моторизация и вид на транспортните средства. Нарастването на броя амортизирани автомобили води до повишаване на шумовото ниво.

2. Интензивност, структура и скорост на транспортните потоци. Както степента на моторизация след определен момент на насищане не влияе пряко върху нивата на шума в околната среда, подобно явление се наблюдава и за елементите интензивност и структура на транспортните потоци.
3. Вид и състояние на пътните настилки по уличната мрежа, брой ленти и платна за движение, наличие/отсъствие на разделителна ивица. Състоянието и видът на уличната мрежа са от съществено значение за нивата на транспортния шум. Многолентовото движение, отделянето на платната с разделителна ивица, асфалтовото покритие, сравнително доброто състояние на платната и естествено големите разстояния до прилежащата застройка са причина за по-добрите акустични условия.

От направени проучвания са установени зависимости на нивата на шума от вида на уличната мрежа (многолентова, брой платна, наличие на разделителна ивица, вкл. ширина) и пътното покритие (паваж, асфалт). От тях следва, че при наличието на две платна, отделени с разделителна ивица, нивото на шума се понижава с 1 до 3 dB(A), а при покритие с паваж се повишава с 1-2 dB(A).

4. Шумопоглъщащи пояси и ограждения до пътните артерии и жилищните райони. Най-рационално, ефективно и екологично се оказва изграждането на зелени шумозащитни пояси. Така например, при озеленено разстояние 25-30 m между жилищна застройка и улична мрежа с активен транспорт, може да се създаде задоволителен шумопоглъщащ ефект. Със зелените шумозащитни пояси се постига по-естетична, екологична и защитена от шума селищна среда.

Железопътният транспорт на територията на Община Айтос се осъществява от ж.п. магистрала, обслужвана от 2 гари (гара Черноград и гара Айтос) и 2 спирки (Тополица и Карагеоргиево). Дължина на железопътната мрежа е 21.426 km. Техническото състояние на релсо-траверсовата скара е добро и гарантира заложените в графика за движение на влаковете скорости.

- ***Източници на шум от битов характер***

На второ място са локалните източници на шум и шума от битов характер – строителни и ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи, комунално-битови дейности и др.

Следващият по значение фактор, влияещ върху акустичната среда на града е шумът излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, сервизи за услуги и др. разположени на урбанизираната територия. Контролът върху шума в околната среда, причинен от локални източници на шум на територията на общината се контролира от РЗИ – Бургас.

В РЗИ-Бургас не са постъпвали сигнали и жалби за наднормени нива на шум в околната среда, причинени от локални източници на шум на територията на Община Айтос.

- ***Индустриален шум***

Шумът от производствените дейности е на последно място в региона. В голямата си част те са обособени в промишлена зони или са извън границите на населеното място.

Промишлеността в общината е представена от предприятия на преработващата и добивната промишленост – хранително-вкусова, дърводобив и дървопреработвателна промишленост, производство на облекло и други текстилни изделия, и др. вид промишленост.

Преработваща промишленост

- Металообработване – представено е от следните фирми: „Термолукс-Радиатори“ ООД – цех за производство на фитинги и радиатори в гр. Айтос; „Интер-фитингс“ ООД – производство на радиатори и фитинги, гр. Айтос; „СИМПТО“ АД – производство на инструменти и нестандартни изделия, метални изделия, конструкции и профили, гр. Айтос.
- Химическата промишленост е представена от следната фирма – „Интерпласт 1“ ЕООД, гр. Айтос – производство на изделия от пластмаса.
- Електронна промишленост – „Нова кабел“ ООД – производство на кабели и проводници в гр. Айтос.
- Хранително-вкусовата промишленост е представена от производството на хранителни продукти и напитки - „Алмар Сийфуд“ АД – предприятие за производство на рибни и други морски продукти, гр. Айтос; „Десий“ ООД – производство на хляб и хлебни изделия, гр. Айтос; ЕТ „Дивекс – Георги Георгиев“, гр. Айтос – производство на яйца; „Краси – К – Красимир Костов“ ЕТ – цех за произвоство на сладкарски изделия, гр. Айтос; „Хелиос милк“ ЕООД – производство на млечни продукти, гр. Айтос.
- Производство на облекло и други текстилни изделия е локализирано на територията на град Айтос – „Аглая текс“ ЕООД – шивашки цех, „Норд гард“ ЕООД – шивашки цех, „Модатекс Европа“ ЕООД – производство на работно облекло, ЕТ „Анджи-Ангелина Данова – производство на текстилни изделия.
- Дървообработваща и мебелна промишленост е представена от следните предприятия на територията на гр. Айтос: „Айс-лес“ ООД – преработка и производство на дървесина, производство на заготовки за паркет, „Мурад 61“ ООД – продажба и производство на мебели, „Арекс“ ЕООД – производство на изделия от дървен материал; „ДЕЛТА МЕБЕЛ ГРУП“ ЕООД – производство на мебели.
- Парфюмерийна промишленост – „Био лавентел“ ООД – дестилерия за етерични масла в гр. Айтос.
- Промишленост за производство на строителни материали – в този отрасъл е включена фирма „Кидекс трейд“ ЕООД – бетонов възел, гр. Айтос.

Добивна промишленост:

- Представена е от добив на строителни материали и суровини по открит способ (кариери).

Население подложено на въздействие

Най-неблагоприятните зони с акустичен дискомфорт в града са в централтата градска част, обхваната от вътрешния транспортен периметър, където са разположени повечето административни институции, учебни и здравни заведения и др. Също така на негативното влияние на шума са подложени живеещите на главните улици на града, както и живеещите в близост до основните пътни артерии, ж.п. гара и промишлената зона на гр. Айтос.

Регионалните здравни инспекции са органите, които ежегодно изготвят шумови характеристики на населените места. Чрез тези характеристики се извършва комплексна оценка на шумовото натоварване на всички областни градове в страната, включително и на някои по-големи населени места.

РИОСВ-Бургас контролира шума, излъчван в околната среда от дейността на промишлени инсталации и съоръжения. Измерванията на нивата на шум се осъществяват по утвърдена

от МОСВ, Методика за определяне на общата звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шума в мястото на въздействие. Съгласно ЗЗШОС, обектите трябва да осъществяват дейността си по начин, който да не допуска излъчване на шум в околната среда над граничните стойности, регламентирани в таблици 1 и 2 на Прирожение № 2 на *Наредба №6/26.06.2006г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението* (Обн., ДВ, бр.58/18.07.2006г.). Граничните стойности на показателите за шум, съгласно Наредба №6/2006г. са посочени в Таблица II-33.

Табл. II-33. Гранични стойности на нивата на шума в различните територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях	**Еквивалентно ниво на шума в dB (A)**		
	ден	**вечер**	**нощ**
Жилищни зони и територии:	55	50	45
Смесени централни градски части	60	55	50
Територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик	60	55	50
Територии, подложени на въздействието на релсов железопътен и трамваен транспорт	65	60	55
Територии, подложени на въздействието на авиационен шум	65	65	55
Производствено-складови територии и зони	70	70	70
Зони за обществен и индивидуален отдих	45	40	35
Зони за лечебни заведения	45	35	35
Зони за научноизследователска и учебна дейност	45	40	35
Тихи зони извън агломерациите	40	35	35

За гражданите проблем се явява шумът от търговски обекти и развлекателни заведения, намиращи се в жилищни сгради или в непосредствена близост до тях.

С *Наредба №4/27.12.2006 г. за ограничаване на вредния шум чрез шумоизолиране на сградите при тяхното проектиране и за правилата и нормите при изпълнението на строежите по отношение на шума, излъчван по време на строителство* (Обн., ДВ, бр.6/19.01.2007 г.) се цели в процеса на проектиране да се осигури защита от шум и достигане на граничните стойности в помещенията на жилищните и обществени сгради. Граничните стойности на показателите за шум, съгласно Наредба № 6/2006 г. са посочени в Таблица II-34.

Таблица II-34. Гранични стойности на нивата на проникващ шум в помещения на жилищни сгради, сгради със смесено предназначение и обществени сгради, включително обекти с обществено предназначение

Предназначение на помещенията	**Еквивалентно ниво на шума, dB (A)**		
	ден	**вечер**	**нощ**
Стаи и операционни зали в лечебни заведения	30	30	30
Жилищни стаи, занимални и спални помещения в детските заведения, спални помещения в общежития, стаи за настаняване в места за настаняване по смисъла	35	35	30

Предназначение на помещенията	Еквивалентно ниво на шума, dB (A)		
	ден	вечер	нощ
на § 1, т. 9, буква "в" от допълнителните разпоредби на Закона за здравето			
Лекарски кабинети в лечебни заведения, зали за конференции, зрителни зали на театри и кинозали	40	40	35
Класни стаи и аудитории в учебни заведения, заведения за научноизследователска дейност, стаи за обучение в школи и центрове за работа с деца, читални	40	40	40
Работни помещения в административни сгради	50	50	50
Зали за консумация в обекти за обществено хранене, фоайета на театри и кинозали, клубове, бръснарски, фризьорски и козметични салони, ателиета за татуировки и поставяне на обеци и други подобни изделия на различни части на тялото, балнеолечебни (медикъл СПА) центрове, СПА центрове, уелнес центрове и таласотерапевтични центрове и сауни	55	55	55
Търговски зали на магазини, зали за пътници в гари	60	60	60

Изводи:

Като цяло шумовото натоварване в общината не надвишава допустимите норми. Най-голям е делът на шумовото натоварване от транспорта. Шумовата среда в района на общината се нарушава основно от транспортния поток по протежение на главен път I-6, с международна категоризация Е-773 (Ямбол-Карнобат-Бургас), като през летния сезон натоварването му е по-високо.

На територията на общината няма предприятия/съоръжения и инсталации, чиито производствени процеси произвеждат вредни шумове. Промишлените предприятия са изнесени в Промишлената зона на града; транзитното движение е изнесено по околовръстни пътища. В останалите населени места няма източници на шум.

Към настоящият момент в Община Айтос няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, излъчван от различните източници и нивото на шума в местата на въздействие.

Шумът, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните сервизи и авторемонтните работилници, разположени в непосредствена близост до жилищните сгради е фактор, който допринася за съществуващия дискомфорт в населените места от общината.

Ежегодно със средства от общинския и републиканския бюджет, както и със средства по оперативни програми се извършват дейности по обновяване, реконструкция, рехабилитация и поддържане на улични и тротоарни настилки, благоустройство на крайпътните и междублоковите пространства и поддържане на територииите определени за зелени площи с цел ликвидиране на потенциални източници на шум.

С цел минимизиране на шумовите емисии се реализират и проекти по изграждане и възстановяване на зони за отдих, изграждане на пешеходни алеи, детски кътове, засаждане на подходяща дървесна растителност.

Насоки и мерки за намаляване на шумовото натоварване в селищата и на работните места съгласно действащото екологично законодателство:

- Реконструкция и ремонти на пътните настилки;
- Регулиране на пътния трафик в гр. Айтос чрез подходяща организация на движението;
- Изграждане и поддържане на велоалеи на територията на гр. Айтос;
- Засаждане на нова подходяща дървесна и храстова растителност;
- Упражняване на контрол върху планирането, изграждането и експлоатацията на обектите, източници на интензивен шум, обектите, подлежащи на усилена шумова защита и факторите, влияещи върху формирането на акустичната среда;
- Провеждане на информационни кампании за обществеността, в т.ч. ежегодно организиране на „Седмица на мобилността“ и „Ден без автомобили“, като целта е да се включат различни обществени групи.

7. Зелени площи в Община Айтос

Развитието на зелената екосистема на територията на общината оказва положителен ефект върху качеството на въздуха и намаляване на замърсяванията от транспорта и бита, намаляване на шума, запрашеността и вредните газове в атмосферата. Зелените площи имат изключително важно значение за осигуряване на места за отдих и развлечения на населението. Създаването на нови и поддържане на съществуващи алеи, паркове за отдих и кътове за детски игри ще подобрят състоянието на околната среда и ще способстват за по-добър екологичен комфорт на населението и гостите на общината.

Зелените площи в Община Айтос са 116.56 ha, което представлява 0.29% от територията ѝ, от които 68.45 ha са разположени в строителните граници на населените места. Терените с предназначение за гробищни паркове са с площ 18.30 ha. Обектите за спорт и атракции, които също са част от зелената система на общината, заемат площ от 22.49 ha, от които 17.71 ha са в рамките на населените места.

Разпределението на зелените площи на в гр. Айтос и населените места от общината със съответната площ е представено в следната таблица II-35:

Таблица II-35. Зелени площи в Община Айтос

Вид територия	В границите на населените места	Извън границите на населените места	Общо	% от територията
	площ (ha)	площ (ha)	площ (ha)	
гр. Айтос				
Територии за спорт и атракции	7.81	1.38	9.19	0.12
Територии за озеленяване, паркове и градини	43.00	40.90	83.91	1.07
Територии за гробищни паркове	0.00	6.63	6.63	0.08
с. Дрянковец				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.50	0.00	0.50	0.02
Територии за гробищни паркове	0.00	0.78	0.78	0.03
с. Зетьово				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.05	0.00	0.05	0.01
Територии за гробищни паркове	0.00	0.15	0.15	0.02

Вид територия	В границите на населените места	Извън границите на населените места	Общо	% от територията
	площ (ha)	площ (ha)	площ (ha)	
с. Карагеоргиево				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.42	0.00	0.42	0.02
Територии за гробищни паркове	0.00	0.66	0.66	0.02
с. Караново				
Територии за спорт и атракции	2.19	0.00	2.19	0.08
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.13	4.97	5.10	0.18
Територии за гробищни паркове	0.00	0.62	0.62	0.02
с. Лясково				
Територии за спорт и атракции	1.62	0.00	1.62	0.08
Територии за озеленяване, паркове и градини	1.08	0.00	1.08	0.05
Територии за гробищни паркове	0.00	0.64	0.64	0.03
с. Малка поляна				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	3.82	0.00	3.82	0.22
Територии за гробищни паркове	0.00	0.34	0.34	0.02
с. Мъглен				
Територии за спорт и атракции	1.01	0.00	1.01	0.04
Територии за озеленяване, паркове и градини	2.59	0.00	2.59	0.11
Територии за гробищни паркове	0.00	2.45	2.45	0.11
с. Пещерско				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	3.23	0.00	3.23	0.13
Територии за гробищни паркове	0.00	0.86	0.86	0.03
с. Пирне				
Територии за спорт и атракции	1.03	2.65	3.67	0.15
Територии за озеленяване, паркове и градини	4.61	0.00	4.61	0.18
Територии за гробищни паркове	0.00	0.47	0.47	0.02
с. Поляново				
Територии за спорт и атракции	0.57	0.00	0.57	0.07
Територии за озеленяване, паркове и градини	1.06	1.21	2.27	0.28
Територии за гробищни паркове	0.00	0.45	0.45	0.06
с. Раклиново				
Територии за спорт и атракции	0.36	0.00	0.36	0.02
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.70	0.00	0.70	0.04
Територии за гробищни паркове	0.00	0.48	0.48	0.03
с. Съдиево				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.00	0.00	0.00
Територии за озеленяване, паркове и градини	1.81	1.03	2.84	0.12
Територии за гробищни паркове	0.49	0.00	0.49	0.02
с. Тополица				
Територии за спорт и атракции	0.99	0.00	0.99	0.05
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.37	0.00	0.37	0.02
Територии за гробищни паркове	0.00	1.59	1.59	0.07

Вид територия	В границите на населените места	Извън границите на населените места	Общо	% от територията
	площ (ha)	площ (ha)	площ (ha)	
с. Черна могила				
Територии за спорт и атракции	0.50	0.00	0.50	0.03
Територии за озеленяване, паркове и градини	2.98	0.00	2.98	0.20
Територии за гробищни паркове	0.00	0.43	0.43	0.03
с. Черноград				
Територии за спорт и атракции	0.00	0.75	0.75	0.03
Територии за озеленяване, паркове и градини	0.40	0.00	0.40	0.02
Територии за гробищни паркове	0.00	0.56	0.56	0.02
с. Чукарка				
Територии за спорт и атракции	1.64	0.00	1.64	0.08
Територии за озеленяване, паркове и градини	1.69	0.00	1.69	0.09
Територии за гробищни паркове	0.00	0.69	0.69	0.04

**Източник: Общ устройствен план (ОУП) на Община Айтос*

Предвижданията на ОУП по отношение на зелената система включват:

Територии в и извън границата на населените места

- **Територии за озеленяване, паркове и градини**

Тези терени са предимно в границите на урбанизираните територии на общината и в тях се включват всички паркове, градини, зелени пояси около водните обекти и уличното озеленяване. В гр. Айтос, с. Караново и с. Поляново извън границите на населеното място има терен за „обществен извънселищен, горски парк“ с обща площ от 47.08 ha.

Съгласно Чл.31 от „Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони“, нормативите за площта на обществените озеленени площи за широко и специфично ползване във всички села е 4 m^2/жител. В общината площта на съществуващите терени за озеленяване, паркове и градини е 116.56 ha, а прогнозата за населението към 2033 г. е то да достигне до 24961 души, при което на жител се пада по 46.70 m^2.

- **Територии за спорт и атракции**

В проекта на ОУПО Айтос се предвижда отреждането на един нов терен за спорт и атракция – в село Тополица с площ от 1.02 ha, разположен в северозападната страна на селото. Като цяло не е необходимо строителство на нови спортни площадки, а е нужно предимно обновяване и рехабилитация на съществуващите.

Проучванията за наличните спортни обекти на територията на общината показват, че те надвишават нормативните изисквания спрямо брой и площ. От друга страна тяхното физическо състояние е лошо и имат нужда от рехабилитация и поддръжка. Следователно ОУПО Айтос не предвижда други нови терени за спорт и атракции, а насоките в този сектор би следвало да са за благоустроеност на съществуващите такива.

- **Терени за гробищни паркове**

Съществуващите гробищни паркове в Община Айтос са разположени предимно извън границите на селищните образувания – 17.82 ha, като изключение прави гробищният парк в с.Съдиево с площ 0.49 ha. Тъй като някои от терените са с изчерпан капацитет е

необходимо да се предвидят нови терени за гробищни паркове. В ОУП се предвиждат дванадесет нови терена с обща площ от 9.34 ha, разположени извън границите на населените места, в непосредствена близост до съществуващите гробищни паркове. Изключение прави с. Карагеоргиево и по конкретно вилната му зона, която има увеличение на съществуващия гробищен парк съгласно плана по Параграф 4 за местност „Бункера“ с площ от 0.50 ha. Общата площ на съществуващите и новите гробищни паркове в общината е 27.64 ha.

Североизточно от гр. Айтос се намира най-големия по площ парк в общината, а именно - лесопарк „Славеева река“. Общата площ на имота на парка е 381.305 dka. Лесопаркът има два пешеходни подхода и един автомобилен. На територията на парка се намират: детски площадки, кътове за отдих, множество чешми и мостове, лятна естрада и зоокът. По цялото продължение на парка преминава Славеева река, от където идва и името на парка.

Главният подход към парка е от югозапад. Ежегодно в началото на месец юни на съществуващата лятна естрада се провежда фолклорен фестивал „Славееви нощи“.

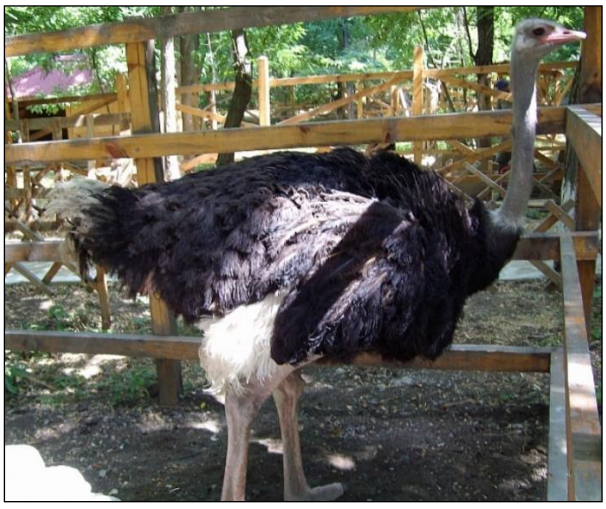
През 2019 г. е реализиран проект „Изграждане и възстановяване на зони за обществен отдих в лесопарк „Славеева река“, гр. Айтос.

На територията на лесопарка се намира и Зоопарк – Айтос, създаден през 1969 г. Обектът е регистриран животновъден обект и се стопанисва от Община Айтос. Зоопарк - Айтос предлага на своите посетители жива експозиция от представители на животинския свят, представена от голямо разнообразие от птици, всеядни, тревопасни, примати и водоплаващи.

Най–голямото видово разнообразие е в сектора на птиците. Зоопаркът разполага с добра база за водоплаващи птици – във всяка волиера има изградени водни басейни с постоянно течаща вода, които напълно задоволяват екологичните нужди на птиците. Най-атрактивните видове в Зоопарка са са кафява мечка, щрауси, лами, пони, елен-лопатар, муфлони, миещо мече, маймуни, голямо разнообразие на гълъби, мандаринки, фазани и пауни (Снимки 4, 5, 6 и 7).

Снимка 4. Кафява мечка (Ursus arctos)

Снимка 5. Щраус (Struthio camelus)

Снимка 6. Лама (Lama glama)

Снимка 7. Муфлон (Ovis orientalis ssp.)

В рамките на Националната кампания „Чиста околна среда", със средства на Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) за периода 2017-2021 г. на територията на общината са одобрени и реализирани следните проекти:

- Проект „Озеленяване и възстановяване на зона за отдих, находяща се в централната част на гр. Айтос, Община Айтос" – 2017 г.;
- Проект на ДГ „Славейче, гр. Айтос „Нашата детска градина модерна и зелена" – 2018 г.;
- Проект „Озеленяване и възстановяване на зона за отдих с детски кът, находяща се в гр. Айтос" – 2019 г.;
- Проект на ДГ „Детелина", с. Тополица, общ. Айтос „Екозона Детелина от ДГ „Детелина", с. Тополица, общ. Айтос" – 2019 г.;
- Проект „Изграждане на градинка със зона за отдих върху общински терен в централната част на гр. Айтос" – 2020 г.
- Проект на СУ „Никола Йонков Вапцаров", гр. Айтос „Обичам природата и аз участвам" – 2020 г.;
- Проект на ДГ „Пролет", гр. Айтос „Заедно за мечтания кът в ДГ „Пролет", гр. Айтос" – 2020 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен в с. Тополица, Община Айтос – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен и изграждане на детски кът в с. Карагеоргиево, Община Айтос" – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен и изграждане на детски кът в с. Пещерско, Община Айтос" – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и обновяване на зона за отдих на общински терен в с. Мъглен, Община Айтос" – 2021 г.
- Проект „Почистване, облагородяване и създаване на зона за отдих на общински терен в с. Пирне, Община Айтос" – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен и изграждане на детски кът в с. Чукарка, Община Айтос" – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен и изграждане на детски кът в с. Съдиево, Община Айтос – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и създаване на зона за спорт и отдих на общински терен в село Поляново, Община Айтос – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терени и изграждане на детски кът в с. Малка поляна, Община Айтос" – 2021 г.;

- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен в село Дрянковец, Община Айтос“ – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на общински терен и изграждане на детски кът в с. Черна могила, Община Айтос“ – 2021 г.;
- Проект „Почистване, озеленяване и създаване на зона за отдих на общински терен в село Зетьово, Община Айтос“ – 2021 г.;
- Проект „Почистване и облагородяване на общински терен, представляващ междублоково пространство в град Айтос“ – 2021 г.;
- Проект на ДГ „Калина малина“, гр. Айтос „Аз обичам природата - и се грижа за опазването и от ДГ „Калина малина“, гр. Айтос“ – 2021 г.

През м. Юли 2020 г. Община Айтос подписа договор за финансиране на съвместен проект със Специализираната администрация на Провинция Одрин, Република Турция. Финансирането е по покана на Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ, водещ партньор е Администрацията на Одрин. Проектът „Подобряване опазването на околната среда в Одрин и Айтос“ е финансиран по Приоритетна ос 1. Околна среда, Специфична цел 1.2. Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси чрез съвместни инициативи в трансграничния район.

В рамките на проекта е закупено ново оборудване и техника за поддържане на парковите и зелените площи в общината - автомобил–самосвал, трактор, мулчер, раздробител за клони, листосъбирач, свредел, храсторез и др. Също така са разработени образователно обучителни материали, свързани с процесите по опазване на природата и управление на отпадъците.

Новият проект надгражда първият общ проект на Айтос и Одрин, който е успешно финализиран през м. Юни 2018 г. С безвъзмездното финансиране по първия съвместен трансграничен проект, Община Айтос закупи техника и оборудване за възстановяване, поддържане и опазване на зелената инфраструктура и зелени площи на своята територия. Оборудването, което беше закупено е парков трактор, моторна пръскачка, моторна прътова кастрачка, специализиран моторен трион, автовишка и контейнери за зелени отпадъци.

Поддържането на озелененните площи се извършва от служителите на общинска администрация. В техните правомощия е периодичното косене на тревните площи, извършването на просветляване на декоративните дървета и др. вид озеленителни мероприятия. Необходимите средства за изграждане и поддържане на декоративната растителност в общинските зелени площи се осигурава чрез бюджетни средства на общината.

Основни проблеми за зелените площи на територията на Община Айтос:

- Неправомерно паркиране на автомобили в зелените площи на територията на общината;
- Проблем за озелененните площи е опазването им от преминаващи животни, които разрушават и нанасят щети върху цветните насаждения;
- Липса на достатъчно финансови средства и техника за поддържане на съществуващата растителност.

Насоки и мерки за опазване и увеличаване на зелените площи съгласно действащото законодателство:

- Поддържане на зелените площи, паркове и детски площадки на територията на общината.
- Изграждане на преградни съоръжения срещу паркирането на моторни превозни средства върху зелените площи;
- Своевременно почистване на изсъхнали дървета по протежение на уличните платна;
- Изпълнение на задълженията съгласно Наредба за изграждане, стопанисване, контрол и опазване на зелената система на територията на Община Айтос.

8. Радиационна обстановка и влияние на нейонизиращи лъчения

Министерството на околната среда и водите, чрез Изпълнителната агенция по околна среда и Регионалните лаборатории за радиационни измервания в Бургас, Варна, Враца, Монтана, Плевен, Пловдив и Стара Загора, осъществява системни наблюдения за радиационното състояние на околната среда в Р България по утвърдена мрежа от пунктове и съответна периодичност.

Показателите, по които се извършват непрекъснати и периодични наблюдения са: радиационен гама фон - мощност на дозата [nGy/h], специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди в почви, дънни утайки и отпадъчни продукти [Bq/kg], обща бета-активност и тритий [Bq/l], съдържание на естествен уран [mg/l] и радий-226 [mBq/l] в повърхностни, сондажни и отпадъчни води, обемна специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди в аерозолни проби [μBq/m3] и [mBq/m3] и концентрация на радон в приземен слой въздух [Bq/m3].

Във връзка с необходимостта от актуализиране на мрежата от радиологичен мониторинг поради настъпили промени на радиационното състояние в райони с обекти потенциални замърсители вследствие на естествена рекултивация, прекратяване и ликвидиране на дейността на наблюдавани обекти, промени в ландшафта на някои мониторингови пунктове и показана устойчивост в стойностите на определяните показатели е издадена Заповед № РД-295/28.04.2017 г. на Министъра на околната среда и водите, с която е утвърдена мрежа за провеждане на радиологичен мониторинг на околната среда, включваща: пунктове, наблюдавани показатели и периодичност.

Радиационен гама-фон

Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда, специфична за всеки пункт, област, регион. Известно е, че естествените радионуклиди: уран, радий, торий и продуктите от техния разпад, както и радиоактивните изотопи на калия, рубидия и др., имат широко разпространение в земната кора. Поради своите специфични физико-химични свойства те имат конкретно присъствие в състава на отделните компоненти на околната среда: литосферата (скали, почви), хидросферата (подземни, речни, езерни и морски води), въздуха, флората и фауната.

В резултат от дейността на човека става допълнително обогатяване на елементите на околната среда с естествени и техногенни радионуклиди и тяхното пространствено преразпределение. Тези антропогенни източници на радиоактивност обуславят техногенната компонента на радиационния фон. Към тях следва да се отнесат:

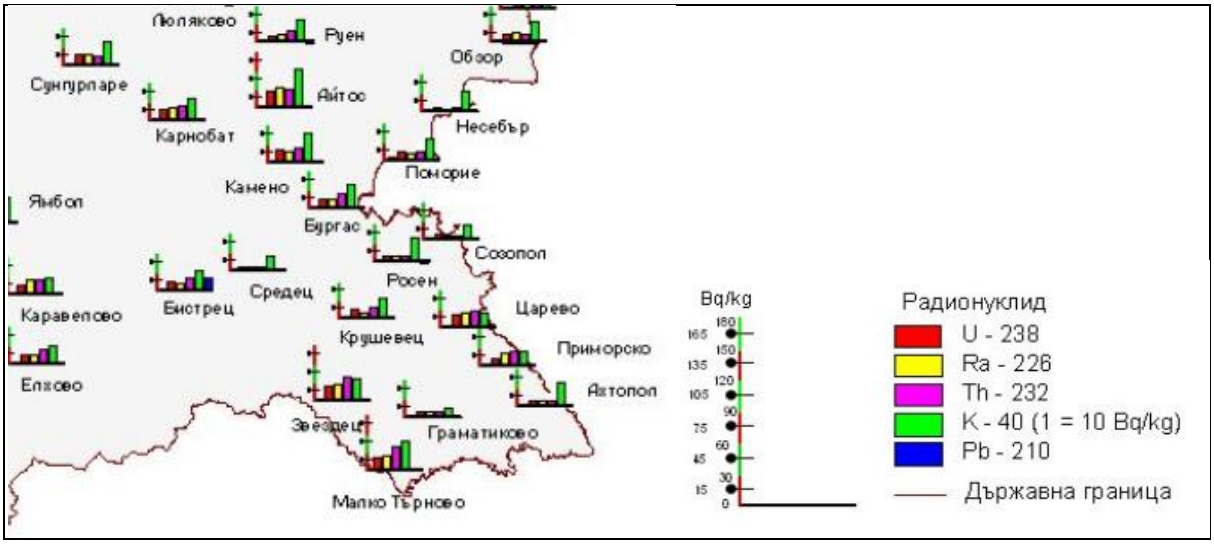
- отпадъчните води и отбитата скална маса при миннодобивната дейност на тежки и редки метали;

- газоаерозолните изхвърляния от обектите на атомната енергетика и топлоенергетиката;
- сгурията и пепелината от топлоцентралите, работещи с твърдо гориво;
- минералните торове, получени от някои фосфорити;
- строителните материали.

Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол (НАСНК) на радиационния гама - фон се състои от 26 локални мониторингови станции, измерващи мощността на дозата. Станциите са разположени по цялата територия на страната, работят в непрекъснат режим и изпращат данни в централната станция в ИАОС. Автоматизираната система има за цел своевременното установяване на инцидентно повишаване на радиационния гама-фон.

Конкретни стойности за радиационния гама-фон се публикуват всеки ден на страницата на Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), чрез Ежедневен бюлетин за радиационната обстановка.

При наблюдението на радиационното състояние на необработваеми почви в цялата страна не са констатирани надфонови стойности на специфичната активност на естествените и техногенни радионуклиди. Характерните специфични активности на естествените радионуклиди за повърхностния почвен слой (0 ÷ 20 cm) в отделни мониторингови пунктове в близост до територията на общината са представени на следващата фигура.

Фигура II-23. Специфична активност на естествени радионуклиди в необработваеми почви
**Източник: ИАОС*

Няма данни за наличие на радиоактивно замърсяване на повърхностните, подземните и питейни води в региона. Не са наблюдавани завишени концентрации техногенни радионуклиди.

Нейонизиращи лъчения
Електрическите и магнитните полета съществуват естествено в природата и са фактор, присъстващ в живота на хората. Познати са много природни източници създаващи електромагнитна енергия, като слънчевото лъчение, бурите, мълниите и електромагнитното лъчение от космическите обекти. Всички тези фактори формират естествения електромагнитен фон на Земята.

С еволюцията на човечеството и развитието на науката и техниката, с развитието на безжичните технологии и социалното поведение на хората, все повече изкуствени източници на електромагнитни полета (ЕМП) съпътстват живота на съвременния човек - уреди за диагностика и лечение в медицината, далекопроводи за пренос на електрическа енергия, навигационните уреди и други. При телевизията, радиото и мобилните комуникации електромагнитните вълни са необходимост, тъй като те са средство за пренасяне на цялата безжична информация и сигнали. Това доведе до появата на множество нови източници на електромагнитни лъчения извън и в населените места.

Съвременните средства за комуникация създават нейонизиращо електромагнитно поле. Това поле е нискоенергийно и неговите честота и мощност не са достатъчни, за да разрушат молекулите в тялото. Нейонизиращото електромагнитно поле е съвсем различно от йонизиращото излъчване, което се асоциира с рентгеновите и гама-лъчите и техните биологични ефекти върху хората. Няма доказателства за нездравословни ефекти от радиочестотните полета, които са под нивата в международно приетите ограничения. Единственият доказан от науката ефект в тази част на честотния спектър (нейонизиращите лъчения) е повишаване на телесната температура, т.нар. топлинен ефект. Този ефект е установен само при определени производствени източници – индукционно загряване на метали, заваряване на диелектрици и други.

Един от най-често срещаните източници на нейонизиращи лъчения са базовите станции на мобилните оператори и радиопредавателните кули – съоръжения, проектирани за предаване на радиосигнали. Тъй като полевата сила бързо отслабва с разстоянието, повечето хора са изложени само на малка част от препоръчителния максимум.

Съгласно действащото законодателство в Република България, нейонизиращите лъчения в жилищни, производствени, обществени сгради и урбанизирани територии са фактори на жизнената среда и подлежат на регистрация и контрол, а обектите, източници на нейонизиращи лъчения са обекти с обществено предназначение и също подлежат на държавен здравен контрол.

Съгласно чл. 36, ал. 3 от Закона за здравето, Регионалните здравни инспекции създават и поддържат публичен регистър на обектите с обществено предназначение, в т.ч. обектите, източници на нейонизиращи лъчения.

Праговете за ЕМП за населените места само в радиочестотния и микровълновия обхвати у нас се регламентират с Наредба *№9/1991г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти* (Обн. ДВ. бр. 35 от 3 Май 1991 г., попр. ДВ. бр. 38 от 14 Май 1991 г., изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.). Съгласно наредбата се определят нормите и изискванията за защита на населението от вредното въздействие на електромагнитни полета в честотния обхват от 30 kHz до 30 GHz, при които се извършва предварителен санитарен контрол, оценяващ хигиенно защитната зона още при проектирането, а след монтиране на излъчващите съоръжения се прави оценка на ЕМП чрез измерване на интензитета или плътностите на мощност на ЕМЛ от лаборатории на РЗИ.

Съгласно наредбата, излъчвателите на енергия на ЕМП (радио- и телевизионни предаватели и ретранслатори, радиолокаторни и навигационни станции и др.) се разполагат така, че напрегнатостта и плътността на мощност на ЕМП в района на населените територии да не превишават пределно допустимите нива, посочени в Наредба №9/1991г. и Таблица II-36.

Таблица II-36. Пределно допустими нива на напрегнатостта и на плътността на енергийния поток на ЕМП в населена територия

№ по ред	Честотния обхват, в който работи излъчвателят	Пределно допустимо ниво
1.	от 30 до 300 kHz	25 V/m
2.	от 0.3 до 3 MHz	15 V/m
3.	от 3 до 30 MHz	10 V/m
4.	от 30 до 300 MHz	3 V/m
5.	от 0.3 до 30 GHz	10 μW/cm2

Източниците на ЕМП на територията на Община Айтос са: електропроводи; трафопостове, подстанции за високо напрежение; захранващи жилищни квартали; радиопредаватели, базови централи за мобилни комуникации на мобилните оператори; радарни системи на МВР и др. Към източниците на ЕМП, които могат да създадат здравни проблеми на населението, могат да се отнесат и уредите за ежедневна употреба като: монитори на компютри, битови електрически уреди, медицинска апаратура за диагностика и лечение, мобилни телефони и т.н.

Насоки и мерки за контрол на радиационната обстановка съгласно действащото екологично законодателство:

- Оптимизиране и усъвършенстване на взаимоотношенията между мобилните оператори, обществеността и общинските органи;
- Установяване съответствието на нивата на електромагнитните полета с действащите норми и изисквания на Наредба № 9 от 14.03.1991 г. на МЗ и МОСВ за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно – защитни зони около излъчващи обекти (обн., ДВ, бр. 35 от 1991 г.);
- Мониторинг на ЕМП и оценка на здравния риск за населението от съответните здравни органи.

9. Управленски ресурси

Задълженията на общинските власти в областта на околната среда са регламентирани с чл.15, ал.1 от Закона за опазване на околната среда, съгласно който Кметовете на общини:

- информират населението за състоянието на околната среда съгласно изискванията на закона;
- разработват и контролират заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- организират управлението на отпадъци на територията на общината;
- контролират изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- организират и контролират чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- определят и оповестяват публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и контролират изпълнението на техните задължения;
- организират дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;

* определят длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по този закон;
* осъществяват правомощията си по специалните закони в областта на околната среда;
* определят лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на ОС.

Общинската администрация в Община Айтос е организирана на ниво дирекции. Административното ръководство се осъществява от секретар, заместник кмет и главен архитект, които са на пряко подчинение на Кмета. Организацията на дейността, функционалните задължения и административните звена в общинската администрация, са определени в утвърденият със Заповед № РД-08-349/27.05.2020 г. на кмета на Община Айтос, „*Устройствен правилник на общинска администрация Айтос*".

Общинската администрация е разделена в две основни направления – „Обща администрация" и „Специализирана администрация".
Общата администрация е разпределена в една дирекция:

Дирекция „Административно правно и информационно обслужване".
Дирекцията е разпределена в два отдела, както следва:

- Отдел „Гражданска регистрация и административно обслужване";
- Отдел „Правно нормативно обслужване и обществени поръчки".

Специализираната администрация е разпределена в три дирекции и един отдел:

Дирекция „Териториално и селищно устройство и регионално развитие".
Дирекцията е разпределена в три отдела, както следва:

- Отдел „Териториално селищно устройство";
- Отдел „Инвестиционни дейности и регионално развитие";
- Отдел „Благоустрояване".

Дирекция „Финанси, бюджет и данъчно облагане";
Дирекция „Култура, образование, вероизповедание, здравеопазване и спорт".

- Отдел „Общинска собственост".

Общата численост на администрацията (включваща Кмет на община, зам. Кмет, секретар, кметове на кметства, кметски наместници, гл. архитект, гл. вътрешен одитор, старши вътрешен одитор) е 102 бр.

❖ **Структура на администрацията в сектор опазване на околната среда**

В Община Айтос основните функции, свързани с политиката по опазване на околната среда, в т.ч. и с управление на отпадъците, се изпълняват от Дирекция „Териториално и селищно устройство и регионално развитие", чрез Отдел „Териториално селищно устройство". Съгласно утвърдения от Кмета на Община Айтос, Устройствен правилник на общинската администрация, задълженията в направление „Екология" се свеждат до следното:

- Осигурява синхронизирането между местната, националната и европейската политика в областта на опазването на околната среда;
- Организира разработването, актуализацията и осъществява контрол по изпълнението на общинските програми за опазване на околната среда, управление на отпадъците и управление качеството на въздуха, както и Стратегията на Община Айтос в частта по околна среда;

- Планира необходимите средства за извършване на дейностите по управление на отпадъците на територията на Община Айтос и контролира разходването им съгласно одобрената План-сметка от Общинския съвет;
- Подпомага организацията и провеждането на процедури по ОВОС, ЕО и комплексни разрешителни за обекти и дейности на територията на Община Айтос;
- Съдейства за организиарнето на процедури за възлагане на обществени поръчки по Закона за обществените поръчки, чиито обекти са свързани с устойчиво развитие, екология и опазване на околната среда;
- Организира поддържането на база данни за компонентите на околната среда и информиране на обществеността за качеството на околната среда;
- Организира и провежда контролната дейност на Община Айтос в сферата на опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда;
- Организира разработването и прилагането на местни нормативни документи в сферата на опазване на околната среда;
- Организира експертната дейност на Община Айтос за опазване на околната среда, в т.ч. подготовка на становища, участие в експертни екологични съвети, общински и междуведомствени комисии, обществени обсъждания на ДОВОС.

В състава на Общински съвет – Айтос функционира Постоянна комисия по „Общинска собственост, териториално селищно устройство, стопански дейности и екология“, състояща се от председател, зам. председател и 5-ма членове общински съветници.

❖ **Общинска нормативна уредба в областта на околната среда**

Наредба за Управление на отпадъците на територията на Община Айтос (*Приета с решение № 617 от заседание на Общински съвет – Айтос по Протокол № 41/30.09.2014 г.*).

В Наредбата за управление на отпадъците са определени правата и задълженията, по отношение на дейностите за управление на отпадъците на територията на Община Айтос, на физическите лица, които живеят или временно пребивават в общината, както и на юридическите лица, които осъществяват дейност на нейната територия. Уредени са условията за изхвърлянето, събирането, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането на битови, строителни, производствени, опасни и масово разпространени отпадъци, както и поддържането на чистотата на територията на общината. С наредбата се регламентира още управлението на биоразградимите отпадъци и излезлите от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), както и контрола и налагането на санкции за нарушителите.

Наредба за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги на територията на Община Айтос (*Приета с Решение №416/26.02.2003г. на Общински съвет - Айтос)*

С тази Наредба се уреждат отношенията, свързани с определянето и администрирането на местните такси и цени на предоставяни на физически и юридически лица услуги, реда и срока на тяхното събиране на територията на Община Айтос. Таксата се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и/или за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места. Размерът на таксата се определя за всяка услуга поотделно – сметосъбиране и сметоизвозване; обезвреждане на битовите отпадъци в депа или други съоръжения; чистота на териториите за обществено ползване. Данъчната оценка на недвижимите имоти на предприятия се определя по реда на чл.21 от ЗМДТ. Таксата се определя в годишен размер за всяко населено място в зависимост от

извършваните дейности, с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за:
1. Осигуряване на съдове за съхранение на битовите отпадъци – контейнери, кофи и др.;
2. Събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
3. Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации и съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл.71а и чл.71е от Закона за управление на отпадъците;
4. Почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковите и другите територии на населените места, предназначени за обществено ползване.

Наредба за опазване на обществения ред в Община Айтос *(Приета с Решение №415/28.06.2006 г. на Общински съвет)*
Съгласно Закона за управление на отпадъците, Кмета на общината отговаря за почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковите и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване. Предотвратява изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища и организиране на почистването им. Тази наредба урежда правоотношенията от местно значение на територията на Община Айтос, отнасящи се до: опазване на обществения ред, опазване на собствеността, на околната среда и комунално-битовите дейности. Наредбата за поддържане и опазване на обществения ред в Община Айтос кореспондира с това изискване на закона, като определя реда и условията за осъществяване на задълженията на общината.

Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на Община Айтос *(Приета с Решение № 106 от 27.04.2016 г., протокол № 7 на Общински съвет – Айтос)*
С наредбата се уреждат условията и редът за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на Община Айтос. Окончателното разчистване на строителната площадка от строителни отпадъци, получени при премахването на незаконния строеж и възстановяването на терена, когато теренът е общинска/държавна собственост или когато се засягат интереси на трети лица, се извършва от Община Айтос.

Наредба № 2/2010 г. за организацията на работата и условията за отглеждане на безстопанствени кучета в приюта (*Приета с Решение № 400/23.02.2010 г. на ОбС – Айтос)*
Наредбата регламентира реда и условията за отглеждане на безстопанствените кучета в приюта за безстопанствени кучета. Определя взаимоотношенията между общинската администрация, общинската ветеринарна служба и неправителствените организации. В наредбата са предвидени мерки за овладяване популацията на безстопанствените кучета и административнонаказателните разпоредби по изпълнението ѝ.

Контролът по спазване на наредбите е възложен на определени със заповед на кмета на общината, длъжностни лица, кметове и кметски наместници по населените места. По информация от Община Айтос, за периода 2017 – 2019 г. са изготвени предписания и са съставени актове за установяване на административни нарушения (АУАН), съгласно действащата общинска нормативна уредба по отношение на опазване на околната среда, обобщени в табличен вид както следва:

Таблица II-37.

№ по ред	Отчетна година	Брой съставени актове	Брой направени предписания	Вид на извършените нарушения
1.	2017	-	2	Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци
2.	2018	-	10	Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци
3.	2019	2	9	Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци
4.	2020	3	3	Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци

**Източник: Общинска администрация Айтос*

- **Обмен на информация и сътрудничество с регионални органи на централни ведомства от компетенциите, на които са въпроси по опазване на околната среда**

За решаване на проблемите свързани с околната среда, общинската администрация си сътрудничи с централни, регионални и местни органи на ведомства фирми и др. Регионалните органи на централните ведомства, с които общината сътрудничи по въпросите за опазване на околната среда са: Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Бургас, Регионална здравна инспекция (РЗИ) – Бургас, Басейнова дирекция „Черноморски район“ - Варна, Областна дирекция „Земеделие“ - Бургас, Териториално статистическо бюро към НСИ, Областна дирекция по безопасност на храните - Бургас.

- **Сътрудничество в разглежданата област със съседни общини, бизнеса, НПО**

Община Айтос е член на Регионалната система за управление на отпадъците - регион Бургас заедно с общините Бургас, Айтос, Камено, Карнобат, Поморие, Руен и Сунгурларе и в тази връзка работи съвместно с останалите общини от област Бургас, предимно по проблемите, свързани с управлението на отпадъците.

С въвеждане на регионалната система (2015 г.), дейностите по управление на отпадъците се решават на регионално ниво. Новата общинска политика за управление на отпадъците налага, както координиране с регионалната система, така и активно участие в установяването и развитието на регионалната организация. Чрез създаване на Сдружението всички общини, участващи в него си поделят разходите по поддръжката, експлоатацията и мониторинг на съоръженията и вземат общи решения за бъдещото третиране на отпадъците.

С цел реализиране на конкретни екологични проекти или мероприятия общината призовава за свои партньори както неправителствения сектор и обществеността, така и организации на местно, регионално и национално ниво.

- **Информиране на обществеността**

Община Айтос има действаща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информирането на обществеността и обществени консултации за изпълнение на политиките и ангажиментите на общината за опазване на околната среда в т.ч. и управление на отпадъците се осъществява главно, чрез публикуване на информация, в т.ч. (програми, наредби, отчети, регистри, графици, съобщения за предстоящи събития и кампании) на интернет страницата на общината (https://aytos.bg/).

Информирането на населението на Община Айтос за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, Програмата за управление на отпадъците и др. програми, както и за реализацията на

проекти с екологична насоченост, се осъществява чрез публикуването на информацията в Раздел „Екология“ на интернет страницата на общината (https://aytos.bg/ekologiya-2545.html).

Ежегодно се изготвят отчети по изпълнението на цитираните по-горе програми, които се публикуват за информация на обществеността и заинтересованите страни.

Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в общината се обявяват публично с обява на интернет страницата на общината, поставя се обява и на таблото в сградата на общината.

Ежегодно се провеждат кампании за събиране/предаване на ИУЕЕО, НУБА, гуми, отработени масла и др. вид отпадъци. Съобщение за организираните кампании се публикува на интернет страницата на общината, както и общинския вестник и се обявява по общинското радио.

Общинската администрация осъществява работата с обществеността в няколко групи дейности, които са насочени към:

- ✓ навременно информиране на гражданите относно проблемите на околната среда (замърсяването на въздуха, проблеми с битовите и строителни отпадъци на територията на общината, цялостно състоянието на околната среда);
- ✓ повишаване на общественото съзнание чрез получаване на екологично образование;
- ✓ включване на обществеността при вземане на решения, касаещи околната среда;
- ✓ осъществяване на ползотворно сътрудничество между местните власти, обществеността и неправителствените организации.

❖ **Мобилни и стационарни системи за наблюдение и контрол на качеството на околната среда**

На територията на Община Айтос няма разположен постоянен пункт за мониторинг на КАВ. Единствените налични данни са от мобилна автоматична станция на Регионална лаборатория - Стара Загора към ИАОС. През 2012 г., 2015 г. и 2017 г. и 2021 г. са извършени периодични измервания в Общинския център - гр. Айтос. Мобилната станция се е намирала пред сградата на общината. Резултатите от измерванията (протоколи от изпитване) се публикуват на интернет страницата на общината.

❖ **Услуги, предоставяни от общината и на територията на общината, свързани с опазване на околната среда – обхват на дейност и статут**

– *Управление на отпадъците*

През последните години Община Айтос работи упорито в насока решаване на проблемите свързани с управлението на отпадъците, генерирани на територията ѝ.

- Организираното сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци, обхваща 100% от населените места в общината. Специализирана техника за обслужването им е осигурена от фирмата „Комунал сервиз“ ООД, извършваща услугата, въз основа на сключен договор;
- На територията на общината са организирани дейностите по разделно събиране на масово разпространени отпадъци в съответствие с чл.19, ал.3, т.7 от ЗУО, като се оказва съдействие на организациите за оползотворяване на масово разпространени отпадъци, в т.ч. определяне на местата за разполагане на необходимите елементи на системите за разделно събиране и местата за предаване на масово разпространени отпадъци. Сключени са договори с организации за

оползотворяване на шестте потока масово разпространени отпадъци, с цел насочването им към осигурената от тях инфраструктура;

- Общината е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – Регион Бургас“ с още 8 общини - Камено, Бургас, Айтос, Карнобат, Поморие, Руен, Средец и Сунгурларе;
- Община Айтос е предприела действия, изпълняващи изискванията на ЗУО за осигуряване на площадки, на които гражданите могат да оставят разделно събраните опасни отпадъци от бита. В изпълнение изискванията на чл.19, ал.3, т. 9, общината е организирала разделното събиране на опасните битови отпадъци извън обхвата на наредбите по чл. 13, ал.1 чрез въвеждане в експлоатация на мобилен център за безвъзмездно предаване на разделно събрани опасни отпадъци от домакинствата, който е в експлоатация от 2020г.;
- В изпълнение на задължението, съгласно чл.19, ал.3, т.6, т.7 и чл.20, ал.1, т.1, т.2 от ЗУО, общината е организирала система за разделно събиране на отпадъците от опаковки. Изпълнението по разделното събиране е възложено чрез сключени договори с „Екопак България“ АД и „Евро Импекс -Бургас“ ЕООД;
- В изпълнение изискванията на чл.19, ал. 3, т.5 от ЗУО за организиране събирането, оползотворяването и обезвреждането на строителни отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата на територията общината, Община Айтос е организирала дейността чрез сключване на договори с „Ростер“ ООД, „Финтрейд Инженеринг“ ЕООД и „Еко Импекс-Бургас“ ЕООД, съгласно които гражданите имат възможност да предат генерираните от тях строителни отпадъци. По този начин е осигурена необходимата инфраструктура за третиране на отпадъците от строителство и разрушаване, генерирани на територията на Община Айтос и използването на част от тези отпадъци отново в строителството;

- *Водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадъчните води*

ВиК услугите на територията на общината се осъществяват от „Водоснабдяване и Канализация” ЕАД, гр. Бургас. Дружеството обслужва населените места на територията на област Бургас. Във всяка община са организирани клонове, където се извършват експлоатацията и техническото обслужване, отчитането на водомерите и събирането на таксите.

На 20.07.2020 г. официално бе открита Пречиствателната станция за отпадъчни води на гр. Айтос, чието строителство е финансирано по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“ Проектът е съфинансиран от Кохезионния фонд на Европейския съюз, държавния бюджет на Република България, чрез оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.” и Община Айтос.

Пречиствателната станция за отпадъчни води на гр. Айтос е проектирана да събира и третира замърсяване за 22 044 еквивалентни жители. Технологичната схема осигурява механично и пълно биологично пречистване на отпадъчните води с отстраняване на азот и фосфор, стабилизация и механично обезводняване на излишната утайка. С изпълнение на дейностите по проекта се допринася за постигането на един от основните приоритети на черноморската стратегия - възстановяване и запазване на качеството на водите, поставена за цел в „Опазване на околната среда в Черноморския регион“.

По „Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.“ в с. Пирне е изградена канализационна система по всички обслужващи улици, като отпадъчните води се отвеждат накрая на селото, към модулно пречиствателно съоръжение. Дължината на изградената канализация е 6175 m.

- *Озеленяване и чистота на населените места*

Стопанисването, поддържането на зелените площи, цветните фигури, насаждения по улиците, лесопарковете и гробищни терени, както и създаването и поддържането на нови такива се осъществява от служители на общинска администрация.

Насоки и мерки за повишаване на управленските фактори съгласно действащото екологично законодателство:

- Обучение и повишаване на квалификацията на административния персонал;
- Получаване на външна подкрепа за институционално укрепване на администрацията;
- Важна оценка за възможностите на една община да решава въпросите, свързани с опазване на околната среда е привличането на допълнителни финансови средства;
- Повишаване осведомеността на населението като периодично общината предоставя актуална информация на официалната си интернет страница и по други подходящи за населението начини.

10. Икономически показатели

Икономиката на общината се характеризира с преобладаващ дял на селското стопанство и свързаната с него преработвателна промишленост. Земеделието е най-големият източник на заетост и доходи в общината. Природните дадености обуславят развитието на интензивно земеделие и животновъдство. Произвеждат се главно зърнени и зърнено-фуражни култури, грозде, зеленчуци, череши и тютюн. С важно значение са шивашката и текстилната промишленост, хранително-вкусовата и дървопреработвателната промишленост. Преобладаващата част от фирмите в общината са в сферата на услугите и търговията. По-голяма част от тях са регистрирани като еднолични търговци. Дейността им е свързана предимно с производство на хлебни и сладкарски изделия, дървени и строителни материали. От регистрираните в общината над 2000 фирми, 98 % са микро и малки по размер.

Най-големи спадове в производството през последните пет години се наблюдават в икономическите дейности:
1) „Култура, спорт и развлечение“ – намаление с 63%;
2) „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения“ – спад от 42%;
3) „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ със спад 3%.

Икономическата база на общината е концентрирана в западната промишлена зона заемаща площ от близо 900 dka. Комуникационно-транспортната обезпеченост в зоната е добра, налични са електропреносни и ВиК мрежи.

10.1. Развитие на отделните отрасли в общината

Селско стопанство

Районът на общината се характеризира като район със съществени възможности за производство на екологично чиста селскостопанска продукция и суровини. В тази връзка отрасълът се явява основен източник на заетост и доходи на населението в общината. Климатичните условия са подходящи за отглеждане предимно на зърнени и зърненофуражни култури. От техническите култури се отглеждат слънчоглед, соя и тютюн. От трайните насаждения се срещат череши, ябълки, праскови, бадеми и грозде.

Зърнопроизводството в района се е утвърдило като основна селскостопанска дейност, благоприятствана от климатичните и почвени условия на района, допринасящи за сравнително добрите добиви от пшеница и ечемик.

По данни на Областна дирекция „Земеделие и гори“ – Бургас, обработваемата земя в Община Айтос заема площ от 214 871 dka или 53.1% от територията на общината. На човек от населението се пада по 6 dka обработваема земя (при средно за страната 5.2 dka). Необработваемата земя заема площ от 189 481 dka – 46.9% от територита на общината. От нея най-голяма част заемат мерите и пасищата – 69 550 dka. Значителни са площите от негодни земи – 22 336 dka или 5.5% от територията на общината. Останалата част от необработваемите земи се заемат от реки, дерета, пътища, застроени площи и т.н.

Селскостопанският фонд заема площ от 317 673 dka, което представлява 78.6% от територията на общината. Обработваемата земя във фонда заема 66.4%. Най-много обработваема земя има в землищата на гр. Айтос, с.Караново, с.Пирне, ОСС – Айтос, с.Черноград, а най-малко в землищата на селата – Зетьово, Раклиново, Черна могила и Поляново.

Най-разпространените зеленчукови култури са лук, картофи, домати и арпаджик. В преобладаващата част за застъпени в частния сектор, като се явяваят основно звено на семейния бизнес в селското стопанство. От техническите култури от значение са тютюнът и слънчогледът. На територията на общината съществуват добри възможности за развитие на тревните фуражни култури, сред които се срещат силажната царевица, люцерна, житно-бобовите и др. Сред лозовите насаждения преобладаващи са винените сортове грозде.

На територията на общината съществуват благоприятни условия за развитие на животновъдството. Най-добре развити са птицевъдството, говедовъдството, овцевъдството и свиневъдството в частния сектор. За това благоприятства богатата фуражна база, наличието на мери, пасища и ливади, както и съществуващите традиции в тази област. Преобладават дребните животновъдни стопанства, без пазарна ориентация, особено в малките села.

Като цяло може да се направи извода, че потенциалът за развитие на селското стопанство на територията на общината е много добър. Отличната комбинация от климатични и почвени условия позволява на територията на общината да се отглеждат високодобивни, топлолюбиви земеделски култури традиционни за общината.

Промишленост

Промишлеността в общината е представена от предприятия на преработващата и добивната промишленост – хранително-вкусова, дърводобив и дървопреработвателна промишленост, производство на облекло и други текстилни изделия, и др. вид промишленост. Основната част от преработвателните предприятия се намират в общинския център. На територията на общината са разположени следните промишлени обекти (Табл. II-38).

Табл. II-38. Промишлени обекти на територията на Община Айтос

№	Наименование на обекта	Предмет на дейност
Металообработване		
1.	„Термолукс-Радиатори“ ООД	цех за производство на фитинги и радиатори в гр. Айтос

№	Наименование на обекта	Предмет на дейност
2.	„Интер-фитингс“ ООД	производство на радиатори и фитинги, гр. Айтос
3.	„СИМПТО“ АД	производство на инструменти и нестандартни изделия, метални изделия, конструкции и профили, гр. Айтос
Химическа промишленост		
4.	„Интерпласт 1“ ЕООД, гр. Айтос	производство на изделия от пластмаса
Електронна промишленост		
5.	„Нова кабел“ ООД	производство на кабели и проводници в гр. Айтос
Хранително-вкусова промишленост		
6.	„Алмар Сийфуд“ АД	предприятие за производство на рибни и други морски продукти, гр. Айтос
7.	„Десий“ ООД	производство на хляб и хлебни изделия, гр. Айтос
8.	ЕТ „Дивекс – Георги Георгиев“, гр. Айтос	производство на яйца
9.	„Краси – К – Красимир Костов“ ЕТ	цех за произвоство на сладкарски изделия, гр. Айтос
10.	„Хелиос милк“ ЕООД	производство на млечни продукти, гр. Айтос
Дървообработваща и мебелна промишленост		
11.	„Айс-лес“ ООД	преработка и производство на дървесина, производство на заготовки за паркет
12.	„Мурад 61“ ООД	продажба и производство на мебели
13.	„Арекс“ ЕООД	производство на изделия от дървен материал
14.	„ДЕЛТА МЕБЕЛ ГРУП“ ЕООД	производство на мебели
Текстилна промишленост		
15.	„Аглая текс“ ЕООД	шивашки цех
16.	„Норд гард“ ЕООД	шивашки цех
17.	„Модатекс Европа“ ЕООД	производство на работно облекло
18.	ЕТ „Анджи-Ангелина Данова	производство на текстилни изделия
Парфюмерийна промишленост		
19.	„Био лавентел“ ООД	дестилерия за етерични масла, гр. Айтос
Промишленост за производство на строителни материали		
20.	„Кидекс трейд“ ЕООД	бетонов възел, гр. Айтос

Обновяването и изграждането на нови индустриални/промишлени/обслужващи зони представлява реална възможност за насърчаване на инвестициите и технологично модерни дейности, и създаване на благоприятен бизнес климат, стимулиране на български и чуждестранни инвестиции и балансирано развитие на дребния и средния бизнес в общината.

Туризъм

Община Айтос има разработена и приета с Решение № 76/30.04.2020 г. на ОбС-Айтос - Програма за развитие на туризма за периода 2020-2023 г. На нейна територия съществуват отлични възможности за развитие на различни видове туризъм, свързани с наличието на минерални извори, природни и археологически забележителности. Благоприятното ѝ географско разположение в близост до Черно море, съчетано с планински и равнинен релеф предоставя добри условия за развитието на туризма в района.

Туристическите ресурси на територията на Община Айтос са обобщени в следващата Таблица II-39.

Табл. II-39. Туристически ресурси на територията на Община Айтос

Защитени територииии	Защитена местност „Хисаря“
	Природна забележителност „Трите братя“
	Природна забележителност „Находище на бодливо сграбиче“
	Природна забележителност „Айтоска кория“
Скални образувания	„Кралимаркови стъпки“
Археологически паметници на културата	„Антично селище западно от града, под височината Хисар“
	„Могилен тракийски некропол на 3 km на север от гр. Айтос – местност „Балар чешма“
Архитектурни забележителности	Етнографски комплекс „Генгер“ – Алея на старите занаяти
	Възрожденска къща „Петър Станев“ – Градска музейна сбирка
	Джамията на Районно мюфтийско („Султан Баязид Вели Хан“) - Айтос
Църкви	Църква „Св. Димитър Солунски“ – гр. Айтос
	Параклис-костница „Св. Димитър Солунски“ – гр. Айтос
	Параклис „Св. Богородица“ – с. Съдиево
	Църква „Св. Архангел Михаил“ – с. Караново
	Църква „Успение на Св. Богородица“ – с. Съдиево
	Църква „Св. Анастасия“ – с. Пирне
	Църква „Св. Архангел Михаил“ – с. Лясково
	Църква „Св. Димитър“ – с. Тополица
	Църква „Св. Илия“ – с. Пещерско
Читалища	Читалище „Васил Левски“ – гр. Айтос
	Читалище „Изгрев“ – с. Тополица
	Читалище „Пробуда“ – с. Пирне
	Читалище „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Пещерско
	Читалище „Пробуда“ – с. Мъглен
	Читалище „Петър Житаров“ – с .Караново
	Читалище „Наука - 1927“ – с. Чукарка
	Читалище „Светлина – 1932“ – с. Черноград
	Читалище „Иван Кожухаров – 1928“ – с. Карагеоргиево
	Читалище „Христо Ботев – 1928“ – с. Съдиево
Фолклор и самодейни състави	Фолклорни празници „Славееви нощи“
	Клуб за народни танци „Генгер“
	Детски фолклорен танцов състав „Тракийче – СОУ „Хр. Ботев“, гр. Айтос
	Детски фолклорен танцов състав „Славейче“ – Военен клуб – гр. Айтос
	Детски фолклорен състав „Звънче“

**Източник: „Програма за развитие на туризма за периода 2020-2023 г.“*

Туристическите ресурси и изградеността на материално-техническата база в Община Айтос показват, че в района съществуват добри възможности за развитието на туризма. Наличието на разнообразни природни и антропогенни ресурси, заедно с наличната материално техническа база (МТБ), са основният фактор за превръщането на общината в достъпна туристическа дестинация. За развитието на балнеолечението от съществено значение е наличието на минерални извори в град Айтос. Потенциални за развитие в района са културно-познавателният, религиозният, вело-, фото-, селски и екотуризмът. В следващата Табл. II-40 е представена МТБ в Община Айтос.

Таблица II-40. Материално-техническа база в Община Айтос

Средства за подслон и места за настаняване	Семеен хотел „Роад стар“ – гр. Айтос	
	Семеен хотел „Славеите“ – гр. Айтос	
	Къща за гости „Дрянковата къща“ – с. Дрянковец	
	Къща за гости „При майстора“ – с. Тополица	
	Къща за гости „Белисима“ – с. Съдиево	
	Семеен хотел „Звезда“ – с. Съдиево	
Заведения за хранене и развлечения	**Вид на обекта**	**Брой и местоположение**
	Ресторанти	5 бр. в гр. Айтос
		1 бр. в с. Съдиево
	Заведения за бързо обслужване	9 бр. в гр. Айтос
		1 бр. в с. Карагеоргиево
	Питейни заведения	5 бр. в гр. Айтос
		2 бр. в с. Карагеоргиево
		1 бр. в с. Чукарка
		1 бр. в с. Поляново
		1 бр. в с. Тополица
	Барове	4 бр. в гр. Айтос
	Кафе-сладкарници	11 бр. в гр. Айтос
		по 1 бр. в с. Черна могила, Зетьово, Малка поляна, Поляново
		по 2 бр. в с. Караново, с. Пирне и с. Тополица

**Източник: „Програма за развитие на туризма за периода 2020-2023 г.“*

За популяризиране и управление на социалния туризъм и формиране на екологична култура и грижи за опазване на природата, Туристическо дружество „Чудни скали“ Айтос е създало еко пътеки в региона, които могат да се използват както за пешеходен така и за велотуризъм, както следва:

- Айтос – Лесопарк - Бяла река – лентова и жалонна маркировка – червена;
- Айтос – х. Здравец – червена;
- Айтос – с. Раклиново – Бяла река – жълта;
- Айтос – с. Тополица х. Здравец – зелена;
- Айтос – Трите братя – Казаните – Градския парк.
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-Бяла река – 2 часа;
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-туристически заслон с. Зайчар – 2 часа;
- х. Здравец – х. Лукойл-Ветрогенератори-панорамна екопътека-гр. Айтос – 5 часа;
- Трите Братя-Казаните-Айтоска кория-Съдиевско аязмо-с.Съдиево – 2 часа.

Дружество „Чудни скали“ Айтос разполага и с х. Здравец – с 40 места за нощувка. Подходяща за семейни тържества и туризъм, хижата е на три етажа. Два заслона за бивакуване сред природата: над с. Зетьово за 40 човека и над с. Зайчар за 20 човека. Дружество „Чудни скали“ Айтос разполага и с лиценз за развиване на туристическа дейност – планински водачи за Рила, Пирин, Родопите, Стара планина и инструктори по социален туризъм.

В непосредствена близост до Айтос се намира планинското селище Тополица. Разположено е на 12 km западно от града, по южните склонове на Айтоския балкан. Включва две курортни местности – „Тополица“ и „Бяла река“. Лесопарк „Тополица“ се намира на 3 km от село Тополица и на 15 km от град Айтос, там са разположени много хижи за отдих.

Местността „Бяла река“ е разположена в подножието на връх „Острица“ – 666 m надморска височина, на 19 km от Айтос. Обхваща двата прилежащи склона на реките Башбунар и Бяла река с обща площ от 2200 dka. Често използван от туристите е следният маршрут: от автогара Айтос през Татарските ниви по билото до м. „Бяла река“. Маршрутът е обозначен с лентова маркировка и възловите му места са оказани с табели. Изминава се за 4-5 часа, като се преодолява билото с надморска височина 500 m. Характерно за този маршрут е, че пътят е панорамен и се открива невероятна гледка – цялото Айтоско поле, НХК, езерото Вая и дори Бургас. Гостите на града и туристите, решили да посетят Айтос и прилежащите му местности – „Тополица“ и „Бяла река“, имат възможност да се насладят на тишината и спокойствието на красивата природа, предлагана от Айтоската планина и да се впуснат в предизвикателството на пешеходния, селския, историческия и други видове туризъм.

В общината е развит предимно неорганизираният туризъм и организираните малки групи. Природните дадености и парк „Славеева река“ създават прекрасни възможности за отдих и почивка, за наблюдение на животни, за риболов и лов. Лесопаркът изпълнява ролята на зона за отдих за жителите и гостите на общината. На неговата територия са разположени следните туристически обекти и атракции:

- Етнографският комплекс „Генгер“;
- Природна забележителност „Трите братя“;
- Природна забележителност Айтоски генгер – „бодливо сграбиче“;
- Стена за алпинисти;
- Зоопарк;
- Язовир, подходящ за състезателен и любителски риболов;
- Ловно-стрелкови комплекс – подходящо за провеждане на състезания и спортни игри.

В Лесопарка има ресторант в близост, до който е разположена поляна с изградена лятна естрада на нея. Именно тук през първите дни на месец юни ежегодно се провеждат фолклорните празници „Славееви нощи“. За първи път този Фолклорен фестивал се провежда през 1968 г. Той е посветен на композитора Филип Кутев, роден и израснал в Айтос. Ежегодно в програмата на празниците участие взимат певци, танцьори и инструменталисти от Държавния ансамбъл „Филип Кутев“.

Единственият за региона ЗООПАРК, който със своите екзотични представители на фауната е привлекателно място за възрастни и деца се намира в гр. Айтос. Зоопарка е един от 18-те в страната и най-близо до Черноморското крайбрежие. Създаден преди повече от 40 години зоопаркът в града е от местно и регионално значение.

Историческото наследство в общината предразполага развитието на културен туризъм и приятни мигове с разглеждането на архитектурните забележителности.

Културно-историческо наследство

Айтос и неговите околности имат богата многовековна история. Свидетелство за древното минало на града са множеството археологически обекти в района и големият брой археологически находки, съхранявани в местната музейна сбирка, в Регионалния исторически музей – Бургас, Археологическия музей – София, Таврическия дворец в Санкт Петербург, а според някои сведения – и в Колизеума в Рим.

Айтоският край е обитаван от човека още от най-дълбока древност. Множеството могили в околностите на града, останките от стари селища и пътища, бани, чешми, ханища, а

също и намерените край града голям брой керамични съдове, оръдия на труда, мраморни оброчни плочки с релефни изображения на Тракийския конник и на орел; римски, византийски и български монети и други находки от всички епохи - говорят за богатата материална култура на населението от този край, обитаван в течение на хилядолетия.

Айтос е основан между 549-567 г. пр. н.е. Всички данни говорят, че тракийското племе гети е основало и развило селището като стопански, културен и военно-стратегически център на тракийската общност, населявала земите на север и юг от Стара планина. Предполага се, че Аетос (Айтос) е възникнал като самостоятелен град-държава по образец на гръцки полиси по крайбрежието на Черно море. Издига се като производствен и търговски център – развиват се грънчарството, тухларството и производството на оръжия.

Осъществява активни търговски връзки с черноморски градове Месемврия, Анхиало и Аполония. Градът е имал изящна архитектура и се е развивал под влияние на черноморските полиси, а по-късно започва и да им съперничи. Търговците, посетили Айтос разказвали за неговите богатства и великолепие.

Археологическо наследство

От събраните материали за обектите недвижимо културно наследство в Община Айтос, може да се обобщи, че на територията на общината са открити 21 археологически обекта:

- Селищни и надгробни могили – 2 обекта в района на гр. Айтос;
- Могилни некрополи – 4 обекта, от които 3 са разположени на територията на гр. Айтос и 1 в района на с. Пещерско;
- Еднокамерни стационарни винарници – в района на гр. Айтос;
- Стар подземен проход – обекта е разположен в гр. Айтос;
- Водопровод от античния период – намира се в района на с. Тополица;
- Древно водохранилище – в района на гр. Айтос;
- Антични селища – 2 обекта разположени на територията на гр. Айтос;
- Укрепление от ранновизантийската епоха – намира се в с. Тополица;
- Средновековни селища – 4 обекта, като три се намират в района на с. Тополица и един в гр. Айтос;
- Късноантични крепости – 2 обекта намиращи се в гр. Айтос;
- Ранновизантийска крепост „Калето“ – намира се северозападно от с. Тополица;
- Ранновизантийско селище – в района на гр. Айтос.

Архитектурно-строително наследство

Делът на архитектурно-строително наследство в Община Айтос е най-голям. Архитектурно-строително наследство е представено от 28 обекта НКЦ от общо 69 обекта със статут на НКЦ. Деветнадесет на брой са къщи, осем обществени сгради и една крепост.

Художествено наследство

Художественото наследство в Община Айтос е представено от един обект – църква „Св. Димитър“.

Историческо наследство

Историческото наследство в Община Айтос е изключително богато. Анализирани са 17 исторически обекта от общо 68 НКЦ. Два от тях са исторически къщи с местно значение. Девет на брой са паметни плочи на герои от войните, а останалите са паметници и монументи на загиналите през Отечествената, Първата и Втората световна войни.

Етнографски комплекс „Генгер” също е един от значимите обекти за Община Айтос и в тази връзка общината ще предприеме действия за вписване на обекта в националния регистър на недвижимото културно наследство.

Архитектурно етнографският комплекс „Генгер“ се намира в подножието на лесопарк „Славеева река“. Комплексът представлява действаща на открито етнографска експозиция, включваща най-типичните за айтоския край народни художествени занаяти и архитектурни стилове от края на 19-ти и началото на 20-ти век. Изграден е през 1986 г. като Алея на старите занаяти, за да събере и представи самобитното народно изкуство, неговото богатство и разнообразие, характерно за региона.

От 1993 г. комплексът се стопанисва от общинската фирма „Генгер“ ЕООД. В ателиетата на майсторите занаятчии – грънчари, медникари, кошничари, дърворезбари, хлебари, шивачи и др. е запазен стария инструментариум за уникална ръчна изработка на предмети за бита, сувенири и изящни произведения на изкуството. На „мегдана“ се изявяват танцови и певчески състави за автентичен фолклор, организират се пленери на занаятите, изложби и обучения за приемственост на българските традиции. Запазен е автентичният инструментариум, ръчната обработка на глината и колелото, на което предците на днешния занаятчия са изработвали глинени съдове. Посетителите могат да видят отделните етапи на ръчното грънчарско производство и уникални образци на грънчарския занаят.

В комплекс „Генгер“ се съчетават традиции и съвременност. Предлагат се атрактивни ловно-стрелкови демонстрации и пълно оборудване, екипи, ловно оръжие, инструктор.

10.2. Състояние на инфраструктурата в Община Айтос

Транспортна инфраструктура

- Републиканска пътна инфраструктура

Географското разположение на Община Айтос определя значението ѝ като важен транспортен възел, през който преминават пътните връзки, свързващи северните и южни части на страната. През територията на общината преминава първокласен път София-Бургас и третокласните Провадия (Варна) и Средец. Останалите пътища в района са общински. На територията на Община Айтос преминават 40.474 km от републиканските пътища на България представени в следващата Таблица II-41.

Табл. II-41. Републикански пътища, преминаващи през територията на Община Айтос

Път №	Наименование на пътя	от km	до km	Дължина в km
Първи клас				
I-6 Е-773	Ямбол-Карнобат-Бургас	458.523	480.209	21.686
Трети клас				
III-208	Варна-Дъскотна-Айтос	86.700	94.231	7.531
III-539	Средец-Дюлево-Русокастро-Трояново-Айтос (Карнобат-Бургас)	35.300	46.557	11.257

Общата дължина на първокласната пътна мрежа е 21.686 km, а на третокласната пътна мрежа е 18.788 km.

- Общинска пътна инфраструктура

До всички населени места на Община Айтос има асфалтирани пътища, като общата дължина на четвъртокласните пътища е 94.3 km. От тях преобладават тези с асфалтово покритие, като само 6.20 km са без настилка (черни пътища).

По данни на Община Айтос, общинската пътна мрежа е с обща дължина 94.3 km, включваща следните общински пътища (Табл. II-42):

Табл. II-42. Списък на общинската пътна мрежа

№	Път номер	Наименование	Километраж		Дължина
			от km	до km	
1.	BGS1001	/III-539, Караново-Айтос/-Пирне/I-6/	0.000	3.400	3.400
2.	BGS1002	/I-6, Карнобат-Айтос/ -Черноград-Граница общ. (Айтос-Карнобат-Айтос)-Раклиново	0.000	7.400	7.400
			8.600	12.800	4.200
3.	BGS1003	/I-6, Карнобат-Айтос/-Поляново-Карагеоргиево /BGS1004/	0.000	4.800	4.800
4.	BGS1004	/I-6/ Айтос-Карагеоргиево-Тополица-Граница общ. (Айтос-Карнобат)-Кликач- /I-6/	0.000	16.000	16.000
5.	BGS2005	/I-6/ Айтос-Бургас/ - Съдиево	0.000	1.500	1.500
6.	BGS2006	/I-6/ Карнобат-Айтос/- Чукарка	0.000	3.500	3.500
7.	BGS2007	/I-6/ Айтос-Малка Поляна	0.000	7.000	7.000
8.	BGS2008	/III-208/ Ябълчево-Айтос-Зетьово	0.000	2.600	2.600
9.	BGS2011	/III-208/ Айтос-Мъглен-Мостино	0.000	16.000	16.000
10.	BFS2013	/BGS2011, Айтос-Мъглен/- Пещерско	0.000	5.100	5.100
11.	BFS2014	/BGS2011, Айтос-Мъглен/- Черна могила	0.000	4.000	4.000
12.	BGS2061	/I-6, Карнобат-Айтос/- Глумче-Зимен- граница общ. (Карнобат-Айтос) - /BGS1002/	10.000	11.400	1.400
13.	BGS3009	/III-208 /Айтос – граница общ. (Айтос-Руен) – Ръжица - /III-2085	0.000	8.000	8.000
14.	BGS3010	/BGS3009, Айтос – Ръжица/ - Лясково	0.000	2.200	2.200
15.	BGS3012	/BGS3012 Айтос-Мъглен/- Дрянковец	0.000	7.200	7.200

**Източник: ОУП на Община Айтос*

- ✓ Улична мрежа

Дължината на уличната мрежа в общинския център гр. Айтос възлиза на 47.9 km, от тях 44.5 km са с трайна настилка.

Табл. II-43. Състояние на улични настилки Община Айтос

№	Населени места	Налични тротоарни настилки в %	Налични асфалтови настилки в %
1.	гр. Айтос	70	85
2.	с. Малка поляна	20	60
3.	с. Зетьово	5	20
4.	с. Караново	35	25
5.	с. Съдиево	50	30
6.	с. Мъглен	20	10
7.	с. Пещерско	5	5
8.	с. Черна могила	2	10
9.	с. Дрянковец	10	10
10.	с. Тополица	10	60
11.	с. Пирне	62	66
12.	с. Чукарка	15	30
13.	с. Карагеоргиево	2	10
14.	с. Черноград	40	40
15.	с. Поляново	20	45

16.	с. Раклиново	20	18
17.	с. Лясково	30	20

**Източник: ОУП на Община Айтос*

Ежегодно в капиталовата програма на Община Айтос се включват обекти за реконструкция на уличната мрежа в населените места и общинската пътна мрежа. Съществува възможност и за финансиране на проекти по Оперативните програми.

На територията на Община Айтос се извършва междуградски и междуселищен превоз по утвърдени транспортни схеми.

- ✓ Железопътна мрежа

Класификацията на жп линията преминаваща през общината, съгласно нормативната уредба на ДП „Национална компания железопътна инфраструктура“ по товаронапрежение е V^{ти} клас. Дължината на железопътната мрежа на територията на Община Айтос е 21.426 km. Техническото състояние на релсотраверсовата скара е добро и гарантира заложениет в графика за движение на влаковете скорости.

На територията на общината са разположени следните експлоатационни пунктове: гара Черноград, спирка Тополница, спирка Карагеоргиево и гара Айтос. В обсега на общината има 5 стоманобетонови моста и 4 прелеза.

Електроснабдяване

Снабдяването с електрическа енергия в Община Айтос се осъществява посредством електроенергийната система на страната, като електропреносната и електроразпределителна мрежа и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от оператора „Електроразпределение Юг“ ЕАД.

Всички населени места в общината са електрифицирани, като общият брой на трафопостовете е 145. В град Айтос има изградена подстанция. Населените места в общината се електроснабдяват с напрежение 20 kV чрез електропроводи. Източникът е ПС 110/20 kV „Айтос“ и захранваните от нея ВС 20 kV „Айтос“.

Уличното електрическо захранване е кабелно в централната градска част на гр. Айтос и въздушно в останалата част и по селата.

Част от периферните населени места в общината са свързани с изводи 20kV на съседни електроснабдителни райони:

- Раклиново – от извода „Сигмен” на ПС „Карнобат”;
- Дрянковец – към извода „Брястовец” на ТЕЦ „Коларов”.

Трасетата на няколко въздушни електропровода преминават през територията на общината:

- 110 kV – към Тягова подстанция, извод „Свобода” от ПС „Бургас” към ПС „Карнобат“ с отклонение към ПС „Айтос”;
- 220 kV – извод „Камчия” към ПС „Карнобат”;
- 400 kV – извод от ПС „Добруджа” към ПС „Бургас”.

В няколко населени места в общината е извършена подмяна на стълбове и кабели на мрежа ниско напрежение 20 kV. Сред тях са град Айтос, Дрянковец, Карановo, Мъглен, Пещерско, Поляново, Тополица и Съдиево.

- Улично осветление

Към настоящия момент на територията на цялата община са подменени всички улични осветителни тела с икономични – НЛВН (натриеви лампи високо налягане). Включването и изключването на осветителните тела е чрез програмируеми часовници. Новите осветителни тела осигуряват икономия на електроенергия в размер на близо 70%, в сравнение с обикновените улични лампи.

Ежегодно в програмата за капиталовите разходи на Община Айтос се залагат средства за поддръжка и ремонт на улично осветление на територията на общината.

Газификация

Община Айтос не е газифицирана. В района на общината лицензираното дружество за газоснабдяване е „Овергаз Мрежи“ АД. С Решение на ОбС Айтос има приета План-схема за газификация на града. Тъй като в района на гр. Айтос няма изградени преносно-газопроводно отклонение и ГРС/АГРС, за захранване с природен газ ще се използва съществуващото газопроводно отклонение с максимално работно налягане 55 bar и диаметър DN 500 и впоследствие DN 400 за ГРС „Бургас“ и АГРС „Дебелт“. В мястото на включване към преносния газопровод е предвидено изграждане на газоизмервателна станция (ГИС). От изхода на ГИС води началото си новопроектиран газопровод с максимално работно налягане 55 bar, който се прокарва в източна посока и завършва в района на гр. Ахелой с АГРС „Ахелой“. На около 11 000 m от началото на новопроектирания газопровод се прокарва газопроводно отклонение в северна посока, което след 3700 m достига до АГРС „Айтос“ (южно от града), където налягането се редуцира до предвидените в проекта стойности – 4 bar.

От АГРС „Айтос“ се предвижда изграждане в северна посока по пътя гр. Айтос – с. Малка поляна, на основен разпределителен газопровод с максимално работно налягане 4 bar, който захранва по един основен пръстен от двете страни на р. Айтоска.

Газоразпределителната мрежа е от комбиниран тип – състои се от основен разпределителен газопровод, два пръстена (за осигуряване на надеждност) и система от разклонени газопроводи, водещи началото си от пръстените от основния разпределителен газопровод. Чрез газоразпределителната мрежа се доставя газ до всеки потребител разположен на територията на гр. Айтос.

Спортни бази и клубна дейност

Община Айтос притежава добра материална база за развитие на спортна дейност. Към нея се включват спортната зала „Аетос“, спортният комплекс „Крум Делчев“, откритите спортни площадки, зала за провеждане на тренировки по акробатика и мото писта.

През 2019 г., спортната зала е напълно реновирана и разширена. Изградена е зона със зрителски места. Спортното съоръжение е разширено в северна посока, където е изградена нова зала за тренировки, със съблекални и санитарни възли. С разширяването на сградата е обособена чисто нова зала за тренировки на Клуба по свободна борба.

Към 2021 г. в Община Айтос функционират и се финансират от общината 11 спортни клуба, занимаващи се с различни дейности като футбол, волейбол, баскетбол, спортна акробатика, борба, клуб по ловна стрелба, шахмат и карате и др. вид спорт.

Алтернативни източници на енергия

Община Айтос има приета от ОбС – Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива (ПНИЕВИБ) за периода 2018-2028 г., съгласно която, биомасата е основният източник на енергия в общината, който се прилага от домакинствата и сектора на услугите. Голям процент от домакинствата и дружествата в сектор услуги се отоплява основно с дърва и твърди горива. Печките и горивните инсталации, които се използват от тях, обаче, са с нисък коефициент на полезно действие, като липсват модерни горивни камери. В селското стопанство, освен дърва, за отопление се използват още твърди селскостопански отпадъци, които се генерират при отглеждането на земеделски култури. Твърдите селскостопански отпадъци имат различни качествени показатели, които са особено важни за осигуряването на стабилен горивен процес.

Друг възобновяем енергиен източник с приложение е слънчевата енергия. Слънчева топлина енергия се използва за затопляне на вода чрез слънчеви термални колектори и за производство на електрическа енергия чрез фотоволтаични модули.

Изследванията по въпроса за енергийния потенциал на вятъра показват, че територията на Община Айтос, попада в зона на среден ветроенергиен потенциал. Тази зона включва територии, където средногодишната плътност на ветровия поток превишава 100 W/m^2 и средната многогодишна скорост на вятъра е от порядъка на 3–6 m/s, като броят на часовете през годината със скорости, превишаващи указаните, е около 45%. В зоната на среден ветрови потенциал могат да бъдат инсталирани три-лопаткови турбини с инсталирана мощност от няколко десетки до няколко стотици kW.

Община Айтос не разполага с големи водни ресурси. Няма данни на територията на общината да са изградени водноелектрически централи. В транспортния сектор на общината не се прилагат биогорива и/или електромобили. На територията на Община Айтос, има изпълнени и се изпълняват дейности, включващи - саниране на публични и жилищни сгради, използване на слънчева енергия в инсталации за битово отопление, изграждане на генериращи мощности, базирани на възобновяеми енергийни източници и енергоспестяващо осветление на населените места.

Общинската администрация прилага заложените в ПНИЕВИБ мерки и политика в сектора. Финансовите механизми са както от собствени бюджетни средства така и структурните фондове на Европейския съюз и други външни източници.

11. Финансови показатели

Основните нормативни документи, които касаят общинския бюджет са Законът за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), Законът за общинските бюджети (ЗОБ) и Закона за местните данъци и такси **(**ЗМДТ).

Приходите в бюджета на Община Айтос се осигуряват посредством субсидия от Републиканския бюджет, собствени данъчни и не данъчни приходи, трансфери и др. Основни източници на приходи в общинския бюджет, свързани с околната среда са:

- Приходи от такса „Битови отпадъци”;
- Средства от наложени/събрани санкции за нарушения по общинските наредби;
- Такси за извършване на административни услуги;
- Върнати средства от внесени към РИОСВ отчисления;
- Външно финансиране.

Приходите от събраните такси Битови отпадъци, покриват разходите по сметосъбиране, сметоизвозване и третиране на твърдите битови отпадъци в общината. В Таблица II-44 са представени всички приходоизточници свързани с околната среда за периода 2017-2021 г.

Таблица II-44. Приходоизточници свързани с околната среда за периода 2017-2020 година

№	Отчетна година	собствени средства лв.	Преходен остатък от ТБО	Такса битови отпадъци лв.	Трансфери ПУДООС, Оперативни програми и др.	Средства от РИОСВ лв.	Общо лв.
1	2017		581124	1289229	10000	-	1870353
2	2018		427794	1298687	-	-	1726481
3	2019	56451	121630	1466378	757901	45410	2447770
4	2020			217 851.52	4 701 782.27	863 883.55	
5	2021			235 555.78	134 796.76	564 781.26	

**Източник: Общинска администрация, Данните за 2021 г. към месец октомври*

Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците, Община Айтос заплаща ежемесечно отчисления, съгласно чл. 60 и чл. 64. Размерът на отчисленията за обезвреждане на отпадъци на регионално депо се определя с *Наредба №7/19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци* (обн. ДВ, бр. 111/27.12.2013 г., изм. и доп., бр. 7 от 20.01.2017 г.) и е точно фиксиран за всяка година. Натрупаните средства могат да бъдат използвани за дейности по изграждане на нови съоръжения за оползотворяване/рециклиране на битови и строителни отпадъци, площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинства и други свързани с управлението на отпадъците.

Разходваните средства за опазване на околната среда за последните три календарни години (2017 г., 2018 г. и 2019 г.) на Община Айтос са представени в Таблица II-45.

Таблица II-45. Разходвани средства за опазване на околната среда за 2017-2020 г.

№	Отчетна година	Отчисления съгласно чл.60 и чл.64 от ЗУО, лв.	ДДС	Разходвани средства за опазване на околната среда лв.	В т.ч от ПУДООС	от РИОСВ	Общо
1	2017	389734	115537	936078	10000	-	1441349
2	2018	447820	113345	1016308	-	-	1577473
3	2019	510290	112585	1824895	747901	45410	2447770
4	2020	Чл.60- 72196.16 Чл.64 - 608284.66	484 90 5.13	5 757 267.64	2 425 359	863 884	
5	2021	Чл.60 –65008.01 Чл.64 -619843.74		147 702.76	134 796.76		

**Източник: Общинска администрация, Данните за 2021 г. към месец октомври*

Разходите по изпълнение на дейностите в областта на околната среда се планират дългосрочно чрез плановете за действие на екологичните програми и ежегодно при подготовка на годишния бюджет.

12. Демографски показатели

Демографското развитие на общината е подобно на повечето общини, разположени в селските планински райони на страната. Налице е тенденция на намаляване на броя на населението, която е резултат от отрицателен естествен и механичен прираст.

Население

В Община Айтос по данни на НСИ, към 31.12.2020 г. живеят 27610 души, от които 13432 души са мъже, а 14178 души са жени. 19142 души от населението живее в гр. Айтос, а останалите 8468 души в останалите населени места от общината.

Населението на Община Айтос по данни на НСИ за периода 2016-2020 г. по местоживеене и пол е представено в Таблица II-46.

Табл. II-45. Население на Община Айтос по местоживеене и пол (2016-2020 г.)

2016 г.			
	общо	**градове**	**села**
мъже	13755	9410	4345
жени	14487	10080	4407
всичко	28242	19490	8752
2017 г.			
	общо	**градове**	**села**
мъже	13655	9367	4288
жени	14414	10076	4338
всичко	28069	19443	8626
2018 г.			
	общо	**градове**	**села**
мъже	13540	9285	4255
жени	14309	10042	4267
всичко	27849	19327	8522
2019 г.			
	общо	**градове**	**села**
мъже	13439	9175	4264
жени	14193	9960	4233
всичко	27632	19135	8497
2020 г.			
	общо	**градове**	**села**
мъже	13432	9166	4266
жени	14178	9976	4202
всичко	27610	19142	8468

**Източник: НСИ*

По населени места, броят на населението в общината е разпределено неравномерно. Най-голям брой жители е концентриран в общинския център гр. Айтос, а населението с най-малък брой жители е Раклиново със 132 жители за 2020 г. Броя на жените през разглеждания период е по-голям от този на мъжете.

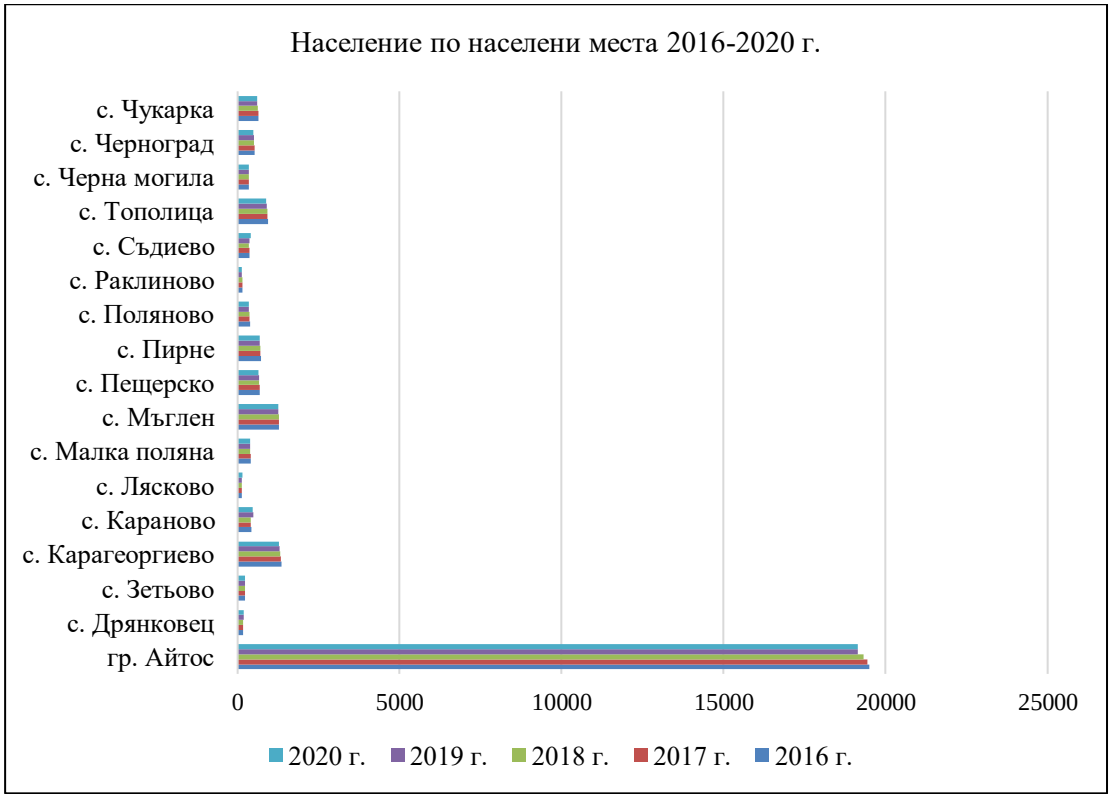
В Таблица II-47 е представена динамиката на населението по населени места за периода 2016-2020 г.

Табл. II-47. Динамика в броя на населението по населени места за периода 2016-2020 г.

№	**Населено място**	**2016 г.**	**2017 г.**	**2018 г.**	**2019 г.**	**2020 г.**	**ръст 2016-2020**
1	гр. Айтос	19490	19443	19327	19135	19142	-348
2	с. Дрянковец	168	169	173	181	181	13
3	с. Зетьово	223	223	223	225	228	5
4	с. Карагеоргиево	1346	1329	1305	1299	1281	-65
5	с. Караново	417	408	404	488	464	47
6	с. Лясково	129	124	128	133	139	10
7	с. Малка поляна	410	400	387	381	383	-27

№	Населено място	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	ръст 2016-2020
8	с. Мъглен	1280	1282	1270	1253	1259	-21
9	с. Пещерско	690	682	672	656	646	-44
10	с. Пирне	715	699	703	684	689	-26
11	с. Поляново	379	373	364	347	343	-36
12	с. Раклиново	146	143	140	136	132	-14
13	с. Съдиево	370	357	353	366	406	36
14	с. Тополица	948	929	927	896	885	-63
15	с. Черна могила	355	355	346	344	338	-17
16	с. Черноград	524	517	508	500	487	-37
17	с. Чукарка	652	636	619	608	607	-45
Общо за общината		**28 242**	**28 069**	**27 849**	**27 632**	**27 610**	**-632**

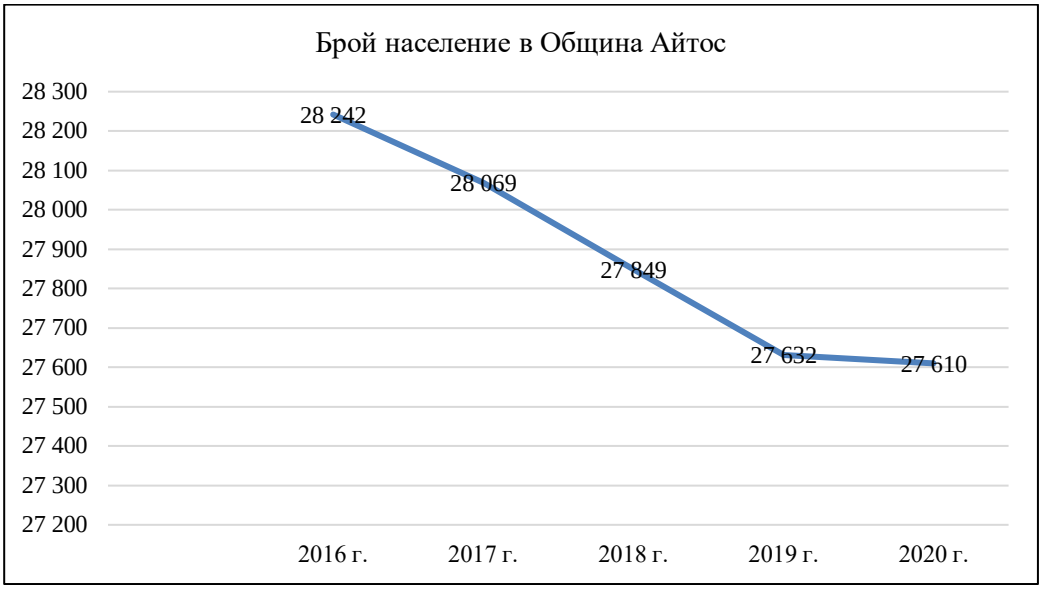
**Източник: НСИ*

Фиг. II-24. Динамика в броя на населението по населени места за периода 2016-2020 г.

Според съществуващият брой на населението към средните села с население от 1000 до 2000 д. се включват с. Карагеоргиево и с. Мъглен. Към малките села (според градоустройствената класификация) с население от 250 до 1000 жители се отнасят 10 села (Караново, Малка поляна, Пещерско, Пирне, Поляново, Съдиево, Тополица Черна могила, Черноград и Чукарка)). Останалите 4 са много малки села с до 250 жители (Дрянковец, Зетьово, Лясково и Раклиново). Степента на урбанизация на Община Айтос (т.е. процентът на градско население) е 69.24%, при средното за областта – 74.9%.

За периода 2016-2020 г. най-голям отрицателен ръст на броя на населението има в гр. Айтос (-348 души), а най-малък в с. Раклиново (-14 души). Най-голям положителен ръст се наблюдава в с. Караново (+47 души), а най-малък ръст има в с. Зетьово (+5 души).

Фиг. II-25. Динамика в броя на населението в Община Айтос за периода 2016-2020 г.

От горната графика става ясно, че за разглеждания период 2016-2020 г., броят на населението в Община Айтос е намалял с 632 души. Като цяло тенденцията за периода 2017-2020 г. бележи плавен спад на населението всяка година.

Естествен прираст

Естественият прираст на населението се формира от раждаемостта и смъртността. Състоянието на раждаемостта е един от индикаторите за демографската характеристика на населените места и териториалните единици. Естественото движение на населението през последните пет години е представено в Таблица II-48.

Табл. II-48. Динамика на населението на Община Айтос за периода 2016-2020 г.

Община Айтос	**Живородени**			**Умрели**			**Естествен прираст**		
години	**общо**	**момчета**	**момичета**	**Общо**	**мъже**	**жени**	**общо**	**мъже**	**жени**
2016 г.	324	159	165	354	196	158	-30	-31	1
2017 г.	305	151	154	387	198	189	-82	-47	-35
2018 г.	268	142	126	332	189	143	-64	-47	-17
2019 г.	287	162	125	380	188	192	-93	-26	-67
2020 г.	251	132	119	458	230	228	-207	-98	-109

**Източник: НСИ*

Данните в посочената таблица сочат отрицателен естественият прираст на населението в общината през разглеждания период. Като тенденцията е смъртността в общината да се покачва всяка изминала година. Смъртността при мъжете има превес пред женското население, изключение прави единствено 2019 г., където данните показват по-висока смъртност при жените.

Негативните изменения в броя на населението, макар и по-слабо изразени, са неблагоприятен фактор за цялостното развитие на общината.

Механичен прираст

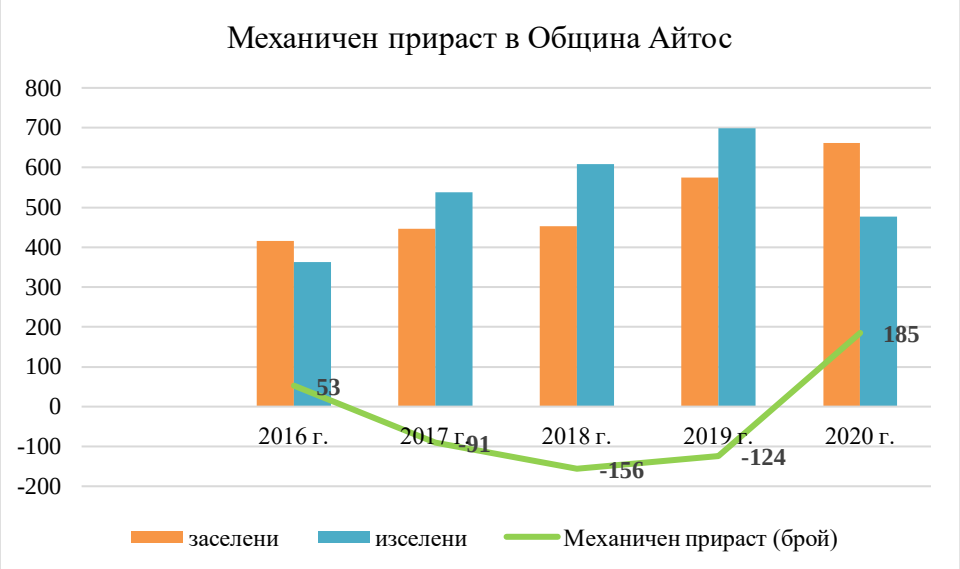
Миграциите или механичното движение на населението, заедно с неговото естествено възпроизводство определят тенденциите в демографското развитие на определена територия. За тяхното изследване се използват редица показатели и коефициенти. Такива са коефициентите за миграционна подвижност на населението, за интензивност на заселванията и изселванията, за миграционен или механичен прираст и др. Стойностите на показатели „механичен прираст на населението“ показва разликата от заселените и изселените в разглеждания вермеви период. В табличен вид е представен механичния прираст в Р България, област Бургас и Община Айтос.

Табл. II-49. Механичен прираст в страната, обл. Бургас и Община Айтос

Година	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Р България					
заселени	117255	139068	139369	166108	234606
изселени	126584	145057	143035	168120	203891
Механичен прираст (брой)	-9329	-5989	-3666	-2012	30715
Област Бургас					
заселени	7907	9602	9628	11291	14922
изселени	7591	8932	9097	10440	11729
Механичен прираст (брой)	316	670	531	851	3193
Община Айтос					
заселени	416	447	453	575	662
изселени	363	538	609	699	477
Механичен прираст (брой)	53	-91	-156	-124	185

**Източник: НСИ*

През отделните години се наблюдава повишаване на миграционната подвижност на населението, която се проявява в по-големия брой случаи на изселване и заселване. Преобладаването на броя на изселванията над заселванията определя отрицателния механичен прираст през 2017, 2018 и 2019 г. Единствено през 2016 г. и изминалата 2020 г. в Община Айтос се наблюдава положителен прираст, като през 2020 г. е значително по-висок (185 души). Отрицателният миграционен прираст има негативно въздействие и върху формирането на трудоспособния контингент. Това въздействие е особено значимо, когато в изселванията участват лица с по-високо образование и клалификация.

Фиг. II-26. Механичен прираст в Община Айтос

Заболеваемост

През 2019 г. е проследена заболеваемостта на всички 13 общини в област Бургас по определени нозологични групи от Клас-Х „Болести на Дихателната система“ и Клас-II „Новообразувания“ по МКБ-10, сочи доклад на РЗИ-Бургас за влиянието на атмосферния въздух върху здравето на населението в областта.

Влиянието на основните атмосферни замърсители върху качеството на атмосферния въздух и околната среда е доказан фактор и една от водещите причини за заболеваемост сред населението. Системната експозиция на повишени нива атмосферни замърсители директно или индиректно провокира диапазон от нежелани ефекти - от незначителни функционални смущения до появата на сериозни заболявания на отделни органи и системи.

Ниските доходи и икономическата несигурност са значими стресови фактори от много години, които в голяма степен са повлияли за развитието на хронични заболявания, ниска раждаемост и други неблагоприятни здравни и демографски показатели. Може да се очаква, че социалните и битови фактори ще имат все по-значима роля през следващите години за повишаване на здравния риск на населението в общината.

Възрастова структура на населението

Възрастовата структура на населението показва неговото разпределение на различни по обхват възрастови групи. Възрастовите особености на хората имат важно значение, поради различията в техните възможности за участие в трудовия процес. От друга страна, поделянето на населението на възрастови групи отразяав и различията в техните репродуктивни възможности, свързани с процеса на естественото възпроизводство.

Възрастовата структура разкрива трудовите и възпроизводствените възможности на населението. Според трудовите си възможности населението се дели на подтрудоспособно – до 15 навършени години, трудоспособно обхваща жените от 16 до 59 навършен години и мъжете от 16 до 62 навършени години и надтрудоспособно – обхваща жените на 60 и повече навършени години и мъжете на 63 и повече навършени години. От съотношението между трите възрастови групи зависи контингента на работната сила.

Според възпроизвоствените си възможности населението се дели на: поколение на децата (до 14 г.), поколение на родителите (15-59 г.) и поколение на прародителите (над 60 г.).

Таблица II-50. Възрастова структура на населението в Община Айтос за периода 2016-2020 г.

Трудоспособна възраст на населението	**Общо**			**В т.ч в града**		
	всичко	**мъже**	**жени**	**всичко**	**мъже**	**жени**
2016 г.						
Общо	**28242**	**13755**	**14487**	**19490**	**9410**	**10080**
Под трудоспособна възраст	5150	2630	2520	3514	1790	1724
В трудоспособна възраст	17369	9039	8330	12027	6204	5823
Над трудоспособна възраст	5723	2086	3637	3949	1416	2533
2017 г.						
Общо	**28069**	**13655**	**14414**	**19443**	**9367**	**10076**
Под трудоспособна възраст	5115	2626	2489	3529	1801	1728
В трудоспособна възраст	17197	8923	8274	11939	6129	5810
Над трудоспособна възраст	5757	2106	3651	3975	1437	2538
2018 г.						
Общо	**27849**	**13540**	**14309**	**19327**	**9285**	**10042**

Трудоспособна възраст на населението	Общо			В т.ч в града		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Под трудоспособна възраст	5080	2613	2467	3524	1805	1719
В трудоспособна възраст	16960	8823	8137	11806	6058	5748
Над трудоспособна възраст	5809	2104	3705	3997	1422	2575
2019 г.						
Общо	**27632**	**13439**	**14193**	**19135**	**9175**	**9960**
Под трудоспособна възраст	5098	2633	2465	3563	1825	1738
В трудоспособна възраст	16695	8665	8030	11595	5916	5679
Над трудоспособна възраст	5839	2141	3698	3977	1434	2543
2020 г.						
Общо	**27610**	**13432**	**14178**	**19142**	**9166**	**9976**
Под трудоспособна възраст	5040	2594	2446	3553	1809	1744
В трудоспособна възраст	16725	8674	8051	11581	5909	5672
Над трудоспособна възраст	5845	2164	3681	4008	1448	2560

**Източник: НСИ*

Като цяло възрастовата структура в общината е без съществена промяна през отчетния период.

Таблица II-51. Ръст на възрастовата структура в Община Айтос за периода 2016-2020г.

Възрастова структура	2016 г.	2020 г.	Ръст, %
Под трудоспособна възраст	18.24	18.25	0.01
В трудоспособна възраст	61.50	60.58	-0.92
Над трудоспособна възраст	20.26	21.17	0.91

**Източник: НСИ*

Резултатите от горната таблица показват, че за разглеждания период се наблюдава незначителен ръст с 0.01% при населението в подтрудоспособна възраст. Намаление с -0.92% има при трудоспособното население, а населението над трудоспособна възраст се е увеличило с 0.91%.

Основни проблеми на демографското развитие на Община Айтос:

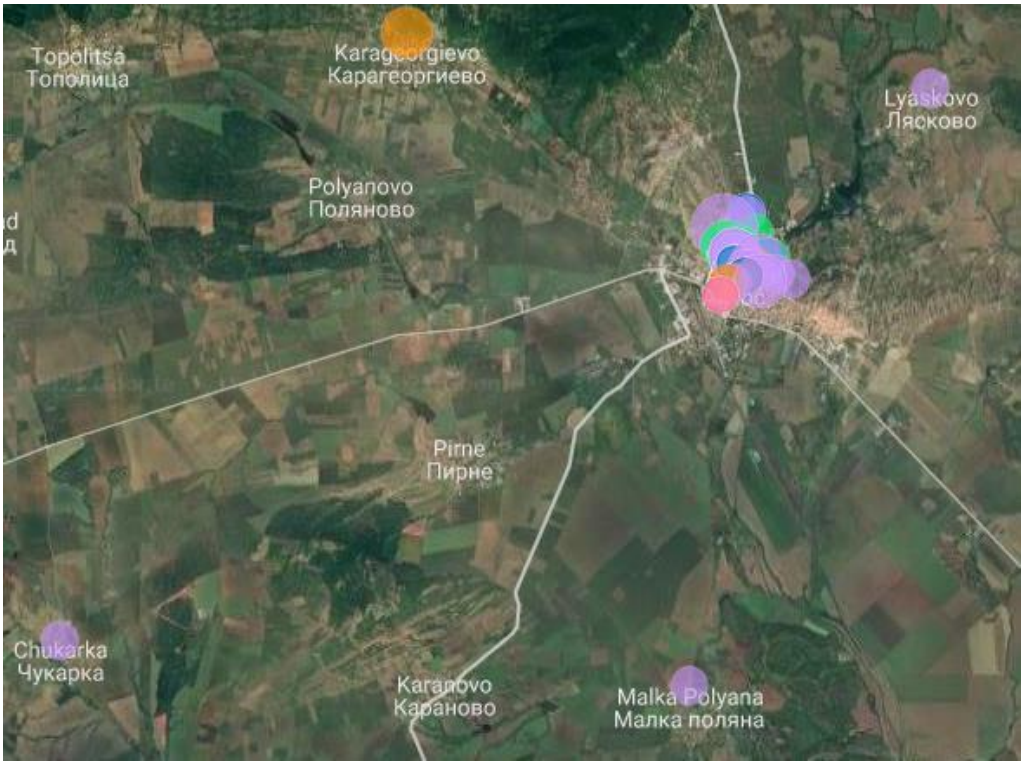
- Застаряване на населението;
- Отрицателен естествен прираст на населението в общината;
- Неясно поведение на механичното движение на неселението.

13. Социално-икономически показатели

В икономическо отношение Община Айтос представлява аграрно-промишлен център с регионално значение. Преобладаващ дял в икономиката на общината имат селското стопанство и свързаната с него преработваща промишленост. Най-голям източник на заетост и доходи в общината се явява земеделието. Добре развити са животновъдството и растениевъдството, като функционират предприятия на преработващата и добивната промишленост – хранително-вкусова, дърводобив и дървопреработвателна промишленост, производство на облекло и други текстилни изделия, както и др. вид промишленост.

Фиг. II-27. Местоположение на промишлени обекти на територията на гр. Айтос

Фиг. II-28. Местоположение на промишлени обекти на територията на Община Айтос
**Източник Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия*

Легенда:

	Текстилна промишленост
	ИТ-ИКТ
	Хранително-вкусова промишленост
	Мебелна промишленост
	Енергетика

Икономическият профил на общината се предопределя в голяма степен от наличните природни ресурси, традиции и историческо развитие на района, които създават подходящи условия за използването на сравнителните му предимства. Важен фактор е и близостта до Черноморието, което осигурява както пазар за реализация на местната продукция, така и достъп до пристанище. От пространствена гледна точка, икономическите дейности в общината са концентрирани в град Айтос, който като общински център, изпълнява ролята на център на зона на локална икономическа гравитация.

Пазарът на труда в общината е силно повлиян от икономическото развитие, демографските процеси, включително влошаващата се възрастова структура на населението. Проблем с национален мащаб се оказва както липсата на работни места, така и недостигът на квалифицирана работна сила, която да отговаря на нуждите на пазара на труда.

Икономически активното население на Община Айтос е 46%, като 70% от него са заети лица и 30% безработни (към 2017 г.). От общата съвкупност на регистрираните безработни лица до 29 г. възраст в ДБТ-Айтос през 2017 г.:

- Жените съставляват 55.6%
- Повече от 2/3 са без квалификация, а повече от 1/3 с основно и по-ниско образование;
- Вишистите са 15.3%
- 42.7% са (53 средно годишно) са засегнати от „повтаряща“ се безработица и са с повече от две регистрации в ДБТ;
- Продължително безработните млади хора (с престой на пазара на труда над 1 г.) са 3 души средногодино или 2.4%.

До средата на месец март 2020 г. пазарът на труда в общината функционира при обичайните за периода тенденции. През март, след въвеждане на извънредното положение поради пандемията от COVID-19, входящият поток безработни започва да се увеличава, като достига през месец май до 9.5% от активното население или ръст 16.4% спрямо края на 2019 г. След отпадане на извънредното положение през май, предприятията започват да възстановяват дейността си и са наели отново част от освободения персонал, което се отразява в намаление на безработните лица с 22% за период от три месеца. За това допринася и сезонната заетост в туризма и селското стопанство. Благоприятно въздействие оказва прилагането на някои от икономическите мерки на национално ниво, свързани с политиката за запазване на заетостта.

Успоредно с наблюдаваното намаление на общата безработица, данните сочат значително намаление на нивата на младежка безработица. В края на 2018 г. тя достига най-ниски стойности до 1% от икономически активното население и 3% от младежите във възрастовата група до 29 г. Наблюдаваната позитивна тенденция обаче може само частично да бъде обяснена с нарастване на заетостта сред младежите през разглеждания период, докато определящо е допълнителното намаление на икономически активните лица в тази възрастова група с близо 26%. Активното население над 45 г. е най-засегнато на пазара на труда, с най-голям брой регистрирани безработни лица. Най-значим се оказва рискът от дълготрайна безработица за лицата над 45 г. Сериозно засегнати са и лицата във възрастовата категория 55 - 64 години, при които съществува реален риск да останат безработни до края на кариерата си.

Наред с общата тенденция за намаляване на безработните лица в периода 2010-2019 г., лицата с продължителност на регистрацията над 1 година, бележи тенденция на значително намаление, като коефициентът на дългосрочна безработица достига 0,22% (2019 г.) спрямо 0,97% през 2016 г., като позитивната посока се отчита и в условията през 2020 г., дори в условията на кризата с коронавируса. По-голяма част от безработните с регистрация над 1 г. са без специалност, с основно или по-ниско образование, което затруднява изключително много тяхната трудова реализация.

Изводите от икономическата активност на населението са следните:

- Голям е делът на нерегистрираните безработни лица;
- По-висок е делът на безработните сред жените;
- Наблюдава се тенденция за увеличаване делът на регистрираните трайно безработни лица;
- Висок процент на ниско образование, което се явява пречка за намиране на работа;
- Състоянието на пазара на труда е в пряка зависимост от социално-икономическото развитие на общината;

Администрацията на общината ще има една първостепенна по важност задача за създаване на условия за стимулиране на предприемачеството, стабилизиране на малкия и среден бизнес, пренасочване и преквалификация на безработните, разработване на мерки и програми за финансиране на социалните дейности на базата на европейски програми по тяхното финансиране. Сериозни потенциални възможности за разкриване на нови работни места са целевите финансирания на Европейския съюз за изграждане на инфраструктурата в общината като пътна и ВиК инфраструктура, изграждане на алтернативни източници на енергия и други.

Състоянието на трудовия пазар в общината дава основание да се очертаят следните действия за реализиране политика по заетостта:

- ✓ информиране на работодателите и безработните лица за политиката по заетостта, регламентирана в Националния план за действие по заетостта;
- ✓ партньорство със заинтересованите институции в общината за увеличаване заетостта в различни области, съобразени с конкретните икономически и социални условия на територията на общината.

III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT - АНАЛИЗ)

Един от основните етапи в стратегическото планиране е „анализа на средата". Изводите от този анализ са важна предпоставка за осъществяване на понататъшните стъпки в процеса на стратегическо планиране – SWOT анализ, целеполагането и изготвянето на план за действие. Това налага те да бъдат изложени в тази част по структуриран начин. Избран бе подходът основните изводи да се групират в две основни части:

- Достижения и силни страни, проблеми и слаби страни и
- Възможности и заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата" могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва общината през следващите години.

Прилагането на този аналитичен инструмент позволява:

- пределно синтезирано представяне на една комплексна картина на общината;
- изграждане на предварителна представа за решимостта на разкритите проблеми;
- насочване към приоритетните сфери на развитие;
- насочване към приоритетните проблеми за решаване.

SWOT анализът предлага възможност за творческо интерпретиране на резултатите от направените анализи, което е видно от предложената по-долу схема:

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
➢ Изградена и въведена в експлоатация - Пречиствателна станция за отпадъчни води на гр. Айтос, в т.ч. и съпътстваща инфраструктура, като довеждащ и отвеждащ колектор на ПСОВ и др.; ➢ Наличие на канализация и модулна ПСОВ в с. Пирне; ➢ Организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци във всички населените места от общината; ➢ Въведено разделно събиране на масоворазпространени отпадъци; ➢ Наличие на специализиран мобилен център за разделно събиране на опасни отпадъци от домакинствата; ➢ Членство в Регионална система за управление на отпадъците - регион Бургас; ➢ Закрити сметища по населените места от общината; ➢ Стартирано изпълнение на проект за Техническа и биологична рекултивация на общинско депо за битови отпадъци в гр. Айтос; ➢ Относително добро качество на атмосферния въздух (КАВ); ➢ Липса на значими производства, замърсяващи околната среда;	➢ Съществуващата водопроводна мрежа е морално остаряла. Преобладаващите тръби са етернитови, които водят до чести аварии и до значителни загуби на питейна вода, както и до влошаването на нейните хигиенни характеристики; ➢ Липса или недостатъчна изграденост на инфраструктура за събиране и пречистване на отпадъчните води в малките населени места от общината, където битови отпадъчни води се отвеждат в изгребни ями; ➢ Липса на система за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини; ➢ Липса на финансови и данъчни стимули, които да мотивират гражданите да събират разделно отпадъците си; ➢ Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци в зелените площи; ➢ Липса на достатъчно финансови средства и техника за поддържане на съществуващите зелени площи на територията на общината и създаване на нови такива; ➢ Незадоволително състояние на пътната

➢ Наличие на защитени територии и зони, богато биоразнообразие и уникални и ценни екосистеми и културно-историческо наследство като предпоставка за развитието на алтернативни форми на туризъм; ➢ Наличие на находища и сондажи на минерални води с възможност за използване за лечебни цели и питейни нужди; ➢ Добро географско местоположение на общината – близост до Черно море и областия център гр. Бургас; ➢ Наличие на административен капацитет за покриване на общинските отговорности по опазване на околната среда.	мрежа в общината; ➢ Продължава тенденцията за увеличаване на количеството твърди горива за битово отопление като основен източник на енергия; ➢ Вследствие на периодично палене на стърнища се нарушават почвените функции на хумусния слой и се намалява плодородието и самопречистващата способност на почвите; ➢ Неблагоприятни демографски тенденции: намаляване на жителите на общината, застаряване на населението особено в селските райони и обезлюдяване на населените места.
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
▪ Разширяване и реконструкция на водоснабдителната мрежа в населените места от общината; ▪ Изграждане на канализация и ЛПСОВ в малките населени места от общината; ▪ Финализиране на проекта за Техническа и биологична рекултивация на общинското депо в гр. Айтос и изпълнение на плана за контрол и мониторинг; ▪ Редуциране обема на депонираните отпадъци за сметка прилагане на рециклиране и оползотворяване; ▪ Въвеждане на система за разделно събиране на биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини; ▪ Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазването на околната среда; ▪ Реализиране на проекти за реконструкция и модернизация на общинската пътна мрежа; ▪ Разумно използване на находищата на минерални води на територията на общината, с възможност за развитие на балнео и лечебен туризъм; ▪ Потенциални за развитие в района са културно-познавателният, религиозният, вело-, фото-, селски и екотуризмът; ▪ Наличие на добри предпоставки за трансгранично сътрудничество в областта на околната среда; ▪ Засилване на контрола върху граждани и юридически лица на територията на общината за спазване на нормативните изисквания.	▪ Задълбочаване на икономическата криза и свиване на стопанските дейности; ▪ Неизпълнение или забавяне на инвестиционни проекти в инфраструктурата, важни за развитието на общината; ▪ Трудности при осигуряване на съфинансиране за реализирането на проекти, финансирани по Европейски програми; ▪ Спиране финансирането по оперативните програми, с което да се затрудни реализацията на проектите на общината; ▪ Липса на канализация в населените места на общината и ЛПСОВ; ▪ Образуване на нерегламентирани сметища; ▪ Риск от пожари и незаконна сеч в горските и общински територии; ▪ Липса на средства за поддържане и доизграждане на зелената система; ▪ Замърсяване на обработваеми земи с препарати за растителна защита; ▪ Влошаване условията за ефективни селскостопански дейности и понижаване на конкурентноспособността на съществуващите малки земеделски стопанства; ▪ Задълбочаване на неблагоприятните демографски тенденции - миграция (предимно на млади хора) от общината към по-големите градове на страната и емиграцията в чужбина.

IV. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА АЙТОС

Дефинираната визия отразява стремежа за достигане на определено ниво на околната среда на Община Айтос за периода 2021 – 2025 г. Общото виждане и очакване за развитие на общината в областта на околната среда е формулирано както следва:

Община Айтос – балансирано и устойчиво управляваща местните природни ресурси, с възможност за икономически растеж, опазена и зелена околна среда, създаваща условия за развитие на екологичен и селски туризъм.

V. ЦЕЛИ

На базата на направения анализ са определени основните цели за бъдещото развитие на общината в областта на околната среда. Формулираните цели показват стратегическия избор и основните приоритети, които ще има общината през следващите години.

След избора на визия на общината, основана на извършения анализ, се формулират стратегическите цели, приоритети и дейности, чийто изпълнение ще доведе до постигане на очаквания краен положителен резултат.

ГЕНЕРАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Стратегическа цел 1 – „Повишаване качеството на живот на населението в общината, посредством опазване и съхраняване на околната среда“

Постигането на тази Стратегическа цел се осъществява чрез следните специфични цели и приоритети:

Специфична цел 1.1. Намаляване риска от замърсяване на околната среда чрез подобряване на инфраструктурата в общината

Приоритет 1.1.1. Опазване качеството на атмосферния въздух
На територията на Община Айтос няма разположен постоянен пункт за мониторинг на КАВ. Единствените налични данни са от мобилна автоматична станция на Регионална лаборатория - Стара Загора към ИАОС. Поради липса на значими промишлени източници в района, обосновано може да се допусне, че основните източници на ФПЧ10 на територията на Община Айтос са битовото отопление и автотранспорта. В тази връзка, усилията на местната администрация трябва да бъдат насочени към намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор, благоустрояване на зелените площи, почистване и планомерно измиване на уличните платна, и при необходимост Актуализация на Програмата за намаляване на нивата на фини прахови частици в атмосферния въздух и достигане на установените норми за вредни вещества на територията на Община Айтос за периода 2016-2020 г.

Приоритет 1.1.2. Устойчиво и ефективно управление на водните ресурси
Съществуващата водопроводна мрежа в общината е морално остаряла и има нужда от ремонт и подмяна. Честите аварии по водопроводната мрежа са причина за влошаването на нейните хигиенни характеристики. Като проблем пред общината се явява и необходимостта от доизграждане и подобряване състоянието на съществуващата канализационна мрежа и изграждане на ЛПСОВ в малките населени места.

Целите на приоритета са насочени към осигуряване на комплексно, многократно и ефективно използване на водните ресурси, опазването им за задоволяване потребностите от вода на населението, възстановяване качеството на водите и предотвратяване на замърсяването им, както и съхраняване и опазване на водните екосистеми и свързаните с тях компоненти на околната среда. Това налага предприемане на мерки, насочени към осигуряване на проектна готовност, организация за тяхното изпълнение и търсене на източници на финансиране.

Приоритет 1.1.3. Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците
Община Айтос работи в посока екологосъобразно управление на отпадъците като участва в Регионално сдружение за управление на отпадъците - Регион Бургас заедно с общините Бургас, Айтос, Камено, Карнобат, Несебър, Поморие, Руен и Сунгурларе. Основната цел на сдружението е изграждане на устойчива система за управление на отпадъците, която да осигурява необходимата инфраструктура за третиране, оползотворяване и екологосъобразното обезвреждане на битови в т.ч. биоразградими, опасни отпадъци от домакинствата и строителни отпадъци, генерирани на територията на региона.

Подобряване управлението на отпадъците на местно ниво може да се постигне чрез мерки насочени към:

- оптимизиране на системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване;
- намаляване на количествата отпадъци за депониране чрез предварително третиране, рециклиране и повторна употреба;
- въвеждане на система за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини;
- финализиране на проекта за Техническа и биологична рекултивация на общинско депо за битови отпадъци в гр. Айтос и изпълнение на плана за контрол и мониторинг след неговото закриване;
- недопускане на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци.

Приоритет 1.1.4. Благоустрояване и подобряване на средата
Основните дейности, които се предвиждат са обновяване, реконструкция, рехабилитация и поддържане на улични и тротоарни настилки, благоустройство на крайпътните и междублоковите пространства. С цел минимизиране на шумовите емисии е необходимо да се реализират и проекти по изграждане и възстановяване на зони за отдих, изграждане на пешеходни и велоалеи, детски кътове и др. Благоустрояването на средата включва и подобряване на материалната база в училищата, спортни бази и др. вид дейности. С предвидените мерки по благоустрояване се цели да се подобри екологичната обстановка, конкурентноспособността на общината, както и да се намали миграционния процес.

Приоритет 1.1.5. Подобряване на енергийната ефективност в общината и използване на алтернативни източници на енергия
Община Айтос има разработени и одобрени от Общински съвет-Айтос: Програма за енергийна ефективност на територията на Община Айтос за периодна 2018-2022 г. и Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в Община Айтос за периода 2018-2028 г.

Програмите имат за цел чрез система от мерки и дейности на общинско ниво да се насърчи използването на ВЕИ, с цел подпомагане на енергийната ефективност, като това ще допринесе за повишаване ефективността на икономиката, сигурността на енергоснабдяването и опазване на околната среда.

Община Айтос разполага с добър потенциал за използване на слънчева енергия от ВЕИ, което е едно голямо богатство, с нарастваща стойност в бъдеще. Затова той трябва да се развива и използва разумно.

Дейностите ще бъдат съсредоточени както в реализацията на проекти за използване на възобновяеми и алтернативни източници на енергия, така и в осъществяването на оперативни мерки за повишаване на енергийната ефективност, включващи обновяване и модернизиране на уличното осветление в населените места от общината, саниране на обществени сгради, извършване на енергийни обследвания и сертифициране на обекти и др.

Стратегическа цел 2. „Създаване на условия за развитие на устойчив туризъм и биологично земеделие, опазвайки богатото биологично разнообразие, зелените площи и културното наследство на територията на общината“

Постигането на тази Стратегическа цел се осъществява чрез следните специфични цели и приоритети:

Специфична цел 2.1. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие и зелените площи на общината, чрез разумно и щадящо използване
Приоритет 2.1.1. Опазване на биоразнообразието в защитените територии и зони намиращи се на територията на общината
Биологичното разнообразие е изключително важно за живота и икономиката на страните. Биоразнообразието и екосистемите допринасят за филтрирането на нашия въздух и вода, за поддържането на баланса в климата, за превръщането на отпадъците в ресурси, за опрашването, торенето и т.н. Загубата на биологично разнообразие и свързаната с климата криза са взаимосвързани и всяка от тях води до изостряне на другата. Възстановяването на горите, почвите и влажните зони и създаването на зелени пространства е много важно за постигане на необходимото смекчаване на последиците от изменението на климата.

Основата на усилията на страната ни за опазване на биологичното разнообразие е нейната мрежа от защитени територии. Защитените територии предлагат уникална възможност за стимулиране развитието на районите, в които са разположени. Те представляват гаранция за запазена природа и високо качество на средата, които в съчетание с разнообразни и висококачествени продукти, услуги и производства са предпоставка за устойчиво и екологосъобразно развитие. Защитените територии и ефективното им опазване допринасят за изпълнението на изискванията на редица международни конвенции и споразумения, по които България е страна. Тези политики следва да продължат да се изпълняват и доразвиват и на местно ниво.

На територията на общината се намират 1 защитена местност и 3 природни забележителности, съгласно Закона за защитените територии, както и 3 защитени зони от Екологичната мрежа Натура 2000. Това е показател за наличие на богата природна среда, включваща редица защитени растителни и животински видове. Устойчивото управление и разумно използване на природните ресурси, следва да бъде обект на целенасочена местна политика.

Приоритет 2.1.2. Доизграждане и обогатяване на зелената система в общината
Развитието на зелената екосистема на територията на общината оказва положителен ефект върху качеството на въздуха и намаляване на замърсяванията от транспорта и бита, намаляване на шума, запрашеността и вредните емисии в атмосферата. Зелените площи имат изключително важно значение за осигуряване на места за отдих и развлечения на населението. Създаването на нови и поддържане на съществуващи алеи, паркове за отдих и кътове за детски игри ще подобрят състоянието на околната среда и ще способстват за по-добър екологичен комфорт на населението и гостите на общината.

Специфична цел 2.2. Развитие на туристическата инфраструктура

Приоритет 2.2.1. Развитие на туризма в общината
Община Айтос има разработена и приета от ОбС-Айтос - Програма за развитие на туризма за периода 2020-2023 г. На нейна територия съществуват отлични възможности за развитие на различни видове туризъм, свързани с наличието на минерални извори, природни и археологически забележителности. Благоприятното ѝ географско разположение в близост до Черно море, съчетано с планински и равнинен релеф предоставя добри условия за развитието на туризма в района. Потенциални за развитие в района са културно-познавателният, религиозният, вело-, фото и селски туризъм.

Природните дадености и парк „Славеева река” създават прекрасни възможности за развитие на екотуризъм в общината. На негова територия се намира Айтоският Зоопарк, създаден преди повече от 40 години. Обектът посещаван от множество туристи и е с местно и регионално значение.

Специфична цел 2.3. Опазване на горските територии и превенция за справяне с климатичните промени и природни бедствия

Приоритет 2.3.1. Запазване и развитие на горския сектор
Горските територии в Община Айтос заемат обща площ от 9261.52 ha, което е 22.99% от общата територия на общината. Най-голям е делът на стопанските гори – 90.66%, следвани от специалните гори (5.18%) и защитните гори (4.15%).

Територията на Община Айтос е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастящи плодове и билки. Върху планинските хълмисти склонове, горскодървесната растителност е съставена от листопадни широколистни гори - чисти и смесени гори от благун, цер, космат дъб и келяв габър. Върху хълмистия релеф се срещат смесени гори. От храстите са разпространени смрадлика, драка, глог, дрян, кисел трън, къпина и др.

Необходимо е да бъдат извършени залесителни и ландшафтно-устройствени дейности, свързани с подобряване качествата на горите и природната среда. Горските територии са подходящи също и за развитие на туризма. Устойчивото ползване на недървесните горски продукти (билки, гъби, горски плодове и др.), както и развитието на услуги, предлагани от горския сектор ще повиши възможностите на горите да бъдат управлявани по един съвременен, устойчив и екологосъобразен начин.

Приоритет 2.3.2. Превантивни мерки за справяне с климатичните промени, природни бедствия и екологични рискове

Климатичните промени засягат околната среда и водят до бедствия. Затоплянето и засушаването допринасят за увеличаване на горските пожари, които от своя страна нанасят сериозни щети на околната среда. Пожарите могат да причинят промяна в биоразнообразието на видовете, заместващи едни организми с други. Могат да повлияят върху заблатяването на горите и да повишат риска от наводнения. Горските пожари причиняват ерозия на почвата и допринасят за образуването на свлачища. Друг проблем, в който горските пожари имат своя принос, е киселинният дъжд. Причинява се от емисии на серен диоксид и азотен оксид, които реагират с водните молекули в атмосферата, образувайки киселинни валежи, което се отразява негативно на почвата, растенията и водоемите, в които попадат.

В такива случаи е необходимо приоритетно възстановяване на горските територии, засегнати и унищожени от пожари, съхнене, паша и незаконни сечи, с цел увеличаване площта на горите и повишаване тяхната устойчивост, производителност и капацитет за усвояване на въглероден диоксид, за да се адаптират към климатичните промени.

Мерките, които следва да бъдат предприети са насочени към създаване и актуализация на база данни за рискови зони, изграждане на система за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения. Важно място следва да се отреди на мерките, свързани с възстановяването на горски масиви, засегнати от бедствия – наводнения, пожари и др. чрез залесяване и повишаване качествата на горските култури, като фактори за противодействие на наводненията и вредното въздействие на климатичните промени.

Специфична цел 2.4. Развитие на биологичното земеделие в общината

Приоритет 2.4.1. Развитие на биологичното земеделие и отглеждане на местни биологични продукти

Биологичното земеделие е съвкупна система за управление на земеделието и производство на храни, в която се съчетават най-добрите практики по отношение опазването на околната среда, поддържа се висока степен на биологично разнообразие, опазват се природните ресурси, прилагат се високи стандарти за хуманно отношение към животните и методи на производство, съобразени с предпочитанията на част от потребителите към продукти, произведени чрез използване на естествени вещества и процеси.

Все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и не замърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве.
Територията на общината притежава висок потенциал за развитие на аграрния сектор. Налице са подходящи ресурси за целенасочена подкрепа за развитие на отрасъла, като се подчертава потенциалът на територията за специализация в сферата на биологичното земеделие и животновъдството. Съществуват възможности за развитието на широк спектър от земеделски дейности, които почвено-климатичните особености на общината обезпечават. Мерките, които следва да бъдат предприети за развитие на аграрния сектор са свързани с:

- Развитие на биологично земеделие и животновъдство, като се работи за запознаване на производителите с технологията на производството и с нормативната база. Формиране на нова производствена структура в отрасъла, където екологичната сигурност и качество на храните при производството ще имат водещо значение;
- Запазване на големите резерви от пасища, мери и ливади, подходящи за екстензивно отглеждане;
- Развитие на нови трайни насаждения;
- Кулутивиране на лечебни растения, имайки предвид подходящите условия за отглеждане на почти всички етеричномаслени и лечебни култури и потенциала за билкопроизводство на територията на общината;
- Създаване на условия за повишаване на нивото на научно обслужване в селското стопанство и на тази база, стимулиране на въвеждането на съвременни технологии на производство;
- Подобряване на техническо състояние на изградените напоителни съоръжения и селскостопанските пътища, както и върху изграждането на нови напоителни съоръжения.

Стратегическа цел 3 – „Повишаване на институционалния капацитет и екологичната култура на населението в областта на околната среда“
Постигането на тази Стратегическа цел се осъществява чрез следните специфични цели и приоритети:

Специфична цел 3.1. Повишаване професионалната квалификация на кадрите в общинската администрация в областта на опазване на околната среда
Приоритет 3.1.1. Повишаване квалификацията на общинските служители пряко ангажирани с дейностите по опазване на околната среда
Европейските изисквания и произтичащите от това промени в националното законодателство налагат повишаване качеството на административните услуги както и квалификацията на общинските служители. В тази връзка е необходимо служителите от администрацията да бъдат подготвени и обучавани във всяка едно направление, касаещо околната среда. Това се постига чрез участия в организирани работни срещи/семинари на регионално и национално ниво. Въвеждането на нови форми на административно обслужване ще допринесе изключително много за успешното икономическо развитие и привличане на чуждестранни инвеститори. Внедряването на съвременни форми на административно обслужване изисква подобряване на материално-техническите условия и повишаване квалификацията на заетите в администрацията.

Специфична цел 3.2. Работа с обществеността за повишаване на нейното участие и ангажираност при решаване на проблеми свързани с опазване на околната среда

Приоритет 3.2.1. Запознаване на населението с актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда и включването им в инициативи с екологична насоченост

Повишаване екологичната култура на населението и запознаването му с нормативната уредба е важна предпоставка за правилното прилагане на екологичното законодателство в областта на околната среда. Познаването на екологичните проблеми от гражданите би довело до участието им в процеса на вземане на решения по отношение подобряването състоянието на околната среда. Широкото участие на обществеността и местните заинтересовани страни в процеса на опазване и възстановяване на компонентите на околната среда е важно условие за постигане на целите на програмата.

От една страна, хората, живеещи в общината - институциите и организациите са заинтересовани и са ползватели на ресурсите на природата, но от друга страна, те са основният източник на заплахи за състоянието на околната среда. Затова тяхната информираност, образованост, разбиране за причините и начините на опазване и мотивирането им за участие са от изключително значение за постигане на целите на програмата. Дейностите в тази насока трябва да включат както информационни кампании така и обучение за НПО и активни граждански групи, които да бъдат въвличани чрез различни форми на участие.

VI. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ – 2021 - 2028 година

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
Стратегическа цел 1 – Повишаване качеството на живот на населението в общината, посредством опазване и съхраняване на околната среда					
Специфична цел 1.1.		**Намаляване риска от замърсяване на околната среда чрез подобряване на инфраструктурата в общината**			
Приоритет 1.1.1. Опазване качеството на атмосферния въздух					
1.1.1.1.	Благоустройство и озеленяване на крайпътните и междублоковите пространства, с цел защита от прах и вредни емисии	Община Айтос	2022-2028 г.	Съгласно проектна документация	Общински бюджет, Външни източници
1.1.1.2.	Изграждане/реконструкция/рехабилитация на уличната мрежа и тротоари на територията на община Айтос	Община Айтос	2022-2027 г.	5 000 000	Общински бюджет, Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.1.3.	Системно машинно метене и миене на основната улична мрежа на града	Община Айтос	постоянен	Съгласно предвидените годишни средства в план-сметката от такса БО	Общински бюджет
1.1.1.4.	Информационна кампания за ограничаване използването на печки за отопление на твърди горива с ниска топлинна ефективност и за използване на по-качествени горива (по-висока калоричност, по-малко прах) за отопление от домакинствата, както и за употребата на биогорива	Община Айтос	2022-2028 г.	1000 годишно	Общински бюджет
1.1.1.5.	Увеличаване и поддържане на дървесната растителност в терените за озеленяване и по улиците в града	Община Айтос	Постоянен	20 000 годишно	Общински бюджет
1.1.1.6.	Проучване възможностите за изграждане на Газоразпределителна мрежа на територията на	Община Айтос Лицензирано	2022-2025 г.	Няма разчет	Общински бюджет външни източници

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	общината	газоразпределително дружество			
1.1.1.7.	Осъществяване на проверки за спазването на мерки за недопускане замърсяване от строежите	Община Айтос	Постоянен	Няма разчет	Общински бюджет
1.1.1.8.	Стриктен контрол за неправилно паркиране, особено в зелените площи	Община Айтос	Постоянен	Няма разчет	Общински бюджет
Приоритет 1.1.2. Устойчиво и ефективно управление на водните ресурси					
1.1.2.1.	Реконструкция и рехабилитация на водопроводната мрежа в Община Айтос	Община Айтос	2022-2028 г.	7 000 000	Общински бюджет Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.2.2.	Подмяна на водоснабдителни мрежи и съоръжения в населените места с цел намаляне на загуби и аварии по мрежите	Община Айтос	2023-2028 г.	Съгласно проектна документация	Общински бюджет Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.2.3.	Доизграждане на технически елементи от канализационната мрежа на гр. Айтос – битова канализационна мрежа – 593 м.; Изграждане на дъждовна канализационна мрежа – 1195 м.; Изграждане на нова смесена канализационна мрежа – 1935 м.; Изграждане на нова смесена канализационна мрежа – 1935 м.; Реконструкция на смесена канализационна мрежа – 645 м.	Община Айтос	2022-2024 г.	5 220 000	Републиканскиc бюджет, Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.2.4.	Доизграждане на технически елементи от канализационната мрежа на гр. Айтос	Община Айтос	2022-2025 г.	5 220 000	Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.2.5.	Изграждане на канализация и ЛПСОВ в с.Тополица	ВиК Бургас	2023-2027 г.	3 822 450 лв. разчет, съгласно средносрочна програма на Регионален план на ВиК ЕАД, Бургас	Вик ЕАД, Бургас, Програми на ЕС и др. външни източници

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
1.1.2.6.	Изграждане на канализация и ЛПСОВ в с. Мъглен	ВиК Бургас	2023-2027 г.	4 205 750 лв. разчет, съгласно средносрочна програма на Регионален план на ВиК ЕАД, Бургас	Вик ЕАД, Бургас, Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.2.7.	Почистване и поддържане на речните корита и дерета	Басейнова дирекция, Община Айтос	2022-2028 г.	10 000 годишно	Общински бюджет, ДБ, ФЕС
1.1.2.8.	Мониторинг за качеството на повърхностни и подземни води в района на общинско депо за ТБО в гр. Айтос, след реализиране на проекта за рекултивация	Община Айтос	Съгласно План за контрол и мониторинг на депото	3000 годишно	Общински бюджет
1.1.2.9.	Изпълнение на препоръчаните мерки, залегнали в Регионалния генерален план на обособената територия на „ВиК“ ЕАД, Бургас	Вик ЕАД, Бургас	2022-2028 г.	Съгласно разчет в Регионалния план на ВиК ЕАД, Бургас	Държавен бюджет, ФЕС
Приоритет 1.1.3. Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците					
1.1.3.1.	Създаване на организация за разделно събиране на растителни отпадъци от поддържането на паркове, градини, площади	Община Айтос	2022-2023 г.	Няма разчет	Общински бюджет
1.1.3.2.	Разработване на проекти и/или програми за насърчаване към домашно компостиране	Община Айтос	2022-2024 г.	40 000	Общински бюджет ПУДООС и др. източници
1.1.3.3.	Подобряване на системата за събиране и третиране на отпадъци в Община Айтос	Община Айтос	Постоянен	Съгласно приета годишна план-сметка от ТБО	Общински бюджет
1.1.3.4.	Подновяване на амортизираните съдове за смесени битови отпадъци, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	Община Айтос	2022-2028 г.	100 000	Изпълнител на дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване; ОБ
1.1.3.5.	Провеждане на следексплоатационни грижи и	Община Айтос	Съгласно план	11 000 годишно	Общински бюджет

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	мониторинг на депо за неопасни отпадъци гр.Айтос		за мониторинг		
1.1.3.6.	Изпълнение на Плана за действие с подпрограми с мерки за постигането им от ПУО на Община Айтос за периода 2021-2028 г.	Община Айтос	2022-2028 г.	Съгласно ПУО	Общински бюджет, ОПОС, ПУДООС и други източници
1.1.3.7.	Увеличаване на административния капацитет относно изпълнение на нормативните изисквания при управлението на отпадъците	Община Айтос	2022-2028 г.	2000 годишно	Общински бюджет
Приоритет 1.1.4. Благоустрояване и подобряване на средата					
1.1.4.1.	Северен обходен път на гр. Айтос	Община Айтос	2022-2028 г.	3 200 000	ФЕС и други външни източници
1.1.4.2.	Южен обходен път на гр. Айтос	Община Айтос	2022-2028 г.	4 700 000	Републикански бюджет, ФЕС и други външни източници
1.1.4.3.	Основен ремонт и рехабилитация на републиканска и общинска пътна инфраструктура на територията на общината	Община Айтос	2022-2026 г.	Съгласно проектна документация	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет, др. източници
1.1.4.4.	Подобряване на уличните настилки на населените места в Община Айтос (улици в с. Поляново и с. Малка поляна)	Община Айтос	2022-2024 г	402 000	ФЕС, ЦБ и др. източници
1.1.4.5.	Реконструкция и рехабилитация на тротоарни настилки на улици в гр. Айтос (ул. „Братя Миладинови“, ул. „Богориди“ и ул. „Софроний Врачански“)	Община Айтос	2022-2024 г.	468 000	ФЕС, ЦБ и др. източници
1.1.4.6.	Ремонт на уличната мрежа в населените места на Община Айтос	Община Айтос	2022-2024 г.	1 350 000	Републиканскик бюджет, Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.4.7.	Рехабилитация/реконструкция на път Айтос-	Община Айтос	2022-2027 г.	1 650 000	Републиканскик бюджет,

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	Карагеоргиево-Тополица – граница с Община Карнобат				Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.4.8.	Рехабилитация/реконструкция на път Айтос-Черноград-Раклиново – граница с Община Карнобат	Община Айтос	2022-2027 г.	1 200 000	Републиканскик бюджет, Програми на ЕС и др. външни източници
1.1.4.9.	Изграждане на паркинги, внедряване на системи за организация на движението	Община Айтос	2023-2027 г.	1 000 000	ФЕС и други външни източници
1.1.4.10	Възстановяване на стара градска баня, при използване на минерална вода от извор в гр. Айтос	Община Айтос	2024-2027 г.	1 000 000	Общински бюджет/ПЧП
1.1.4.11	Благоустрояване и реновация на спортна зала към стадион в УПИ I, кв. 50 по плана на гр. Айтос	Община Айтос	2022-2026 г.	469 000	Общински бюджет, външни източници
1.1.4.12	Обновяване и изграждане на детски и спортни площадки и съоръжения	Община Айтос	2022-2027 г.	80 000	Републикански бюджет, общински бюджет, ФЕС и др. източници
1.1.4.13	Обновяване и ремонт на детски ясли и детски градини на територията на общината	Община Айтос	2022-2026 г.	Съгласно проектна документация	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет, др. източници
1.1.4.14	Ремонт, подобряване на материално-техническата база и оборудването в училищата от общината	Община Айтос	2022-2026 г.	Съгласно проектна документация	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет, др. източници
1.1.4.15	Обновяване на междублокови пространства в гр. Айтос	Община Айтос	2022-2025 г.	40 000	Общински бюджет
1.1.4.16	Реализиране на проект за: „Реконструкция, обновяване и разширяване на Зоопарк гр. Айтос", I-ви и II-ри етап	Община Айтос	2022-2024 г.	763 654	ПУДООС
1.1.4.17	Изпълнение на дейности по проект: „Подобряване опазването на околната среда в	Община Айтос	2022 г.	300 000	ПТС между Р България и Р Турция

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	Одрин и Айтос“				
1.1.4.18	Изготвяне и кандидатстване с проекти по Национална кампания „За чиста околна среда“	Община Айтос, кметства по населени места в общината Учебни заведения и Детски градини	2022-2028 г.	100 000	ПУДООС
1.1.4.19	Изготвяне и кандидатстване за финансиране с проекти за изграждане, благоустрояване и реновация на спортни зали, площадки и съоръжения	Община Айтос Учебни заведения	2022-2027 г.	Съгласно изготвен проект	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет, др. източници
1.1.4.20	Изграждане на велоалеи и маршрути в гр. Айтос	Община Айтос	2022-2028 г.	Съгласно проектна документация	Общински бюджет, Други източници
Приоритет 1.1.5. Подобряване на енергийната ефективност в общината и използване на алтернативни източници на енергия					
1.1.5.1.	Изготвяне на доклади за енерегийно обследване за обекит публична собственост от социална, образователна, културна инфраструктура, както и други сгради – общинска собственост	Община Айтос	2022-2028 г.	1 500 000	ФЕС, Общински бюджет и др. външно финансиране
1.1.5.2.	Внедряване на мерки за подобряване на енергийната ефективност в частни едно-, и много фамилни жилищни сгради	Община Айтос	2022-2028 г.	2 000 000	ФЕС и др. външно финансиране
1.1.5.3.	Прилагане на мерки за енергийна ефективност в сгради – публична собственост	Община Айтос	2023-2028 г.	2 300 000	ФЕС и др. външно финансиране
1.1.5.4.	Ремонт и модернизация на уличното осветление на територията на общината, чрез въвеждане на системи за ефективно управление	Община Айтос	2022-2026 г.	100 000	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет, др. източници
1.1.5.5.	Инсталиране на термосоларни инсталации за топла вода на общински сгради с целогодишно използване (общинска администрация, детски и	Община Айтос	2022-2026 г.	Съгласно изготвена проектна документация	ФЕС, Общински бюджет, др. източници

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	социални заведения и др.).				
1.1.5.6.	Инсталиране на фотосоларни инсталации	Община Айтос	2022-2026 г.	Съгласно изготвен проект	ФЕС, Общински бюджет, др. източници
1.1.5.7.	Изпълнение на мерките заложени в Програмата за ЕЕ на Община Айтос за периода 2018-2022г. и ПНИЕВИБ за периода 2018-2028 г.	Община Айтос	2022-2028 г.	Съгласно изготвени проекти	ФЕС, Общински бюджет, др. източници
1.1.5.8.	Проучване на възможностите за финансиране на проектите по ВЕИ	Община Айтос	2022-2025 г.	Няма разчет	Общински бюджет
1.1.5.9.	Организиране на информационни кампании, целящи популяризирането на възобновяемите енергийни източници и възможността за тяхното използване в частни жилища	Община Айтос	2022-2025 г.	Няма разчет	Общински бюджет, Други източници
Стратегическа цел 2 - Създаване на условия за развитие на устойчив туризъм и биологично земеделие, опазвайки богатото биологично разнообразие, зелените площи и културното наследство на територията на общината					
Специфична цел 2.1.		**Опазване и поддържане на биологичното разнообразие и зелените площи на общината, чрез разумно и щадящо използване**			
Приоритет 2.1.1. Опазване на биоразнообразието в защитените територии и зони намиращи се на територията на общината					
2.1.1.1.	Изграждане и поддържане на инфаструктурата към защитените територии	Община Айтос РИОСВ ДГС Айтос	2022-2028 г.	50 000	ОПОС, ЦБ, Общински бюджет, Други източници
2.1.1.2.	Поддържане на база данни за защитените територии и зони на територията на общината	Община Айтос	Постоянен	3000	Общински бюджет, Външни източници
2.1.1.3.	Спазване на ограниченията и забраните за опазване на видовете и техните местообитания в защитените зони от Натура 2000 и защитените територии, намиращи се на територията на общината	Община Айтос РИОСВ	2021-2028 г.	Няма разчет	-
2.1.1.4.	Проучване на възможности за финансиране на	Община Айтос	2022-2028 г.	Няма разчет	Общински бюджет,

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
	проекти за опазване и подобряване на биоразнообразието в общината				Външни източници
Приоритет 2.1.2. Доизграждане и обогатяване на зелената система в общината					
2.1.2.1.	Опазване и поддържане на зелената система в общината	Община Айтос	Постоянен	Съгласно годишните разчети на общински бюджет	Общински бюджет
2.1.2.2.	Създаване на зелени пояси с подходяща храстова и дървесна растителност, която да действа като шумозащитен екран и намали замърсяването на атмосферния въздух от движението на МПС по натоварените пътни артерии и в жилищните зони	Община Айтос	2022-2027 г.	Съгласно годишните разчети на общински бюджет	Общински бюджет
2.1.2.3.	Благоустройство на крайпътните и междублоковите пространства и териториите определени за зелени площи	Община Айтос	2022-2027 г.	50 000	Общински бюджет, Външни източници
2.1.2.4.	Реконструкция и обновяване на лесопарк „Славеева река“	Община Айтос	2022-2025 г.	Съгласно проектна документация	Общински бюджет, Външни източници
2.1.2.5.	Осъвременяване на техническата база и техника за поддържане на зелената система в общината	Община Айтос	2022-2026 г.	100 000	Общински бюджет, Външни източници
Специфична цел 2.2.		**Развитие на туристическата инфраструктура**			
Приоритет 2.2.1. Развитие на туризма в общината					
2.2.1.1.	Проект - „Нощи в парка“, включващ създаване на допълнителни спортни/развлекателни атракции в парка, реконструкция на зоопарка, разширяване на „Етнографски комплекс Генгер“, доизграждане на сцена за събития, провеждане на културен фестивал „Славееви нощи“	Община Айтос	2022-2025 г.	3 000 000	Оперативни програми на ЕС и др. външни източници

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
2.2.1.2.	Изработване на указателни табели с маршрути до туристическите обекти в Община Айтос	Община Айтос	2022-2025 г.	10 000	Общински бюджет, Външни източници
2.2.1.3.	Създаване на екопътеки в лесопарк „Славеева река“	Община Айтос	2022-2025 г.	15 000	Общински бюджет, Външни източници
2.2.1.4.	Изграждане на туристически заслони и места за пикник на територията на общината	Община Айтос	2022-2027 г.	40 000	Общински бюджет, ФЕС и др. източници
2.2.1.5.	Изготвяне и разпространение на рекламни материали - брошури, сувенири, аудио - визуални материали и др.	Община Айтос	2022-2028 г.	5000	Общински бюджет, ФЕС и др. източници
2.2.1.6.	Изготвяне на проекти, свързвани с развитието на туризма в общината	Община Айтос	2022-2028 г.	40 000	Общински бюджет, Външни източници
2.2.1.7.	Изпълнение на целите и мерките заложени в Програмата за развитие на туризма в Община Айтос 2020-2023 г.	Община Айтос	2022-2023 г.	Съгласно проектна документация	Общински бюджет, Външни източници
Специфична цел 2.3.		**Опазване на горските територии и превенция за справяне с климатичните промени и природни бедствия**			
Приоритет 2.3.1. Запазване и развитие на горския сектор					
2.3.1.1.	Изработване на план за стопанисване и управление на общинския горски фонд	Община Айтос	2022-2025 г.	15 000	Общински бюджет
2.3.1.2.	Създаване на нови горски култури върху непригодни земеделски земи и ерозирани терени	Община Айтос ДГС Айтос	2022-2028 г.	50 000	Община Айтос ДГС Айтос, Други източници
2.3.1.3.	Насърчаване разумното използване на други странични горски продукти като - гъби, билки, диворастящи плодове и др.	Община Айтос ДГС Айтос	Постоянен	Няма разчет	Община Айтос ДГС Айтос
2.3.1.4.	Спазване на мерките за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните описани в Раздел „Лечебни растения“	Община Айтос ДГС Айтос	Постоянен	-	-

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
Приоритет 2.3.2. Превантивни мерки за справяне с климатичните промени, природни бедствия и екологични рискове					
2.3.2.1.	Възстановяване на общински гори повредени от горски пожари и други природни бедствия	Община Айтос	2022-2028 г.	30 000	Общински бюджет, ФЕС, ЦБ, Други източници
2.3.2.2.	Оборудване с видеонаблюдение за ранно предупреждение от възникнали пожари и наводнения	Община Айтос	2022-2027 г.	50 000	Общински бюджет, ФЕС, ЦБ, други източници
2.3.2.3.	Почистване на речните корита в населените места и дерета и осигуряване на проходимост на водни течения	Община Айтос	2022-2028 г.	50 000	Общински бюджет, ДБ Други източници
2.3.2.4.	Поддържане в техническа изправност на язовирни стени и съоръжения към тях, общинска собственост	Община Айтос	Постоянен	50 000	Общински бюджет, Други източници
2.3.2.5.	Овладяване на ерозионните и свлачищните процеси на територията на общината - провеждане на укрепителни мероприятия	Община Айтос	2022-2028 г.	100 000	Общински бюджет, Други източници
	Специфична цел 2.4.	**Развитие на биологичното земеделие в общината**			
	Приоритет 2.4.1.	**Развитие на биологичното земеделие и отглеждане на местни биологични продукти**			
2.4.1.1.	Популяризиране на предимствата и изискванията на биологичното земеделие	Община Айтос ОСЗ Айтос	2022-2028 г.	5000	ФЕС, ЦБ, Общински бюджет
2.4.1.2.	Подобряване техническото състояние на изградените напоителни съоръжения и изграждане на нови такива	Община Айтос Частни собственици	2022-2028 г.	30 000	ФЕС, ПРСР, Общински бюджет
2.4.1.3.	Създаване на условия за култивиране на лечебни, ароматни и вкусови растения, предвид потенциала за билкопроизводство в общината	Частни инициативи, Бизнес структури	2022-2025 г.	10 000	Частни инициативи, Бизнес структури, ФЕС и др. източници

№	Мярка/дейност	Отговарящ орган за изпълнението	Времеви график	Прогноза за необходимите средства в лева	Източници за финансиране
Стратегическа цел 3 – Повишаване на институционалния капацитет и екологичната култура на населението в областта на околната среда					
Специфична цел 3.1.		**Повишаване професионалната квалификация на кадрите в общинската администрация в областта на опазване на околната среда**			
Приоритет 3.1.1. Повишаване квалификацията на общинските служители пряко ангажирани с дейностите по опазване на ОС					
3.1.1.1.	Обучение на служителите от общинска администрация по прилагане на екологичното законодателство (участие в семинари, обучения)	Община Айтос	Постоянен	2000 годишно	Общински бюджет, Други източници
3.1.1.2.	Подобряване контролната дейност на общината, относно спазване на екологичното законодателство и общинските наредби	Община Айтос	Постоянен	Няма разчет	Общински бюджет
Специфична цел 3.2.		**Работа с обществеността за повишаване на нейното участие и ангажираност при решаване на проблеми свързани с опазване на околната среда**			
Приоритет 3.2.1. Запознаване на населението с актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда и включването им в инициативи с екологична насоченост					
3.2.1.1.	Поддържане на актуална информация за състоянието на околната среда на сайта на Община Айтос	Община Айтос	Постоянен	3000	Общински бюджет
3.2.1.2.	Организиране на обществени обсъждания и дискусии по екологични проблеми	Община Айтос	При необходимост	-	-
3.2.1.3.	Информиране на обществеността и участието им в процеса на взимане на решения при приемане на общински нормативни актове, програми и документи в областта на ОС	Община Айтос	2022-2028 г.	-	Общински бюджет
3.2.1.4.	Оказване на съдействие при подготовка на проекти свързани с околната среда на НПО, учебни заведения, читалища, фирми и др.	Община Айтос	2022-2028 г.	-	-
3.2.1.5.	Участие в национални и общински кампании свързани с опазване на околната среда	Община Айтос	Минимум два пъти годишно	Няма разчет	Общински бюджет

VII. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

1. Отговорно длъжностно лице

Координацията по изпълнение на програмата се осъществява от:

ОБЩИНА АЙТОС
гр. Айтос 8500
ул. „Цар Освободител“ 3
Лице за контакти:
Катя Иванова – ст. Експерт в Община Айтос, Дирекция „Териториално селищно устройство и регионално развитие“
Тел: 0558/ 2-26-62, моб. тел.: 0897 992 321.

2. Комисия

Отчитането на напредъка по изпълнение на програмата и вземането на решения по възникнали проблеми ще се осъществява от Общински съвет - Айтос.

3. Схема на следене изпълнението на програмата

Изпълнението на програмата ще се следи по съответствие на сроковете. Съгласно чл. 79, ал. 4 от ЗООС, програмите се приемат от Общински съвет, който контролира изпълнението им. Член 79, ал. 5 от същия закон постановява, че Кметът на общината ежегодно внася в Общински съвет отчет за изпълнението на програмата за околна среда.

4. Актуализация на програмата

Допълването и актуализацията на програмата е заложено в чл. 79, ал. 5 от ЗООС, съгласно, който при необходимост Кмета на общината внася предложение до Общински съвет. Такава актуализация е наложителна при съществена промяна в приоритетите на общината, съществени изменения в съществуващите условия, промяна в нормативната уредба по опазване на околната среда и т.н.

5. Информиране на РИОСВ и обществеността за изпълнението на програмата

Отчетите за изпълнението на програмата се представят в РИОСВ за информация съгласно чл. 79, ал. 6 от ЗООС.

Отговорник за предоставяне на информация е координатора на програмата.

6. Използвани източници на информация

- Програма за прилагане на Директива 91/271/ЕС за пречистване на отпадъчни води от населените места;
- План за управление на речните басейни в Черноморския район за басейново управление за периода 2016-2021 г.;
- План за управление на риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление на водите 2016-2021 г.;
- Регионален генерален план на обособена територия на ВиК ЕАД, гр. Бургас;
- Доклад за състоянието на околната среда – РИОСВ Бургас за 2017 г. 2018 г., 2019 г. и 20220 г.;
- Официална интернет страница на НСИ - http://www.nsi.bg/;
- Официален сайт на Община Айтос - https://aytos.bg//;
- Общ устройствен план на Община Айтос;
- План за интегрирано развитие на Община Айтос за периода 2021-2027 г.
- Актуализация на програма за намаляване нивата на ФПЧ10 в атмосферния въздух и достигане на установените норми за вредни вещества на територията на Община

Айтос 2016-2020 г.;
- Програма за енергийна ефективност на територията на Община Айтос 2018-2022 г.;
- Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2018-2028 г.;
- Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива 2019-2022 г.;
- Програма за развитие на туризма на Община Айтос 2020-2023 г.;
- Отчети по изпълнение на Програма за опазване на околната среда на територията на Община Айтос 2015-2020 г. (за 2018 и 2019 г.).

7. Нормативна уредба
- ЗАКОН за опазване на околната среда, Обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.54 от 16 Юни 2020г.;
- ЗАКОН за чистотата на атмосферния въздух, Обн. ДВ. бр.45 от 28 Май 1996г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019г.;
- ЗАКОН за водите, Обн. ДВ. бр.67 от 27 Юли 1999г., посл. изм. ДВ. бр.52 от 9 Юни 2020г.;
- ЗАКОН за управление на отпадъците Обн. ДВ. бр.53 от 13 Юли 2012г., посл. доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019г.;
- ЗАКОН за почвите, Обн. ДВ. бр.89 от 6 Ноември 2007г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.98 от 27 Ноември 2018г.;
- ЗАКОН за защитените територии, Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г., посл. доп. ДВ. бр.1 от 3 Януари 2019г.;
- ЗАКОН за биологичното разнообразие, Обн. ДВ. бр.77 от 9 Август 2002г., посл. изм. ДВ. бр.98 от 27 Ноември 2018г.;
- ЗАКОН за защита от шума в околната среда, Обн. ДВ. бр.74 от 13 Септември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.98 от 14 Декември 2010г., доп. ДВ. бр.32 от 24 Април 2012г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.12 от 3 Февруари 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.52 от 2 Юли 2019г., доп. ДВ. бр.60 от 30 Юли 2019г.;
- НАРЕДБА № 1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите, В сила от 29.04.2011г., Обн. ДВ. бр.34 от 29 Април 2011г., , изм. и доп. ДВ. бр.22 от 5 Март 2013г., изм. ДВ. бр.44 от 17 Май 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 22 Юли 2014г. изм. и доп. ДВ. бр.20 от 15 Март 2016г.;
- НАРЕДБА № 1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, Обн. ДВ. бр.87 от 30 Октомври 2007г., изм. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2010г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 21 Февруари 2012г. , изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.90 от 31 Октомври 2014г. изм. и доп. ДВ. бр.102 от 23 Декември 2016г.;
- НАРЕДБА № 2 за класификация на отпадъците, Обн. ДВ. бр.66 от 8 Август 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.32 от 21 Април 2017г., изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018г.;
- НАРЕДБА № 4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите, обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г.;
- НАРЕДБА № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води, издадена от министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 22 от 5.03.2013 г., изм. и доп. ДВ. бр.79 от 23 Септември 2014г, в сила от 5.03.2013 г., изм. и доп. ДВ. бр.79 от 23 Септември 2014г.;
- НАРЕДБА № 6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на

стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението, обн., ДВ, бр. 58 от 18.07.2006 г., изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019г.;
- НАРЕДБА № 9 от 14.03.1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, В сила от 03.05.1991г., Обн. ДВ. бр.35 от 3 Май 1991г., попр. ДВ. бр.38 от 14 Май 1991г., изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002г.;
- НАРЕДБА № 12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, в сила от 30.07.2010г., Обн. ДВ. бр.58 от 30 Юли 2010г., изм. и доп. ДВ. бр.48 от 16 Юни 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.79 от 8 Октомври 2019г.;
- НАРЕДБА № 14 за норми за пределно допустими концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места от 23.09.1997г., изм. ДВ. бр.42 от 29 Май 2007г.;
- НАРЕДБА за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, приета с ПМС №20/25.01.2017 г. (обн., ДВ. бр. 11/31.01.2017 г. изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018г.);
- НАРЕДБА №1 от 04 Юни 2014г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри, Обн. ДВ. бр.51 от 20 Юни 2014г., изм. ДВ. бр.51 от 19 Юни 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.51 от 28 Юни 2019г., изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020г.;
- НАРЕДБА № 1 от 09.02.2015г. за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (Обн. ДВ. бр.13 от 17 Февруари 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.102 от 11 Декември 2018г.);
- НАРЕДБА № 6/27.08.2013г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, ДВ. бр. 80/13.09.2013 г., посл. изм. и доп. бр. 13/07.02.2017 г.;
- НАРЕДБА за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали (Приета с ПМС № 267 от 05.12.2017 г., Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017г.);
- НАРЕДБА №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите обн. ДВ, бр.71/12.08.2008г.;
- НАРЕДБА за управление на отпадъците на територията на Община Айтос;
- НАРЕДБА за определяне и администриране на местни такси и цени на услуги на територията на Община Айтос;
- НАРЕДБА № 1 за опазване на обществения ред в Община Айтос;
- НАРЕДБА № 2/2010 г. за организацията на работата и условията за отглеждане на безстопанствени кучета в приюта.

Директиви
- ДИРЕКТИВА на съвета 92/43/ЕИО от 21.05.1992 за запазването на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- ДИРЕКТИВА на Съвета 79/409/ЕИО от 2 април 1979 за опазването на дивите птици.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

Бланка-образец на Заявление за издаване на позволително за ползване на лечебни растения!

ДО
КМЕТА НА
ОБЩИНА АЙТОС

З А Я В Л Е Н И Е

За издаване на позволително за ползване на лечебни растения, на основание чл. 22 т. 2 от Закона за лечебните растения (ЗЛР)

от ……..
(трите имена за физически лица/наименование на фирмата, адрес на управление, БУЛСТАТ, представител)
……
……..……
с адрес:……..……..…… гр. (с)…… община ……ул. „.……” № …….., бл. …….., вх. …….., ап. ……,
ЕГН ……

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН КМЕТ,

Моля, да ми бъде издадено позволително за ползване на лечебни растения и други от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост.

№	Наименование на лечебното растение	Използваема част(цвят, листа, стрък, плодове, семена, кори, корен)	Количество, кг., бр. (свежо състояние)	Период От…….. До…….. (дата, месец)	Находище, местност

Събраните лечебни растения и билки ще бъдат използвани за …….
.....
(търговия, събиране на генетичен материал и др.)

При одобряване на заявлението и издаване на позволително за ползване на лечебни растения ще заплатя определената такса, съгласно Тарифа за ползване на лечебни растения в земи, гори, води и водни обекти на територията на Община Айтос.

Дата:…… Заявител: ……..…..
/подпис/

Приложение № 2

Бланка-образец на позволително за ползване на лечебни растения!

ПОЗВОЛИТЕЛНО №…….. (дата/месец/година)
за ползване на лечебни растения по чл.46, т.2 от ЗЛР

На основание чл. 21, ал.2, чл. 22 т. 2 и чл. 24, т. 2 от Закона за лечебните растения, разрешава се на ……..……..…….…….., адрес: ……, ЕГН ……. да ползва в землището на гр. (с.) ……, местност ……, находище ……, лечебните растения, както следва:

№	Наименование на лечебното растение	Използваема част	Мярка (кг., бр.)	Количество	Единична такса (лв.)	Обща такса (лв.)
1.						
2.						
3.						
4.						
					ОБЩО:	

При следните условия:
Срок за ползване: ……
Начин на събиране на лечебните растения: …….
Препоръчителни инструменти: …….....
Изисквания за опазване на находището: ……..
Други: ……...

КМЕТ НА ОБЩИНА АЙТОС:…….
/подпис, печат/

Приложение № 3

Бланка-образец на Заявление за издаване на удостоверение за билки от култивирани лечебни растения!

ДО
КМЕТА НА
ОБЩИНА АЙТОС

З А Я В Л Е Н И Е
издаване на удостоверение за билки от култивирани лечебни растения
съгласно чл.46, т.3 от Закона за лечебните растения

от……..……
/име,презиме,фамилия/

Постоянен адрес гр./с/……...ул…….……№…

Телефон за контакти……..

Фирма…….

ЕИК/ЕГН……

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН КМЕТ,

Желая да ми бъде издадено удостоверение за билки от култивирани лечебни растения.
1. …….
2. …….
3. …….
4. …….

Прилагам следните документи:
1. Декларация, съдържаща данни за вида на култивираното лечебно растение, засята (засадена) площ, количество добита продукция (отбелязва се свежо или в сухо тегло), период, за който е получена продукцията;
2. Копие от нотариален акт или копие от актуална скица на имота;
3. Договор за ползване на наета земя и актуална скица на имота;
4. Документ за платена такса.

Дата:…… Заявител: …..……..
/подпис/

Приложение № 4

Бланка-образец на Удостоверение за билки от култивирани лечебни растения!

УДОСТОВЕРЕНИЕ №……(дата/месец/година)
за билки от култивирани лечебни растения

На основание чл. 46 т. 3 от Закона за лечебните растения, Община Айтос издава настоящото удостоверение в уверение на това, че в имот №....., в землището на гр.(с.) ....., община Айтос, област Бургас, на площ от ..... дка, е създадено култивирано насаждение от .....

(вид на лечебното растение)

От горе описаната земя за ..... година са произведени следните количества и видове билки от .....

(вид на лечебното растение):

Описва се вида на билките – коренища, лист, стрък, плод

1.....в количество .....кг. в сурово състояние
2.....в количество.....кг. в сурово състояние
3..... в количество.....кг. в сурово състояние

Горе описаните лечебни растения са предоставени на……..
.....
.....
.....

(посочва се име, презиме, фамилия, л.к. №, постоянен адрес на физическото лице или наименование, адрес на регистрация/управление, код по булстат, данъчен номер на билкозаготвителя, регистриран по търговския закон)

КМЕТ НА ОБЩИНА АЙТОС:…….
/подпис, печат/